

Universitat de Barcelona

Facultat de Geografia i Història

**Departament d'Antropologia Cultural i d'Història d'Amèrica i
Àfrica**

**Programa de Doctorat i bienni en què l'han aprovat:
Antropologia Social i Cultural 2002-2004**

Títol: Protecció a la infància: un estudi sobre l'acolliment

Doctoranda: Carme López Matheu

Director de la tesi: Dr. Joan Bestard Camps

Barcelona 2009

Homes i dones i nens del cap dret
Correu correu, que el temps pot no ser etern.
Jaume Sisa (1994). *Cabaret Galàctic*

INDEX

	Agraïments	11
	Resum	15
	Presentació	19
	Introducció	23
	1a part: El marc de l'acolliment. Institucions, conceptes i teories	29
	Capítol I	31
1.1	Institucions implicades.	31
1.2	El procés de l'acolliment.	40
1.2.1	El circuit dels nens	40
1.2.2	El circuit de les famílies acollidores	46
1.3	L'acolliment en dades	49
1.4	Conclusions del capítol	62
	Capítol II	65
2.1	Antecedents històrics.	65
2.1.1	El naixement de les institucions	67
2.1.2	L'acolliment a partir del període democràtic	70
2.1.2.a	De baix a dalt; la solidaritat de la societat civil	71
2.1.2.b	De dalt a baix; l'organització històrica oficial	75
2.2	Marc legal.	76
2.2.1	En l'àmbit internacional	76
2.2.2	En l'àmbit estatal	78
2.2.3	En l'àmbit autonòmic	78
2.3	Estat de la qüestió.	83
2.4	Marc teòric	90
2.5	Conclusions del capítol	99

	2a part: Recerca etnogràfica	101
	Capítol III	103
3.1	Hipòtesi	103
3.2	Objectius.	104
3.2.1	Objectius generals	104
3.2.2	Objectius específics	104
3.3	Metodologia.	105
3.4	Treball de camp.	107
3.5	Descripció dels informants.	117
3.6	Descripció de l'informe narratiu.	122
3.7	Conclusions del capítol	123
	Capítol IV	125
4.1	L'Associació de famílies acollidores	125
4.1.1	Associacionisme	125
4.1.2	Suplir la manca d'imaginació de l'Administració	128
4.1.3	Tot va començar amb unes patates braves	136
4.1.4	Les juntes itinerants	138
4.1.5	El que l'Associació reivindica	138
4.1.6	Les assemblees	149
4.2	Conclusions del capítol	150
	Capítol V	153
5.1	El context social	153
5.1.1	L'opinió de la societat civil	153
5.1.2	El paper dels mitjans de comunicació	155
5.1.3	Literatura, cinema i acolliment	158
5.2	Conclusions del capítol	164

3a part: Resultats i discussió	165
Capítol VI	167
6.1 Resultats descriptius	167
6.1.1 Expedients revisats	167
L'acolliment familiar en els ulls dels implicats I	
6.2 El procés	187
6.2.1 El desenllaç. Viatge al desconegut	187
6.2.2 Idoneïtat i les ICIFS	193
6.2.3 Què hi porta el nen a la motxilla?	206
6.2.4 Les relacions família biològica/d'acolliment. Les visites o el joc dels despropòsits.	208
6.3 Els vincles	216
6.3.1 La motivació	216
6.3.2 Emocions; Sofriment. Enamorament.	221
6.3.3 La identitat. Taxonomia.	232
6.3.4 El món simbòlic del nen.	238
L'acolliment familiar en els ulls dels implicats II	
6.4 Religió / Solidaritat	243
6.4.1 Voluntariat / Professionalitat	248
6.5 Recursos i organització	251
6.5.1 Econòmics	251
6.5.2 Humans: Professionals. Provisionalitat. Transparència.	254
6.5.3 Temporalitat	264
6.5.4 Beneficència. Burocràcia	266
6.6 Cuidar i/o educar	271
6.6.1 La salut dels nens. Utopia o realitat	271
6.6.2 Resiliència	273

	Capítol VII	277
7.1	Conclusions	277
7.2	Propostes d'antropologia aplicada	288
	Abreviatures	297
	Relació de Taules, Gràfics i Figures	299
	Bibliografia	301
	Annexos	337

Protecció a la infància: un estudi sobre l'acolliment

Agraïments

A pesar dels que cuido i gràcies als que em cuiden, que constitueixen la quadratura del meu cercle familiar, he acabat la tesi.

Com que la meva intenció amb aquests agraïments és descriure la veritat, seguiré el consell d'Einstein: "Procuraré fer-ho amb senzillesa i l'elegància la deixaré al sastre".

Gràcies Nora per la teva traducció del resum a l'anglès.

Gràcies Carlota per no donar-me feina.

Gràcies Andrea per apujar-me l'adrenalina, "¿mama, com està la tesi, ja l'has acabat?".

Gràcies Ramon i Òscar per cuidar les meves filles mentre jo feia altres coses.

Gràcies Berta i Oriol perquè les vostres rialles m'han recordat constantment la injustícia dels nens que no són feliços i la necessitat de denunciar-ho.

Gràcies Tere per cobrir les meves deficiències de filla cuidadora.

Gràcies Josep pels teus consells i contactes.

Gràcies Pilar pel teu suport a la feina, els teus consells com a doctora i la teva amistat. Seria molt dur treballar sense la teva companyia.

Gràcies Assun i Maria pel suport com a Cap i Secretaria del Departament.

Gràcies Assun i Isa, per confiar en les meves capacitats molt més que jo mateixa, mai heu dubtat que acabaria la tesi.

Gràcies Roser perquè sempre hi ets.

Gràcies Lidia per compartir els teus perfectes apunts i per la teva generositat.

Gràcies Juli per la teva intel·ligència emocional, es un suport insubstituïble.

Gràcies al grup de Recerca de família i parentiu, al doctor Frigole, al doctor Roige, i al doctor Salazar, escoltar-los ha estat un plaer i una font de nous coneixements. També gràcies, a la doctora Mara, a la doctora Carme i a les futures doctores Lillia, Elena, Meritxell i Assun, i a tots als passavolants, tots m'heu donat idees, consells i ànims.

Gràcies a tots els informants per dedicar-me un temps que no tenen, ha estat un plaer compartir les seves vivències. Famílies biològiques i famílies d'acolliment, professionals, Sanglas, i especialment a la Dolors per tot el temps que m'ha dedicat.

Gràcies a l'associació AFABAR, i especialment als components de les juntes que he tingut el plaer de compartir: Àlex, Francesc, Lluís, Jordi i Rosa, M. Àngels i Toni, Jorge i Isabel, Jaume i Pilar, Òscar, i el grup de Vilafranca: Teresa, Joan Ramon i M. Antònia, Isabel i Joan, Josep i Isabel. També gràcies als nous components. Han estat una font d'informació contínua i no és un tòpic dir que sense ells haguera estat impossible fer la tesi. Però no només això, he après molt del seu treball voluntari, i de la seva capacitat de fer bé les coses sense academicismes, burocràcies i sense ajuts, traient temps d'allà on no n'hi ha i lluitant cada dia amb un sistema de protecció si més no, complicat.

Gràcies a la Pilar, secretària del Departament d'Antropologia Cultural i d'Història d'Amèrica i Àfrica, per la seva disponibilitat i amabilitat.

Gràcies a la Rosa, la Isabel, el Toni i l'Arantxa de la Biblioteca del Campus de Bellvitge pel seu suport i ajut.

Gràcies Diana per la teva generositat per compartir els teus coneixements, per confiar en mi per als teus projectes i sobretot per fer-me tancar l'índex. Crec que vaig començar a acabar la tesi aquell dia en aquell bar.

Gràcies Kike per les hores que m'has dedicat tancant quadres, traient línies màgiques que sortien espontàniament en el document, en l'anàlisi estadística, etc. Hi havia moments en què semblava que el document tenia vida pròpia i l'únic que el controlava eres tu.

Gràcies Tete pels teus consells i comentaris i també pels teus ànims. Sé que llegir la tesi no és tan divertit com la lectura dels teus "thrillers", tot i que de vegades ho podia semblar.

Vull agrair especialment al Paco que m'animés a fer la tesi, que fes de corrector d'estil respectant el meu estil, i les hores que hi ha dedicat sense tenir-ne, gràcies per cuidar-me i per implicar-te en aquest projecte i en tots els mil projectes en què m'implico constantment i gràcies per....

Per acabar, gràcies al director de tesi, el doctor Joan Bestard, pel seu suport, el seu ajut i el seu encoratjament. Mai li agrairé prou la seva delicadesa davant del "pudor" que es manifesta els primers cops que has de mostrar el que has escrit. Cal destacar la seva forma de corregir, ja que mai he rebut un comentari negatiu sobre res del que he fet, però han estat moltes les seves propostes de canvis en el document i les seves aportacions teòriques. Ha estat i és un plaer gaudir dels seus coneixements i de la seva amistat.

Resum

Protecció a la infància: Un estudi sobre l'acolliment.

Amb l'objectiu de conèixer el procés d'acolliment a Catalunya, la seva influència en els nens, en les famílies biològiques i en les famílies d'acolliment i també en l'Administració, s'ha realitzat una etnografia a través de la investigació de les percepcions dels diferents actors i contextos implicats: pares biològics, nens, pares d'acolliment i professionals. S'ha fet una observació participant en l'associació de pares d'acolliment durant tres anys, s'han realitzat entrevistes als implicats i s'han revisat els expedients tancats en l'any 2004 a la seu de l'Institut de l'Adopció i l'Acolliment.

Davant les dificultats de trobar un marc teòric des de les teories clàssiques del parentiu s'han escollit les teories del *caring* desenvolupades per Borneman (2001), ja que els vincles que s'estableixen en aquestes relacions no s'ajusten ni a la teoria de la descendència, en la qual el més important és la consanguinitat o la substància compartida, segons Radcliffe-Brown (1974), ni a la de l'aliança, que es basa en el matrimoni, d'acord amb Levi-Strauss (1983).

La informació s'ha classificat en cinc categories: 1) el procés, 2) els vincles, 3) religió i/o solidaritat, 4) recursos i organització, 5) cuidar i/o educar. Aquestes categories recullen les opinions dels afectats i aporten millores en el coneixement de tot el procés, que poden derivar en una protecció a la infància més eficient i més satisfactòria per a tots els implicats.

De l'anàlisi dels resultats s'extreu que el vincle en l'acolliment s'estableix a través del fet de "cuidar i ser cuidat" i com n'és d'important, la riquesa de la relació que s'estableix entre els actors. També s'han de destacar altres conclusions, com ara la poca veu que tenen els nens, la manca de transparència de tot el procés, la falta d'un model consensuat, la falta de recerca, avaluació i control de qualitat i la importància de l'associacionisme com a forma de control i de reivindicació, així com la seguretat que tot aquest procés està en vies de reforma i millora.

RESUMEN

Protección a la infancia: Un estudio sobre el acogimiento.

Con el objetivo de conocer el proceso de acogimiento en Catalunya y su influencia en los niños, familias biológicas, familias de acogimiento y administración, se ha realizado una etnografía a través de la investigación de las percepciones de los diversos actores y contextos implicados: padres biológicos, niños, padres de acogimiento y profesionales. Se ha realizado una observación participante en la Asociación de Padres de Acogimiento durante 3 años, se han realizado entrevistas a los implicados y se han revisado los expedientes cerrados en el año 2004 en la sede del Institut de l'Adopció i l'Acolliment (ICAA).

Ante las dificultades de encontrar un marco teórico desde el parentesco se han escogido las teorías del *caring* desarrolladas por Bonerman (2001), dado que los vínculos que se establecen en estas relaciones no se ajustan ni a la teoría de la descendencia elaborada por Radcliffe-Brown (1974), ni a la de la alianza, que se basa en el matrimonio, de acuerdo con Levi-Strauss (1983).

La información se ha clasificado en cinco categorías: 1) El proceso, 2) Los vínculos, 3) La religión y/o solidaridad, 4) recursos y organización, 5) cuidar y/o educar, Estas categorías recogen las opiniones de los afectados y aportan mejoras en el conocimiento de todo el proceso, que pueden derivar en una protección a la infancia mas eficiente y mas satisfactoria para todos los implicados.

Del análisis de los resultados se extrae que el vinculo en el acogimiento se establece a través del hecho "de cuidar y ser cuidado". Como es de importante la riqueza de la relación que se establece entre los actores. También son de destacar otras conclusiones, como la poca voz que tienen los niños, la falta de transparencia de todo el proceso, la falta de un modelo consensuado, la falta de investigación, evaluación y control de calidad, la importancia del asociacionismo, como una forma de control y reivindicación, así como la seguridad de que todo este proceso esta en vías de reforma y mejora.

SUMMARY

Protection of Childhood : A Study on Fostering.

With the aim of knowing the process of fostering in Catalonia, its influence in children, in the biological families and in the fostering families and also in the administration, an ethnographic research has been carried out investigating the perception of the different actors and the involved contexts: Biological parents, children, fostering parents and professionals. There's has been an observation by participating in the association of fostering parents for 3 years. Interviews to the involved people have been done and the closed files in the year 2004 in the Institute of Adoption and Fostering have been revised.

Because of the difficulty of finding a theoretical frame from the classical theories of kinship , the theories about "caring" developed by Borneman (2001) have been chosen to carry out the research. The links or bonds that are established in this kind of relationships don't fit neither the theory of descent (in which the most important concept is consanguinity or shared substance, according to Radcliffe Brown (1974), nor the idea of alliance, which is based on marriage, according to Levi-Strauss (1983).

Information has been classified into five categories: 1) the process 2) the boundaries 3) religion and/or solidarity, 4) resources and organization, 5) raising/educating.

These categories embrace the opinions of the involved people and improve the global knowledge of the whole process. These categories lead to a more efficient and more satisfying protection of childhood to all the implied parts.

From the analysis of the results, we can state that the ties in fostering are obtained from the concept of "caring and being cared of". It is about how important the strength and the richness of the relationship between the actors are.

Other conclusions are also important, as the little importance that is given to the children voice, the lack of transparency in the whole process, the lack of a model established by consensus, the lack of research, evaluation and control of quality, and also the importance of the associations as a means of control and vindication, and also the knowledge that all this process is being reformed and improved.

Presentació

*“Som culpables de molts errors i faltes,
Però el nostre delictes més gros és abandonar els nens,
Descuidant la font de vida.
Moltes coses poden esperar.
El nen no.
Ara és el moment en què els seus ossos es formen,
La seva sang es constitueix i els seus sentits es desenvolupen.
No els podem contestar: demà.
El seu nom és: avui”.*

Gabriela Mistral. Premi Nobel de Literatura. QASC

De vegades conèixer com ha sorgit la idea de fer un determinat estudi mostra més clarament que els propis objectius el camí recorregut i el perquè de haver-lo volgut recórrer.

Soc una persona formada acadèmicament en les disciplines d'infermeria i de salut pública, especialitzada en el treball amb persones que tenen infeccions, tant en el vessant de la prevenció primària com de la prevenció secundària i/curativa¹. El treball en aquests camps em va portar al desenvolupament d'una altra àrea disciplinària imprescindible per realitzar una bona feina en el camp del control de les infeccions, que és l'educació per a la salut.

Durant la formació en la metodologia de l'educació per a la salut i el posterior desenvolupament del treball assistencial i docent vaig començar a entrar en el món de la disciplina antropològica, disciplina d'altra banda imprescindible per poder realitzar programes educatius de salut connectats amb la realitat dels altres amb aquesta mirada èmic que caracteritza la disciplina.

¹ Per prevenció primària s'entén aquelles mesures que van encaminades a evitar la transmissió de les infeccions a persones sanes. La prevenció secundària són aquelles mesures que van encaminades a evitar o retardar el pas d'una infecció a una malaltia.

No va ser fins al cap d'uns anys, exactament el 1999, que vaig tenir l'oportunitat de poder estudiar la llicenciatura d'antropologia i d'aquesta forma completar la formació que trobava a faltar per al desenvolupament complet de la meva feina que en aquests moments és bàsicament docent i de recerca.

En aquest punt, seguir el fil conductor de la gestació de la idea és una mica més complicat, però de vegades es produeixen un seguit d'esdeveniments que semblen desconnectats però que al final tornen a connectar, i hom entén que no s'allunyen de tot el que has anat realitzant al llarg de la teva trajectòria professional i personal.

Durant l'estudi de la suficiència investigadora en antropologia (curs 2002) em va interessar molt l'antropologia del parentiu; de fet la família és una unitat de treball fonamental per a l'educació per a la salut. A través del Grup de recerca de família i parentiu vaig anar coneixent les diferents recerques que es duïen a terme i participant en diferents jornades i seminaris que em van permetre realitzar interconnexions entre els meus coneixements i els nous conceptes apresos.

Dintre del Grup de recerca s'estaven fent tesis sobre diferents temes i un d'ells era l'adopció internacional. Vaig assistir a diferents fòrums i en un primer moment vaig pensar que el tema dels menors malalts en acolliment familiar podria ser un bon subjecte d'estudi perquè hi havia una mancança de bibliografia sobre el tema, tenia interès social, l'Administració podria estar-hi interessada i potser fins i tot em proporcionaria dades per a la recerca i, finalment i el més important, perquè tenir cura dels nens, ancians i persones amb alguna disminució física o psíquica, com a éssers més desprotegits del col·lectiu social, crec que ens dóna la mesura de l'equitat de la societat en què vivim.

Quan vaig començar a endinsar-me en el tema, de seguida em vaig adonar que si l'Organització Mundial de la Salut definia la salut com aquell estat de benestar biològic, psicològic i social, l'estudi d'aquests menors en acolliment familiar no calia que es limités a nens malalts, per dues raons fonamentals: en

primer lloc perquè segons la definició de l'OMS tots tenien *falta de salut* d'una forma o una altra i, en segon lloc, perquè si ja era difícil conèixer la situació general de tot el col·lectiu, la dificultat d'obtenir informació sobre els nens malalts amb diagnòstics establerts i acceptats mèdicament hauria estat insalvable. D'altra banda, un dels aspectes que crec que han estat més positius i enriquidors en aquest treball ha estat el fet de no haver treballat mai prèviament amb nens i de no tenir-hi cap altre interès que el fet de considerar que estan en una situació de desprotecció i marginació del sistema. Els nens són una població fàcil d'ignorar, no voten, no participen, no se'ls escolta i alhora aquest abandó administratiu pot tenir unes conseqüències acumulatives en les seves capacitats i augmenta les possibilitats que les seves vides estiguin marcades per la precarietat en diferents àmbits de la seva vida.

L'afirmació de Gabriela Mistral en el poema que consta a l'inici d'aquesta presentació, quan diu "no podem esperar fins demà", l'he poguda comprovar personalment durant la realització d'aquesta tesi. En aquest període, que tot just va començar l'any 2005, he tingut dos néts i potser des d'aquesta perspectiva d'àvia he vist encara amb més proximitat com creixen de ràpid els nens. La meva néta i el meu nét s'han fet *grans* durant la seva elaboració, he seguit la seva evolució i els seus descobriments: sentits, imatges, llenguatge, estimació, confiança, sentit de l'humor, coneixements; en definitiva, he viscut el creixement del seu *capital cultural i emocional*. Potser sense ells hagués acabat la feina abans, però hagués perdut l'oportunitat de col·laborar en el seu desenvolupament com a persones i potser m'hagués costat més entendre per què realment no es pot esperar fins demà, perquè ells no esperen, creixen sols o amb companyia, amb estímuls o sense, i fins i tot amb amor o desamor.

I així he arribat a la darrereria del desenvolupament de la idea i de com l'ànim que em va empènyer a estudiar infermeria, que era i és cuidar els altres des d'un vessant professional m'ha portat a escollir aquest tema d'estudi amb la il·lusió d'aportar un gra de sorra al benestar d'un col·lectiu que es troba entre els més desprotegits de la societat.

Introducció

El que pretenc amb aquesta introducció és deixar clar per què he escollit determinats conceptes i terminologies en parlar dels protagonistes d'aquest treball i sobre tot explicar l'organització de l'escriptura de la tesi amb la finalitat de facilitar la seva lectura, seguint l'índex establert.

Una de les primeres decisions que em vaig plantejar en començar a escriure-la va ser la denominació dels protagonistes (nens, nenes, infants, infantesa). Després de repassar la literatura, em va semblar que infants era la denominació més adient perquè em servia per al femení i per al masculí i perquè semblava el mot *políticament més correcte*. De fet, la majoria de documents del Departament de Benestar i Família i del Institut de l'Adopció i l'Acolliment així ho feien; d'altra banda, si anava una mica més enllà, les lleis i molts altres documents també utilitzaven aquesta denominació.

No ha estat fins que la vaig quasi acabar que vaig decidir adoptar justament la terminologia contrària i canviar les paraules de gran part del document. És cert que la utilització d'infants resol el problema de gènere, però tot i enfrontant-me a aquest risc he preferit utilitzar la terminologia *nen/nena* perquè m'he adonat que utilitzar infant és una forma d'allunyar el col·lectiu de nens i nenes de la realitat i la quotidianitat en què són presents.

Pràcticament ningú parla dels seus fills anomenant-los infants (jo tinc tres infants...) Els infants anomenats així ocupen un espai virtual i no tenen una imatge real, que d'altra banda seria molt dura si la traduïssim en cares i cossos de nens reals amb noms i cognoms. No és el mateix dir hi ha tants infants que necessiten mare, que la Clàudia o el Joan necessiten mare, i encara més si hi ha una imatge gràfica pel mig.

La infància és l'espai social de la vida dels infants i una de les seves principals característiques ha estat la seva invisibilitat fins fa ben poc. Si la infància no ha començat a ser visible fins al segle XX (Declaració dels Drets dels Infants, 1924, 1956) vol dir que encara estem en un procés de transició en aquest

sentit, sobretot en determinats països. Per tant tot el que deriva de la paraula infància, infantesa, infant, infanticidi, infantament, infantar, infantil, infantilisme encara constitueix quelcom instal·lat en un espai mal definit, com si pertanyés als llimbs

Per Ariès (1993), per exemple, la infància seria un "invent de la modernitat"; segons aquesta idea, l'època premoderna no hauria tingut una concepció de la infància, és a dir, un conjunt d'espais diferenciats, expectatives socials cap als nens y un estatus específic que els atorgarà una distinció enfront dels adults.

Per Norbert Elias (1987) el control de l'educació dels nens hauria estat el primer pas del concepte infància, però òbviament els nens no són un concepte, han existit i existiran sempre.

Des d'una altra perspectiva, alguns autors com Brannen i O'Brien (1996) han aportat algunes característiques noves molt interessants però que tot just es comencen a aplicar, com el fet d'estudiar la infància des d'una dimensió present i no sols en tant que futurs adults.

En els resultats que es presenten es percep la forma de contemplar la infància per la nostra societat des de la perspectiva del que ha d'arribar a ser, que en el món anglosaxó es denomina "well becoming", introduïnt una perspectiva normativa que no més considera els nens en tant que algú dia deixarant de ser-ho, és a dir com adults en potència. No obstant el nen té una existència real i explícita mentre encara no és adult, i aquesta no transcorre en un espai no social si no en un context social que no només l'influeix si no que a més és influenciat per ell. Per això, sense descartar una perspectiva evolutiva legítima i desitjable, la sociologia de la infància vol potenciar l'accent sobre el "well becoming", és a dir, sobre la dimensió del aquí i ara dels nens i nenes. Rodríguez (2007).

La infància és un fenomen social i com a tal mereix ésser investigat des dels nens mateixos i no a través d'altres interlocutors.

Les troballes etnogràfiques de Fine i Sandstrom (1988) semblen ressaltar la idea de la competència social dels nens en tant que agents socials, demostrant que són més capaços i madurs del que es podria esperar.

Cada vegada se sent més a parlar de la veu del nen però en la realitat escoltar i investigar aquesta veu és molt difícil. Una de les limitacions d'aquesta tesi és la poca veu que tenen els nens: l'explicació real és que accedir-hi ha estat una labor impossible d'aconseguir. Existeixen un munt d'arguments justificatius d'aquesta mancança, alguns autors argumenten que els nens tenen problemes per distingir el que és real del que no ho és, que els manquen experiències o coneixements per poder opinar, o que el que diuen als investigadors és en realitat una versió de la realitat inculcada pels adults i construïda socialment. Segons Mayall (1994), la resposta a aquestes argumentacions és que, sent objectius, el mateix es pot afirmar respecte dels adults.

En l'actualitat, aquesta idea de fer que el nen deixi d'ésser invisible i que sigui el protagonista, l'he anat trobant el llarg de les opinions dels diferents actors: tothom té assumit que el que ha de prevaldre davant d'una decisió és el benestar del nen. El problema és que aquesta assumpció es troba en una fase teòrica que encara no ha passat a ésser aplicada a la pràctica (probablement perquè són moltes les persones implicades en el procés i els canvis de comportaments no són fàcils), com es veurà en els resultats extrets de les narracions, produïnt-se un seguit de conflictes i malestars en els actors implicats. Algunes de les persones entrevistades estan convençudes de la importància d'escoltar la veu dels nens, però manifesten diferents tipus de pors: produir-li més angoixa, el dubte de com fer-ho depenen de l'edat, no poder satisfer els seus desitjos, que no t'entenguin, etc. Aquest serà un dubte que romandrà al final d'aquesta tesi, amb la intuïció però de que els nens podrien donar idees molt interessants per ajudar a resoldre els seus problemes i els de les seves famílies

D'altra banda, també en un primer moment em vaig plantejar la recerca des de l'estudi dels pares d'acolliment, però a mesura que anava endinsant-me en el

tema vaig adonar-me que si el que volia era fer una etnografia faltava la visió dels altres actors implicats: nens, pares biològics, professionals i el context on estem ubicats. El tema no ha estat fàcil perquè l'accés a aquestes persones és complicat i en algun cas quasi impossible, tal com passa en el cas dels nens. Crec que aquestes dificultats queden clarament exposades en el treball de camp i que el fet que les mancances estiguin ben identificades servirà per poder continuar la recerca incidint en els aspectes més obscurs i/o amb els actors menys estudiats.

Així doncs el que he fet, en la mesura del possible en cada cas, és estudiar els pares d'acolliment i l'Associació de pares d'acolliment, els pares biològics, els professionals i les institucions implicades. Aquesta tesi s'ha realitzat durant el període de 2005 a 2009. Per explicar-ho de forma entenedora he seguit l'ordre que exposo a continuació:

La tesi conté una primera part en què es troba el Marc de l'acolliment, institucions, conceptes i teories, amb dos capítols que expliquen en què consisteix l'acolliment de nens, les institucions que hi estan implicades i la situació actual, després de fer un petita revisió dels antecedents històrics, el marc legal i l'estat de la qüestió bibliogràfica des de diferents disciplines: antropologia, pedagogia i psicologia, per acabar amb el marc teòric i unes conclusions del capítol per ressaltar els aspectes més rellevants.

La segona part fa referència a la recerca etnogràfica pròpiament dita i conté en un capítol l'hipòtesi, els objectius i la metodologia, així com la descripció dels informants. Tanmateix hi ha dos capítols més, un sobre l'associació de famílies acollidores i l'altre sobre el context social que envolta l'acolliment, tots amb les corresponents conclusions.

En la tercera part, en un capítol es presenten els resultats i la discussió tant de l'estudi quantitatiu descriptiu dels expedients revisats com de les categories establertes i la seva anàlisi. Per a la identificació dels discursos dels actors he utilitzat la següent denominació: pares d'acolliment (quan la cita prové d'un pare o mare d'acolliment que són parella), mare monoparental (mare

d'acolliment que fa l'acolliment sola), pare o mare biològics (família biològica a la qual han retirat la guarda dels nens), àvia biològica (família extensa), professionals, grup de discussió, mails (son discursos extrets dels mails dels socis de l'associació d'acolliment) per acabar en el darrer capítol amb les conclusions finals i propostes d'antropologia aplicada.

Al final del document s'ha elaborat un llistat d'abreviatures per facilitar al lector la seva comprensió, així com un llistat de taules, gràfics i figures i s'hi han afegit uns annexos que contenen documents que s'han anat recollint durant tot el procés.

1a part: El marc de l'acolliment. Institucions, conceptes i teories.

Capítol I

1.1 Institucions implicades.

1.2 El procés de l'acolliment.

1.2.1 El circuit dels nens

1.2.2 El circuit de les famílies acollidores

1.3 L'acolliment en dades

1.4 Conclusions del capítol

1.1 Institucions implicades

No em referiré en aquest apartat a l'evolució històrica de l'organització de l'acolliment familiar, que s'explica en el capítol II en l'apartat d'antecedents històrics. Tanmateix, sí que vull deixar constància del fet que, després de vint-i-cinc anys de govern de la coalició de Convergència i Unió i de la suma de les diferents aportacions de cadascun dels grups polítics que han liderat la Conselleria de la qual depèn l'acolliment en els anys posteriors de govern tripartit, el sistema ha estat i està organitzat en una clau més política que tècnica i per tant en cada canvi de govern es produeixen modificacions, aturades i anades i vingudes.

En aquest seguit de canvis també s'ha modificat l'organigrama terminològic, fet que dificulta la seva comprensió i consolidació. En aquests moments doncs, amb independència dels possibles canvis que es poden produir abans de la lectura d'aquest treball, les institucions implicades són: 1) el Departament d'Acció Social i Ciutadania del qual depenen a) la Secretaria d'Infància i Adolescència i b) la Secretaria de Polítiques Familiars i Drets de Ciutadania. De la Secretaria d'Infància i Adolescència depèn la Direcció General d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència (DEGAIA) i l'Institut Català de l'Adopció i l'Acolliment (ICAA).

Departament d'Acció Social i Ciutadania

S'ha cregut adequat transcriure literalment les funcions dels organismes involucrats en l'acolliment perquè en tot moment el lector pugui comprovar quina és la unitat final responsable de cada un dels objectius.

Segons la pàgina web del Departament d'Acció Social i Ciutadania www.gencat.net/benestar/departament/organigrama/index.htm, les funcions de les diferents instàncies són :

Secretaria d'Infància i Adolescència

- a) Planificar les polítiques d'infància i adolescència i elaborar-ne les directrius en l'àmbit de competències del Departament.
- b) Vetllar per l'efectivitat del dret dels infants i adolescents a tenir una família i fomentar els acolliments i les adopcions.
- c) Vetllar per la realització de les iniciatives del Govern de la Generalitat de Catalunya, destinades a donar suport i protecció a la infància i, a aquest efecte, vetllar per l'actuació coordinada dels diferents departaments de la Administració de la Generalitat de Catalunya i entitats vinculades.
- d) Proposar l'elaboració de normatives en l'àmbit d'infància i adolescència i vetllar pel compliment de les disposicions vigents en aquesta matèria i també dels tractats i convenis internacionals, de les decisions adoptades per les institucions comunitàries europees i les del Consell d'Europa.
- e) Potenciar les relacions de col·laboració amb l'Administració local i els consorcis de serveis socials per tal de garantir i fomentar l'actuació coordinada i eficaç de les diferents accions programes i prestacions que es duguin a terme a Catalunya, destinades a protegir i donar suport a la infància i adolescència.

- f) Promoure programes d'orientació i integració social dels menors tutelats i extutelats i d'inserció sociolaboral.
- g) Promoure sistemes de comunicació adients per garantir que les actuacions en matèria d'infància i adolescència siguin el més eficients possibles per als ciutadans.
- h) Donar suport als òrgans col·legiats adscrits a la Secretaria i, en concret, promoure les actuacions per a la implementació de les recomanacions de l'Observatori dels Drets de la Infància i canalitzar les propostes i informes que s'elaborin.
- i) Exercir la vicepresidència primera de l'Observatori dels Drets de la Infància.
- j) Totes aquelles funcions que li encomani la persona titular del departament en matèria d'infància i adolescència.

Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència. (DEGAIA)

La DEGAIA és l'organisme que fa el seguiment del nen que està sota mesures de protecció així com de la família biològica.

Això ho fa a través dels Equips d'Atenció a la Infància (EAIA) formats per diferents tipus de professionals.

Les funcions de la DEGAIA són :

- a) Establir les directrius i la programació per a l'atenció i la promoció del benestar dels menors, amb l'objectiu de contribuir al seu ple desenvolupament personal, especialment en els casos en què els entorns sociofamiliars i comunitaris tenen un alt risc social.
- b) Assumir la guarda dels menors en els supòsits establerts per les lleis.

c) Protegir i tutelar els menors desemparats per manca o per exercici inadequat de la potestat del pare i de la mare o del dret de guarda i educació mitjançant l'assumpció de la guarda o de la tutela i l'assignació de les mesures o els recursos adients per a cada menor.

d) Promoure i coordinar actuacions d'atenció als menors en risc.

e) Desenvolupar programes d'integració social dels menors tutelats i d'integració laboral a partir dels setze anys.

f) Promoure i executar les actuacions i els programes necessaris en el seu àmbit d'actuació.

g) Les altres funcions relacionades amb les anteriors que les lleis atribueixen a l'entitat pública amb competències per a la protecció dels menors i que no estiguin atribuïdes a altres òrgans.

Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció (ICAA)

Són els responsables d'acolliments i adopcions de Girona, Lleida, Tarragona i les Terres de l'Ebre

Les funcions de l'ICAA són :

a) Fomentar el dret dels infants a tenir una família i, per tant, promoure l'acolliment simple en família aliena i l'acolliment preadoptiu, com a mesures per atendre adequadament les necessitats del menor, com a personal sotmès a situacions de risc greu per al seu desenvolupament integral, procurar-ne l'atenció educativa i afavorir-ne el retorn dins la família natural.

b) Gestionar, per mitjà dels equips tècnics competents, els processos de valoració psicosocial de les persones sol·licitants d'acolliment simple en família aliena, d'acolliment preadoptiu i d'adopció internacional.

c) Vetllar per la informació adequada als ciutadans i ciutadanes sobre els

acolliments, les adopcions i els processos d'adopcions, rebre les al·legacions, els documents i els altres elements de judici en els expedients de sol·licitud i sotmetre'ls a vista, i també les propostes de resolució. Per exercir aquesta funció d'informació, ha de comptar amb la col·laboració de pares i mares adoptius en les qüestions que els concerneixin.

d) Fer el seguiment dels menors en situació d'acolliment simple, en família extensa i aliena, i d'acolliment preadoptiu.

e) Tramitar, quan correspongui, els processos d'adopcions internacionals i fer-ne el seguiment posterior, si escau, i supervisar aquesta activitat quan sigui delegada a institucions o entitats col·laboradores.

f) Formalitzar convenis de col·laboració amb altres administracions, institucions i entitats, en el marc del seu àmbit d'actuació, i d'acord amb les disposicions que les regulin.

g) Fer el seguiment de les entitats col·laboradores en adopció internacional.

h) Exercir les altres funcions que li assignin les lleis.

Correspon a la Direcció de l'Institut:

a) Executar els acords del Consell Rector.

b) Presentar la proposta del programa d'activitats de l'Institut al Consell Rector.

c) Elaborar i trametre al Consell Rector la proposta de les taxes o els preus públics a aplicar.

d) Presentar al Consell Rector l'avantprojecte de pressupost de l'Institut i la memòria anual.

- e) Ordenar les despeses i els pagaments dins els límits establerts.
- f) Dirigir, organitzar i gestionar l'activitat de l'Institut.
- g) Proposar la contractació del personal per atendre les necessitats de l'Institut.
- h) Mantenir relacions amb organismes anàlegs o amb responsabilitat en el mateix àmbit.
- i) Resoldre les sol·licituds de declaració d'idoneïtat de les persones o les famílies que volen adoptar i de les que volen acollir sense voluntat d'adoptar.
- j) Resoldre la constitució dels acolliments simples en família aliena i resoldre o proposar a l'òrgan judicial la constitució dels acolliments preadoptius, segons que correspongui.
- k) Dirigir les publicacions de l'Institut.
- l) Exercir les altres funcions que li encomanin la Presidència i el Consell Rector.

Les Institucions Col·laboradores d'Integració Familiar (ICIFS), entitats privades sense ànim de lucre, col·laboradores de l'ICAA i acreditades d'acord al Decret 337/1995 del 28 de desembre per desenvolupar les funcions de mediació per integrar els infants en una família, són les responsables del seguiment del nen, de la família biològica i de la formació de la família d'acolliment. Aquestes ICIFS compten amb diferents tipus de professionals (pedagogs, psicòlegs, treballadors socials) i tot i que hi ha unes recomanacions i criteris establerts perquè treballin amb unes línies d'actuació comunes, són bastant autònomes i a la realitat tenen formes de treball diferents.

Les funcions encomanades a les ICIFS² són:

1. Estudi, valoració i preparació de famílies que han sol·licitat l'acolliment familiar d'un infant.
2. Recerca de famílies acollidores per al menor proposat.
3. Acoblament del menor en la família acollidora mitjançant l'equip especialitzat.
4. Seguiment posterior del menor d'acord amb les directrius de l'organisme competent.
5. Formació de les famílies acollidores candidates.
6. Promoció de l'acolliment.
7. Col·laboració en la gestió del finançament del servei prestat per les famílies acollidores en la forma com s'estableixi mitjançant conveni.

Secretaria de Polítiques Familiars i Drets de la Ciutadania

Tot i que el paper que juga aquesta secretaria en l'acolliment familiar és menys rellevant que la Secretaria d'Infància i Adolescència, té responsabilitats pel que fa referència als ajuts familiars i també als ajuts a les associacions de famílies.

Les seves funcions són:

- a) Elaborar les directrius i la programació d'actuacions en matèria de suport a les famílies, d'acord amb l'establert a la Llei 18/2003, de 4 de juliol, de suport a les famílies.
- b) Dissenyar, executar i avaluar els programes i actuacions destinades a donar suport a les famílies en l'àmbit de les competències del Departament.
- c) Promoure l'associacionisme de suport a l'àmbit familiar i el suport de les entitats creades amb aquesta finalitat.

² Annex 1 . Directori de les lccifs actuals

d) Vetllar per la realització de les iniciatives del Govern de la Generalitat de Catalunya destinades a donar suport i protecció a les famílies i, a aquest efecte, vetllar per l'actuació coordinada i impulsar les actuacions dels diferents departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya i entitats vinculades en l'àmbit familiar.

e) Impulsar la creació del Consell de Família, així com promoure les seves actuacions.

f) Impulsar, coordinar i fer el seguiment del Pla Estratègic de conciliació de la vida familiar, laboral i personal.

g) Vetllar per la realització de les iniciatives del Govern de la Generalitat de Catalunya destinades a donar suport i protecció a les famílies i, a aquest efecte vetllar, coordinar i impulsar les actuacions dels diferents departaments de l'Administració de la Generalitat i entitats vinculades en l'àmbit familiar.

h) Potenciar les relacions de col·laboració amb l'Administració local per tal de garantir i fomentar l'actuació coordinada i eficaç de les diferents accions, programes i prestacions, que es duguin a terme a Catalunya, destinades a protegir i donar suport a les famílies.

i) Vetllar pel compliment de les disposicions vigents en matèria de suport a les famílies i també dels tractats i convenis internacionals, de les decisions adoptades per les institucions comunitàries europees i les del Consell d'Europa.

j) Dissenyar, coordinar, impulsar i fer el seguiment del Pla interdepartamental per a la no discriminació de les persones homosexuals i transsexuals.

k) Impulsar la creació del Consell Consultiu i de Participació d'entitats del col·lectiu lesbià, gai i transsexual.

- l) Impulsar i gestionar l'Oficina de la Gent Gran Activa.

- m) Promoure el disseny, la creació i el desplegament d'un pla interdepartamental de la Gent Gran Activa.

- n) Coordinar i gestionar l'execució de les polítiques del Departament en matèria de lluita contra la violència masclista.

- o) Coordinar totes les accions amb la Secretaria d'Infància i Adolescència, l'Institut Català de les Dones i amb la Secretaria de Joventut.

- p) Donar suport tècnic als òrgans col·legiats adscrits a la Secretaria i, en concret, a la Comissió Interdepartamental de Suport a les Famílies i a l'Observatori Català de la Família, i canalitzar les propostes, els informes i les recomanacions que elaborin.

- q) Preparar la proposta d'avantprojecte de pressupost en l'àmbit de la Secretaria.

- r) Supervisar la gestió econòmica i comptable de la Secretaria.

- s) Coordinar la preparació de les convocatòries de subvencions i de convenis en l'àmbit de la Secretaria.

- t) Supervisar les previsions i la gestió d'infraestructures i dels mitjans materials i personals adscrits a la Secretaria.

- u) Totes les altres que li atribueixin les disposicions vigents i les que li encomani la persona titular del Departament o la persona titular de la Secretaria General del departament.

1.2 El procés de l'acolliment

Per poder explicar i fer més entenedor el procés d'acolliment s'ha simulat el circuit que segueixen els nens a partir del moment en què es detecta un problema i a posteriori el circuit que segueixen les famílies que volen acollir un infant.

1.2.1 El circuit dels nens:

www.gencat.net/benestar/departament/organigrama/index.htm

Sistema català de protecció dels infants i joves

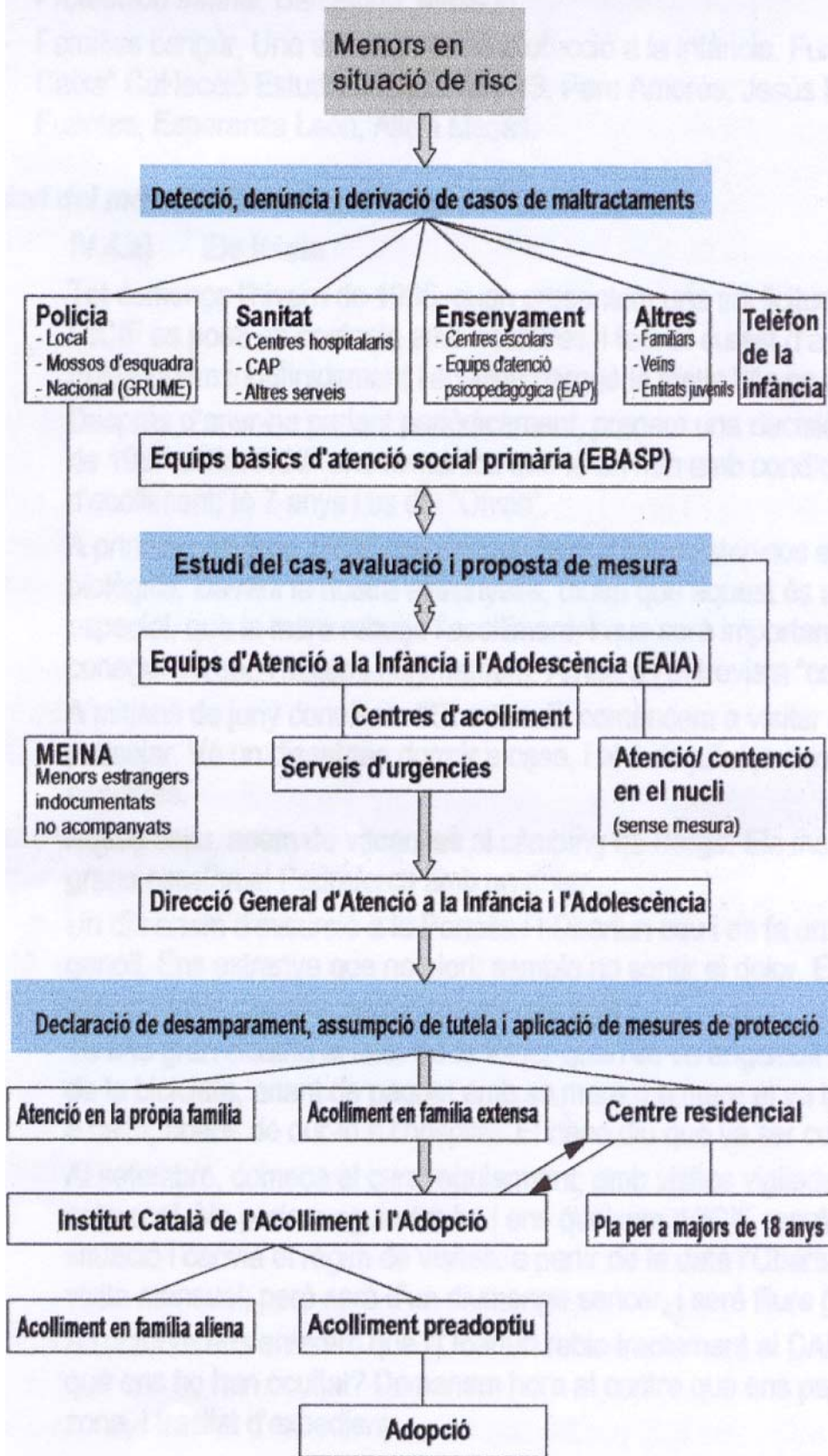

Figura-1 (extreta de l'organigrama del Departament d'Acció Social i Ciutadania)

El procés que segueix un nen a qui cal l'aplicació de mesures de protecció es representa en la figura 1. El problema del nen és captat per alguna de les persones que habitualment pertanyen a l'ensenyament, la sanitat, la policia o altres; el cas és avaluat i passa als equips d'atenció a la infància (EAIAS); aquests seran els que valoraran el cas i continuaran el seguiment del nen i dels pares biològics.

A partir d'aquest moment si la decisió que es pren és la de buscar un acolliment familiar, l'ICAA (a través de les ICIFS) passa a responsabilitzar-se del seguiment dels pares d'acolliment i del nen, i les EAIAS segueixen fent el seguiment dels pares biològics i també del nen. Existeixen a partir d'aquest moment dos expedients i dos grups de professionals diferents que porten el cas. Sigui quin sigui el cas, la família biològica i la d'acolliment no s'han de trobar mai. Però, en la pràctica, aquesta mesura pot comportar un seguit de problemes:

- De vegades els professionals dels diferents departaments (ICIFS , EAIAS) no tenen els mateixos criteris.
- Es pot donar el cas que les persones responsables canviïn durant el procés (de fet és freqüent la mobilitat dels professionals) i la comunicació és més difícil perquè pertanyen a organismes diferents.
- De vegades es produeixen situacions en les quals els professionals que porten els pares biològics defensen la seva posició, mentre que els que porten els pares d'acolliment i els nens, en defensen una altra de diferent.
- El fet que els pares biològics i els d'acolliment no es trobin mai pot comportar avantatges en alguns casos, però en d'altres dificulta molt el procés i va en contra de la idea d'alguns pares d'acolliment que volen ajudar els nens però també les seves famílies.
- Per últim també he detectat que si les persones que dirigeixen la DEGAIA i el ICAA no s'entenen, es produeix una incomunicació entre ambdós organismes que dificulta molt la gestió dels casos i en complica el seguiment.

La descripció ordenada seguint el circuit recomanat és la següent:

Detecció d'una situació de risc, per part de professionals de l'ensenyament, de la sanitat, o dels cossos de seguretat; algunes vegades també els fets són denunciats per familiars i/o veïns, personalment o a través del telèfon de la infància. Alguns d'aquests professionals tenen protocols que els permeten i els faciliten el diagnòstic de maltractament.

Declaració de la situació de desemparament. A partir de la detecció de la situació de risc es fa una declaració de desemparament, que es produeix per:

- 1) Inexistència, absència o incapacitat de les persones que tenen la guarda d'un menor.
- 2) Per incompliment dels deures de protecció.
- 3) Quan no es respecta el desenvolupament integral del menor.
- 4) Quan hi ha algun tipus de maltractament greu.

La resolució està motivada per l'organisme competent de l'Administració, que a Catalunya és la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DEGAIA). Es notifica a les parts afectades i al Ministeri Fiscal en el termini de dos dies, per tal que es garanteixin els drets dels afectats.

En aquests moments el nen pot passar a alguna de les següents situacions:

Tutela ordinària. És la institució jurídica per la qual es col·loca a una determinada persona sota la guarda i potestat d'una altra. La tutela té com a objectiu l'emparament d'una persona menor i els seus béns. Els tutors han d'actuar sempre en benefici del tutelat i sota la salvaguarda de l'autoritat judicial, en última instància. La tutela es constitueix judicialment, excepte la tutela administrativa. La tutela es constitueix en els menors que es troben en situació de desemparament. Legalment, és considerada situació de desemparament la que es produeix a causa de l'incompliment o de l'impossible o inadequat exercici dels deures de protecció establerts per les lleis per donar l'assistència moral i material dels menors

Tutela i/o guarda administrativa. És aquella modalitat de guarda que és assumida per l'entitat pública. La diferència entre la tutela i la guarda és la temporalitat, i també que la guarda no afecta a la titularitat de la pàtria potestat i l'entitat pública no assumeix la representació legal.

El Codi civil indica que l'acolliment es formalitzarà per escrit, amb el consentiment de l'entitat pública, així com amb el consentiment de les persones que acullen el menor, i del menor mateix si aquest tingues més de dotze anys. En el cas que els pares consentin l'acolliment, es constitueix un contracte d'acolliment administratiu amb la participació de l'entitat pública, i en el cas que no hi consentin la formalització ha de ser acordada mitjançant resolució judicial.³

A partir d'aquí i depenent de la gravetat del cas, es pot entrar en un circuit d'urgència o en el circuit ordinari.

El circuit d'urgència atén situacions insostenibles i els equips bàsics d'atenció social primària o bé els Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIAS) determinen si requereix un internament urgent en un centre i suport als menors que ho necessiten.

En el cas del circuit ordinari els equips que actuen són els mateixos, però de fet els EAIAS són els que realitzaran la valoració del cas i faran una proposta de mesures de protecció que dirigiran a la DGAIA.

Les mesures de protecció establertes són:

Contenció en nucli familiar. El nen continua en el seu nucli familiar i es fa un seguiment del cas. De vegades es recomanen programes de prevenció, l'assistència a centres oberts i la possibilitat de realitzar cursos o tallers.

³ Codi civil (1987)

Atenció en la pròpia família. La DGAIA assumeix la tutela del menor mentre els pares en mantenen la guarda. La família biològica rep suport psicosocial, de caire personal i econòmic.

Acolliment familiar simple en família extensa

Es confia temporalment la guarda del nen a alguna persona o família amb la qual tingui una relació de parentiu⁴. Els acollidors tenen l'obligació de vetllar pel menor fins que pugui tornar amb la família biològica. Tenen l'assessorament dels EAIA o de la DGAIA. Serveis socials especialitzats treballen amb la família d'origen per corregir els motius de la separació.

Acolliment familiar simple en família aliena. Es confia temporalment la guarda d'un nen a alguna persona o família que no té cap relació de parentiu. Els acollidors tenen l'obligació de vetllar pel menor fins que pugui tornar amb la família biològica. Tenen l'assessorament dels professionals de l'Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció. Reben una compensació econòmica. Serveis socials especialitzats treballen amb la família d'origen per corregir els motius de separació.

Acolliment permanent. Aquest tipus d'acolliment és de caràcter permanent. La seva constitució és porta a terme en els casos en què l'edat o d'altres circumstàncies del menor i de la seva família biològica ho aconsellin. Es pretén facilitar al menor una major estabilitat ampliant a més l'autonomia de la família d'acolliment. Aquest tipus d'acolliment no existeix a Catalunya, però sí a la resta de l'Estat espanyol, i és una reivindicació històrica de les famílies d'acolliment catalanes.

Acolliment preadoptiu. És una mesura prèvia a l'adopció que s'aplica quan els pares biològics estan impossibilitats per exercir llur potestat per pròpia

⁴ S'hauria d'establir què es considera una relació de parentiu avui en dia. Per exemple, si un nen es queda amb una àvia, que ha fet d'àvia, però que és la mare del seu pare, que ha fet de pare però és el company de la seva mare, què considerarem que és acolliment en família extensa o aliena?.

sol·licitud o per la determinació de l'autoritat judicial. Els acollidors tenen l'obligació de vetllar pel menor. Tenen l'assessorament dels professionals de l'Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció.

Acolliment en una institució. Ingré en un centre propi o col·laborador de la DGAIA, adequat a les característiques del nen. S'aplica quan no ha estat possible o aconsellable l'acolliment familiar simple. El centre ofereix atenció integral a l'infant

A part dels acolliments exposats també s'utilitzen uns sistemes d'acolliment més curt per resoldre problemes puntuals:

Acolliment d'urgència i diagnòstic. És l'acolliment que facilita al menor una família per donar temps a la modificació de les circumstàncies concretes que han motivat la separació de la seva. La seva durada és de pocs dies fins a sis mesos.

Acolliment en famílies col·laboradores. Està adreçat a nens i adolescents com a complement del seu procés educatiu. Són nens que es troben en els centres residencials. Malgrat l'atenció i l'assistència que reben en el centre, la possibilitat de viure l'experiència de la relació familiar representa per als nens un reforç i un complement. Està pensat per als caps de setmana i/o vacances.

Programa de famílies cangur. És un programa que es va posar en funcionament el 1996 amb el propòsit d'impulsar noves experiències en torn a l'acolliment. En aquest programa estan implicades diferents comunitats autònomes, (Andalusia, Aragó, Canàries, Castella i Lleó, Castella-La Mancha, Catalunya, Extremadura, Guipúzcoa, La Rioja, Madrid, Mallorca, València i Vizcaya). Aquest programa va estar dirigit pel Dr. Pere Amorós de la Universitat de Barcelona i el Dr. Jesús Palacio de la Universidad de Sevilla.

1.2.2 El circuit de les famílies acollidores

Habitualment les persones que volen acollir (poden acollir persones soles o parelles) es dirigeixen a l'Institut de l'Adopció i Acolliment (ICAA) o directament a una Institució col·laboradora d'integració familiar (ICIF.) Els psicòlegs elaboren un informe d'idoneïtat de la família i si aquesta es considera pertinent resta a l'espera que hi hagi algun nen que requereixi un acolliment. Durant l'espera la família ha de seguir uns cursos de formació organitzats per la mateixa ICIF. El temps d'espera és molt variable, de vegades hi ha famílies que anul·len la sol·licitud perquè s'han cansat o perquè algun aspecte de la seva situació personal o familiar ha canviat (malalties, desencant, modificacions d'estatus...), però no hi ha dades per saber la mitjana de temps transcorregut entre la sol·licitud i la integració del nen a la família. La impressió treta de la revisió dels expedients facilitats per l'Administració és que és molt variable.

En aquest punt vull fer un parèntesi per explicar que en bastants casos les persones que sol·liciten l'acolliment coneixen prèviament el nen; pot ser un veí, un nen que han conegut com a famílies col·laboradores, o un nen que han conegut a través d'algun familiar que treballava en alguna institució d'acolliment. A partir d'aquí el circuit és el mateix, però sol·liciten un nen en concret.

La formació que reben els pares d'acolliment va encaminada a articular estratègies per ajudar el nen i sobretot a preparar-los per al moment del retorn del nen amb la família biològica, tot i que aquest retorn quasi mai es produeix.

En el cas de l'acolliment (al contrari que en l'adopció, en què allò que es busca són persones que vulguin establir vincles de filiació) el que busca l'Administració són famílies o persones solidàries amb els nens o amb la societat, i també persones que vulguin desenvolupar l'acolliment des d'un àmbit més professional.

De vegades l'informe d'idoneïtat és negatiu. Els motius per la denegació són variables, tot i que en els expedients revisats tancats el 2004 el motius més freqüents de denegació eren bàsicament dos:

- 1) La manca de temps per tenir cura personal del nen; aquesta situació es dóna quan pare i mare han de treballar moltes hores i per tant requereixen l'ajut d'altres persones per poder cuidar el nen. Aquesta causa de denegació és com a mínim discutible, perquè que els pares treballin és normal i freqüent, encara que és cert que aquests nens sovint requereixen molta atenció.
- 2) Ser més idonis per a l'adopció que per a l'acolliment, perquè en les entrevistes han manifestat els seus desitjos de filiació més que no pas els d'ajut o solidaritat.

Si l'informe és positiu i el nen és acollit per la família, el personal de la ICIF farà el seguiment del nen. De vegades hi ha un període d'acoblament. Acabat l'acoblament es produeix l'acompanyament a la família. Aquest acompanyament és important però molt variable depenent del cas i de l'ICIF. La família hauria de rebre un suport de tipus tècnic i un suport de tipus econòmic.

La ICIF és la responsable doncs, del seguiment del nen i de la seva família acollidora i del seu seguiment. Però en aquest punt intervé una altra part, la família biològica i les visites als nens (en cas que així estigui establert legalment). La família biològica i l'acollidora no s'han de conèixer, i el cas del nen i la seva relació amb la família biològica el porten els Equips d'Atenció a la Infància i Adolescència (EAIAS), que suposadament estan connectats amb la ICIF que porta el cas. Per tant el cas d'un nen el porten dos equips de professionals amb dos expedients diferents. La documentació del nen està tota a l'EAIAS i de vegades la família d'acolliment té problemes per assabentar-se de tot l'historial del nen. Es produeix una situació complicada entre el que és confidencial, que no sempre és el mateix per als uns o per als altres, i aquella informació que seria de gran utilitat per als pares d'acolliment.

La família d'acolliment té l'obligació de portar el nen a les visites amb el pare biològic quan així estigui establert. Les visites quasi sempre han d'estar realitzades en presència d'alguna persona de l'EAIAS o del ICAA. Estan establerts uns llocs determinats per realitzar-les i fins aquest moment es

realitzen dintre de l'horari escolar del nen perquè les persones que controlen les visites tenen feines amb horaris de dilluns a divendres com els escolars.

La família també té l'obligació d'escolaritzar el nen i de vetllar per la seva salut física i psíquica, o sigui cuidar el nen en totes els seus vessants. La família d'acolliment pot escollir el tipus d'escola on portarà el nen, pública o privada, laica o religiosa, així com el sistema d'ensenyament. També decideix el tipus de sistema sanitari que vol utilitzar; públic o privat i si vol utilitzar medicines com l'homeopàtica. El que no pot fer la família d'acolliment és administrar sagraments religiosos sense el permís dels pares biològics. Per tant, es poden produir una sèrie d'incongruències, com ara que el nen vagi a una escola de l'Opus Dei i no tingui permís per fer la comunió, o altres de semblants.

1.3 L'acolliment en dades

No són gaires les dades obtingudes a través de la recerca bibliogràfica i de la consulta de diferents fonts estadístiques catalanes i espanyoles. El que es presenta a continuació no pretén ser un estudi comparatiu perquè la falta de dades al nostre país no ho permet, però sí una presentació del que tenim i de les dades d'altres països.

Dades estadístiques de l'atenció a la infància i l'adolescència (desembre de 2006).

Total d'infants i adolescents que estan sota mesura de protecció de la DGAIA: 7.018				
Atenció en el nucli			Atenció en família: 4.622 65,9%	
Família natural	Atenció en la pròpia família	1057 15,1%		3.412 48,7%
	Atenció en la família extensa	2.355 33,6%		
Separació del nucli				
Família aliena	Acolliment en família aliena	635 9%	1.210 17%	
	Acolliment en família preadoptiva	575 8,2%		
Centre				
Centre	Atenció en un centre d'acolliment	365 5,2%	Atenció en un centre: 2.396 34,1%	
	Atenció en un centre residencial	1.675 23,9%		
	Atenció en un centre de primera acollida	284 4%		
	Pisos assistits	72 1%		

Taula 1

L'any 2006 el total de població de nens a Catalunya era de 1.351.554 nens, la qual cosa representava el 18,9% de la població. Els 7.018 nens amb mesures de protecció representa un 0,51% del total de la població infantil.⁵

⁵ Dades elaborades per l'autora a partir de les dades extretes d'el Institut Nacional d'estadística. www.ine.es

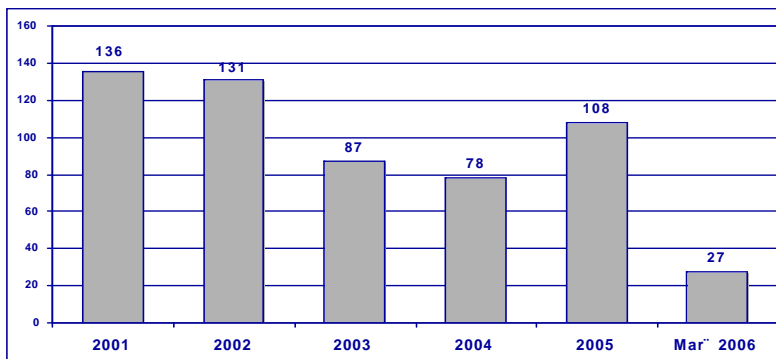
Un dels principals problemes per a l'estudi de l'acolliment és la manca de dades i d'anàlisis sobre el tema. Això, que ha estat així de fa anys ara es veu greujat per l'augment de situacions de risc social⁶. És evident que en un context cada vegada més exposat als condicionants estructurals (econòmics, polítics, socials i culturals), les situacions de risc per a la infància es van incrementant. Tot i que el document elaborat pel Fòrum de les Organitzacions Catalanes per a la inclusió social (2003) va destacar la necessitat de dissenyar polítiques universals, fugint d'aquelles que van destinades a les persones considerades grups de risc i que deriven en una societat subvencionada i estigmatitzada. No sabem dades fonamentals com el percentatge de retorn amb la família biològica. Fonts orals parlen del 8% i d'altres del 18%. Tampoc coneixem quina és la mitjana de temps que un infant està en una família d'acolliment, ni quants acolliments fa cada família.

En els gràfics següents facilitades per l'Administració Catalana el 2006 veiem que l'acolliment familiar ha resultat 538 casos del total de 7.018 nens sota mesures de protecció.

L'evolució de les sol·licituds d'acolliment no han seguit una pauta repetitiva i no ens indiquen cap tendència

⁶Entenem per risc social "aquelles situacions en les quals un determinat factor de risc, o la concurrència de diferents factors, donen lloc a situacions que impedeixen oferir una atenció adequada a una nena o un nen, i que poden afectar el seu desenvolupament personal i social" (Petrus, Panchon, Gallego 2002),

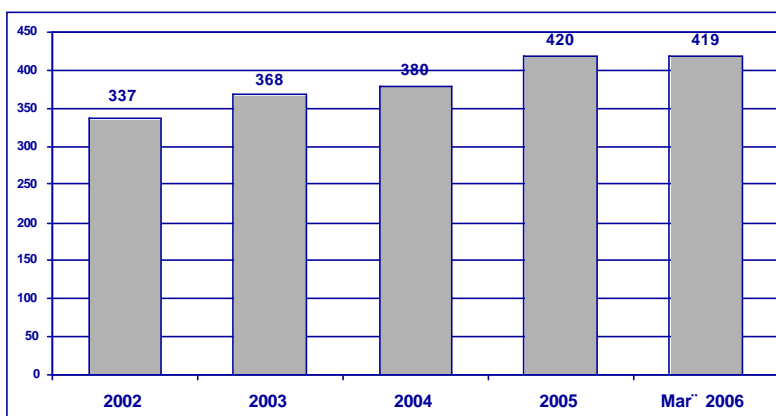
Evolució del nombre de sol·licituds d'acolliment familiar

Gràfic 1

Quant al número de famílies acollidores ha sofert un petit increment des de l'any 2002 fins a l'actualitat, com es veu en la taula.

Evolució de famílies acollidores

Gràfic 2

En l'Institut d'Estadística de Catalunya consta el nombre d'acolliments preadoptius i amb família aliena des de 1999 fins a 2003 sense aportar cap altre tipus de dada.

En la memòria estadística de 2006 de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència trobem la tipologia de les mesures aplicades als infants i adolescents tutelats per la DEGAIA a totes les províncies de Catalunya. Aquesta memòria conté dades des de 1998 però només hi consten el número de nens en acolliment i tipus d'acolliment des de 2002.

Una dada a tenir en compte és que el número d'equips (EAIAS) que es dediquen a l'atenció de la infància i l'adolescència no ha variat des de 2002, oscil·lant entre quaranta-tres i quaranta-cinc. Crida l'atenció que en cinc anys i amb un canvi de govern amb polítiques més socials l'increment hagi estat nul. El nombre de persones que treballen en aquests equips no es pot comparar perquè les dades que es troben corresponen totes a 2006 amb 245 professionals.

Seguint l'anàlisi de les dades de 2006 tenim 4.622 nens en acolliment i el seguiment el fan 245 professionals, si fem la divisió cada professional té 18 nens el seu càrrec; això seria així si tots aquests professionals portessin casos directament, però és de suposar que alguns fan algun altre tipus de feina, com gestió, etc.

D'altra banda aquests professionals atenen una població infantil que l'any 2003 va ser de 9.595 nens; els números són molt semblants des de 1999 en què tenim algunes dades, o sigui que no només porten els nens acollits, sinó tots els altres que estan sota altres mesures de protecció⁷.

L'informe del CIIMU (Institut d'Infància i Món Urbà) recull els principals indicadors de risc detectats en el districte de Barcelona des dels anys 2001 i 2002 (abans no hi havia una homologació de les dades i per tant no es pot

⁷ Dades: Informe CIIMU. Infància, famílies i canvi social a Catalunya. 2004 Memòria DEGAIA (2006)

saber). Per ordre de freqüència són: negligència o abandonament, maltractament psíquic o emocional, maltractament físic i abús o sotmetiment sexual. Respecte als progenitors, els indicadors són : incapacitat educativa, drogodependència, conductes inadequades, insuficiència de recursos materials, absència de la llar, malaltia mental, orfandat i abandonament.

Les mesures més utilitzades des dels equips són l'acolliment en família extensa seguit de l'acolliment residencial, com es pot veure en la taula següent

Tipologia de les mesures aplicades als infants i adolescents tutelats per la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència. 2006

Nombre d'infants i adolescents tutelats per tipologia de la mesura. Desembre 2006

Atenció en família

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Terres Ebre	Catalunya	%
Atenció en la família pròpia	801	125	51	59	21	1.057	22,9
Acolliment en família extensa	1.725	207	133	203	87	2.355	51
Acolliment en família aliena	478	45	42	70	-	635	13,7
Acolliment preadoptiu	388	73	49	54	11	575	12,4
Total	3.392	450	275	386	119	4.622	100

Font: Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència. Memòria estadística. 2006.

En l'Anuari estadístic espanyol del 2001 en alguns anys falten les dades de Catalunya.

Taula 2

Segons dades de 2004 del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales un 10% de la població atesa pels serveis socials espanyols són menors de divuit anys, un 17% dels atesos són estrangers, principalment de nacionalitat equatoriana (21%) i marroquina (19%). L'acolliment familiar administratiu s'ha incrementat des del 2000 fins al 2004 un 50%. D'aquesta manera es confirma la tendència, en la majoria de comunitats, de continuar potenciant l'acolliment. Les Comunitats amb més acolliment familiar són Catalunya seguida d'Andalusia, València, Galícia i Canàries. Les comunitats que han sofert un major increment en els darrers anys són València i Madrid. L'acolliment residencial es manté estable en la majoria de comunitats.

El maltractament infantil en l'àmbit familiar ha augmentat des de l'any 2001 a l'any 2005. La franja d'edat que ha sofert un major increment són els menors de 13 anys. En l'any 2001 el nombre de menors víctimes de maltractament en l'àmbit familiar va ser de 1.162 i en el 2005 es van comptar 2.960 casos.

D'aquestes dades crida l'atenció l'augment de nens maltractats i que han d'estar sota mesures de protecció, i el fet que el personal que hi treballa no ha augmentat a Catalunya des de 2002 a 2006 i pot ser que des de 1998. No disposem de dades de les altres comunitats

L'estudi presentat per Jorge Fernández del Valle i Amaia Bravo Arteaga de la Universidad de Oviedo sobre la situació actual de l'acolliment familiar de menors a Espanya (2003) presenta un panorama general de totes les comunitats autònomes amb una descripció per temes. Aquest estudi va ser un encàrrec del Ministeri per obtenir una foto o descripció de la situació de l'acolliment a Espanya. Presenten els resultats de la definició dels diferents tipus d'acolliment per procediment: administratiu i judicial; per temporalitat/finalitat: simple o temporal, permanent i permanent amb atribucions de tutela, provisional, preadoptiu, d'urgència i d'urgència i diagnòstic; per tipus de família acollidora: aliena, extensa, professionalitzada. Les diferències entre comunitats no són rellevants. Els resultats són molt similars.

Fernández del Valle també estudia el número de famílies sol·licitants a l'any 2002. Dels resultats s'extreu que València, Galícia, Castella, Lleó, Andalusia, Múrcia, Madrid i Astúries són les comunitats amb més sol·licituds (s'ha de dir que Catalunya no té dades registrades). Aquesta dada és molt important per conèixer l'evolució i saber si volem o no potenciar campanyes en moments determinats per augmentar les sol·licituds.

Aquests autors també han aportat dades sobre l'acolliment en família aliena i extensa.

En aquest cas també ressalten els resultats de Catalunya per la seva peculiaritat, ja que les poques dades que tenen provenen de dues fonts diferents; per una banda de l'Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció (ICAA), que s'encarrega de la família aliena, i per una altra banda de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DEGAIA) que s'encarrega de la família extensa. Les dades que havia de facilitar l'ICAA sobre famílies alienes pel que fa a tipus d'acolliment, sol·licituds i dades econòmiques, mai han estat presentades; en canvi les procedents de la DEGAIA sobre famílies extenses si que varen ser presentades, encara que no en tots els ítems sol·licitats.

Sorprèn el fet que, tot i que aquest tipus d'acolliment es veia com una alternativa vàlida a l'acolliment residencial, els avanços són mínims en les comunitats autònomes més grans i quasi inexistent en algunes comunitats autònomes petites.

L'acolliment en família extensa es mou en xifres molt més altes que les de família aliena i l'acolliment professionalitzat no es pot comptabilitzar perquè només s'han realitzat experiències puntuals en algunes comunitats autònomes.

Quant a les remuneracions econòmiques de l'acolliment, totes les comunitats autònomes excepte Ceuta en tenen contemplat algun tipus, encara que existeixen grans diferències remuneratives entre comunitats. Els criteris de vegades ja no només són diferents sinó oposats. Algunes comunitats ajuden només les famílies extenses i d'altres només les alienes. Les quantitats varien molt i el concepte de l'ajut també: remuneració, retribució, compensació, ajut. El procediment també varia; algunes comunitats tenen un ajut determinat i un barem per a cada tipus d'acolliment, d'altres convoquen anualment ajuts als quals es poden acollir les famílies, i en d'altres els professionals valoren cada cas i estableixen l'ajut i la quantia.

Maurice Bloch (1994) en el seu article *Les usages de l'argent* explicava com Weber i Mauss i posteriorment Dumont, per citar només els autors més reconeguts, argumentaven que el valor dels diners i de les persones que impliquen es troba lluny de ser un concepte acultural i anhistòric, ans al

contrari, aquests valors són els productes particulars d'una història política i cultural més general que es troba a la base del pensament de les diferents classes socials.

Els diners avui en dia s'estableixen no només com un mitjà de comunicació relacional perquè sempre hi ha un intercanvi, sinó també com un medi de comunicació simbòlicament generalitzat. El que preval ara són les necessitats del sistema social, i en conseqüència l'acció dels individus s'ha d'ajustar als requeriments d'aquest sistema sense que en perilli l'equilibri. En aquest cas el diner fa el seu camí seguint pautes alienes a la intencionalitat dels subjectes socials. En la mesura que compareix com un mitjà de comunicació se'l revesteix exclusivament d'una funcionalitat tècnica. Sánchez (2004) i anteriorment Zelizer (1989) deia que el diner era un vehicle amb el qual s'expressen identitats i simbolismes socials, es mou en entramats socials i no únicament mercantils (relacions familiars, afectives i solidàries).

Els diners utilitzats per cobrir les despeses del pagament a les famílies d'acolliment està utilitzat en aquest vessant tècnic i funcional.

Però el diner, com hem comentat abans, té altres pautes de moviment més properes a la intencionalitat humana que encara estan molt presents. A més, s'ha de considerar que hom es mou en uns pressupostos escassos i amb uns protocols d'utilització d'aquest diner social que són desconeguts tant pels investigadors com per la pròpia societat a la qual van destinats. A tall d'exemple, en un dels expedients revisats posava que no es podia adjudicar cap nen a cap família perquè aquell any s'havia acabat el pressupost per a l'acolliment familiar. Això es pot entendre, però per fer-ho s'ha de saber quin és aquest pressupost i qui i com s'ha decidit esperar els pressupostos de l'any següent i, en tot cas, fer-ho amb molta més participació dels implicats. Com pot saber l'Administració que una família que sol·licita un acolliment no voldria acollir un infant encara que no pogués rebre l'ajut durant un temps?. No es pot descartar que unes persones estiguin disposades a acollir sense rebre l'ajut. S'ha d'humanitzar i individualitzar el procediment.

En el següent quadre, malgrat que falten moltes dades, hi podem trobar algunes informacions d'utilitat. Tenint en compte el número de famílies totals d'acolliment per cada comunitat autònoma, les comunitats que paguen un 100% de les famílies corresponen al País Basc i a València, que evidentment també són les que hi dediquen un pressupost més alt. A Catalunya, històricament s'ha remunerat més les famílies alienes que les extenses, i segueix sent així en l'actualitat encara que en el quadre pugui semblar el contrari per la falta de dades procedents de les famílies alienes. Aquesta dissociació es produeix pel fet que les dades que es van enviar pertanyien a la DEGAIA, que és l'organisme seguidor de les famílies biològiques i per tant també de les extenses, mentre que qui té les dades corresponents a les famílies alienes és l'Institut de l'Adopció i Acolliment, i aquest organisme no les va lliurar. Posteriorment, en el quadre que fa referència a les remuneracions catalanes podem veure el mòdul d'ajuts que s'utilitza. Els criteris són molt dispars, i per això hi ha comunitats que paguen més a les famílies alienes i d'altres a les extenses; Catalunya fins fa ben poc no pagava res a les extenses, mentre que Canàries quasi no paga res a cap d'aliena.

Ajuts econòmics en diferents comunitats autònomes espanyoles

COMUNITAT AUTONOMA	Quantitats Mensuals Necessitats Especials	Quantitats Mensuals Acolliment Professional	Quantitats Mensuals Famílies Extenses	Quantitats Mensuals Famílies Alienes	Famílies Remunerades Extenses	Famílies Remunerades Alienes	Total Gastat Comunitat
Andalusia	300		150	150	396	303	1.203.106 €
Aragó	670		270	270	16	49	400.000 €
Astúries			60-120	60-120			500.371 €
Balears	240-1200		150	240-390			115.275 €
Canàries			180	180	229	11	612.094 €
Cantàbria			150	240-270	81	24	180.304 €
Castella La Manxa		721		541	59	55	563.202 €
Castella Lleó	210-1545	1545	181	255-345	120	188	1.102.403 €
Catalunya	186-524	802	192	309-370	1748		
Ceuta							
Extremadura			93	270	225	50	363.331 €
Galícia	210-1051		120	120	615	164	1.407.417 €
La Rioja			240	Extres	61	2	124.578 €
Madrid							1.002.875 €
Melilla							8.949 €
Múrcia	154		104				300.000 €
Navarra			187-250	187-250	63	30	334.520 €
País Basc	361-901	Contracte	198-297	210-312	453	130	2.143.077 €
València	349		Màxim. 231 segons renda	277-313	544	350	3.243.292 €
TOTAL							13.604.794 €

Quadre d'elaboració pròpia, les dades s'han obtingut del treball de Rodríguez del Val (2003) i la Conselleria de Benestar Social (2005), de manera casual.

Taula 3

Fa la impressió doncs, que no hi ha molt interès de fer públiques les dades i d'informar la població dels diners adjudicats per a aquests pagaments i de qui té dret a demanar-los. Es copsa la por a no poder donar resposta (amb diners socials) a les sol·licituds que es podrien generar; és com si s'hagués acceptat un silenci protector. De fet, el quadre següent dels ajuts donats per l'ICCA s'ha obtingut de forma personal i no es pot trobar a dia d'avui, (juny 2008) en cap plana web de la Conselleria.

Ajuts econòmics. Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció

MODULS	IMPORT	PERIODICITAT
General (depenent de l'edat del nen)	309-370 €	Mensual
Grups de menors (de 2 a 5 menors)	155-925 €	Mensual
COMPLEMENTES		
Visites als pares biològics	93 €	Mensuals
Acoblament	93 €	Una vegada
Dificultat de comportament o discapacitat no imitadora	186 €	Mensual
Activitats lleure	309 €	1 vegada
Dificultat de comportament o discapacitat limitadora	524 €	Mensual
Urgència i Diagnòstic	524 €	Mensual
Acolliment múltiple a partir de 6 menors	802 €	Mensual
Reintegrant familiar	309 €	Mensual

Taula 4

De totes maneres, això corroboraria el ressenyat per Selman i Mason (2005) en relació a la despesa per càpita dels nens tutelats administrativament d'alguns països industrialitzats, en què es pot veure que Espanya està en 14 dòlars per càpita, que correspon el desè lloc dels onze països estudiats. Només tenim darrere Nova Zelanda amb 13 dòlars, mentre que Noruega és el país que més inverteix amb 37 dòlars per càpita.

Rodriguez de Val (2003), també recull els recursos humans de les administracions en relació a l'acolliment i tornem a trobar que Catalunya no ha presentat dades. Totes les comunitats tenen entitats col·laboradores i alguns programes específics, com per exemple el de les famílies cangur que dirigien els professors Amorós i Palacios (2003).

En l' estudi esmentat anteriorment de Selman i Mason (2005), es poden veure les diferents tendències en l'aplicació de mesures de protecció i quines mesures o models han potenciat cada país estudiat.

A Anglaterra, s'ha incrementat l'adopció, que ha passat de 1.900 adoptats el 1997 a 3.500 el 2003, i als EUA. ha passat de 37.000 adopcions el 1998 a 49.000 el 2003. Ambdós països han seguit una política poc biològica, donant un temps molt limitat als pares biològics per resoldre els seus problemes, (dos anys aproximadament) i en cas que el problema es mantingui retirant la pàtria potestat i donant el nen en adopció.

Nova Zelanda i Austràlia emfatitzen la intervenció ràpida i el treball amb les famílies. El nombre d'adoptats és més baix i l'acolliment és la principal mesura utilitzada. Afavoreixen l'acolliment en família extensa.

En els països nòrdics l'opció prioritzada és l'ajut a la família biològica i el retorn del nen . Existeix el principi que l'Estat i cada família tenen igual responsabilitat de tenir cura del nen. Aquests països tenen unes polítiques preventives molt fortes en comparació amb països on l'adopció és molt més freqüent com a Anglaterra i EUA.

Al Canadà hi ha el voltant de 66.000 nens en acolliment; 22.000 estan en tutela administrativa permanent i 1.700 són adoptats anualment. A partir de 2002 es va formar una Fundació per incrementar les adopcions, l'eslògan que utilitzen és "Els nens no poden esperar per tenir una família".

A França la mesura més utilitzada és l'acolliment familiar, però els pares d'acolliment tenen un estatus professional des de l'any 1992 i estan obligats a rebre una formació especial.

Espanya és el país on hi ha més nens en acolliment residencial; això segueix sent un llegat de l'època franquista, quan aquesta era la única mesura de protecció. En l'actualitat la mesura més utilitzada és l'acolliment en família extensa. Dintre dels països desenvolupats, Espanya està identificat com el més difícil d'estudiar per la falta de dades, potser també influeix en això la seva distribució per Comunitats Autònomes.

Un aspecte a ressaltar és que mentre hi ha molts nens amb mesura residencial hi ha hagut un gran increment en el número d'adopcions internacionals: de 1.500 el 1998 a 5000 el 2004.

1.4 Conclusions del capítol

En aquest capítol s'ha volgut explicar quines són les institucions implicades, amb més o menys grau, en el procés de l'acolliment. S'ha pretès explicar aquest punt amb una visió molt objectiva de les seves funcions amb la intenció de fer una discussió crítica amb els resultats, ja que considerem que les institucions són persones i com a tals formen part dels actors implicats com a subjectes d'estudi. De totes maneres sí que avancem que trobem una dispersió de funcions que no va en la línia europea de referents de casos⁸ i de la seva individualització.

⁸ Per cas em refereixo a nen, família biològica, família d'acolliment i professional

En la descripció del procés de l'acolliment, perquè fos més entenedor, s'ha separat el procés o recorregut que fa el nen i el que fa la família que vol acollir-lo. S'ha volgut explicar el procés per donar a conèixer la seva complexitat i dificultat.

En darrer lloc es presenten dades sobre l'acolliment de Catalunya, Espanya, d'alguns països europeus i d'altres. Es presenten les dades que s'han trobat en la literatura, i les darreres publicades, ja que les dades d'alguns països no consten o són molt poc fiables.

No s'han pogut obtenir dades que hagueren donat molta informació com ara: dades de retorn amb la família biològica, anys d'estada amb la família d'acolliment, número de nens acollits per cada família, número de germans acollits per una mateixa família, retorn del nen acollit a l'Administració, problemes detectats per la família d'acolliment, descripció de les famílies biològiques a les quals se'ls retira la guarda i un seguit inacabable d'aspectes que ens hagués agradat conèixer.

Cal ressaltar del capítol que, a diferència d'altres països, a Catalunya manca un model de protecció definit, conegut i acceptat per tothom. Falta saber què volem i com ho volem fer. Volem un model institucional? Volem un model d'institució gran o petita, d'acolliment múltiple en famílies professionals i en famílies d'acolliment? Volem que aquest model sigui biològic o, al contrari, volem que aquests nens siguin acollits de llarga duració o adoptats?. També s'hauria de valorar si, un cop escollit el model, el país hi pot fer front i per tant caldria ser molt realista a l'hora d'escollir-lo. El Sistema Judicial i Administratiu hauria d'actuar en conseqüència amb el model escollit i hauríem de tenir els recursos necessaris humans i econòmics. Ningú sap amb certesa si existeix un model que clarament sigui l'únic vàlid, però és necessari que n'hi hagi un i que s'avaluï de forma continuada, per poder modificar allò que no vagi bé, encara més si tenim en compte que un model pot funcionar en un país i fracassar en un altre, depenent de la seva cultura. Un poble que no inverteix en la salut física i psíquica dels seus infants té un futur incert.

CAPÍTOL II

2.1 Antecedents històrics.

2.1.1 El naixement de les institucions

2.1.2 L'acolliment a partir del període democràtic

2.1.2.a De baix a dalt; la solidaritat de la societat civil

2.1.2.b De dalt a baix; l'organització històrica oficial

2.2 Marc legal.

2.2.1 En l'àmbit internacional

2.2.2 En l'àmbit estatal

2.2.3 En l'àmbit autonòmic

2.3 Estat de la qüestió.

2.4 Marc teòric

2.5 Conclusions del capítol

2.1 Antecedents històrics

L'acolliment familiar de nens d'una forma no reglada s'ha fet a la nostra societat així com en d'altres en diferents moments històrics . De vegades al darrere de l'acolliment hi havia només un esperit solidari d'ajut a un nen o a la família del nen que estava passant una situació problemàtica. D'altres s'acollia un nen, habitualment de classe social més baixa, o d'un àmbit rural, per ensenyar-li un ofici, però també servia de mà d'obra sense sou. En aquests casos no es podia parlar d'abandonament per part del pares biològics sinó que moltes vegades hi havia en aquests l'interès perquè els seus fills aconseguissin una vida millor de la que ells els podien donar. De totes maneres, això passava a la societat industrialitzada, combinant aquesta fórmula amb d'altres heretades de períodes encara molt més complicats i en què la infància era molt poc considerada, de manera que molts autors parlen de la *invisibilitat* de la infància fins aquest període.

Així, si revisem breument els grans períodes històrics, podrem comprovar que tal com diu De Mause (1982) “la història de la infància és un malson del qual

acabem de despertar, quant més retrocedim en la història, menor és l'atenció als infants i més probable és que aquests siguin assassinats, abandonats, apallissats, terroritzats o agredits sexualment”.

El mateix De Mause (1982) va elaborar unes fases de l'evolució de l'atenció als nens amb correspondència amb els períodes històrics, que descriuen en poques paraules el patiment i les millores que s'han anat produint a través del temps. *L'infanticidi*, des de l'antiguitat al segle IV, era una pràctica comuna que tenia com a resultat la poca supervivència dels nens. Posteriorment, del segle IV al XIII, *l'abandonament* va substituir a l'infanticidi. Aquest abandonament anava lligat al fet que s'admetia que el nen tenia ànima i abandonar-lo era la única manera d'escapar del nen sense matar l'ànima. L'abandonament de nens a través de la història s'ha anat mantenint en menor o major mesura. L'abandonament tenia unes connotacions molt estigmatitzadores perquè moltes vegades s'utilitzava com un sistema de infanticidi legal i una forma de regulació demogràfica, en la mesura que la mortalitat en els centres on abandonaven els nens era molt alta. Aquesta connotació es pot constatar fins i tot en l'actualitat, tal com vaig poder veure en les jornades Jovenes Globales. Generaciones globales. Diez cosas que deseamos que nuestros padres sepan organizadas el març de 2008 per l'Associació de famílies adoptants de Xina juntament amb la Casa Àsia. Nenes asiàtiques de diferents edats entre els nou i els setze anys, adoptades als EUA, explicaven les vivències del seu procés responent a les preguntes que els van fer durant dues hores i mitja, famílies, professionals i tècnics. Em va cridar molt l'atenció que malament vivien aquestes nenes la paraula *abandó*; podies parlar de fet que els pares biològics les haguessin deixat, que no les poguessin cuidar, que potser estiguessin malalts, però la paraula *abandó* va provocar una emoció negativa que algunes no van poder controlar. No podien suportar la idea que les haguessin abandonat, la més afectada deia “m'han deixat perquè tingui una vida millor”, era una nena d'uns catorze anys. Aquesta jornada hagués estat impossible de fer amb nens del nostre país, perquè aquí, més que protegits, els nens estan blindats per poder explicar les seves experiències.

Seguint el relat històric de Mause (1982), del segle XIV al XVIII es va entrar en una *època ambivalent* en la qual els nens comencen a entrar en la vida emocional dels pares. A les darreries del segle XVIII apareix *la intrusió*, en la qual es produeix una aproximació encara més gran que en el segle anterior. Apareix la pediatria i la importància de tenir cura del nen. Posteriorment entre el segle XIX i el XX, *la socialització*, amb l'aparició de la idea de la necessitat de guiar l'infant per un camí recte. És una època que es caracteritza per una demostració de l'interès dels pares cap als infants cada vegada superior. A mitjans del segle XX apareix el concepte de *l'ajut*, mitjançant l'acceptació de la idea que el menor coneix millor les seves necessitats que els propis pares.

Segons la meua opinió des de mitjans del segle XX fins a l'actualitat s'han produït dos fets fonamentals:

Per una banda la infància volguda ha sofert un increment important del reconeixement de les seves capacitats per part dels adults, una sobrevaloració, una manca de límits com a conseqüència de donar-los tot allò que volen o que diuen que necessiten.

Per una altra banda, la infància procedent de famílies amb problemes de marginació i d'exclusió per pobresa i/o malalties, està patint les injustícies d'una societat amb grans diferències socials, amb greus problemes de drogoaddicció i de malalties mentals, moltes vegades a conseqüència d'aquesta mateixa marginació. Aquests nens deixen d'estar amb la seva família biològica per abandonament, per incapacitat dels pares per cuidar-los i per maltractaments físics o psíquics en la minoria dels casos.

2.1.1 El naixement de les institucions

A partir d'un determinat moment la societat va començar a buscar formes organitzades de resposta al problema de la infància. Es pot parlar d'institucions específiques per a la infància a partir de començaments del segle XVI, aquest fet es va produir degut a un creixent nombre d'abandonaments infantils i s'anomenaven cases d'expòsits o incluses, moltes formaven part de

dependències especials dels hospitals. Normalment mantenien els nens en aquestes incloses fins l'edat que consideraven que es podien cuidar ells mateixos, que era cap als set anys. A partir del primer terç del segle XX aquestes cases van anar canviant i transformant-se en institucions més petites, també anomenades Llars d'infants, i els nens hi creixien tret que els adoptés alguna família. La filosofia d'aquestes llars també va canviar radicalment a partir del moment en què es van centrar en el dret dels infants, superant el rol del cuidador pel d'educador i potenciant els serveis socials de la família i la infància.

Aquesta superació del rol de cuidador pel d'educador, que en aquell moment es va viure com un rol més professionalitzat, probablement a causa de la relació entre cuidar/femení –i això volia dir poc professionalitzat– s'hauria de tornar a valorar perquè *cuidar* avui en dia s'ha convertit en quelcom més reconegut intel·lectualment, i les teories i models que l'envolten l'han professionalitzat de tal manera que moltes disciplines el reivindiquen mentre que fa pocs anys en renegaven. Potser en determinades circumstàncies i edats seria més convenient cuidar aquests nens que educar-los. Com demostra la teoria de la Piràmide de Maslow, tenir cura d'algú i ajudar-lo són unes necessitats bàsiques que han d'estar cobertes, perquè si no és així difícilment podrem aconseguir ensenyar ni educar ningú.

La Piràmide de Maslow és una teoria psicològica proposada per Abraham Maslow (1943) publicada en la seva obra *Una teoria sobre la motivació humana. (A Theory of Human Motivation) (1943)* en la qual formula una jerarquització de les necessitats humanes i defensa que a mesura que se satisfan les necessitats més bàsiques, els éssers humans desenvolupen necessitats i desitjos més elevats.

Les necessitats humanes estan jerarquitzades de forma que es van cobrint des de les orientades a la supervivència cap a les orientades al creixement.

A mesura que hom té satisfetes les necessitats del nivell inferior, com mostra la piràmide, aspira a satisfer les necessitats del nivell superior, per créixer com a persona.

Les necessitats que s'han de cobrir són, segons la seva importància: les fisiològiques o bàsiques, les de seguretat, les socials, les de pertinença, les d'estima i, finalment, les de autorealització.

Les necessitats fisiològiques són les que s'han de cobrir per aconseguir la supervivència i un equilibri del cos i de les funcions corporals. Dintre d'aquestes necessitats tenim: la set, la gana, la son, el sexe,... Un cop cobertes aquestes necessitats les persones poden pujar a l'esglaó superior.

Les necessitats de seguretat són aquelles en què hom busca la seva pròpia seguretat i protecció, és a dir: ordre, estabilitat i seguretat. Una vegada que ens sentim segurs, la motivació busca cobrir les necessitats socials com ara l'amor, la pertinença, l'amistat, la comunicació o viure en comunitat . Un cop satisfet això, el que es busca és l'estima i el reconeixement dels altres.

Finalment trobem la necessitat d'autorealització, en què es busca convertir-se de forma progressiva en quelcom més del que s'és, per arribar a allò que es vol ser en el futur. En aquest moment també sorgeix la necessitat de transcendència, de crear alguna cosa que perduri més enllà d'un mateix.

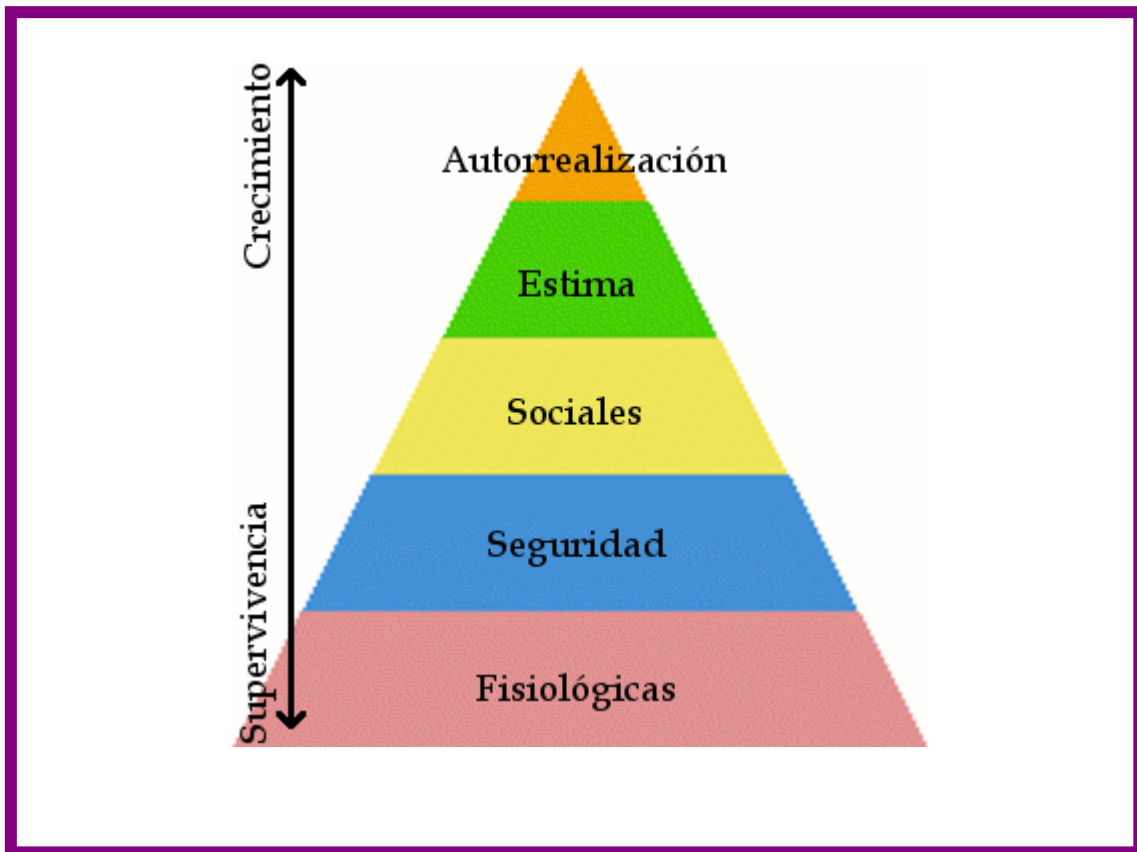

Figura 2: <http://www.universidadperu.com/autorrealizacion-y-trascendencia-teoria-de-las-necesidades-humanas-de-maslow-blog.php>

En moltes de les entrevistes realitzades als pares d'acolliment es registren les condicions de precarietat d'alguns infants quan surten d'alguns centres per anar amb la família d'acolliment a la qual arriben en condicions higièniques i de salut deficientes: polls, problemes de la pell, càries, mals hàbits alimentaris i digestius, hèrnies, problemes de la vista, problemes dels peus, etc.

2.1.2 L'acolliment a partir del període democràtic

Fins a la democràcia l'acolliment a Catalunya no va tenir visibilitat. L'aprovació de la Constitució Espanyola i també a Catalunya de l'Estatut d'Autonomia, va portar de la mà la instauració progressiva voluntària i oficial de l'acolliment d'infants en una família.

2.1.2.a De baix a dalt; la solidaritat de la societat civil

Segons el document lliurat per la religiosa que va iniciar el voluntariat sobre l'acolliment a Catalunya⁹, es va començar a fer d'una forma organitzada encara que voluntària i esporàdica, l'any 1983, a partir d'una idea d'una Germana de la Caritat que pertanyia a l'orde de les Filles de la Caritat/voluntariat/ASIR¹⁰, entitat entre altres que va intervenir en l'atenció i protecció a la infància, amb un col·lectiu concret, amb uns nens i adolescents fills de pares internats als centres penitenciaris. És probable que existissin altres experiències d'acolliment, a nivell d'ajuntaments, diputació, etc. abans de la seva reglamentació i ordenació administrativa, però no he trobat cap constància escrita ni cap font oral.

Des d'aleshores fins a l'any 1991, l'atenció als nens de la presó i d'altres fills d'internes que fora dels centres restaven al marge de la xarxa de serveis socials era dispensada per filles de la caritat, monitors, professionals i famílies d'acolliment, que es van aplegar amb caràcter de voluntariat social.

El seu propòsit era mobilitzar esforços i recursos a favor dels nens .L'articulació del grup i l'atenció directa dels nens va néixer i créixer harmònicament a mesura que se n'anaven coneixent les necessitats, les situacions susceptibles d'intervenció i es podien organitzar les actuacions necessàries.

En primer lloc es va començar a oferir sortides-esplai, els caps de setmana i durant les vacances escolars, adreçades als nens d'un a sis anys de Wad-Ras. L'experiència va ser tan positiva que van organitzar colònies d'estiu i d'hivern per a nens petits i adolescents, de divuit mesos fins a quinze anys, fills d'interns dels diferents centres de Catalunya.

Posteriorment i amb la incorporació de cada vegada més voluntariat es va organitzar el que anomenaven *acollida-atenció* en situacions puntuals

⁹ El document citat em va estar lliurat per la informant que l'havia guardat de forma personal i que explicava la feina que es realitzava en aquells moments i com estava organitzat el voluntariat

¹⁰ Agrupació al Servei d'Infants en Risc (ASIR),

imprevisibles, que podien ser malaltia del nen o de la mare, o trasllat a d'altres presons de l'Estat. També és va realitzar un seguiment sobretot de preadolescents i adolescents en el seu àmbit d'origen i/o d'inserció, (visites a domicili, recerca de recursos...).

Amb les sortides i les colònies, tant les germanes de la caritat com els nens van conèixer famílies de l'entorn. Algunes d'aquestes famílies van començar a col·laborar, amb el permís i l'aprovació de la mare biològica, fent acolliments de cap de setmana i vacances escolars. La mare, la majoria de vegades estava contenta que el seu fill pogués gaudir del contacte amb d'altres i la natura. El nen estava durant la setmana amb la mare i els caps de setmana amb la família d'acolliment. Finalment, molts d'aquests casos van acabar invertint aquesta temporalitat, de manera que el que realitzava la família era un acolliment simple fins a la llibertat de la mare, pels menors de sis anys i com a alternativa al centre penitenciari. Els pares d'acolliment moltes vegades coneixien, (quasi sempre) la mare biològica, entre altres aspectes perquè duien el nen a la presó a veure-la. Alguns d'aquests acolliments van acabar en adopció o acolliment de llarga durada per diferents motius: mort de la mare, malaltia, allargament de la condemna.

Els nens eren atesos per les Filles de la Caritat a les Llars infantils (Mongat, Arenys de Mar, Barcelona) i el Grup d'Animació Social Garabí i, per altra banda, les escoles i les educadores del Centre. El Grup Garabí es va constituir formalment el gener de 1987. El formaven de vint-i-cinc a trenta joves d'entre disset i vint-i-cinc anys, tres filles de la caritat i dotze famílies

Cal assenyalar dues fites que incideixen en la reorganització del grup. Les lleis 18/1986 i la 21/1987¹¹ per les quals s'atribueix a l'Administració la protecció i la defensa dels menors en situació de desamparament i la de regulació de l'atenció a la Infància i l'adolescència en alt risc, creant els Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA), i l'altra, la trobada general dels voluntaris del servei, l'abril de 1991.

¹¹ DOGC 780, de 19.12.86

En aquesta trobada s'identifiquen les següents necessitats:

- a) Potenciar els programes, promocionar el voluntariat que hi treballa i defensar-ne la validesa davant l'Administració.
- b) Fer una feina més especialitzada i complexa amb l'ampliació del personal professional.
- c) Crear un equip tècnic que faci la programació i les tasques psicopedagògiques i socials.
- d) Ampliar l'equip interdisciplinari assessor per a la realització de tasques específiques i per a l'orientació de l'equip d'atenció
- e) Valorar l'oportunitat de constituir una associació civil.
- f) Fer arribar iniciatives per a la millora de l'entorn dels nens, tant a la Direcció General de Serveis Penitenciaris i de Rehabilitació, com a la Direcció General d'Atenció a la Infància.

Després de valorar les formes jurídiques reguladores de l'actuació, decisions, drets i deures dels grups (associacions, fundacions, etc.) es creu convenient que l'entitat Filles de la Caritat de Sant Vicenç de Paül mantingui la titularitat dels serveis adreçats als *infants de la presó*, i del grup de voluntaris que els realitzen.

Es defineixen com Agrupació al Servei d'Infants en Risc (ASIR), de caràcter voluntari, l'entitat jurídica de la qual, així com la seva titularitat, és de les Filles de la Caritat de Sant Vicenç de Paül de la Província Canònica de Barcelona. És una entitat sense ànim de lucre, amb capacitat de prestar serveis d'interès social.¹²

¹² La seu social de l'Agrupació estava a l'Avinguda de Roma, 21. 08029 de Barcelona. Documents cedits per la Religiosa.

Des de 1983 fins a 1992 en què es publica la primera guia de l'acolliment de la Direcció General d'Atenció a la Infància, que coincideix amb la llei 37/1991 del 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció, passen vuit anys en què s'estableixen els fonaments i els documents base per a l'acolliment familiar estabilitzat. En aquests anys el Grup Garabi i l'associació ASIR, estableixen un programa d'atenció als nens amb uns objectius i un pla de treball que inclou: l'estudi de les necessitats, la captació de famílies, la formació de les famílies, el traspàs d'informació de les famílies biològiques/famílies d'acolliment, l'acoblament del nen amb integració progressiva, el seguiment i el retorn amb la família biològica, els perfils de la família d'origen i acollidora, un equip tècnic interdisciplinari (professionals voluntaris treballador social, un psicòleg i un coordinador), l'execució coordinadament amb la penitenciària i la DEGAIA i una avaluació utilitzant indicadors establerts prèviament en el programa. També comptaven amb contractes entre les famílies biològiques i les acollidores. El Programa de l'Associació ASIR no es va arribar a posar en marxa i l'acolliment va passar a mans de l'Administració. La primera guia de l'acolliment feta per la DEGAIA és l'esmentada anteriorment i tenia tres fulls en què s'explicava el concepte d'acolliment, el de família acollidora, les obligacions de l'Administració respecte al triangle nen, família biològica (que en aquell moment anomenaven natural) i família acollidora. També hi havia un apartat d'obligacions de la família acollidora, respecte al nen, la família natural i l'Administració i, per acabar, la descripció del suport tècnic i econòmic de les persones que col·laboressin amb el programa. En aquest darrer apartat es parlava del procés de selecció de les famílies, del seguiment i del suport tècnic i econòmic incloent una assegurança per cobrir possibles danys o incidents que poguessin patir tant el menor com els acollidors. En quant a les ajudes econòmiques l'únic que diu el document és que seran establertes per l'Administració i revisades anualment. Als infants de la presó, poden estar amb les seves mares fins als tres anys, sempre que la mare vulgui i, després, si no compten amb família extensa que els cuidi, passaran a ser tutelats per l'Administració i els aplicaran les mesures de protecció que aquesta Administració consideri adequades.

2.1.2.b De dalt a baix. L'organització històrica oficial

Paral·lelament, a partir de l'any 1980 la Generalitat rep el traspàs de competències en l'àmbit social, després de l'aprovació de la Constitució el 1978 i de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. En un primer moment, el tema de la protecció de menors va ser assignat al Departament de Justícia dirigit per Unió Democràtica i per una altra banda les necessitats socials de la infància van ser assignades al Departament de Sanitat i Assistència Social, en mans de Convergència; això va ocasionar problemes constants de gestió i de finançament fins que l'any 1988 es va crear la Direcció General d'Atenció a la Infància dins del Departament de Benestar Social. A la segona legislatura de 1984-1988 es van aprovar dues lleis cabdals: la Llei 11/1985 de protecció del menor i la Llei 26/1985 de serveis socials. posteriorment hi va haver un Decret 338/1986 del 18 de novembre que seguia deixant la responsabilitat i l'atenció dels menors que es trobaven sotmesos a mesures judicials sempre al Departament de Justícia; això va estar molt mal rebut per part dels professionals ja que no s'aconseguia la unitat d'acció desitjada.

Vull remarcar que degut a temes únicament de caire polític van passar vuit anys en què no es va avançar gaire en la protecció en l'àmbit oficial, perquè en el cas de la societat civil ja hem explicat la feina que es va fer.

Mitjançant l'ordre del 27 d'octubre de 1987 es van crear i regularitzar Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIES). Aquests equips especialitzats tenien una doble dependència municipal i de la Generalitat, però la desconfiança entre les dues administracions de diferent signe polític va ocasionar a la pràctica moltes dificultats.

No va ser fins 1988 que es va crear la Direcció General d'Atenció a la Infància, que finalment aglutinava les competències dels diferents departaments. Tot i així la DEGAIA era com un cos estrany dintre de la Conselleria de Benestar Social, fins i tot estava ubicada fora de la seu del Departament.

Segos Montralveta (2008), en l'actualitat han canviat molt les coses. Parla del Departament d'Acció Social i Ciutadania i del fet que aquest Departament té recursos i voluntat política. És cert que ha canviat el nom, però l'abordament global de la protecció a la infància encara s'ha de veure, de moment les competències encara estan dividides entre la DEGAIA i l'ICAA. L'Administració va lenta i els nens creixen ràpid.

En aquests moments hi ha moltes esperances posades en la futura Llei de la infància (escurçar els terminis de les impugnacions, la inclusió de l'acolliment permanent per als nens que no poden ser adoptats, més participació dels nens, la descentralització i alhora l'aproximació territorial dels casos a través dels ajuntaments). També ha estat important la inclusió en el Departament del Servei d'Atenció Jurídica i del Servei d'atenció d'infants tutelats i extutelats.

2.2 Marc Legal

Al llarg del segle XX i XXI des dels àmbits internacionals fins als autonòmics s'han establert un seguit de normatives per millorar els drets dels nens, (estan destacades amb un símbol (*) les relacionades directament amb l'acolliment):

2.2.1 En l'àmbit internacional

1923 - 1a Declaració de Ginebra, feta per l'anglesa Eglantyne Jebb. Recollia les necessitats més elementals de la infantesa.

1924 - La Societat de Nacions va fer seva la Declaració però tot va acabar en esclatar la II Guerra Mundial.

* 1948 - Declaració Universal del Drets Humans, elaborada per la ONU i que en l'article 25.2 establia la necessitat d'especial protecció a la maternitat i a la infància

* 1989 – Convenció sobre els Drets dels Infants. Assemblea General de les Nacions Unides. Aquest document va suposar un avenç molt important perquè es tracta d'un document amb força jurídica obligatòria, que ofereix una imatge global de la infància amb reconeixement de l'infant com a subjecte de dret amb titularitat de drets civils i polítics i introdueix la idea de *l'interès superior del menor* i, per últim, conté una *clàusula de difusió* i preveu uns mecanismes de control, per part dels països que l'han ratificat.

2000 – Protocol relatiu a la participació dels infants en els conflictes armats.
Protocol relatiu a la venda d'infants, la prostitució infantil i l'utilització dels infants en la pornografia.

Dret Internacional Privat

*1961 – Conveni sobre competències de les autoritats i la llei aplicable en matèria de protecció de menors. Conferència de la Haia. Pel qual les autoritats tant judicials com administratives de l'estat de residència habitual del nen seran competents per adoptar les mesures previstes per la seva llei interna, encaminades a protegir la persona o els béns del menor.

1980 – Conveni sobre els aspectes civils de la sostracció internacional de menors. Conferència de la Haia. Protecció dels efectes nocius del segrest i la retenció transfronterera. Cooperació entre autoritats centrals.

1993 – Conveni relatiu a la protecció de l'infant i la cooperació en matèria d'adopció internacional. Conferència de la Haia. Estableix garanties per tal que les adopcions internacionals se sotmetin a l'interès superior de l'infant i els drets fonamentals que li reconeix el dret internacional, i instaura un sistema de cooperació entre les autoritats centrals dels estats contractants.

* 1996 – Conveni relatiu a la competència, la llei aplicable, el reconeixement, l'execució i la cooperació en matèria de responsabilitat parental i de mesures de protecció als infants. Conferència de la Haia. Recull normes referents a la

jurisdicció, la llei aplicable, el reconeixement i l'execució de mesures sobre la responsabilitat parental i la protecció dels infants. La jurisdicció correspon en principi a l'estat de residència habitual de l'infant

2.2.2 En l'àmbit estatal

1978 – La Constitució espanyola.

* 1981 – 1987 Les reformes del Codi civil. Reconeix al menor d'edat la capacitat d'audiència enfront de diversos aspectes familiars. Suprimeix la filiació legítima e il·legítima. La tutela automàtica, en cas necessari, per part de l'Administració pública .

1996 – Llei Orgànica de protecció jurídica del menor

2000 – Llei Orgànica reguladora de la responsabilitat penal dels menors

2000 – Llei Orgànica en relació als delictes de terrorisme. Mesures urgents per agilitzar l'Administració de Justícia.

2.2.3 En l'àmbit autonòmic

Segons la Constitució espanyola la protecció dels menors és una de les competències que les comunitats autònomes poden assumir.

1981 – La Generalitat de Catalunya assumeix els serveis de protecció a la infància.

1985 – Llei de protecció de menors. Parlament de Catalunya. S'assignava la protecció a la Direcció General de Protecció i Tutela de Menors.

1986 – Decret de regulació de l'atenció a la infància i a l'adolescència. Es creen els Equips d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència. Es concreten els Serveis d'Atenció Primària.¹³

*1988 – Modificació de la Llei de 1985. Parlament de Catalunya. Per passar l'assignació al Departament de Benestar social.

1991 - Llei sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció. Va regular la funció tutelar de la protecció dels menors com una matèria civil, desvinculant-la del dret denominat de *reforma* de menors, la prevenció i el tractament de la delinqüència infantil i juvenil. * En segon lloc i en els casos que no sigui possible la permanència o reintegració del menor en el seu entorn familiar, es regula la figura de l'adopció. Aquesta llei catalana assumeix el principi de legitimació administrativa de la intervenció (sense necessitat de prèvia decisió judicial) i, en relació a la regulació estatal, intenta expressar-se amb major precisió.

També vertebrava l'assumpció de funcions tutelars al voltant a l'adopció de mesures de protecció, introduint una relació més ben graduada que el Codi civil:

*S'inclou de forma explícita i amb caràcter preferent la possibilitat d'aplicar mesures que no comportin la separació del menor de la seva llar.

Si la mesura anterior no és possible, estableix la prevalença de les mesures que impliquin la convivència del menor en un entorn familiar; diferenciant entre acolliment simple en famílies o l'acolliment preadoptiu.

Si tampoc és possible la convivència del menor en un entorn familiar, s'haurà d'aplicar la mesura d'estada en un centre públic o privat col·laborador. Es tracta d'un acolliment en institució.

*El legislador introdueix la diferència entre:

¹³ DOGC 780, de 19-12-86

Acolliment simple, amb dues modalitats:

Acolliment simple en família, extensa o aliena, quan s'intueix la possibilitat del retorn del menor amb la seva família natural.

Acolliment en institució, entès com a últim recurs quan no sigui possible o aconsellable l'acolliment familiar, simple o preadoptiu, encara que hi siguin els requisits.

* Acolliment pre-adoptiu, que com el nom indica i destaca la llei mateixa, és un pas previ a l'adopció¹⁴¹⁵

1994 – Decret Legislatiu d'assistència i serveis socials. Defineix la xarxa bàsica de serveis socials d'assistència pública.¹⁶

1995 – Resolució sobre el Pla de coordinació de mesures adreçades als joves tutelats per l'Administració.¹⁷

1995 – Llei de protecció i atenció dels menors i dels adolescents, modificació de 1991. Després de la Convenció sobre els Drets dels Infants. Es produeix un canvi pel que fa al tractament dels nens i les nenes. Imatge global. Prevalença dels nens en les decisions que els afecten. *Es redefineix l'acolliment simple amb la finalitat d'ampliar la seva aplicació. Es regula l'adopció de menors de l'estranger.¹⁸

1995 – Decret sobre acreditació de les entitats col·laboradores d'adopció internacional.¹⁹

¹⁴ Isaac Ravetllat Ballesté. Recull normatiu sobre infància, adolescència i família.

¹⁵ DOGC1542, de 17.1.92

¹⁶ DOGC 1997, de 13.1.95

¹⁷ DOGC 2010, de 10.2.95

¹⁸ DOGC 2083, de 20.8.95

¹⁹ DOGC 2153, de 12.1.96

1996 – Decret. Estableix les prestacions econòmiques i les condicions funcionals.²⁰

*1997 – S'aprova el Reglament de protecció de menors desemparats i de l'adopció.²¹

*1997 – Llei de creació de l'Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció.²²

1998 – Decret de modificació de l'estructura i les funcions atribuïdes a la Direcció General d'Atenció a la Infància.²³

1998 – Llei del Codi de família, recull aspectes que fan referència a l'adopció i de forma breu a la declaració de desemparament.²⁴

2002 – Modificació de la llei de 1991 sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció i de regulació de l'atenció especial als adolescents amb conductes d'alt risc social.²⁵

2003 – Llei de suport a les famílies. Té per finalitat establir les bases i les mesures per a una política de suport i protecció a les famílies.²⁶

2003 – Decret Legislatiu. Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya. Incorpora els Equips Bàsics d'Atenció Social Primària (EBASP), entre d'altres serveis socials. Una altra incorporació molt rellevant és la dels Equips d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència (EAIA). són equips multidisciplinars constituïts generalment per un psicòleg, un pedagog i un assistent social distribuïts per tot el territori de Catalunya. Aquests equips van

²⁰ DOGC 2237, de 31.7.96

²¹ DOGC 2307, de 13.1.97

²² DOGC 2527, de 27.11.97

²³ DOGC 2609, de 30.3.98

²⁴ DOGC 2687, de 23.7.98

²⁵ DOGC 3648, de 03.06.02

²⁶ DOGC 3926, de 16.7.03

ser creats per Decret l'any 1986 però, per exemple, a la ciutat de Barcelona no van funcionar a l'any 1990.²⁷

2004 – Decret per canviar el nom de la Secretaria de Famílies per tal d'adaptar-la a les noves perspectives, passant a anomenar-se Secretaria d'Infància i Famílies.²⁸

2005 – Decret. Modificació parcial del Departament de Benestar i Família.²⁹

2006 – Decret. Canvia el nom de l'Observatori d'Infància i Adolescència de Catalunya pel d'Observatori de Drets de la Infància.

*2006 – Llei de prestacions socials de caràcter econòmic. Regula les prestacions econòmiques de dret subjectiu dirigides a joves extutelats per la DGAIA i les dirigides a les famílies acollidores d'infants i adolescents sota tutela de la DGAIA que es trobin sota l'atenció en família extensa o aliena.³⁰

2006 – Decret. Reestructuració parcial del Departament d'Acció Social i Ciutadania.³¹

2006 - Llei Orgànica. Reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Estableix la competència exclusiva de la Generalitat de Catalunya en matèria de protecció a la infància i l'adolescència.³²

*En aquests moments està en tràmit el llibre segon del Codi civil i el projecte de la llei d'infància que el govern va aprovar el dia 30 de juny del 2009. Un cop aprovat el projecte, el parlament debatrà el contingut definitiu.

La duració del treball fins l'aprovació del projecte de llei ha estat de quatre anys. Ara s'haurà de veure el temps que passa fins l'aprovació de la llei.

²⁷ DOGC 3815, de 05.02.03

²⁸ DOGC 4273, de 02.12.04

²⁹ DOGC, 4507, 10.11.05

³⁰ DOGC 4691, de 04.08.06

³¹ DOGC 4785, de 21.12.06

³² BOE 172, de 20.07.06. DOGC 4680 de 20.07.06

Dintre de la nova llei els canvis més destacables són:

La descentralització de les actuacions amb un paper més rellevant del que fan ara pels ajuntaments.

Quan hi ha un cas de maltractament la llei prioritza que sigui el maltractador qui marxi de casa i no el nen com passa ara.

S'escurcen els períodes que tenen els pares biològics per recórrer a una adopció.

S'estableix l'acolliment permanent per aquells casos en què és impossible l'adopció i es fomenta l'acolliment especialitzat on persones amb formació específica es facin càrrec dels nens amb necessitats especials.

També preveu crear consells d'infància i taules territorials a les comarques que fomentin la participació dels infants.

Quan la llei s'hagi aprovat, la família biològica disposarà de tres mesos per oposar-se judicialment a la declaració de desemparament i d'un termini de dos anys per reclamar la tutela, sempre que demostrin que la seva situació ha canviat i el nen no estigui en un procés d'acolliment preadoptiu. Aquesta mesura es va incloure en la darrera revisió del Codi civil espanyol. Recentment, a l'octubre de 2009, el Suprem va dictaminar per primera vegada que una nena que portava 6 anys dels 8 que té vivint en una família d'acolliment es quedés amb aquesta família perquè era el millor per ella, anteposant l'interès de la nena a la reclamació de la família biològica.

2.3 Estat de la qüestió

Per a l'antropologia en general, no només l'espanyola, l'acolliment ha tingut fins fa poc un paper perifèric. Per trobar referents hem de revisar alguns estudis sobre adopció que d'una forma marginal aporten algunes idees sobre l'acolliment:

L'adopció va ser un tema iniciat pels evolucionistes de finals del XIX Spencer (1966), Lacombe (2008) per analitzar l'evolució de l'estatus dels nens i el fenomen de l'adopció d'un fill per casar-se amb una filla o bé l'adopció per tenir un hereu en les societats de família patriarcal.

Més recentment J. Goody (1969) va publicar un estudi general pioner sobre l'adopció, encara que no parla d'acolliment. Una de les seves principals aportacions és la reflexió sobre la importància dels que ell anomena quasi-parents com una tipologia de parentiu que reverteix necessàriament sobre el parentiu real.

Terrell i Modell (1994) assenyalen el paper de l'antropologia en aquests temes totalment relacionats amb la raça, nació, identitat i pertinença. Aquestes autores han analitzat el tema de l'adopció als EUA. Ens expliquen que l'adopció desafia la comprensió dels símbols vinculats amb el parentiu que hi ha en la cultura americana, com són el naixement, la biologia i la sang, així com la interpretació cultural convencional de què vol dir *estar emparentat*. Modell (1994), examina els símbols vinculats amb el parentiu, així com la manera com afecten a les persones que viuen el que ella anomena *parentiu fictici* de l'adopció; l'autora entrevista a tots els actors que estan implicats en la *tríada* de l'adopció: els pares biològics, els pares adoptius i els fills adoptats.

L'antropòloga Signe Howell (2002) a Noruega, considera que "l'adopció ens porta al cor mateix del parentiu i que analitzar les practiques i valors lligats a l'adopció és una bona manera d'apropar-nos als valors i les pràctiques del parentiu i les relacions en general", l'adopció representa un repte per a qualsevol forma de sistema de parentiu que estigui basat mínimament en el principi de connexió *biogenètica* i, com a *excepcions a la norma*, les practiques de l'adopció ens poden ajudar a entendre les normes en elles mateixes, els valors i pràctiques del parentiu en general. Howell (2000) anomena *parentiu autoconscient* en lloc de parlar de *parentiu fictici* suggerit per Modell (1994), perquè considera que el concepte de *parentiu fictici* semblaria privilegiar la biologia.

Anne Cadoret (2003) a França, en la seva recerca sobre l'homosexualitat i el parentiu, tracta el tema de l'adopció. Considera que avui en dia es donen una proliferació de models familiars, famílies adoptives, mixtes, d'acollida, homosexuals, pares en parella de fet, i persones que recorren a la reproducció assistida, i que això ens incita a reflexionar sobre "el fonament implícit de la nostra concepció de família". L'autora explica que el fet d'engendrar un fill no és suficient per fer dels seus progenitors uns pares; per Cadoret (2003) "el naixement i el part, que representen fets físics, s'han de transformar en filiació, en fet social"

Dels llibres sobre el tema vull ressaltar el de Selman (2000) *Intercountry adoption: Developments, trends and perspectives*. L'objectiu del llibre era recopilar informació sobre els processos d'adopció internacional en diferents països, amb la idea que això ajudés a l'organització d'aquest tipus d'adopció a Anglaterra on és menys freqüent que en d'altres països. El llibre compara situacions de diferents països, dades demogràfiques sobre les adopcions i presenta unes conclusions que segueixen d'actualitat, com ara la importància del creixement d'aquest tipus d'adopcions, la importància de millorar els serveis d'adopció internacional, la importància de la informació i la preparació de les famílies, la importància de realitzar estudis sobre l'adopció internacional, la necessitat que els països d'origen tinguin agències organitzades, el suport a les famílies adoptives, el control dels abusos, l'estudi dels problemes dels nens postinstitucionalitzats, els problemes d'identitat dels adoptats. Aquest llibre ha representat un pas endavant en el coneixement de la situació quant a la recopilació de dades i també les formes organitzatives tant dels països adoptants com dels països d'origen.

Claudia Fonseca (1995, 2002, 2004) des del Brasil ha tractat el tema de l'adopció i la circulació de nens en el seu país amb gran profunditat. Tot i que el seu treball és sobre adopció, ella observa que aproximadament la meitat de les dones amb qui va connectar havien deixat algun fill amb una mare substituïda o bé a l'orfenat estatal. En les seves investigacions destaca que l'infant no acostuma a trencar els vincles amb la mare biològica i sovint el nen o la nena considera i assumeix amb tota naturalitat tenir diferents mares, per exemple, la

mare que l'ha amamentat, la mare que l'ha criat i la que l'ha parit. Fonseca explica que el Brasil hi ha una difosa "cultura de les famílies substituïdes (o de criança)".

Hita Maria Gabriela (2005), en la seva recerca sobre el que anomena "model familiar matriarcal extens" introdueix una idea molt interessant en parlar-nos de la figura *màe de todos*, és a dir, unes dones que són vistes com a mares de tots, "una mare col·lectiva que cria fills, néts, besnéts, i nens d'altres mares fora de la seva xarxa de parentiu. El model d'aquesta autora fa referència a una *maternitat social*, que actua simultàniament amb la maternitat biològica.

En l'àmbit nacional el tema de l'adopció des de l' antropologia ha estat tractat per Diana Marre i Joan Bestard, dels quals destaca el llibre *La adopción y el acogimiento. Presente y perspectivas*, que recull les aportacions realitzades en les Jornades que es van celebrar a Barcelona el 2004 amb el títol *La adopción y el acogimiento: un estado de la cuestión, relacionadas amb la finalització del projecte Understanding of Genetics: a cross-cultural and ethnographic study of the new genetics and social identity*. A mode de conclusió s'apunta en el llibre el fet de posar damunt la taula l'adopció internacional i s'assenyalen els fets que poden haver contribuït al seu augment, ara els canvis en les conductes reproductives i les noves tècniques de reproducció, i el decreixement de les taxes de fecunditat, probablement a causa de l'endarreriment en les formacions de parelles i també de l'edat en què es decideix tenir fills. Les adopcions internacionals han augmentat molt a Catalunya i s'hauran de seguir els vincles filials i les identitats culturals que s'hi estableixen. D'altra banda, com diu Stolcke (2004), s'haurà de veure el paper que aquests nens poden tenir en la integració de la immigració. "Els nens adoptius són com viatgers entre móns culturals diferents que poden contribuir a dissoldre els exclusivismes culturals". L'acolliment es va presentar com una modalitat d'incorporar nens sense dissoldre els vincles amb els seus orígens .

El 2006 Marre va organitzar el I Fòrum Internacional sobre Infància i Famílies amb el títol, De filias i fobias. Del parentesco biológico al cultural: La adopción, la homoparentalidad y otras formas de construcción de familias diversas, que va comptar amb la participació dels principals investigadors internacionals.

Posteriorment, el 2008, es van realitzar unes altres Jornades amb el títol La adopción internacional: el allà y el aquí. Experiencias y perspectivas, en les quals es presentaven els resultats preliminars del projecte finançat pel Ministeri de Ciència i Tecnologia sobre La integració familiar i social de menors adoptats internacionalment. Perspectives interdisciplinars i comparatives” dirigit per Diana Marre. Tant en el llibre com a les Jornades el tema principal el constituïa l’adopció, només alguna intervenció i un capítol del llibre, realitzat per Pere Amorós fa referència a l’acolliment.

El que sí que trobem en la literatura espanyola són alguns estudis sobre l’acolliment tractats per autors d’altres disciplines; psicòlegs, pedagogs, juristes i treballadors socials.

Pere Amorós, (1987) pedagog a Barcelona, va realitzar la seva tesi doctoral *La descripció del procés d’adaptació familiar de dos grups d’adoptats; amb i sense acolliment preadoptiu*. Posteriorment, el 2003 va realitzar una experiència anomenada “Famílies Cangur” que presentava una recerca longitudinal sobre un conjunt d’intervencions innovadores en acolliments familiars, amb família extensa i aliena. Aquesta recerca, que va tenir el recolzament de la Fundació “La Caixa”, es va realitzar en nou Comunitats Autònomes. Aquest treball recull les dades de l’avaluació al començament de l’acolliment de cent vint-i-nou nens en vuitanta-nou famílies i mesos més tard de setanta-cinc nens en cinquanta-una famílies. S’avaluen diferents aspectes dels acollidors dels acollits i de la família biològica amb qüestionaris estructurats. A partir dels anàlisis els autors realitzen una sèrie de propostes:

1a. Destaquen la necessitat de la prevenció i intervenció ràpida, més completa, més complexa i més continuada en el temps amb la família biològica i amb els menors.

2a. Pensen que s'ha de continuar amb campanyes de sensibilització i captació de famílies acollidores i que aquestes requereixen programes de formació específics i contacte freqüent amb l'equip tècnic responsable del cas.

3a. Troben que l'acolliment ha representat canvis en el desenvolupament dels nens però admeten que és una condició necessària però no suficient i reclamen recursos addicionals.

Una de les aportacions més rellevants d'aquest estudi ha estat l'elaboració d'un Programa de Formació de famílies acollidores d'urgència/diagnòstic. La finalitat és evitar el transit per institucions quan el nen ha de sortir de la seva família biològica.

El mateix Pere Amorós, juntament amb Jesús Palacios, professor de psicologia evolutiva i de l'educació de Sevilla, van publicar el 2004 el llibre *Acogimiento familiar* en què presenten els resultats, l'anàlisi i les conclusions i propostes de la recerca comentada sobre les "Famílies Cangur"

Molero R, Moral M, Albinyana P. i Gimeno A. (2006), a partir d'un encàrrec de l'Ajuntament de València van realitzar l'estudi *El acogimiento en familia extensa: Un estudio del perfil y las necesidades* publicat l'any 2006 . És una anàlisi descriptiva de la realitat valenciana amb l'objectiu de millorar la qualitat de l'acolliment. És un estudi d'alguns aspectes de la realitat sobre l'acolliment a València, una anàlisi parcial de la situació.

Carme Montserrat Boada (2006), va realitzar una tesi doctoral amb el títol de *Benestar i acolliment d'infants en família extensa: percepcions, avaluacions i aspiracions dels principals agents implicats* i, posteriorment (2007) va publicar el llibre *Infants i adolescents acollits pels seus familiars: què en sabem, què en coneixem*. La publicació va córrer a càrrec del Departament d'Acció Social i Ciutadania, i el pròleg a càrrec de la Secretaria d'infància i Adolescència .En les seves conclusions els pitjors resultats es troben en l'acolliment d'adolescents, amb els acollidors més grans de seixant-sis anys, en nuclis d'acollidors

monoparentals i en els acolliments que no s'han iniciat durant el primer any de vida del nen. Recull una sèrie de propostes sobre aspectes legals i administratius, econòmics i tècnics.

Jorge Fernández del Valle, (2005) psicòleg d'Oviedo, és conegut pels seus treballs sobre acolliment residencial. Amb l'objectiu de descriure la situació espanyola de l'acolliment a través de les dades de les seves diferents comunitats amb competències en serveis socials de la infància en matèria d'acolliment familiar, es va encarregar a aquest autor l'estudi *Situación actual del acogimiento familiar de menores en España*". Es va realitzar un qüestionari des de la Dirección General de Acción Social, del Menor y la Familia del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales a totes les Comunitats y a les ciutats de Ceuta i Melilla. Posteriorment es va realitzar l'anàlisi. En les seves conclusions s'ha de dir que és el primer estudi que fa l'intent de recopilar les dades sobre l'acolliment a l'Estat espanyol. Es troben amb problemes metodològics perquè les diferents comunitats utilitzen conceptes i paràmetres diferents. L'estudi fa èmfasi en la diferència entre acolliment en família extensa o aliena i en la diferència entre preservar i/o separar el nen de la família. Només un 7% dels acolliments són en família aliena, la resta és en família extensa o residencial, tot i que des de 1990 es va marcar com a objectiu fonamental incrementar l'acolliment familiar vers el residencial i la protecció basada en la beneficència . Les desigualtats entre territoris també són molt importants i la manca de dades d'algunes comunitats, tant si responen a la no existència de dades com a la no participació, són alarmants.

L'equip del Centro Lauka de Estudios e Intervención Familiar y Comunitaria (Balluerka, Gorostiaga, Herce y Rivero, (1998,2001,2004), han analitzat cent deu menors acollits al País Basc amb diferents mesures i han utilitzat proves estandarditzades (escala de Piers-Harris) i proves dissenyades per ells mateixos (entrevistes, inventaris nivell d'integració). Aquest equip ha trobat que els nens acollits en família extensa obtenen pitjors resultats en vinculació afectiva, ansietat i autoestima i integració familiar que els acollits en família

aliena, però aquests tenien més problemes d'aprenentatge i d'atenció. També han trobat que els menors amb poques visites dels pares biològics tenien millor autoestima i conducta. Aquests autors pensen que s'han de fer més estudis per veure els avantatges i desavantatges d'un i altre tipus d'acolliment.

En l'actualitat, Fuentes, està realitzant un estudi sobre els menors acollits pels seus avis, i Sánchez Moro està realitzant, pel Pla Nacional sobre drogues, un estudi sobre l'acolliment familiar de menors fills de pares toxicòmans.

Tal com he comentat, la majoria de les aportacions són des de la psicologia i algunes des de la pedagogia, però des de l'antropologia són escasses.

2.4 Marc teòric

Davant de la decisió d'escollir el marc teòric més adequat per estudiar l'acolliment familiar de nens, inicialment podia semblar que la millor opció es trobaria en les aportacions de l'antropologia del parentiu. Tanmateix, un cop endinsats en aquestes teories no s'acabava de trobar una relació directa entre el tipus de relacions descrites per les persones entrevistades i l'acolliment, sobretot l'acolliment en família aliena.

En l'acolliment les relacions no s'adeqüen ni a la teoria de la descendència, en què el més important és la consanguinitat o la substància compartida (Radcliffe-Brown, 1974), ni la de la aliança, que es basa en el matrimoni (C. Levi-Strauss, 1983), o si en algun moment ho fan és perquè l'acolliment no ha acomplert el seu objectiu que és la temporalitat; per tant, si és així, alguna cosa ha fallat en el procés, sigui un mal càlcul dels professionals, o nous problemes que no es van detectar en la primera valoració, o lentitud en la presa de decisions que de vegades fa que el nen arribi a la seva majoria d'edat

Part dels avenços de les teories antropològiques, com de moltes altres disciplines, es basen en l'aportació d'una idea per part d'un autor, l'elaboració d'una teoria al voltant d'aquesta idea, la incorporació i crítica per part d'altres persones i l'elaboració d'un altre idea que habitualment completa o millora les

anteriors. Així s'estableixen categories d'anàlisi, aquestes categories noves se sumen a les anteriors i quan es presenten situacions en les que les unitats d'anàlisi existents no serveixen s'ha de treballar en la recerca de noves unitats.

L'interrogant, doncs, és saber quin tipus de relació s'estableix entre els pares d'acolliment i el nen i quines teories ens permetrien avançar en la comprensió de tot aquest procés i ens aportarien un marc d'estudi on ubicar-les.

És cert que aquesta dificultat de trobar un marc teòric des del parentiu no només es dona en el cas de l'acolliment; hi ha d'altres nous models familiars en què trobem aquesta dificultat. Aquest seria el cas de les parelles reconstituïdes que conviuen amb fills d'un altre pare o mare biològica, o d'una persona que viu amb els fills de la seva parella però no amb els seus fills biològics o adoptats. En aquestes situacions en què no hi ha vincles de consanguinitat, ni adopció de la tutela d'aquests nens, que tenen els seus pare o mare biològics i que no hi conviuen, els vincles que s'estableixen són més semblants als que es produeixen entre pares i fills d'acolliment. Aquests models familiars han provocat un replantejament de les categories antropològiques del parentiu amb l'objectiu de trobar-ne d'altres que puguin incloure totes aquestes variants.

Borneman, (2001) critica les categories de parentiu, poder, gènere, matrimoni i sexe per donar més importància a formes variables que englobin altres processos i no privilegii les formes de reproducció comunitària. Ell defensa que l'antropologia s'hauria de centrar en els processos de filiació voluntària i en els processos de "cuidar i ser cuidat", convertint la marginació en inclusió, l'absència en presència. Això hauria de comportar que la llei agafés l'excepció per incorporar-la a la norma. Tot i que cada vegada els nous models familiars són menys excepcionals.

En els relats dels pares de acolliment sovint surt "cuidar", no tant "criar" com diu Edwards (2000) quan parla de l'adopció. Aquesta seria una cita representativa: *"nosaltres ens vàrem plantejar l'acolliment perquè pensàvem que a la nostra edat podíem cuidar un nen de forma temporal, i alhora ens faríem companyia, pensàvem que érem grans per adoptar i, a més, les nostres inquietuds com a*

pares les teníem cobertes perquè tenim tres fills biològics fora de casa amb néts i tot; la sorpresa ha estat que els nens estan creixent amb nosaltres i crec que arribaran als divuit anys. Ara els hem cuidat i els estimem, no se'ns passa pel cap tornar-los, però nosaltres ja som grans". Ells no volien establir cap més vincle que el fet de cuidar i ser cuidats, conviure i estimar.

Herrera, (2007) en la seva tesi doctoral *Ser y hacer familia: la mirada lésbica de las relaciones íntimas*, apunta també en aquesta línia que les lesbianes en no trobar un model de família que els sigui adequat han anat fent el seu propi camí i han intentat trobar formes de relacionar-se que puguin satisfer les seves necessitats de "cuidar i ser cuidades". Elles i ells, en el cas dels homes homosexuals, s'han vist obligats a replantejar una vegada i una altra els temes del parentiu. Tot i que el problema de marginació de gais i lesbianes dintre de les categories de parentiu és el mateix, no ha de sorprendre que hagin estat les lesbianes les que primer han pensat en adoptar aquesta nova categoria de "cuidar" en tant que són dones. Històricament les dones han estat vinculades directament i quasi únicament amb el tema de "cuidar". En moltes ocasions l'antropologia basava el seu interès per elles en el fet que eren mares, cuidadores familiars, esposes. Potser per aquest motiu, "cuidar" durant molts anys s'ha mantingut com una categoria, de la qual fins i tot les pròpies dones renegaven, ja que la sentien com una opressió que no els permetia o dificultava accedir de l'espai privat a l'espai públic més atractiu i amb més possibilitat de creixement i també de poder.

D'aquest interès de l'estructura social i de diferents disciplines per donar a les dones aquest paper de cuidadores es va derivar el rebuig del fet de "cuidar" en l'espai privat per part d'un corrent feminista. Posteriorment, un segon corrent feminista va rescatar el fet de "cuidar" com un aspecte constitutiu de la pròpia identitat de la dona, valorant la maternitat però també la criança en l'esfera pública en termes de manera d'accionar femenina. Carol Gilligan (1982) en el seu llibre *In a different voice*, és una de les primeres autores que proclama un model moral alternatiu basat en l'afecte ; Gilligan (1982) vol demostrar que la

forma d'actuar de les dones se centra més en la responsabilitat que en judicis abstractes. Oposa "l'ètica de cuidar", que és més contextual, a "l'ètica de la justícia", que és més abstracta. Aquesta "ètica de la justícia" tindria un component més masculí.

Hi ha un cert consens sobre fins a quin punt les dones tenen integrat el fet de cuidar d'una forma conscient o subconscient. Per posar un exemple, una dona de vuitanta-tres anys resident a Barcelona ciutat, amb una demència senil que fa que no recordi moltes coses i amb un nivell d'autonomia molt limitat, i que necessita ajut per sortir al carrer, per alimentar-se i per tenir cura d'alguns aspectes personals, dinant amb la seva filla i la seva néta de trenta-vuit anys, comenta referint-se a la néta *"així aquest cap de setmana els teus pares estaran fora de Barcelona i tu et quedaràs sola a casa, sobretot si necessites alguna cosa o et passa quelcom truca'm"*. D'altra banda la néta està avisada per la seva mare que estigui al cas de l'àvia per si necessita alguna cosa. Els membres d'aquest grup familiar pertanyen a diferents moments socials per edat, l'àvia no havia estudiat ni treballat fora de casa, la mare i la filla havien estudiat i treballaven fora de casa, però totes tenen integrat el fet de "cuidar", encara que la més gran no gaudeix ni de l'autonomia suficient per cuidar-se ella mateixa. També és una forma de mantenir-se útil, un engany davant del fet de passar del rol de cuidadora al de cuidada.

Tot i que aquest fet ve donat per unes relacions de parentiu en què el pes de "cuidar" recau en les dones (mares, germanes, filles, esposes), hem de tenir en compte que, tal com deia Durkheim (1983), el fet de cuidar no solament prové de la naturalesa, sinó que prové també de les normes socials, que són fets socials.

No es tracta tampoc d'oportunitat de "oposar cuidar a justícia" i fer una relació cuidar/femení, justícia/masculí. Com diu Bestard (2004) la justícia i el fet de cuidar són dos elements integrals del parentiu. La justícia implica reciprocitat i "cuidar" el reconeixement de l'altre, dos elements que formen part de les relacions de parentiu enteses com a formes elementals de relació social.

En els estudis d'idoneïtat dels pares d'adopció el que es valora entre altres aspectes és la voluntat dels nous pares d'establir vincles de filiació amb el nen adoptat, mentre que en el cas de l'acolliment el que es valora és la solidaritat, o sigui que els pares, el que volen (o el que l'Administració vol que vulguin) és ajudar la societat o els nens. Els pares, en les entrevistes, transmeten una reciprocitat envers allò que ells tenen i que s'ha negat a aquests nens.

Entrevista a un pare acollidor: *"...la motivació per la qual vam fer l'acolliment va ser pensant en que havíem tingut tres nanos, es porten dos anys cada un, i bé, l'experiència havia estat intensa i dura, però també enriquidora, i bé, vam pensar que afegir-hi aquí un nano vingut de fora podia ser explosiu, però també podia ser interessant com a experiència de solidaritat, no? Viscuda intensament, no fent un donatiu, sinó tindre el donatiu dins de casa, diguem".*

Mauss (1968) sosté l'existència d'un principi humà fonamental: l'obligació de donar, rebre i tornar. Aquest principi el podem trobar en diferents drets, com el romà o el xinès. La formulació del do de Mauss (1968) defensa que el do i el "contradò" es troben en la ment humana. Canviem les coses no pel que valen si no pel que val el canvi a l'hora de la solidaritat i sociabilitat i fins i tot per l'aliança.

L'alternativa a la reciprocitat segons Straus (1983) és la hostilitat i el conflicte. Per altra part Borneman (2001) ens recorda que cuidar està en la base de l'anàlisi existencial de Heidegger en *Ésser i Temps* (1927). Els humans s'organitzen al voltant d'aquells a qui han de cuidar i per qui han d'ésser cuidats.

De vegades cuidar traspassa el límit del que és inherent a la persona i es constitueix en una part molt important de les activitats i/o funcions d'algunes professions; com la infermeria o la medecina.

Des de la infermeria la paraula "cuidar" ha estat i és la més utilitzada en la bibliografia d'infermeria dels últims anys i són moltes les infermeres que han investigat el fet, i el concepte de "cuidar". No parlarem aquí de "cuidar" en el

seu vessant d'administrar cures i/o procediments perquè no és el tema que ens interessa, si no de "cuidar" com un valor fonamental de la professió d'infermeria que és pot extrapolar a d'altres disciplines que en l'actualitat estan treballant el concepte "cuidar". Aquest concepte no ha avançat gaire en els darrers anys, probablement perquè el fet de "cuidar" des de la societat victoriana del segle XIX havia estat considerat com una tasca que podien i havien de realitzar les dones que tenien virtut per fer-ho, de la mateixa manera que també se'ls i atorgava la capacitat d'ensenyar. Les religions dominants van contribuir a donar suport a aquestes idees del que era i havia de fer una dona bona. Les dones havien de ser passives, submises, lleials i cuidadores (Davis, 2007). El fet que cuidar s'associés a les dones i a professions eminentment femenines, probablement va influir en el desprestigi del terme com a concepte o categoria social.

Abans que Gilligan (1982) i Nodding (1984) publicuessin les seves tesis sobre cuidar, Leininger l'any 1977 ja publicava la idea de cultura i de tenir cura d'algú, entesa com la importància de tenir en compte la cultura per poder cuidar millor. La teoria de Leininger es deriva de l'antropologia i la infermeria. Leininger va desenvolupar un mètode d'investigació denominat etnoinfermeria i va ressaltar la importància d'estudiar les persones des del punt de vista dels seus coneixements i experiències èmiques per després contrastar-los amb els factors ètics o externs, quasi sempre relacionats amb les pràctiques i conviccions dels professionals de la infermeria.

Per a la seva teoria de la diversitat i universalitat de les cures culturals, Leininger es va basar en la seva convicció del fet que les persones de cultures diferents poden oferir informació i orientació als professionals per rebre la classe d'atencions que desitgen o necessiten. La cultura determina els patrons i estils de vida que tenen influència en les decisions de les persones, aquesta teoria ajuda les infermeres a descobrir i documentar el món del pacient així com els seus coneixements i pràctiques en conjunció amb una ètica o coneixements professionals com a base per adoptar accions i decisions coherents amb els sistemes culturals

Les cures culturals conformen la teoria integral d'infermeria més amplia que existeix, ja que té en compte la totalitat i la perspectiva holística de la vida humana i la seva existència al llarg del temps, incloent-hi els factors culturals i socials, la visió del món, la història i els valors culturals, el context ambiental, les expressions del llenguatge i els models populars (genèrics) i professionals.

Watson (1979) va elaborar la seva teoria sobre cuidar, i va fer-ho a partir dels treballs d'altres teòriques de la infermeria com Leininger i Rogers, i també de la teoria del estrès de Selye i Lazarus (1978). La seva teoria es basa en unes suposicions sobre cuidar i la presència del que ella anomena factors del fet de cuidar. Els aspectes més rellevants dels components estructurals de la seva teoria fan referència al fet que cuidar és pot demostrar de forma efectiva i pràctica, que aquest fet pot satisfer necessitats humanes que incideixen en la promoció de la salut i el creixement de la persona i la família. El fet de cuidar implica acceptar la persona com és i com sembla, a més del que podria arribar a ser. També afegeix que un entorn de cuidar ofereix a la persona la possibilitat de desenvolupar tot el seu potencial; fet que li permet escollir la millor acció en un moment concret.

A partir de les teories de Watson (1979), s'ha produït una reivindicació de "cuidar" a nivell professional que probablement coincideix amb el començament de la reivindicació feminista del terme. Cuidar ja no és quelcom només reduït a l'esfera privada, és un concepte fonamental en la societat. Ara es produeix una disputa interprofessional perquè totes les disciplines tenen alguna cosa a dir en relació a cuidar. Abans de la teoria de Watson (1979) van ser moltes les infermeres que van fer aportacions en aquest marc teòric. La pionera en conceptualitzar el procés de cuidar des d'una perspectiva naturalista va ser Florence Nightingale (1859). Tenir cura d'una persona es basava en posar-la en les millors condicions perquè la naturalesa pogués exercir la seva funció curativa.

Per Peplau (1952), cuidar és un procés interpersonal i terapèutic centrat en la comunicació. Per Henderson (1955), està fonamentat en la consideració de la globalitat de la persona i la seva relació amb l'entorn. Tenir cura d'algú es basa

en un continu dependència/independència, on la independència és la situació esperada en aquest procés hi ha tres fases: suplència, ajut i acompanyament. Per King (1975) el procés de cuidar s'ha d'entendre com acció, reacció e interacció. Si es produeix aquesta interacció s'obtindrà una transacció que és el que es persegueix. Per Roy (1976) l'èmfasi se centra en la promoció i l'adaptació.

Altres disciplines més humanístiques o socials treballen en l'anàlisi del concepte; com la filosofia, l'antropologia i l'ètica. El concepte filosòfic de cuidar integra diferents vessants, de les quals destaquen les sis següents, per la seva relació directa amb els pares d'acolliment o amb els nens:

1. Fer una primera diferenciació entre tenir cura d'un mateix i cuidar a l'altre; aquí cuidar adquireix una perspectiva més transcendent perquè s'obre a l'altre. El ser humà només pot desenvolupar totes les seves potencialitats si és cuidat, sinó mai arribarà a aconseguir l'excel·lència. Un exemple seria un nen petit, una part del seu desenvolupament dependrà de com ha estat cuidat i probablement aquest fet el determinarà molt durant la seva vida.

2. Vetllar per l'autonomia de l'altre. En el cas de l'acolliment una de les fites que volen aconseguir els pares és que el nen sigui autònom en les seves decisions i per això fan aquest acompanyament, tot i que de vegades les opinions o decisions del nen no coincideixen amb les seves. Si existeix conflicte podem dialogar i intentar un consens, però de vegades les actuacions del nen no coincideixen amb les dels cuidadors. Per exemple, sovint la conveniència de 2les visites amb els pares biològics és vista de diferent forma pel nen i pels els pares d'acolliment; en aquest casos el cuidador ha de respectar sempre al cuidat.

3. Submergir-se en les circumstàncies de l'altre i comprendre les claus del seu context. Només és possible cuidar si es donen dues premisses fonamentals; un subjecte que vulgui cuidar i un subjecte disposat a ser cuidat. Les dues premisses és donen en l'acolliment, els pares sol·liciten l'acolliment i els nens saben d'una forma natural no apresada que necessiten que els cuidin per

sobreviure, pocs animals de la naturalesa necessiten ser cuidats com els nounats, el seu grau de dependència és absolut. El desig de cuidar els nens és un impuls altruista, (els acollidors no volen vincles de filiació, la majoria tenen fills biològics) que emergeix de dintre de les persones que acullen i que l'obren a la perspectiva d'altre, en aquest cas el nen. Aquest moviment cap a fora, de superació del propi individualisme, és en essència l'experiència ètica.

4. Imaginar què pot passar en el futur i quines necessitats es manifestaran, encara que hi puguin haver errors. Els pares d'acolliment s'anticipen a ocupar-se del que podrà ocórrer en el futur dels nens.

5. Preservar la identitat de l'altre, a través de l'ajut temporal d'aquests nens, vetllant per ells perquè superin les diferents formes d'alienació i subordinació que presenta la cultura contemporània.

6. Sentir-se cuidat és una condició indispensable per poder cuidar un altre persona. En aquest cas es requereix que els pares d'acolliment se sentin degudament cuidats. Els pares d'acolliment han de tenir un equilibri emocional i mental, si no és així l'acolliment es pot convertir en un desig de resoldre carències i necessitats del propi cuidador. Això també és així en relació a les institucions implicades en temes de "cuidar", sanitàries, socials, etc. Les institucions han de tenir cura d'elles mateixes ja que en la mesura que són organitzacions humanes no són alienes a l'erosió i al desgast.

En un món on la diversitat en tot i per tot s'està constituint en una constant, les categories antropològiques molt específiques moltes vegades no serveixen per incloure tota aquesta diversitat. La categoria proposada per Bonnerman de "cuidar i ser cuidat" en termes de parentiu, ens permet incloure tota la diversitat de persones de les noves xarxes de parentiu. En quina mesura la societat farà seva aquesta categoria i minimitzarà els problemes identitaris d'algunes persones i col·lectius, la recerca i el transcurs dels anys ens ho demostraran.

2.5 Conclusions del capítol

En aquest capítol s'han enumerat breument les etapes històriques per les quals ha passat la infància. S'ha desenvolupat la història de l'acolliment a Catalunya a partir del període democràtic, descrivint el seu transcurs des de la perspectiva de la societat civil, del voluntariat (de baix a dalt) i de l'organització política (de dalt a baix).

Del voluntariat cal destacar que, tot i que el treball voluntari pot tenir problemes a l'hora de la seva estabilitat i continuïtat, és notable el grau de coneixement del tema i el tracte individual que rebien cadascun dels casos, i també l'esforç en el recull escrit de tot els materials i documents que es van elaborar.

De l'organització política cal comentar que aquest i altres temes, tan cabdals pel bon funcionament d'un país i sobretot dels afectats, no haurien de dependre tant de quin partit polític governa en un determinat moment, sinó que hi hauria de haver un acord de tots els partits en un determinat model i manera de fer i que l'organització i intervenció de l'acolliment no es veiés tan influenciada pels canvis polítics; a més la història ens demostra que aquests canvis, (dintre d'una democràcia) tampoc varien tant la realitat i l'únic que s'aconsegueix és alentir decisions de vegades cabdals per als nens.

S'ha fet un repàs de les lleis, que són fonamentals per donar resposta a aquestes necessitats, però també s'ha de dir que de vegades la seva interpretació també hi juga un paper molt important. Diríem que necessitem lleis en què el benestar del nen sigui el més valorat, però també es necessita gent capaç i valenta per aplicar-les.

Quant a l'estat de la qüestió he de dir que no hi ha gaire recerca en el tema de l'acolliment i que des de la disciplina antropològica i sociològica encara menys. Probablement això és degut a la dificultat per obtenir dades. Les recerques des de l'educació o la psicologia són una mica més freqüents, probablement perquè alguns investigadors estan més a prop del camp de treball; això és un

avantatge per obtenir les dades però a l'hora es pot produir un biaix en els resultats , ja que sempre s'estudien aspectes semblants.

Ens hem inclinat per un marc teòric des de la perspectiva del “caring”, perquè creiem que l'acolliment es basa principalment en la voluntat d'unes persones per cuidar unes altres durant un temps de la seva vida en què no ho poden fer per elles mateixes (cuidar-se un mateix) i que les persones que ho haurien de fer no ho poden fer per diferents motius. Creiem que el fet de “cuidar i ser cuidat” identifica millor que les categories clàssiques del parentiu aquest tipus de relació familiar.

Potser s'ha de ser més flexible i considerar que els nens institucionalitzats i els més petits (0-5 anys), necessiten més una persona que els cuidi que una persona que els educui. Potser els educadors socials no són els únics professionals adequats per treballar amb aquests nens en les llars i centres d'acolliment, i caldrien professionals que els cuidessin des del vessant de la salut. La disciplina de la infermeria té com a raó de ser “cuidar” però alhora l'empatia, l'estimulació per la superació i l'acompanyament humanístic.

La potencialització de la recerca també em sembla un aspecte primordial per millorar l'acolliment. S'ha de saber què va bé i què no i això només s'aconsegueix mitjançant la recerca. Per això s'ha de donar cabuda a investigadors acreditats i potenciar-ne la recerca. S'ha de tenir la informació informatitzada i arxivada amb codis que preservin l'anonimat dels implicats i s'han de tenir protocols públics d'actuació.

2a part: Recerca etnogràfica.

Capítol III

3.1 Hipòtesi

3.2 Objectius.

3.2.1 Objectius generals

3.2.2 Objectius específics

3.3 Metodologia.

3.4 Treball de camp.

3.5 Descripció dels informants.

3.6 Descripció de l'informe narratiu.

3.7 Conclusions del capítol

“La infància te les seves pròpies maneres de veure, pensar, sentir; res hi ha més insensat que pretendre substituir-les per les nostres”.

Jean Jacques Rousseau (1712-1778).

3.1 Hipòtesi

Perquè hi ha quasi 2.500 nens en centres d'acolliment a Catalunya, tot i que hi ha un acord majoritari pel qual, en la majoria de casos, és millor pel nen la mesura d'acolliment familiar ³³?

- No hi ha un model definit de protecció d'infants en el país i per tant de guies i protocols de seguiment consensuades. Això desemboca en una manca de dades per poder realitzar recerques que ajudin a avaluar les actuacions per tal de mantenir-les o canviar-les.
- Existeix una discordança entre la confidencialitat dels casos i la necessitat d'investigació dels mateixos.
- Hi ha una falta de transparència en tot el procés de l'acolliment.

³³ Fernandez del Valle (2003), en el seu informe *Situación actual del acogimiento familiar de menores en Espanya* manifesta que des que va entrar en vigor la llei 21/87 que va modificar bastants aspectes del Codi civil amb matèria d'adopció i acolliment per facilitar l'acolliment familiar, han passat quasi vint anys i encara estem lluny d'aconseguir el predomini de l'acolliment familiar sobre l'institucional.

- El factor temps s'utilitza en clau adulta i administrativa, és a dir, lenta, mentre que el temps dels infants és molt ràpid. En conseqüència, totes les decisions que es prenen són massa lentes.

3.2 Objectius

3.2.1 Objectius generals

* Conèixer el procés d'acolliment de nens i la seva influència en els nens, en les famílies biològiques i famílies d'acolliment i en l'Administració, a partir de les seves narracions, de l'observació i de l'anàlisi dels documents obtinguts.

3.2.2 Objectius específics

- * Descriure l'organització de l'acolliment
- * Descriure el procés de l'acolliment
- * Descriure les característiques socials i demogràfiques de les persones que acullen
- * Analitzar les dades publicades i registrades en el nostre país
- * Comparar les dades de Catalunya amb d'altres realitats socials
- * Analitzar els vincles que s'estableixen entre els nens i els acollidors
- * Conèixer la percepció dels nens acollits
- * Conèixer la percepció de la família biològica
- * Conèixer la percepció de la família d'acolliment
- * Conèixer la percepció dels professionals
- * Conèixer la percepció social de l'acolliment
- * Descriure l'organització, el procés i la tasca de l'associació de pares d'acolliment
- * Aportar recomanacions per comprendre les representacions socials i construir coneixements al voltant dels significats de ser pares d'acolliment en aquest medi social (Catalunya). També ajudar a conèixer quins són els discursos contradictoris en un medi social biològic.

3.3 Metodologia .

S'ha utilitzat l'etnografia amb un enfocament narratiu. L'etnografia és una ciència interpretativa que va a la recerca de significacions mitjançant l'observació participant. (Geertz 1994).

Per Agar (1980) "l'etnografia és un procés i un producte. Com a procés tracta de comprendre el grup humà estudiat i per això utilitza el treball de camp. El producte sol ser un llibre en el qual la seva narrativa és un ampli anàlisi sobre un grup social particular. Respecte al treball de camp es diu que és un art i una ciència. Sense la ciència perdem la nostra credibilitat. Sense la humanitat, la nostra capacitat d'entendre els altres".

Existeixen diferents tipus de etnografies, tot i que no existeix una classificació generalitzada. El factor diferencial més important és la unitat social d'estudi. Boyle (2003) distingeix quatre tipus d'etnografies processuals: holístiques, particularistes, interseccionals i etnohistòriques. L'etnografia holística té com a objectiu descriure un sistema cultural complet. L'etnografia particularista descriu qualsevol unitat social o grup humà aïllat. L'etnografia interseccional estudia una intersecció de persones o institucions i l'etnografia històrica descriu la realitat cultural present com a resultat històric dels successos del passat. El que s'ha fet és una etnografia interseccional amb un enfocament narratiu i amb especial èmfasi en l'antropologia aplicada.

El meu objectiu original era estudiar l'acolliment familiar de nens a través de les narracions dels pares que acollien. No estava dintre dels meus objectius fer un estudi dels nens (principals implicats) ni per descomptat de la família biològica i els professionals. L'associació de famílies d'acolliment no existia en aquells moments i per tant tampoc n'havia contemplat l'estudi. Tan sols havien passat uns mesos des del començament del meu estudi, i després d'haver fet algunes entrevistes a diferents persones implicades en l'acolliment i d'haver començat a llegir bibliografia sobre el tema em vaig adonar que totes les persones que intervenen en el procés estan dinàmicament entrecruades i fitxades en un sistema en què uns no poden ser entesos sense els altres i que la formulació

original, en la qual només es pensava estudiar els pares d'acolliment, estava basada en suposicions equivocades. (Dollard, 1957, citat a Hammersley i Atkinson, 2001).

S'ha agafat l'enfocament "naturalista" Agar, (1980) per intentar en la mesura del possible estudiar l'acolliment en el seu estat "natural" sense contaminar-lo, s'ha descrit el què succeeix en els diferents escenaris com institucions, associacions i medis. També com la gent involucrada entén les seves pròpies accions i les dels altres i el context on les accions succeeixen. S'ha adoptat una actitud de respecte i de fidelitat cap als fenòmens estudiats.

L'observació participant ha ajudat a aprendre el tema de l'acolliment per poder interpretar-lo amb la clau que els actors implicats utilitzen. Aquesta forma de comprensió dels fenòmens s'anomena *verstehen*. Dilthey, que va ser un dels impulsors del "comprehensivisme"³⁴, afirma que les ciències socials no es poden reduir a lleis generals en llenguatge matemàtic, sinó que s'hi ha d'aplicar la *verstehen*, la qual intenta comprendre al individu, i buscar entendre els motius racionals del seu procedir.

Schutz (1964) assenyala que com a conseqüència de veure's forçat a entendre el context estudiat, l'investigador adquireix certa objectivitat no accessible pels membres del context en qüestió. A la recerca crec que ha estat fonamental que jo no estigués relacionada amb l'acolliment, ni personalment ni professionalment. S'ha procurat donar una explicació dels fets estudiats de forma que l'investigador es pogués mantenir independent i al marge.

Tot i així, formem part del món social que estudiem, participem en l'observació i hi actuem, per tan això ens prepara per reflexionar, produir els relats i justificar-los.

Amb aquest enfocament la unitat social que s'estudia es representa en l'esquema següent que relaciona el nen, la família biològica, la família

³⁴ Traducció literal del diccionari de "Verstehen"

d'acolliment i els professionals implicats en el procés, tot això submergit en el nostre context social, incloent-hi evidentment en les institucions, la societat, els medis de comunicació i la història que ens ha portat al moment actual.

Figura 3

S'han buscat els instruments més adequats per descriure i analitzar, amb la intenció que això ajudi a augmentar la capacitat per transformar, per produir canvis i per millorar la societat i aconseguir més benestar pels éssers humans

Els instruments utilitzats han estat les entrevistes, un grup de discussió focal, els correus electrònics i els fòrums dels pares d'acolliment associats, els expedients dels pares d'acolliment i documentació diversa sobre el tema. Per conèixer la percepció social s'han utilitzat les notícies de premsa, ràdio, televisió, filmografia i literatura sobre el tema.

3.4 Treball de camp

El treball de camp s'ha dut a terme en la realitat social que correspon a l'acolliment familiar de nens i per fer-ho s'han utilitzat diferents escenaris: associació de pares d'acollida, juntes, domicilis personals, institucions, assemblees i festes. Vaig començar el treball de camp el 2005 i vaig acabar-lo el 2007; llavors, tot i que no em vaig deslligar del tot de l'esdevenir dels temes

pendents, sí que vaig deixar d'assistir a les juntes. A partir de 2008 em vaig dedicar plenament a l'anàlisi de tot el material recollit i a l'escriptura de la tesi.

El treball de camp s'ha centrat en la recollida de dades primàries i secundàries . Les dades primàries es van recopilar a través de l'observació participant, intentant conviure amb el grup de pares d'acolliment dins de l'associació i fent un seguiment de tots els fets relacionats amb l'acolliment, essent un membre actiu del grup durant un període aproximat de quatre anys. S'han utilitzat entrevistes semiestructurades amb guió i històries orals. Les dades secundàries s'han extret d'altres fonts, com ara anuaris estadístics, arxius i estudis locals. El treball de camp s'ha plantejat amb un doble enfocament: èmic, contemplant el fet a estudiar del punt de vista dels participants, i ètic, adoptant una postura objectiva d'observador extern que incorpora proporcions variables d'ambdós punts de vista.

S'ha fet una descripció cronològica del dia a dia de la recerca, del grup d'actors que intervenen en l'acolliment i de les dificultats trobades. En aquest cas la investigadora no tenia cap informació prèvia sobre el tema i per tant no va ser necessari oblidar cap coneixement anterior. Mai havia treballat amb nens, ni amb famílies, ni tenia coneixements previs de ciències afins aquesta temàtica com la pedagogia, el treball social i la psicologia. D'altre banda tampoc hi havia hagut cap treball previ amb les institucions implicades de la Conselleria de Benestar social. Aquest fet beneficiós per la recerca a l'hora pot haver estat un entrebanc perquè l'Administració facilités dades; sempre m'ha fet la impressió que existia una por davant els resultats que es podien obtenir de la recerca antropològica en comparació amb les recerques més quantitatives provinents de les ciències abans mencionades.

Aquesta por pot estar basada en tres fets:

1er. Por a allò que és desconegut, ja que els professionals implicats en el procés procedeixen de professions on històricament s'ha treballat amb metodologies de recerca quantitatives, els resultats de les quals són sempre descriptius i sobre un aspecte determinat prèviament de alguns dels actors que

intervenien o d'una part del procés. Els professionals, en tot moment de la recerca, saben el que van a buscar i que el resultat de la recerca els afegirà informació sobre el tema estudiat. Hi ha estudis en què s'han utilitzat tècniques més qualitatives, com alguns tipus d'entrevistes, però s'han emprat les tècniques qualitatives amb recerques quantitatives.

2º Por a la manca de control que podia exercir l'Administració sobre la recerca, ja que una tesi és quelcom molt personal i a l'hora molt seriós, i en cas d'obtenir el doctorat aquest està avalat per uns científics i una Universitat de reconegut prestigi.

3er Por a la pèrdua de la confidencialitat. Al meu entendre, en els estudis sobre l'acolliment sempre hi ha un entrebanc afegit que dificulta l'accés a qualsevol tipus d'informació: "la confidencialitat dels casos". Evidentment, mai es pot generalitzar però en alguns casos s'entén que és millor que les famílies biològiques no sàpiguen algunes coses dels pares d'acolliment, o el nen sobre els pares biològics, i els pares d'acolliment sobre el nen o la família biològica. Però què té a veure la confidencialitat amb el fet que els professionals acreditats puguin utilitzar les dades per fer estudis?. Com pot ser que avui en dia els expedients no estiguin en una base dades codificada?. Com pot ser que professionals de reconegut prestigi per estudiar quelcom sobre l'acolliment hagin de fer (amb moltes dificultats) estudis prospectius?

Per posar un exemple des del meu vessant sanitari, imaginem per un moment que les històries clíniques de les persones (expedients molt confidencials) no es poguessin fer servir per fer estudis, avui en dia les ciències de la salut haurien avançat ben poc en el diagnòstic i tractament de les persones. És en aquesta situació de precarietat per manca de dades per fer estudis i avaluacions que es troba la protecció d'infants a Catalunya.

La introducció en el grup es va fer a partir de l'Associació de pares d'acolliment, fet que podria ser un biaix donat que la majoria de la informació està treta de persones associades, ja que el fet d'associar-se ja indica una manera de fer que pot configurar unes opinions més homogènies sobre una mateixa situació.

Es va haver de fer així perquè no hi va haver possibilitat d'aconseguir informants d'una altra manera. No obstant, s'ha procurat agafar informació de membres molt actius de l'associació però també de persones que de fet no participen en cap activitat de l'associació; només estan associats i paguen les quotes perquè pensen que aquesta és la millor forma perquè un grup de persones més disposades pressionin l'Administració per resoldre problemes comuns.

L'observació és sempre subjectiva i l'antropologia de vegades s'empara en el fet que cada cultura s'ha de jutjar en funció del seu context: Això de vegades es pot fer servir com a justificant per no denunciar aspectes o pràctiques denunciables, sota un mal entès "relativisme cultural", que permet que l'observador no s'impliqui en la realitat. En aquest treball de camp s'ha procurat que això no passi, entenent que tenir cura dels nens per part de l'Administració i del problema de famílies que no se'n poden fer càrrec pel motiu que sigui és un tema prioritari que no permet cap mena de relativisme.

El procés de la incorporació com a membre del Grup de Família i Parentiu de la Universitat de Barcelona i l'assistència a les Jornades L'adopció i l'acolliment :un estat de la qüestió que es van fer a Barcelona l'octubre de 2004, em van despertar l'interès per una mesura de protecció menys coneguda com és l'acolliment de nens per les famílies extenses, però sobretot per famílies alienes. En aquestes jornades el gruix de les presentacions i les discussions es van basar en l'adopció, i fins i tot el discurs inaugural de la directora de l'Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció tenia poques referències a l'acolliment.

A partir d'aquí vaig pensar que podria ser útil des d'un punt de vista social estudiar l'acolliment, també em va semblar que podria comptar amb la col·laboració de l'Administració per obtenir les dades registrades i per tenir accés a tots als actors implicats en el procés: nens, famílies biològiques, famílies d'acolliment i professionals. Vaig pensar que seria relativament senzill introduir-me en aquesta realitat per fer el treball de camp i l'observació participant.

Un cop configurada la idea, havia de comprovar que bibliogràficament fos un tema poc estudiat o que ho estigués des de perspectives diferents a les que volia desenvolupar. Després de la recerca bibliogràfica vaig comprovar que hi havia molt poca bibliografia sobre el tema i en aquells moments només vaig trobar una tesi doctoral des d'un punt de vista jurídic. Així doncs, semblava que la primera impressió que era un tema interessant d'estudiar es confirmava i ràpidament vaig plantejar el tema al professor Joan Bestard, que ja m'havia dirigit la tesina de la suficiència investigadora. El tutor va estar d'acord amb l'interès del tema i a finals de novembre de 2004 vàrem tenir la primera entrevista amb la directora de l'ICAA per demanar-li la seva col·laboració.

L'entrevista va ser correcta, diria que políticament molt correcta; la directora va manifestar interès per col·laborar amb el Departament d'Antropologia de la Universitat de Barcelona, però a l'hora de concretar no va ser gaire explícita. De totes maneres, finalment vàrem aconseguir un nom de contacte: el de la pedagoga responsable dels tràmits i de les famílies d'acolliment de l'ICAA, per tal de concretar amb ella com podíem accedir a la informació que necessitàvem i també quins eren els aspectes que ells estaven més interessats que estudiéssim i que els podien ser de més utilitat, en un intent d'estimular-los i demostrar que la tesi podria aportar-los informació útil i que fos del seu interès.

Després d'un seguit de trucades, vaig tenir una entrevista amb la responsable a mitjan desembre de 2004. A la reunió vaig explicar el meu interès per fer la tesi doctoral i em vaig posar a la seva disposició per estudiar a priori aquells aspectes més rellevants i urgents per ells. Em van explicar que havien encarregat a un professor de la Universitat de Girona un estudi sobre l'acolliment (sense concretar quin tipus d'estudi, ni quins aspectes s'estudiarien). Van fer molt èmfasi en la importància de la confidencialitat dels casos. De totes formes em van dir que fes una carta a la directora de l'ICAA sol·licitant l'accés als expedients i que ella em trucaria.

Vaig entregar la carta el dia 22 de desembre signada pel director de la tesi, indicant l'interès de començar a treballar a principis de gener de 2005 (annex 2). En no rebre contesta em vaig posar en contacte telefònic amb la

responsable i em va comentar que no havia tingut temps de pensar-hi i que la setmana següent em comentaria alguna cosa. El tema s'allargà i entremig es van produir diverses trucades telefòniques. Finalment, després de signar una declaració jurada de confidencialitat, em van comentar que em deixarien estudiar els expedients tancats d'un any. (Annex 3).

El 27 de setembre de 2005 em vaig trobar amb la responsable a la seu de l'ICAA a Palau de Mar. Els expedients estaven guardats en l'edifici de Palau de Mar, seu del Institut. Hi havia una sala gran amb diferents taules d'oficina, al final de la sala estaven ubicades les persones que treballaven en l'acolliment i en un passadís previ a aquesta sala oberta hi havia un armari metàl·lic amb uns arxius de cartró, dins dels arxius hi havia unes carpetes de cartolina - – inicialment grogues i ja groguenques en aquells moments—que contenien la informació de la família d'acolliment.

Al costat de la sala gran hi havia el despatx de la directora de l'ICAA. De les sis persones situades darrere les seves taules n'hi havia una que era la responsable, i que de fet era el meu contacte. Hi vaig estar anant d'octubre de 2005 a maig de 2006, un matí a la setmana.

Per entrar al Servei de Benestar has de passar un control i ensenyar el carnet d'identitat cada vegada. Quan arribava havia de buscar algú que em busqués la clau de l'armari i em donaven un parrell d'arxivadors per revisar, també em buscaven un lloc per poder treballar, que habitualment era la sala que fan servir per parlar amb els pares, però que no està gaire utilitzada.

Alguna vegada havia fet alguna pregunta a les persones que treballaven però mai em van contestar, sempre deien amablement que ho preguntés a la responsable. L'ambient de treball era relaxat, amb l'excepció de l'actitud de la responsable, que semblava que havia de resoldre, quasi sempre per telèfon, diferents temes.

Vaig revisar noranta-cinc expedients de famílies acollidores. Vaig deduir que a la carpeta hi hauria d'haver la sol·licitud d'acolliment, l'informe d'idoneïtat dels que acullen i el seguiment de la treballadora social, encara que no sempre els podia trobar.

La sol·licitud d'acolliment no estava ben feta, tot i que és una graella fàcil d'emplenar, encara que fàcil no vol dir que els ítems que es recullin siguin els idonis i s'adeqüin a què cal saber per part de l'Administració i a què volen sol·licitar els pares d'acolliment. Conté ítems com: edat del nen que es vol acollir, sexe, si s'està disposat a acollir germans, nens amb dificultats físiques o psíquiques, data de la sol·licitud, motiu, si es tenen fills biològics, professió, edat de l'acollidor o acollidors, domicili.

L'informe d'idoneïtat està sempre fet per les agències privades contractades, a les quals el Departament els encarrega la feina. Són informes fets per psicòlegs, transcrits amb ordinador i que contenen la informació sobre si les persones que sol·liciten l'acolliment compleixen els requisits necessaris, segons criteris que suposo que estan prèviament acordats per cada agència, no totes tenen el mateix criteri. Els expedients en què els pares no passen la idoneïtat, queden tancats en aquest moment.

El seguiment de la treballadora social estava fet a mà i no seguia cap tipus de protocol, moltes vegades era molt difícil d'entendre. De les dades extretes, com es podrà veure, no es pot treure quasi cap informació, ni per estudis qualitius ni tant sols per estudis quantitius descriptius. Per aquests expedients no es podia conèixer si l'acolliment havia funcionat bé o no, què havia passat, si la família després havia realitzat més acolliments, i en alguns casos en què no havia funcionat no es podia saber per què. No hi havia cap informació del nen; ni l'edat, ni l'estat de salut, si tenia germans, si havien retornat el nen o si el nen havia fet divuit anys.

Per recollir la informació vaig realitzar una graella per facilitar la introducció de les dades. (Annex 4)

A partir del moment en què vaig veure els expedients, vaig tenir el convenciment que no hi havia interès perquè estudiés el tema i que havia de buscar informació per altres vies menys formals.

El dia 15 de febrer de 2005 vaig fer la primera entrevista de la tesi. Les primeres entrevistes van ser totes a persones que estaven en el món de l'adopció internacional. Vaig entrevistar el president de l'Associació de pares adoptants, pares que havien tingut nens en acolliment preadoptiu, advocades, una persona que havia realitzat la tesi sobre l'adopció, un director de centre residencial, dos professionals de centres d'acolliment i un professor que havia portat a terme una experiència pilot sobre l'acolliment.

Tota la informació s'ha anat obtenint en forma de "bola de neu", un informant ha portat a un altre. Paral·lelament, no es va deixar d'intentar aconseguir informació a través de l'Administració, però sempre sense deixar d'utilitzar la via més informal.

El dia 1 de febrer de 2006 vaig entrevistar-me amb el sotsdirector de l'organisme responsable del seguiment del nen i la família biològica, amb la intenció d'aconseguir veure algun expedient que ajudés a entendre millor "el tot". Em va explicar que era molt difícil i que els expedients tancats ni tant sols estaven guardats en aquell edifici (carrer Girona 332), estaven en un magatzem, i un altre cop va sortir el tema de la confidencialitat. Després de la reunió vaig entendre que si havia tardat un any per veure uns expedients que no deien res, per veure aquests podia estar-m'hi cinc anys i fins i tot no aconseguir-ho. Evidentment el sotsdirector va dir-me que ho comentaria amb la directora i que ja em diria alguna cosa, però mai em va dir res.

A finals de 2005 la pedagoga responsable de l'Institut de l'Adopció i l'Acolliment em va donar la informació que hi havia un grup de pares d'acolliment que havien format una associació i em va donar el contacte del president. A partir d'aquí, vaig contactar amb un seguit de pares d'acolliment i vaig poder completar la informació que em calia sobre aquestes famílies.

Des de llavors, el meu treball de camp passa per la col·laboració continuada amb l'Associació de famílies acollidores de Barcelona (AFABAR). Seguiment de les assemblees (tres), juntes (cada mes i mig durant quatre anys), festes, comissions, web i mails dels associats. Tots aquests aspectes els relato en l'apartat en què parlo de l'Associació.

Una de les primeres col·laboracions amb l'Associació va ser la meva incorporació a la comissió que treballava per a l'elaboració del *Llibre blanc de l'acolliment*. De fet vàrem pensar que el recull de la informació necessària per fer-lo ens podia servir a uns i altres per obtenir unes dades encara que fossin només descriptives de la situació.

En aquest moment del procés i veient la dificultat de col·laboració amb l'Administració, vàrem pensar que una possible via per accedir a famílies biològiques, a joves de divuit anys que haguessin estat acollits i a diferents professionals implicats, podria ser contactar amb l'Institut de l'Infància i el Món Urbà (CIIMU) i així ho vàrem fer. A finals de febrer de 2006 el president de l'Associació i jo mateixa vam anar a una entrevista amb la directora del CIIMU per demanar-li el seu suport i el seu ajut per tal d'obtenir les dades de l'Administració i poder fer l'estudi amb la col·laboració del CIIMU. La directora es va mostrar interessada, vam deixar de parlar de la tesi doctoral i vàrem obrir una altra via que prometia ser de més fàcil d'accés. Vàrem mantenir varies reunions amb la directora del CIIMU, alguna amb el director de la tesi i amb una professora col·laboradora del CIIMU que tenia molta experiència en adopció. La idea era fer un conveni de col·laboració entre el CIIMU i l'Associació per fer l'anàlisi. L'anàlisi el faríem la professora col·laboradora i jo mateixa, i la directora havia d'aconseguir l'accés a les dades, cosa que en aquell moment no semblava fàcil però tampoc impossible, ja que el CIIMU havia fet força col·laboracions amb l'Administració i a més no deixa de ser una institució que es nodreix per fer les recerques de subvencions d'organismes privats però també –la majoria de vegades– públics.

S'ha de mencionar que en el moment en què vaig començar el treball de camp, la Conselleria de Benestar Social estava en mans d'ERC, que feia poc temps

que la liderava, perquè anteriorment la dirigia CIU, i que el gener de 2007 va passar a dependre del PSC i la Secretaria de Famílies a mans d'ICV provisionalment, fins que a les següents eleccions va tornar a estar en mans d'ERC. En l'actualitat (2009) torna a dependre del PSC.

Tots aquests canvis polítics varen alentir molt les converses i els acords del CIIMU amb l'ICAA, perquè cada vegada hi havia un interlocutor diferent. Finalment durant el curt període de temps que ICV va estar-ne a càrrec, vàrem anar la directora del CIIMU, el President de l'Associació i jo mateixa a una reunió en la qual es van prendre els següents acords:

1. Per indicació del secretari, ens va dir que sol·licitéssim una subvenció de 12.000 euros a la Secretaria de Famílies³⁵.
2. Ens va explicar que havíem de sol·licitar els diners per fer una anàlisi de la situació de l'acolliment i posar exactament el que necessitàvem per fer-ho.
3. Ens va demanar què necessitàvem, i li vàrem explicar: dotze entrevistes amb professionals, dotze entrevistes amb pares biològics a qui haguessin tret la tutela, dotze entrevistes amb nens que haguessin estat acollits i que tinguessin divuit anys, i dotze entrevistes amb pares d'acolliment no associats. També volíem fer per telèfon uns qüestionaris de pares d'acolliment amb ítems descriptius.

Tots hi vàrem estar d'acord i vam quedar que el secretari faria els passos perquè tinguéssim els contactes; mentre nosaltres faríem el projecte i l'entregaríem en el termini previst (dos dies) i posteriorment, quan tinguéssim la subvenció, faríem el conveni amb el CIIMU (annex 5).

Ens varen donar la subvenció i varem signar el conveni amb el CIIMU, els diners es van donar al CIIMU, ja que havia de justificar aquest Conveni. Llavors ERC va tornar a fer-se càrrec de la secretaria. Al cap d'un mes d'haver-nos

³⁵En aquells moments estava oberta la convocatòria perquè les associacions sol·licitessin subvencions i es tancava dos dies després de la reunió.

donat la subvenció ja ens van reclamar la memòria del que s'havia fet, sense haver-nos donat cap dada. Tant la directora com la professora col·laboradora del CIIMU van pressionar, varen mantenir diferents reunions amb polítics, i tècnics del l'ICAA, però igual que em va passar a mi abans, no hi va haver manera que aconseguissin res. Els diners estaven en el CIIMU, sense poder-se utilitzar. Al final del segon curs l'administració va reclamar els diners dient a l'associació que si no els tornaven els farien un requeriment judicial i haurien de pagar un recàrrec. El CIIMU va tornar els diners a l'Associació i aquesta els va tornar a la Secretaria de Famílies el març de 2008.

Dintre de les moltes dificultats trobades per a la realització d'aquest estudi, el tema més decebedor ha estat no poder aconseguir l'accés a la informació que es demanava en el projecte sol·licitat i concedit, que es pot veure en l'annex 5.³⁶ . D'altra banda també crida l'atenció la desconexió detectada entre diferents unitats d'una mateixa Conselleria o Departament, en aquest cas el Departament d'Acció Social i Ciutadania ja que mentre una unitat ens reclamava la devolució dels diners, l'altra negava la possibilitat d'obtenir cap tipus d'informació. La subvenció estava atorgada per la Secretaria de Famílies i les dades les havia de donar la Secretaria d'Infància i Adolescència ubicades en el mateix edifici. Es va comprovar que les dues unitats no mantenien cap contacte, –i això produïa aquesta incongruència: un mateix organisme concedeix uns diners per fer una feina que després no deixa fer. A més amb l'agreujant del temps perdut per un seguit de persones en reunions, en la recopilació de documentació i el retard en la consecució de l'estudi.

3.5 Descripció dels informants

Es van utilitzar fonts orals i escrites. Dintre de les fonts orals es van fer entrevistes semiestructurades i un grup de discussió, amb guións (annex 6), gravades, transcrites i converses sense enregistrar.

³⁶ Es demanava el contacte amb 12 pares d'acolliment, 12 famílies biològiques, 12 nens que tinguessin 18 anys i haguessin passat per l'experiència d'acolliment i 12 professionals. També se sol·licitava la possibilitat de passar una enquesta telefònica per obtenir unes dades quantitatives. Posteriorment en vista de les dificultats es va baixar el número de 12 a 5, però tampoc es van aconseguir.

FONTS ORALS:

Famílies d'acolliment: parelles i monoparentals entrevistades:

Onze entrevistes i un grup de discussió.

En el quadre següent es descriu el perfil dels informants del grup de pares d'acolliment. Hi ha dues famílies d'acolliment en família extensa i una pertany al grup de discussió; la resta són d'acolliment en família aliena tot i que cal dir que dues d'elles coneixien el nen prèviament. Només quatre dels entrevistats viuen a Barcelona, tenint en compte les dades de l'associació de pares d'acolliment podem dir que la majoria de persones que acullen viuen fora de Barcelona en un radi de 30 kilòmetres. Molts d'ells en cases parellades. Set parelles de les entrevistades estan casades, tres són dones monoparentals, una divorciada que quan va fer l'acolliment estava casada. En quatre casos s'ha fet l'entrevista simultàniament als dos membres de la parella. Quatre són llicenciats, quatre diplomats i la resta tenen un ofici. Una d'elles ha deixat la feina per dedicar-se a l'acolliment de forma professional, té set nens acollits. Quatre d'ells no tenen fills biològics, la resta en tenen entre un i tres. Quatre són catòlics practicants i la resta agnòstics. El temps d'acolliment és variable entre divuit mesos i deu anys. Dos d'ells han acabat en adopció, tot i que els pares no s'ho havien plantejat prèviament i el que volien a l'inici era només acollir. Pertanyen a diferents ICIFS. El grup de discussió es va reunir a Vilafranca del Penedès, on hi ha un grup de pares d'acolliment molt actiu i que compta amb un grau d'autonomia important dintre l'associació en la seva comarca. El grup estava format per cinc parelles d'acolliment, quatre aliè i una extens. De les fonts orals sense enregistrament només destacar que també tots viuen fora de Barcelona.

Perfil dels pares d'acolliment

Pares acolliment	Estat civil	Menors acollits	Professió	Temps d'acolliment	Fills biològics	Religió	Iccif
Parella	Casats. Fill neboda.	1 nen	Perruquers	6 anys	2 grans nen i nena		Renunciat a l'acollimen
Caldetes							Asteroides.
Parella	Casats	1 nen	Enginyer		Fills biològics 2	No	18 anys
Caldes			Mestre				Concepció
							Juventell
Parella Montseny	Casats	7 nens	Ha deixat la feina		Fills		Pluriacolliment
					Biològics 2		
Parella Barcelona (VQ)	Casats	1 nena	Advocat	Adopció	Fills	Sí	Creu Roja
					Biològics 1		
Parella	Casats	1 nen	Mestres	6 anys	No	Sí	Concepció
Barcelona (Mundet)							Juventell
Dona Diagonal	Monoparental	1 nena de 5 anys	Mestre	Urgència. Ara un nen de 3 anys	No	No	No està associada
Home	Casat	1 nena de 3 anys	Psicòleg	9 anys.	3 fills	No	Creu Roja
Psicòleg				Adopció			
Dona	Monoparental	1 nen	Enfermera	18 mesos	No	No	Dressera
Terrassa		6 anys		Segueix bé			
Home	Casat	1 nen 2 anys i mig	Filòleg		Sí. 3 fills	Sí	Dressera
Filòleg							
Dona	Divorciada	1 nen	Aux. clínica	18 anys	Sí		
Associació Adif.							
Dona	Monoparental	1 nena 6 anys	Profesora Autònoma. Economista	3 anys	No	Sí	Creu Roja
Autònoma							
Grup Vilafranca							

Taula 5

Fonts orals sense enregistrament:

Una parella de Vilanova

Una dona sola Granollers

Una mare adoptiva

Perfil dels professionals

Persones entrevistades	Sexe	Edat	Estudis
Educador. Centre d'acolliment	Masculí	30	Treballador Social
Religiosa. Voluntariat en l'acolliment	Femení	54	Filòsofa, Teòloga i Educadora Social
Director. Centre d'acolliment	Masculí	60	Teòleg

Taula 6

Fonts orals sense enregistrament:

President d'ADDIF

Professora pedagogia tesis adopció

Antic president de FADA

President de FADA

Un director de CRAE

Un director d'ONG d'infància

Un psicòleg d'ICIF

Un antic director d'un centre d'acolliment

Entrevistes amb la família biològica:

Tres entrevistes, dos pares i una àvia

En el quadre següent es descriu el perfil de la família biològica entrevistada. Tots viuen al Baix Llobregat, tots tenen o han tingut problemes econòmics i tant l'home com la dona (pare i mare) entrevistats estan separats, però eren ells els que es feien càrrec dels nens. A tot ells, pare, mare i fill de l'àvia entrevistada els van retirar la tutela per problemes amb les drogues. La drogoaddicció és la primera causa dels problemes que deriven en què l'Administració es faci càrrec

de la protecció del nen. De totes formes que tots ells hagin tingut problemes de drogoaddicció respon a la dificultat d'entrevistar a pares biològics a qui hi hagin retirat la tutela del nen. Només s'ha pogut connectar amb aquestes persones a través de la Unitat de desintoxicació (amb metadona) de l'Hospital de Bellvitge i per aquest motiu totes han tingut problemes amb les drogues. La mare està infectada pel VIH i no fa el tractament, perquè diu que no pot. Tant la filla de la mare com els tres néts/es de l'àvia estan en un centre. El fill del pare està amb els avis en acolliment en família extensa. Tots tres, pare, mare i fill de l'àvia entrevistada estan en fase de desintoxicació.

Dos dels tres casos no han pogut treballar mai, i han presentat problemes des d'abans de tenir els fills. L'altre cas era el d'una persona que treballava, portava una vida reglada i satisfactòria, i a partir d'un atzar de la fortuna li va tocar la loteria i va començar a prendre drogues i a jugar: va acabar perdent tots els diners i la dona el va deixar a ell i al fill.

Perfil de les famílies biològiques

Persones entrevistades	Numero de fills	Motiu de tenir els nens amb tutela de l'Administració
Pare biològic	1 nen	Drogoaddicció
Mare biològica	1 nena	Drogoaddicció
Àvia que tenia els nens el seu càrrec	3 nens	Drogoaddicció del fill

Taula 7

Fonts escrites:

- * Informació escrita de l'Administració
- * Lleis: Llei de prestacions. Llei de protecció a la infància. Codi civil, (articles sobre l'acolliment) Informes Síndic de Greuges.
- * Actes associació. Enquesta associació

- * Un diari personal d'un pare d'acolliment
- * Un relat dels fets d'un pare d'acolliment
- * Mails associats
- * Revisió de tots els expedients dels pares d'acolliment tancats el 2004. Es va realitzar una graella de recollida de dades, posteriorment es va fer una base de dades amb el sistema spss, es van introduir les dades i es va realitzar l'estudi descriptiu. L'anàlisi de les dades es presenta en el capítol VI, apartat Resultats descriptius.

3.6 Descripció del de l'informe narratiu

Els resultats s'han narrat procurant respectar les veus dels subjectes estudiats, sense imposar anàlisis categorials allunyades de les seves paraules, però fent una interpretació que ens pogués donar uns resultats comparables, generalitzables i amb fonaments teòrics, tot i que això ha estat difícil ja que pocs autors des de l'antropologia i la recerca qualitativa han treballat sobre l'acolliment.

S'ha intentat trobar un equilibri entre una interpretació que no es limiti, des de dintre, als discursos dels entrevistats, ni tampoc una interpretació des de fora, que prescindi dels matisos i modulacions dels discursos narrats. S'ha intentat penetrar en el complex conjunt de símbols que la gent utilitza per conferir significat al seu món i a la seva vida, intentant una descripció suficientment rica perquè li doni sentit.

En la narració s'ha intentat situar les experiències del discurs en un conjunt de regularitats i pautes explicables socialment i històricament. S'ha seguit el que diu Geertz (1994) "S'han de reorganitzar les categories de forma que es puguin divulgar més enllà dels contextos en què es van gestar i van adquirir sentit en l'inici amb la fi de trobar afinitats i assenyalar diferències".

S'han transcrit les entrevistes. S'ha fet una primera lectura en què s'han extret un llistat d'ítems fins que s'ha trobat una saturació en la qual no apareixia cap

ítem nou. Posteriorment s'ha fet una primera agrupació en categories i una segona i definitiva.

3.7 Conclusions del capítol

En aquest capítol s'han descrit les hipòtesis de partida i els objectius que es volen assolir amb aquesta recerca, també s'han descrit les línies teòriques que hem trobat més adients pel desenvolupament posterior dels resultats. També s'ha definit la metodologia utilitzada per aprofundir en l'objecte d'estudi; l'etnografia a través del treball de camp, l'observació participant, s'han descrit els informants que han col·laborat com a testimonis orals, així com la documentació escrita estudiada.

S'ha realitzat una etnografia interseccional, en la qual s'ha tingut en compte les institucions, el context i els actors. Tot i la falta d'algunes veus importants, en l'anàlisi s'ha procurat tenir en compte sempre l'esquema representat: nen, pares biològics, pares d'acolliment i professionals.

S'ha detectat una certa por a la realització de la recerca, probablement per incomoditat i manca de control de l'Administració en aquest tipus de recerca qualitatiu; al meu entendre, la necessitat de confidencialitat dels casos de vegades es configura com l'excusa administrativa més fàcil de defensar.

Les sol·licituds d'acolliment estan mal emplenades i per tant no es pot treure cap informació fiable. L'informe d'idoneïtat està elaborat i guardat correctament. El seguiment dels casos per part dels professionals no segueix cap protocolització, són difícils d'entendre i per tant també de poca utilitat.

Els informants s'han obtingut en forma de "bola de neu" i a partir de l'Associació de pares d'acolliment.

Cal ressaltar la incongruència de l'Administració en el fet d'atorgar una subvenció per fer una feina en la qual després la mateixa Administració no et facilita les dades necessàries per realitzar-la. Els diners es van tornar, però que

hagués passat si l'Associació no hagués tornat els diners i hagués presentat una demanda judicial?

Vam detectar les dificultats d'aquesta Conselleria derivades d'un seguit de canvis polítics; durant el temps de duració d'aquesta tesi la Conselleria ha estat en mans d'ERC, PSC, ICV, i una altra vegada del PSC, a banda que CIU va estar-hi els anteriors vint-i-cinc anys. Seria molt convenient un acord de govern com s'ha fet amb Educació, de forma que independentment de qui governi no es produeixin canvis constantment i la Conselleria funcioni amb una clau més tècnica que política.

Les dificultats de la recerca han estat sobretot les relacionades amb aconseguir alguns informants (pares biològics i nens) i algunes dades escrites, sobretot les que contenien informació sobre els nens i els pares biològics. L'altra dificultat important ha estat la manca de col·laboració de l'Administració, concretament de la DEGAIA i de l'ICAA.

CAPÍTOL IV

4.1 L'Associació de famílies acollidores

4.1.1 Associacionisme

4.1.2 Suplir la manca d'imaginació de l'Administració

4.1.3 Tot va començar amb unes patates braves

4.1.4 Les juntes itinerants

4.1.5 El que l'Associació reivindica

4.1.6 Les assemblees

4.2 Conclusions del capítol

4.1 Associació de famílies acollidores

4.1.1 Associacionisme

A finals del segle XX van néixer nous moviments socials i va aparèixer l'associacionisme com a forma d'organització de la societat civil³⁷.

.

En les ciències socials s'han distingit dos corrents teòrics: un que segueix el paradigma de l'individualisme metodològic, i un altre corrent, amb el qual l'antropologia se sent més identificada i present, que mostra més preocupació per la identitat, la descripció i l'anàlisi. Aquest corrent està més emmarcat dintre del postestructuralisme europeu a través de les seves figures més rellevants: Touraine, Melucci, Laclau (Gledhill, 2000) i s'interessa en el fet de plantejar-se sobre perquè unes persones s'associen i unes altres no, perquè en un determinat moviment i no en un altre, analitza com s'estructuren i perquè es mobilitzen o es desmobilitzen.

Aquests moviments socials i les seves formes d'organització existeixen gràcies al capital social. El capital social ha rebut diferents definicions, la definició que

³⁷ Amb el terme "nous moviments socials" ens referim els moviments que a partir de la dècada del 1970 i a tot el món, van aparèixer de manera espontània en la societat per lluitar per diferents drets

utilitzarem és la de Bourdieu (1985) “l’agregat dels recursos actuals i potencials que es vinculen amb la pertinença a un grup que proveeix els seus membres del suport del capital portat col·lectivament”. L’èmfasi està posat en la xarxa social que proveeix l’accés als recursos del grup. El capital social es transforma aleshores en un mitjà que, a través de les connexions socials, ajuda a accedir a recursos molt demandats en les societats capitalistes. Els individus es recolzen en el capital social per millorar la seva situació econòmica.

En la revisió feta per Marre (2004) s’exposen algunes de les interpretacions de l’associacionisme des de la perspectiva d’autors que l’han estudiat. Per Alain Touraine, l’explosió dels moviments socials arriba quan la societat ha arribat a una etapa determinada de desenvolupament. Per Laclau, els moviments socials són una resposta fragmentada i pluralista dels diferents sectors socials als impactes d’ordre hegemònic, com la mercantilització, la burocratització i la massificació cultural. Melucci, d’altra banda, diu que els moviments socials trenquen amb el context social del qual emergeixen i es caracteritzen per la solidaritat entre membres que comparteixen una identitat col·lectiva.

Les aportacions dels autors citats sobre el naixement de les associacions i les pròpies narratives recollides a membres de l’associació, situen l’origen de l’associació de pares d’acolliment en els conflictes amb l’Administració que els va impulsar a associar-se i organitzar-se. Com assenyalen Marre i Bestard (2004), en estudiar l’associació de famílies adoptants, en l’associació de famílies d’acolliment, si comparem la cronologia bàsica es pot veure com els fets legislatius estan directament vinculats a l’origen de l’associació i encara segueix sent així. Probablement, en relació amb aquests fets, aquestes associacions es consideren elles mateixes com a formes d’organització de la “societat civil” (Gellner, 1994).

Segons el sociòleg Pérez Díaz (1996) el terme o el significat que se li dona al terme “societat civil” depèn de la interpretació de cada autor: Per ell mateix i per Gellner (1994), autors que s’autodenominen “generalistes”, la “societat civil” és un tipus ideal de societat caracteritzada per un conjunt d’institucions

sociopolítiques limitades i per una autoritat pública, l'economia de mercat, el pluralisme social i l'esfera pública.

Un altre grup entén com a “societat civil” als components no governamentals de la societat, Aquest grup –un exemple del qual seria Keane (1988)– estava influït bé per la tradició marxista (focalitzada en els mercats i en la societat de classes), bé per la tradició sociològica (focalitzada en la solidaritat social i en les associacions).

Finalment alguns autors van preferir utilitzar el terme d'una forma més restrictiva, per referir-se a alguns components no governamentals de la societat civil exclouent-ne tant l'economia com l'Estat. Aquest corrent estava inspirat sobretot en Gramsci i Habermans. Aquests autors es van anomenar “minimalistes”, d'una forma oposada als “generalistes”.

Des d'una perspectiva més antropològica, Hann identifica la “societat civil” com alguna cosa fora del poder de l'Estat i posa èmfasi en els aspectes econòmics i l'explica com “un espai entre les famílies i els grups de parentiu per una banda i la mare Estat per l'altra”. Hann (1996).

Per analitzar l'associació he seguit l'esquema utilitzat per Marre (2004) per analitzar l'associació de famílies adoptants. Aquesta autora ha buscat un punt intermedi entre generalistes i minimalistes. També, tal com diu l'autora, he tingut en compte el paper de l'estat de benestar que, com diu Hann, (1996) “sembla que cada vegada és menys capaç d'assumir les seves responsabilitats encara que cada vegada faci més feina”, alhora s'ha incrementat l'aïllament dels ciutadans individuals, “deixant-los a mans d'altres fonts d'identitat col·lectiva i de seguretat”, Marre (2004).

D'altra banda també s'ha tingut en compte la idea que aporta Appadurai (2001) sobre els “moviments socials” a les darreries del segle XX. Ell considera aquests moviments com un procés de globalització que emergeix des de baix per contestar, interrogar i crear formes de coneixement i moviment social que funciona independentment del capital corporatiu i el sistema de l'estat nacional.

Va donar molta importància a la imaginació en la vida social com una capacitat que permet a la gent crear noves formes d'associació cívica i col·laboració, Appadurai (2001,1996). Per mi l'Administració és un exemple de la falta d'imaginació, la imaginació és molt important sobretot en un país com el nostre en què els recursos són bastant limitats.

També l'Associació reuneix algunes característiques que podrien fer que ho consideréssim com a "treball cívic", segons la descripció de Beck, ja que és un treball organitzat personalment i del que se'n destaca la voluntarietat. És com una política de primer pas. Segons Beck el "treball cívic" ha de servir de contrapès a la falta d'imaginació de les institucions. Beck (2000).

4.1.2 Suplir la manca d'imaginació de l'Administració: Història i estructura.

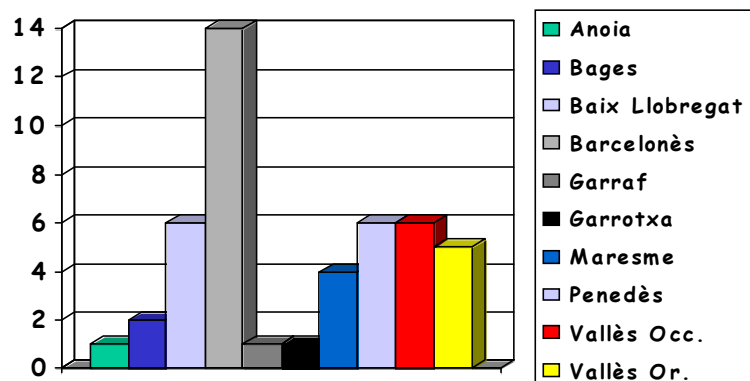
L'associació de famílies acollidores de Barcelona està constituïda des de 2004 a partir de la unió de diferents grups de famílies acollidores que ja es trobaven anteriorment. Es va formar amb els objectius de proporcionar suport mutu, assistència, criteris i pautes, incidir en els acolliments i ajudar al seu foment. En formen part tant famílies i persones que tenen menors en acolliment en família aliena com les que els tenen en família extensa, encara que en menor nombre.

L'Associació forma part de la Coordinadora d'associacions de famílies acollidores de Catalunya, que agrupa les associacions existents: Tarragona (AFATAR), Girona (AFAG) i Barcelona (AFABAR). En el darrer any 2007 també formen part de l'Asociación Estatal de Acogimiento Familiar (ASEAF). Totes aquestes agrupacions s'han anat creant des de l'any 2004 fins a l'any 2007 en què AFABAR es va integrar en l'Associació estatal.

Composen l'associació AFABAR, unes quaranta-set famílies acollidores i un total de setanta-quatre infants. La majoria tenen un nen acollit –tot i que hi ha dues famílies que en tenen sis o set–, quatre famílies que en tenen dos i una que en té quatre. En total a Catalunya hi ha associades aproximadament dues-centes famílies.

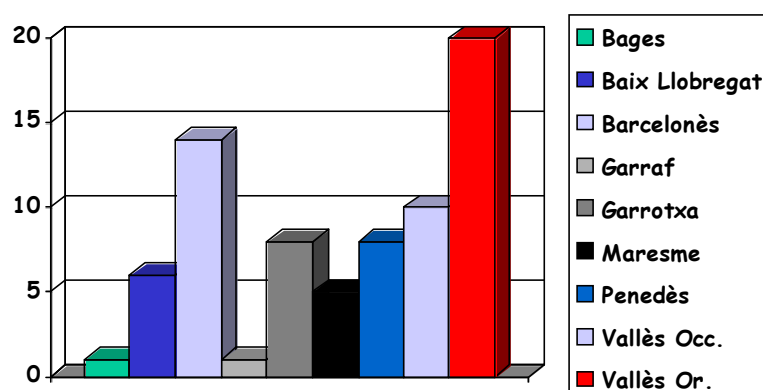
Les famílies d'AFABAR procedeixen de diferents comarques, tal com veiem en els següents quadres cedits per l'associació:

Socis per comarques

Gràfic 3

Acollits per comarques

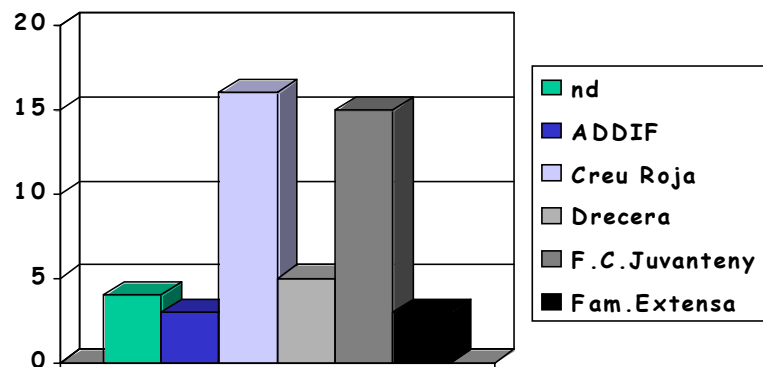

Gràfic 4

A l'hora d'acollir també influeix el tipus d'habitatge al qual tenen accés aquestes famílies, ja que moltes d'elles viuen en cases unifamiliars, la majoria fora del Barcelonès. També alguns dels pares manifesten que la vida fora de la gran ciutat facilita tenir cura dels nens, perquè tot és una mica més fàcil: l'escola, el dia a dia, l'economia familiar. Encara que una gran majoria assenyala la dificultat de portar els nens a les visites amb els pares biològics, ja que quasi sempre són a Barcelona.

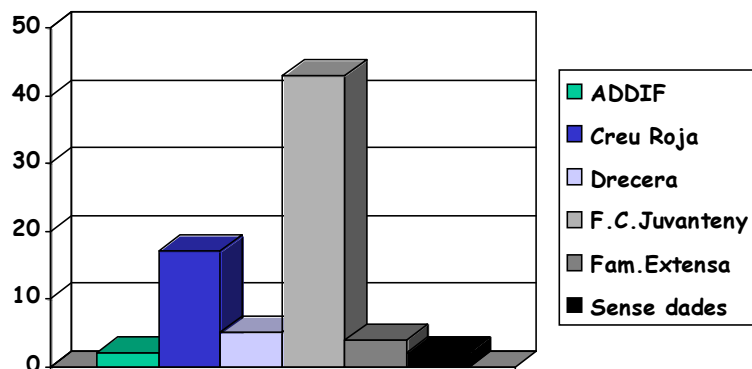
Les famílies de l'Associació pertanyen a diferents ICIFS, tot i que una gran majoria pertanyen a la Creu Roja i la Fundació Concepció Juvanteny.

Socis per ICIF

Gràfic 5

Acollits per ICIF

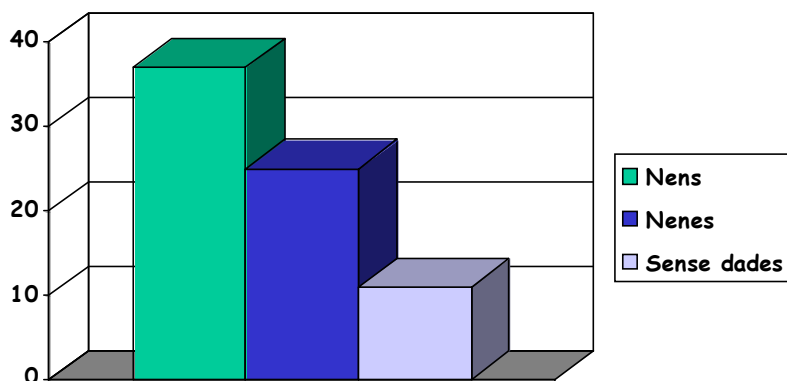

Gràfic 6

Tot i que hi ha un nombre important de famílies que no han contestat la pregunta del qüestionari sobre els fills biològics, podem observar en el gràfic que el percentatge de famílies amb fills que acullen és superior a les que no en tenen. També dels seus discursos es desprèn la idea que la tendència d'acollir és superior en aquelles famílies que tenen fills.

El nombre de nens acollits és superior al de nenes, probablement perquè hi ha més nens tutelats per la DEGA que nenes, encara que no en coneixem el número exacte. D'altra banda, en les dades extretes dels expedients de l'ICAA en les sol·licituds d'acolliment, estan més sol·licitades les nenes que els nens, doblant quasi el nombre en les sol·licituds

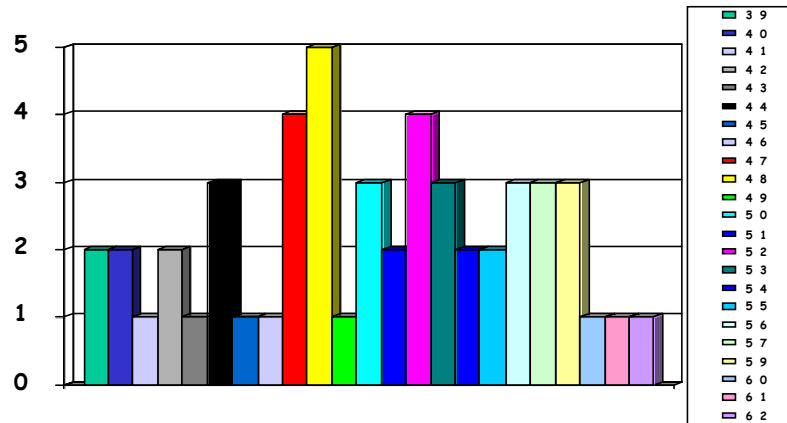
Acollits per Sexe

Gràfic 7

Les edats dels pares acollidors de l'associació es poden veure en el següent gràfic i coincideixen bastant amb les dades extretes dels expedients tancats de l'ICAA de les famílies d'acolliment. En les famílies de l'associació la franja d'edat més freqüent és dels quaranta-set als cinquanta-tre i en les famílies de l'ICAA dels quaranta-dos als cinquanta-quatre.

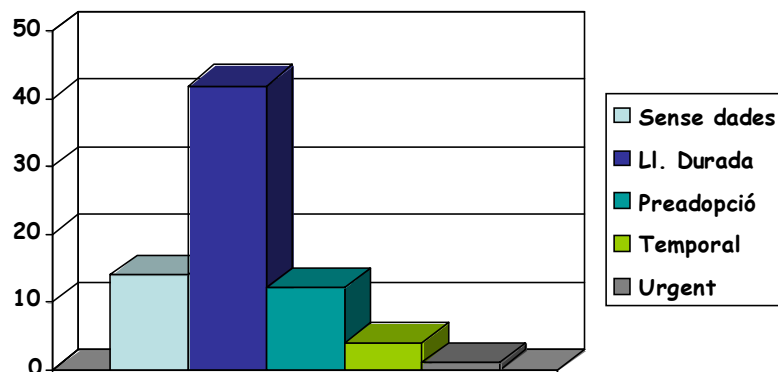
Edat dels acollidors

Gràfic 8

El tipus d'acolliment més freqüent és el de llarga durada, si el sumem amb el preadoptiu constitueix gairebé el 50% del total dels acolliments. El que no podem saber és si aquest acolliment era així des del principi, o degut al poc retorn que es produeix amb la família biològica, la majoria acaben convertint-se en acolliments de llarga durada.

Acollits per tipus d'acolliment

Gràfic 9

L'Associació és regida per uns estatuts i un reglament de règim intern que es va aprovar assembleàriament el dia 29 de maig de 2005. En el seu primer article especifica que es denomina Associació de Famílies Acollidores de Barcelona (AFABAR) i que es constitueix l'associació que regularà les seves activitats d'acord amb la Llei 7/1977 de 18 de juny (DOGC 2423 d'1 de juliol), d'associacions i els seus estatuts. La seu de l'associació s'estableix a Sant Celoni, i al passeig dels Esports número 16.

En aquests estatuts queda exclòs explícitament tot ànim de lucre i qualsevol activitat de caire o finalitat política o religiosa. (Annex 7).

K. Benedict (2001) ha assenyalat que moltes relacions formals i informals estan a càrrec de xarxes de persones, institucions i/o agències, el desenvolupament de les quals s'ha accelerat per la introducció de la tecnologia electrònica de comunicació d'alta velocitat. Les relacions establertes per les famílies d'acolliment són essencialment virtuals, complementades amb una assemblea anual. L'Associació considera que ells estan ajudant i complementant les funcions de l'Estat, al mateix temps

que controlant-lo. Treballen com una ONG a partir del treball voluntari dels seus membres. El sentiment de solidaritat i empatia són les raons fonamentals per involucrar-los en l'associació. Marre (2004), en relació a les associacions d'adopció, explica el conflicte que es va produir entre l'Administració i les associacions. En el cas de Catalunya va acabar amb la mobilització dels pares, que va aconseguir la creació de l'Institut Català d'Acolliment i Adopció (Llei 13/1997) dependent de la Conselleria de Benestar Social i no de Justícia, amb qui les famílies adoptants havien tingut un seguit de problemes. La Conselleria de Benestar Social estava portada per Unió i els seus valors eren contraris a la forma de família que reivindicava l'associació, que incloïa els nous models: monoparentals, parelles homosexuals, famílies reconstruïdes, així com les diferents creences i la laïcitat. El model propugnat per la Conselleria era el de família cristiana, amb fills biològics, a poder ser nen i nena i l'adopció era entesa com un mal menor. Era un model i una manera de fer paternalistes.

Amb un panorama semblant al de l'adopció, els pares busquen compartir experiències i problemes. Dintre de l'associació no hi ha cap professional i els òrgans de direcció s'anomenen entre els mateixos associats. Tot i que l'adopció i l'acolliment són dues mesures ben diferents, les associacions d'acolliment estan fent un camí que fa pensar molt en el que han seguit les associacions d'adopció.

Seguint les indicacions estatutàries i del reglament intern, l'Associació la dirigeix una junta composta per; president, vicepresident, tresorer, secretari i consell consultiu (vocals). La junta es reuneix aproximadament cada mes i mig i anualment es fa una Assemblea. També hi ha comissions que no tenen cap més capacitat decisòria ni representativa que la que pugui delegar-los expressament la junta directiva. En aquests moments funcionen les següents comissions:

- Llei d'infància
- Àmbit jurídic, econòmic i fiscal
- Comunicació

- Relacions institucionals
- Llibre blanc
- Promoció i cultura de l'acolliment
- Intermediació en casos

L'Associació té una pàgina web que es troba a: www.afabar.org

AFABAR

ASOCIACION DE FAMILIES ACOLLIDORES DE BARCELONA

"Associació de Famílies Acollidores de Barcelona"

Passeig dels Esports, 16

08470 Sant Celoni

associacio_**AFABAR**@yahoo.com

www.AFABAR.org

4.1.3 Tot va començar amb unes patates braves

Vaig arribar a l'associació el 2005 després d'un any intens d'intentar recollir informació de l'Administració i d'haver parlat amb diferents persones del camp de l'adopció, amb l'Associació ADIFF i diferents experts. No havia trobat cap referent d'organització civil que tractés l'acolliment. Havia realitzat algunes entrevistes a pares que havien tingut nens acollits en acolliment pre-adoptiu, però evidentment no eren les persones que volia estudiar. Estava en converses amb diverses persones de l'Administració quan, en una aquestes converses, un tècnic de l'ICCA va comentar que hi havia un grup de pares que havien fet una associació. No va ser fàcil contactar-hi. Encara no tenien la pàgina web, però finalment vaig aconseguir el telèfon de qui llavors feia de president.

Recordo molt bé la primera reunió amb el president perquè llavors vaig comprendre que era el començament del meu projecte. Vam quedar en un bar emblemàtic de Sarrià, *Cal Tomas*. El President era nascut a Sarrià i jo hi visc. Per tant, res millor que començar unes converses davant d'unes "patates braves". La conversa que vam tenir compartint aquelles patates em va convèncer que ell i les persones de l'associació eren els subjectes d'estudi d'aquest treball. Si no hagués estat per ells, mai no s'hagués pogut fer. No volia

acceptar el meu fracàs, perquè hi havia treballat durant un any. Mai no havia pensat canviar de tema, però evidentment ho hagués hagut de fer. En aquells moments sabia perfectament que l'Administració no em permetria contactar amb cap dels actors implicats en aquest procés. També sabia que en el cas improbable que em facilitessin qualsevol informació, aquesta seria coneguda per tothom i seria molt difícil extreure'n cap aspecte que aportés noves perspectives sobre el tema.

Al president li va agradar la idea que algú estudies l'acolliment, sobretot tenint en compte que jo estava al marge del tema tant personal com intel·lectualment, i que per tant en principi m'havien de considerar independent.

De seguida vam concretar quins passos seguiríem per connectar amb les famílies. Ell ho explicaria a la junta i si aquesta hi estava d'acord, jo podria escriure un mail a tots els socis demanant la col·laboració per fer les entrevistes. A més, a partir de la junta següent ja podria assistir com a observadora. (Annex 2)

El primer contacte va ser decisiu, unes persones amb moltes ganes de parlar de les seves vivències i de les seves dificultats com acollidors es van trobar amb una persona que volia escoltar-los. I no només això, serien escoltats amb la intenció d'elaborar posteriorment un treball inèdit fins el moment. Inèdit com a mínim per als ciutadans, encara que per a l'Administració potser no ho era tant, ja que sovint parlen d'encàrrecs a diferents professionals. Estudis que romanen tancats a cal i canto i als quals ningú no pot accedir. Quan dic ningú, ja no tant sols parlo dels implicats o d'investigadors, sinó també d'organitzacions com l'Institut de la Infància i el Mon Urbà, o l'Observatori de la Infància.

Els pares d'acolliment i jo ens vam entendre de seguida. Les meves sol·licituds van ser dues: poder entrevistar els pares de l'associació que hi estiguessin disposats i poder anar a la junta com a assistent. Les dues propostes varen ser acceptades. Vaig escriure un mail a tots els associats demanant la col·laboració i en poc temps vaig tenir un munt de respostes, i vaig començar a fer les entrevistes que constitueixen la part fonamental d'aquest estudi.

Vaig començar a assistir al mateix temps com a observadora a les reunions de junta on vaig obtenir informació cabdal per continuar el treball.

El recorregut per l'associació, el relataré a partir de les actes de les juntes, i del contingut de tres assemblees generals a les quals vaig assistir. D'altra banda, ja he explicat que la junta encomana feines a diferents comissions. Donada la coincidència d'objectius, em vaig incorporar també com a assistent a la comissió per l'elaboració del *Llibre Blanc*. Quan hi vaig arribar tot just havien tingut un parell de reunions.

4.1.4 Les juntes itinerants

La junta està formada per un president, un vicepresident, un tresorer, un secretari, una vocal de relacions institucionals, un vocal legal i de afers jurídics, un vocal censor i una vocal de comunicació.

L'associació té un domicili fiscal però no té un lloc físic, per tant les juntes s'han realitzat en diferents llocs: empreses particulars, domicilis, altres associacions, centres cívics, a Barcelona i també a Vilafranca del Penedès. En el darrer any, per d'intercessió d'una persona de la junta, les reunions es fan al Casal Loyola del carrer Balmes.

La primera junta estava formada per sis homes i dues dones. La segona per sis homes i quatre dones perquè es va ampliar el nombre de vocals, i la tercera i actual per cinc homes i cinc dones. El fet en què aprofundirem més endavant és que pel que fa a la resposta a la crida per ser entrevistats, o hi han accedit parelles, o bé la diferència de resposta entre homes i dones no ha estat significativa. De totes maneres la incorporació progressiva de més dones a la junta també és un reflex del que passa globalment a la societat.

La junta es renova cada quatre anys i es ratifica cada any.

4.1.5 El que l'Associació reivindica:

Des del començament hi hagut uns punts de reivindicació constants:

1.- Possibilitat l'obtenció de dades dels socis i idealment de totes les famílies d'acolliment extenses i alienes. Això és una dificultat molt important perquè es pateix a tots els nivells. No hi ha dades en les estadístiques del Ministeri, ni la DEGAIA, ni l'ICAA. Les poques dades que des de 2006 es poden trobar són fruit de les pressions de les associacions. Com deia Appadurai (2001) "les associacions són fruit d'un procés de globalització des de baix en la mesura que són agrupacions socials que van emergir per contestar, interrogar i crear formes de coneixement i mobilització social que funciona independentment del capital corporatiu i el sistema de l'estat nacional". De totes maneres l'Associació ha anat aconseguint de forma lenta però progressiva algunes informacions. De vegades de forma explícita i d'altres a través de mecanismes més marginals. A mesura que l'Associació va coneixent el sistema i les persones que el formen, obté més recursos per aconseguir allò que vol utilitzant canals oficials i alternatius. Un dels problemes que s'ha trobat l'Associació ha estat no poder aconseguir les dades de les famílies alienes i sobretot les extenses per poder oferir-los la possibilitat de participar. L'Administració no ha volgut facilitar-les dades pel problema de la confidencialitat. De fet, el mecanisme que ha d'utilitzar l'Associació quan vol informar d'alguna cosa al total de famílies d'acolliment és 'enviar la informació a les ICIFS perquè aquestes el facin arribar a les famílies. Però, d'ICIFS ni hi ha moltes i no totes funcionen igual, de tal manera que moltes vegades la informació no arriba. L'ICAA tampoc es fa responsable de aquesta informació.

2.- La necessitat de reformar algunes lleis que de forma directa o indirecta marquen pautes o actuacions amb la infància en acolliment; baixa maternal, equiparació acolliment simple/permanent, contribució a Hisenda, l'equiparació de famílies alienes i extenses en drets i deures, tant econòmics com de formació de les famílies, etc.

Es van presentar esmenes al Llibre segon del Codi civil relatiu a la persona i la família, article 226-7, 226-10. A Catalunya teníem una modalitat d'acolliment simple que feia que moltes vegades no donessin la baixa per maternitat. Era una modalitat que no tenien a la resta de l'estat. Aquest és un dels motius pel qual volien canviar el concepte de simple pel de permanent de curta o llarga

durada, com a la resta de l'Estat. En aquest sentit es valora positivament la inclusió a l'Estatut dels treballadors i a la Llei de la seguretat social dels supòsits d'acolliment simple pel que fa als permisos retribuïts i les baixes de paternitat i maternitat.

Fins que la reivindicació de l'Associació no va ser escoltada, els pares que rebien un nen en acolliment no tenien dret a cap dia de festa per acoblament³⁸. Això ha estat un èxit, però encara queda camí per recórrer perquè s'hauria de considerar les famílies acollidores igual a la resta de les famílies. En canvi, actualment l'acolliment no està considerat en moltes legislacions de conciliació laboral o en el reconeixement de situacions familiars. Sense anar més lluny, el programa "vacances en família" de la Secretaria de Famílies exclou les situacions d'acolliment. Tota legislació o mesures de suport envers les diferents tipologies de famílies haurien d'incloure les famílies acollidores.

L'Associació va aconseguir pressionar perquè s'aprovés l'article 7 de la Llei 35/2006 que eximia els ajuts econòmics d'haver-se de declarar a Hisenda.

Quant a l'equiparació econòmica entre família extensa³⁹ i aliena, aquesta equiparació va estar sol·licitada i argumentada pel Síndic de Greuges reiteradament (informes 2001-2005), amb la compareixença de la consellera. Aquesta equiparació s'ha aconseguit que fos reconeguda amb la Llei 13/2006, de 27 de juliol, de prestacions socials de caràcter econòmic, d'aplicació des de l'1 de gener de 2007.

També s'han fet aportacions al document de bases per la Llei d'Infància de Catalunya, que encara avui (juliol 2008) està en tràmit i en estudi. Al punt 1 de l'esmentat document, en l'apartat *La infància com a eix vertebrador de la llei*, es diu en el segon paràgraf: "No es pot retardar la presa de posicions i crear una situació de transitorietat que perjudica clarament la infància". L'Associació

³⁸ Per acoblament s'entén el període des que arriba l'infant a casa fins que tots ja estan adaptats. De vegades si l'infant està en un centre es fa de forma progressiva. Un dia els pares d'acolliment se l'enduen unes hores, l'altre dia més hores, un altre es queda a dormir, fins que el nen està adaptat. Aquest acoblament és molt variable, de vegades es fa lògicament i d'altres no es fa res.

³⁹ Fins l'aprovació d'aquesta llei les famílies extenses o no cobraven res o cobraven uns ajuts que no estaven estipulats prèviament.

proposa que s'afegeixi que “cal establir un termini màxim (dos anys) en el qual ha de pronunciar-se una solució de estabilitat per a l'infant”.

Així mateix han proposat que en el punt 9: *Distribució clara de competències entre els diferents administracions* cal afegir “concretar molt més les diferents funcions així com els diversos protocols d'actuació”. Cal garantir la continuïtat dels equips i és molt important introduir la figura del gestor únic”.

Igualment en el punt 11 *Participació de la infància*, es diu que cal demanar sempre l'opinió dels infants però sense que tinguin la capacitat directa de decidir.

Quant al sistema de protecció de la infància i l'adolescència, plantegen recollir les aportacions següents:

En el punt 1 proposen comptar amb l'ajut de famílies col·laboradores, no només en el cas de desemparament sinó també per ajudar a famílies amb dificultats. També proposen incloure l'estudi psicològic dels membres de la família en situació de risc.

En el punt 2, respecte a l'acolliment familiar, defensen que la mesura principal no ha de ser l'acolliment sinó l'estabilitat en un entorn familiar. També reclamen una definició clara dels criteris per declarar cada tipus de mesura. S'ha de regular clarament l'acolliment familiar, els drets i els deures. Les famílies acollidores han de ser consultades i escoltades. Per últim defensen el concepte que és l'infant qui té dret a les visites a la família d'origen.

Altres propostes legislatives que s'han plantejat han estat:

- a) Igualtat legislativa de tots els acolliments, siguin simples, d'urgència, permanents o preadoptius.
- b) Considerar els menors en acolliment com a membres de la unitat familiar per a l'IRPF, estenent-ho als majors de divuit anys que hagin estat en acolliment i que continuïn convivint en la mateixa família acollidora.

Així mateix s'han realitzat reunions amb tots els parlamentaris per les lleis de prestacions econòmiques d'assistència social, codi de família i la llei integral de protecció a la infància.

3.- L'elaboració d'un llibre blanc que reculli tots aquells aspectes rellevants per l'acolliment. L'associació va treballar en l'elaboració d'aquest text a través fins i tot d'una comissió creada per a aquest fi. Per fer això es requeria l'ajut d'experts i una sèrie d'informació que no van obtenir. L'evolució del llibre blanc i l'elaboració d'aquesta tesi han anat de la mà des del primer dia, tal com està relatat en l'apartat de metodologia del capítol I. Una de les aplicacions d'aquesta tesi és que ajudi a poder tenir una fotografia el més real possible de la situació de l'acolliment a Catalunya.

4.- Promoure la presència de l'acolliment als medis de comunicació. Des del naixement de l'associació que, com ja he comentat, va quasi coincidir amb el començament d'aquesta tesi, s'han realitzat des de l'Administració dues campanyes per promoure l'acolliment familiar. La promoció de l'acolliment sempre ha preocupat l'Associació i així ho ha manifestat quan ha pogut a les diferents instàncies governamentals i als mitjans de comunicació. El paper que ha jugat l'Associació promovent la realització d'aquestes campanyes ha estat fonamental, tot i que el protagonisme que ha tingut després ha estat quasi nul.

El novembre de 2005 es va endegar una campanya des de l'Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció amb el suport de la Fundació Privada Carmen y M. José Godó. El lema era "Necessito una família". La manca d'indicadors sobre la seva repercussió, l'impacte dels anuncis per la televisió, la premsa o la ràdio, fins i tot la manca de control sobre si havia arribat el material que es va fer, (calendars de taula i de paret, portallàpis, etc.), però sobretot el resultat sobre l'increment del nombre de famílies que volien acollir, es van fer evidents. Una clara demostració és el comunicat del gabinet de premsa del Departament de Benestar i Família que reproduïxo en la seva transcripció exacta, junt amb el

quadre de l'increment real de les famílies acollidores, facilitat en un altre moment pel mateix Departament.

Per facilitar la comparació, subratlo amb vermell les dades que criden més l'atenció per la seva incoherència

Augmenta un 10% els nombre d'infants acollits a Catalunya

240 famílies van assistir a les sessions informatives durant els primers sis mesos de la campanya d'acollida

S'han rebut 34 demandes de famílies per participar en el servei d'atenció postadoptiva, en els primers sis mesos de la posada en marxa

La consellera de Benestar, Anna Simó, acompanyada de la Directora de l'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció (ICAA), Rosa M. Bertran, ha fet balanç dels primers sis mesos de la campanya d'acolliment, endegada el passat mes de novembre. A l'acte també ha assistit el president de la fundació privada Carmen i M. José Godó, Manuel Murillo, entitat que aporta 300.000€ a la campanya.

Des del passat mes de novembre fins al mes d'abril, s'han inscrit a les sessions informatives un total de 240 noves famílies. Pel que fa al nombre de famílies acollidores, s'ha passat de 380 famílies el 2004 a 420 al 2005, un increment del 10%; i de 538 infants acollits el 2004, han estat acollits 589 infants el 2005.

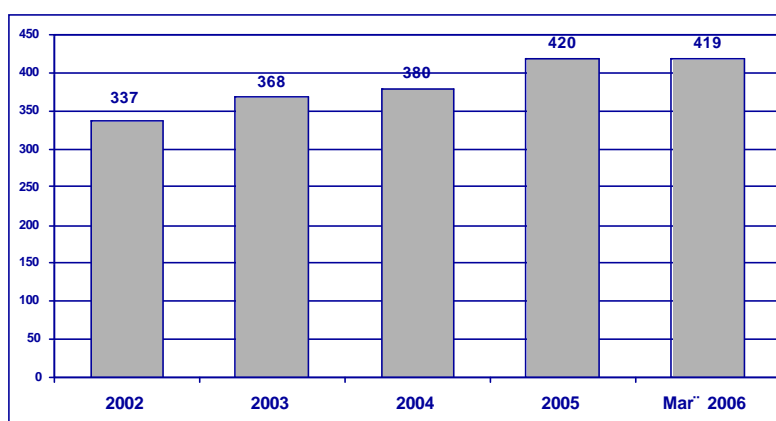
A més de l'increment del nombre de famílies acollidores, l'altre objectiu de la campanya és sensibilitzar i informar la societat catalana envers l'acolliment familiar. En aquest sentit, en bona mesura, gràcies a les campanyes de foment dels acolliments familiars, s'està notant un canvi d'actitud molt més favorable i amb una valoració més positiva envers els processos d'acolliment familiar, que tendeixen a tenir una major acceptació social, tal com ha succeït en els darrers anys amb les adopcions.

Dins de la campanya d'acollida, l'ICAA continuarà amb l'Escola de pares i mares acollidors, amb sessions formatives per als acollidors; també està prevista la publicació d'una Guia de l'Acolliment familiar i un conte adreçat als infants que faci més entenedor l'acolliment d'un infant dins la pròpia família biològica. **Aquestes publicacions no s'han fet.**

La campanya, com anteriorment s'ha assenyalat, va començar el novembre de 2005. Per tant, l'increment s'hauria d'haver produït el 2006. Tot al contrari, tal com es veu en el quadre, hi va haver un descens d'una família el 2006.

Evolució de famílies acollidores

Però el més sorprenent és que a la campanya següent endegada el juny de 2008, els canvis que s'han fet per millorar són: el lema "Acolliment: un infant, un temps, una família", una carpa itinerant a Barcelona, Tarragona, Lleida i Girona i la substitució d'algunes fotos de nens per dibuixos. Els textos dels fulletons són exactament iguals. D'altra banda també vull afegir que en el fulletó explicatiu que em van donar en la meua visita a la carpa, hi consten dos telèfons; el 012 de la Generalitat i el 934831000 de l'ICAA. Vaig trucar al 012 per informar-me i no sabien que hi hagués una "Carpa de l'acolliment" i que com era a Barcelona truqués al 010, el telèfon de l'Ajuntament; evidentment l'Ajuntament em va dir que havia de trucar al 012. Posteriorment vaig trucar el telèfon de l'ICAA i tot i que sabien que hi havia una carpa, no em van saber dir fins quin dia estaria a Barcelona, ni a on aniria després, tot i que vaig dir que érem un grup de

famílies interessades en l'acolliment. Això sí, em van dir que si volíem informació anéssim a l'ICAA.

El dia que vaig visitar la carpa, hi feia una calor insuportable. Era un túnel de plàstic sense ventilació posat en el port de Barcelona el mes de juliol. Una de les persones que hi havia –era molt jove i em va preguntar si volia informació– va ser molt amable. Fora de la carpa hi havia persones més grans assegudes davant d'un unes taules que t'atenien si volies fer la sol·licitud en aquell moment.

D'altra banda les informacions tant a la premsa com a la ràdio i a la televisió sempre han estat molt propagandistes, però no per a la promoció de l'acolliment si no per a la promoció política. A tall d'exemple, *El Periódico* del 25 de juny del 2008, on s'explica que el Govern escurçarà a dos mesos el termini per recórrer les adopcions, anteposant el benestar de l'infant, i que s'ocuparà de la implantació de les famílies d'acolliment professionals, en les quals un dels pares haurà de ser del sector de l'educació o la sanitat i que rebran un salari. Segons l'article, aquest és un desig de la Conselleria, que pretén que s'inclogui en l'avantprojecte de llei de la infància. El que no diu l'article és que això és com una declaració d'intencions, ja que aquest avantprojecte encara s'ha de debatre. Com ja he exposat en aquest mateix capítol, aquest és un projecte que s'havia començat en altres legislatures i que ningú sap quan estarà acabat. Ni tampoc quan entrarà en vigor, un cop aprovat.

En el mateix diari, el 29 de juny 2008, el titular de la notícia era *La Generalitat busca famílies d'acollida temporal per a 450 nens*. En les mateixes dates ha gent que escriu correus electrònics a l'Associació per queixar-se que després de donar-los la idoneïtat, fa quasi un any que s'esperen perquè els donin un nen i no els diuen res.

“Ja sé que tan sols sóc un granet de sorra en aquest mar d'incongruències. Aviat farà dos anys que vaig començar els tràmits per poder fer un acolliment.

Em van donar la idoneïtat ja fa un any i mig. I de moment segueixo esperant. M'han comentat (persones que treballen en un centre

d'acollida) que pel fet de ser família monoparental és possible que no m'arribin a donar cap criatura".(Fòrum AFABAR, 28 de maig 2008)⁴⁰

5.- La formació de la federació catalana de famílies acollidores i incorporació a l'associació Estatal.

El febrer del 2006 es va portar a terme la primera reunió de totes les associacions catalanes. Es va arribar a quatre acords:

1. Elaborar 10 punts cada associació per trobar tres propostes per anar tots junts
2. Posar-se en contacte amb famílies de Lleida, que per ara no estan presents en cap associació
3. Establir una coordinadora d'associacions
4. Crear una canal de comunicació amb un membre de contacte de cada associació

A partir d'aquí s'han fet diferents reunions i alguns temes es treballen conjuntament

6.- L'establiment de convenis en diferents institucions de serveis

Moltes vegades els nens en acolliment tenen problemes de salut comuns que necessiten professionals com són psicòlegs, odontòlegs, podòlegs, oftalmòlegs, etc. Els pares d'acolliment han d'abonar per anticipat els diners que costen aquests serveis que moltes vegades no estan inclosos en la Sanitat Pública. Posteriorment l'ICAA retorna els diners a les famílies. En diverses ocasions l'Associació ha sol·licitat la possibilitat que l'ICAA fes convenis amb diferents serveis com per exemple; la Clínica Podològica i Odontològica de la Universitat de Barcelona o d'altres, de manera que aquests serveis cobressin directament a l'Administració. Evidentment, acceptant els tres mesos que l'Administració s'acostuma a demorar per fer els pagaments. Tot i que els

⁴⁰ En principi el fet de ser monoparental no ha de representar cap impediment, de fet, esperar tan de temps es produeix en diferents situacions familiars .

Serveis esmentats s'han mostrat sempre disposats a tirar endavant el conveni per facilitar l'atenció al màxim, el ICAA no ha acabat mai de concretar res.

7.- L'horari de visites amb la família biològica.

Des del naixement de l'Associació un dels temes principals ha estat l'horari de visites a les famílies biològiques, perquè pertorben en molts casos els infants ja que els fan sortir en hores de classe, o en hores en què els pares d'acolliment treballen, i són una falta de respecte a la confidencialitat dels nens si no volen dir què van a fer, obligant-los de vegades a mentir per no explicar la seva situació. Aquestes visites requereixen quasi que un treballador de l'Administració hi sigui present, perquè els pares d'acolliment porten el nen al lloc indicat (quasi sempre alguna dependència de l'Administració) i el tècnic és qui s'està amb el nen i la família biològica.

A l'estiu el problema empitjora perquè molts funcionaris fan horari intensiu..

8.- Potenciar l'escola de pares, per millorar la formació dels pares i unificar la feina de les ICIFS. Moltes vegades també es produeix un problema d'horaris pels mateixos motius, sobre tot per la limitació horària de l'Administració.

9.- Els menors acollits en majoria d'edat. L'Administració no preveu cap tipus d'ajut i el jove queda en un estat liminalitat. L'Administració deixa de tenir la tutela i als divuit anys els pares d'acolliment no tenen cap obligació legal, sobretot si el nen ha seguit veient els pares biològics. De vegades torna amb ells, trobant-se amb una situació igual o pitjor de la que va produir l'allunyament. La DEGAIA obre a tots els tutelats una llibreta bancària en la qual mensualment els ingressen 24 euros que se'ls reverteixen als divuit anys, però això a l'hora de la veritat són pocs diners. Per exemple, un nen que hagi estat acollit des dels deu anys, als divuit cobrarà 2.304 euros.

10.- El tractament de casos conflictius. L'Associació també ajuda les famílies acollidores que tenen un problema o una demanda específica. Si així ho sol·liciten, fan de mediadors entre l'Administració i ells. També actuen en casos en què l'Administració no compleix els terminis dels pagaments. Per exemple, l'any 2007-08 algunes famílies d'algunes ICCIFS (Juventell, Asteroides) van

deixar de cobrar durant cinc mesos. Després els van pagar, però per a la família representa un problema algunes vegades seriós, en especial per a aquelles famílies que tenen més d'un infant acollit.

11.- Els nens sense papers Una altra de les reivindicacions de l'Associació és la dels nens tutelats –fills d'estrangers nascuts en territori espanyol que la DEGAIA no ha inscrit en el registre civil. En aquests casos hi ha quinze dies per a la inscripció des del naixement. Si no és així el tràmit es complica molt i alguns són donats en acolliment. Si els pares d'acolliment treuen aquests nens del país poden ser acusats de segrest.

D'altres nens no tenen al dia el reconeixement administratiu de l'acolliment amb els papers que l'avalen, amb la qual cosa la seva situació amb la família és irregular .

4.1.6 Les assemblees.

La primera assemblea es va fer a Pontons, abans del començament d'aquesta tesi. La segona (la primera a la que vaig assistir) es va celebrar el dia 2 d'abril del 2006 a la casa de colònies de Castellnou del Bages, amb l'assistència de la junta i de quaranta-un associats. La directora del Institut de l'Adopció i l'Acolliment no hi va assistir. Va intervenir la consellera, que va parlar sobre la futura Llei d'Infància. A juny del 2009 el projecte de Llei d'Infància ha estat aprovat, ara haurem d'esperar a veure quant de temps passa fins la seva aprovació definitiva . Al matí es va celebrar l'acte amb la consellera i després un dinar amb tots, pares i nens. A la tarda es va celebrar l'assemblea amb la renovació de càrrecs i la informació de la feina feta durant l'any.

En alguns moments l'ambient va ser tens perquè varen venir algunes famílies que havien tingut molts problemes amb l'Administració i van aprofitar per manifestar el seu malestar.

La tercera assemblea es va celebrar a Caixa Fòrum el dia 25 de març de 2007 de 10.30 a 14 hores. En aquest cas no hi va haver presència de polítics ni tècnics. Van assistir-hi quaranta-sis associats. El president va presentar la

dimissió per motius personals i es van realitzar noves eleccions. S'aprovà l'acta anterior i es va presentar la feina feta durant l'any.

La quarta assemblea es va celebrar el dia 6 d'abril del 2008 a la casa de colònies La Conreria a Tiana, sense presència de polítics i amb el dinar inclòs. Es van muntar activitats per als nens mentre els pares feien la jornada de treball. Es va realitzar l'aprovació de l'acta anterior i la renovació de càrrecs i es va presentar la feina feta durant l'any i els temes pendents. Van assistir-hi quaranta associats.

4.2 Conclusions del capítol

En aquest capítol s'ha descrit l'associació d'acolliment de Barcelona AFABAR des del seu començament. En primer lloc s'han explicat els principals corrents teòrics i s'han ressenyat els principals autors que han fet aportacions sobre l'associacionisme.

També s'ha explicat el treball de camp realitzat a l'Associació com a observadora participant i s'han incorporat algunes cites del fòrum de l'Associació per exemplificar la teoria. S'ha presentat el perfil dels associats.

En aquest text es mostra com a través de l'associacionisme cívic les persones han aconseguit fites molt importants per millorar l'acolliment d'infants, i han introduït en algunes lleis aspectes fonamentals per al seu desenvolupament.

També ha estat molt important el paper d'ajuda mútua que s'ha produït entre els associats.

D'altra banda l'associacionisme també serveix –amb les seves limitacions– com un sistema de control de l'Administració a través del seguiment dels casos i dels sistemes de promoció de l'acolliment.

Aparentment, en un moment històric en què la majoria d'institucions públiques i privades, (sanitàries, educatives, etc.) es veuen obligades a passar per

sistemes externs d'avaluació de la qualitat, no sembla que aquests tipus de sistemes estiguin incorporats, almenys de forma sistemàtica, ni a la DEGAIA ni a l'ICAA, convertint-se de vegades les tasques i innovacions a realitzar en una declaració de bones intencions.

CAPÍTOL V

5.1 El context social i l'acolliment

5.1.1 L'opinió de la societat civil

5.1.2 El paper dels mitjans de comunicació

5.1.3 Literatura, cinema i acolliment

5.2 Conclusions del capítol

5.1 El context social i l'acolliment

5.1.1 L'opinió de la societat civil

Aquest capítol fa referència a diferents aspectes del context social i l'acolliment. D'una banda recull l'opinió de persones de diferents edats i professions sobre l'acolliment: què és el que saben?, què farien si estigués a les seves mans aquest tema? D'altra banda s'analitzen les notícies de premsa que durant els cinc anys d'elaboració d'aquesta tesi han anat apareixent als mitjans i també alguns programes de televisió que han tractat el tema. També s'utilitzen alguns informes importants sobre el tema, com els elaborats pel Síndic de Greuges de Catalunya. Per acabar es comenten algunes pel·lícules i llibres en què l'acolliment que surt representat d'alguna manera, encara que no sigui la seva temàtica principal

He tingut l'oportunitat de parlar sobre l'acolliment amb diferents persones del meu entorn, però que pertanyen a ambients molt diversos: dependents del mercat, intel·lectuals, sanitaris, gent d'ambient rural i gent de ciutat, persones de diferents edats. La meua percepció és que no coneixen gens el Sistema de Protecció d'Infants a Catalunya i encara menys el nombre de nens que estan sota aquesta mesura de protecció. D'altra banda, quan parles d'aquest tema de seguida es refereixen als emigrants "Ah sí, el problema dels nens immigrants que arriben aquí sols o que perden algú de la seva família". Tots ells queden molt sorpresos, més que sorpresos perplexos, quan els expliques la situació i la quantitat de nens "d'aquí" que estan afectats per aquests problemes. Una altra idea que es repeteix és que pensen que la legislació d'aquí és massa biològica, que els nens haurien de passar a l'adopció en un temps curt si els pares no resolen els problemes, perquè pensen que és difícil que la gent aculli

per la por del retorn, tot i que la gent no sap que el retorn es produeix en un percentatge molt petit de casos; les persones tenen por de patir, tot i que quan els expliques què vol dir tenir cura d'un nen, educar-lo, ajudar-lo sense possessió, t'adones que canvien una mica d'opinió.

M'he adonat que falta molt debat social sobre el tema: la gent no el coneix i moltes vegades no en tenen una opinió formada, tot i que són sensibles al tema i es nota que quan en parles hi estan interessats. Sorprèn que, tot i els casos que han sortit als mitjans, les persones no coneguin millor la problemàtica, però d'altra banda també s'entén perquè no s'ha aprofitat per fer una labor didàctica; més aviat davant aquests fets s'ha fet una labor de defensa governamental i de justificació del cas. Un cop passada la fase aguda del cas no se'n torna a parlar més. No hi ha hagut debat social, en el sentit que no s'ha fet participar els ciutadans per donar la seva opinió.

Del fet que és un tema no resolt, en donen fe diverses instàncies: la judicial, el Síndic de Greuges, els mitjans i els actors que intervenen directament en el procés.

Quan vaig començar aquesta tesi era el principi de l'any 2005 i ja vaig trobar un seguit d'informes del Síndic de Greuges en els quals parlava dels nens tutelats per l'Administració i específicament sobre l'acolliment familiar. A part d'això hi hagut un informe puntual sobre alguns casos especialment dolorosos en què es van seguir processos si més no dubtosos.

Des de l'informe al Parlament de l'any 1991, any rere any el Síndic ha alertat sobre diferents deficiències en el sistema de protecció de menors a Catalunya. En l'informe de l'any 2002 ja es recomanava una posada al dia del model de protecció que mancava d'una aposta decidida per a la millora de les condicions de vida de la infància i per la manca de recursos humans i materials. Posteriorment, el 2004 i el 2005 es destacava la necessitat de canvis en profunditat afegint l'alta burocratització que alentia els processos i el registre de disfuncions com la descoordinació territorial, el retard en l'estudi en situacions

familiars i socials d'alt risc i l'allargament innecessari dels processos de protecció.

El 2006, posteriorment al cas Alba⁴¹, el Síndic va informar després d'un estudi exhaustiu sobre el cas:

“Primer: és evident que han existit indicadors clars del risc que afectava l'Alba que no han estat observats ni interpretats adequadament.

Segon: no ha existit una coordinació efectiva i una forma d'actuar que propiciés una protecció efectiva.

Tercer: la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolesència no ha exercit la direcció, l'estímul i la supervisió que li corresponia.”

Per tot això el Síndic fa un seguit de suggeriments i recomanacions en relació a la revisió i actualització dels protocols de seguiment i en relació a la DEGAIA, que hauria d'assumir de forma més decidida el paper central que té en el sistema de protecció. Pel que fa al Departament de Benestar i Família hauria d'assumir el lideratge efectiu de les polítiques i mesures de protecció de la infància i posar els recursos necessaris i suficients. També fa unes recomanacions per al Departament d'Educació, de Salut, d'Interior i de Justícia.

5.1.2 El paper dels mitjans de comunicació

Vaig recollir les notícies de premsa que feien referència a l'acolliment a *El Periódico* de Catalunya, el diari que llegeixo habitualment, tot i que alguna vegada en recollia d'altres diaris. Vaig fer aquest recull de forma informal per tenir registrada la informació sobre el tema que sortia en els mitjans. Posteriorment, em va semblar que es podia obtenir certa informació de la seva anàlisi, encara que no s'haguessin recollit exhaustivament totes les notícies. (annex 8)

⁴¹ El cas Alba va ocórrer el 2006 i va commocionar l'opinió pública. L'Alba és una nena que tenia 5 anys i que va estar ingressada molt greu, víctima d'uns maltractaments sistemàtics. Després del judici van ser condemnats la mare i el seu company sentimental. El cas va posar en evidència errors i descoordinació dels responsables de protecció de menors. Durant quatre mesos l'evidència que la nena patia agressions va estar en mans de jutges, de la policia i dels serveis socials. En l'actualitat a l'Alba li han quedat seqüeles irreversibles.

No pretenc fer una anàlisi de les notícies de la premsa, sinó que he extret algunes evidències que m'han semblat significatives:

- Una cosa ja sabuda és l'impacte d'un cas dolorós com el cas de la nena Alba que està directament relacionat amb l'augment de les notícies no tant sols sobre el tema, sinó sobre tot el procés dels nens tutelats per l'Administració. (Any 2006).

- L'absència de dimissions i de canvis organitzatius ràpids destinats a impedir un altre cas. De fet al cap de poc temps es va produir el cas de la nena Clàudia⁴².

- La publicació de notícies sobre el tema que en altres moments no es publicarien i l'aplicació durant el temps immediat a l'esdeveniment de les mesures de protecció de forma més estricta . "Detingut per maltractar el seu fill de dos mesos a València". "Condemnats per practicar sexe davant la filla". "La policia cierra un reformatorio ilegal por maltractar y enjaular a menores en Girona". "El unico castigo que admito es por encerrar un niño en un váter". "Detingut un matrimoni per mals tractes al seu fill de sis anys". "Detinguda una dona a Sabadell per possibles mals tractes als fills"

- Els polítics responsables responen amb propostes teòriques que ells saben que són d'aplicació lenta i que per tant en cap cas resolen el problema de forma immediata com aquests casos requeririen. Són respostes per contenir la indignació de l'opinió pública. "Simó reactiva la reforma de la llei d'infància després del cas Alba". La llei d'infància encara s'està treballant en l'actualitat (juny 2009) i aquesta notícia és de l'any 2006. D'altra banda fan declaracions sobre les mesures que encara no s'han debatut i no s'ha decidit si el model

⁴² La Clàudia és una nena de cinc mesos que a l'abril del 2007 el Jutjat número 3 de Tarragona obre diligències per una fractura de fèmur. La Conselleria demana per escrit al Jutjat que li reti comptes per poder-hi intervenir. La Conselleria no rep l'expedient i ho comunica al fiscal i als pares. Amb tot això, el problema va començar el 24 d'abril i estem a 10 de maig. El 10 de juny la nena és portada pel seu pare al CAP i derivada a l'Hospital de Sant Joan de Deu amb una hemorràgia intercraneal. Els mossos detenen el pare. El Jutjat número 3 retira la custòdia als pares, tant de la víctima com de la seva germana de quatre anys

tirarà endavant, com si fos una mesura per aplicar amb relativa facilitat i rapidesa. "Benestar preveu professionalitzar famílies que acullin menors". De la mateixa manera, la notícia anterior tampoc s'ha aplicat fins ara i, en tot cas, caldria un debat sobre la conveniència o no d'aquesta mesura enfront d'altres tipus d'acolliment. No hi ha estudis que indiquin que la professionalització de les famílies d'acolliment sigui la solució per als nens que necessiten algú que els cuidi. D'altra banda es fan declaracions buides de contingut perquè no són certes. Evidentment alguna cosa s'ha fet des de la publicació d'aquestes notícies, l'any 2006, fins al 2009, però comparat amb l'evolució en d'altres períodes sembla que s'ha avançat simplement per l'evolució mateixa del temps.

"BCN ampliarà la xarxa de famílies acollidores de nens i adolescents"

"Entrevista a Carme Capdevila: Millorarem les condicions de les famílies acollidores".

- En mig de tot aquest magma de notícies se'n produeixen algunes que no s'entén com no tenen més transcendència i com no s'estira del fil per estudiar exactament el que està passant, com per exemple les següents "La majoria de les agències d'adopció es van designar a dit⁴³". "El defensor del poble acusa de vexacions els centres de menors".

Durant el temps d'aquesta investigació, s'ha parlat molt poc de l'acolliment familiar tant a la ràdio com a la televisió. Les poques vegades que s'ha fet ha estat com a conseqüència d'algun fet puntual, com per exemple després del cas de les nenes Alba o Clàudia. És cert que s'han fet programes sobre l'adopció, però tal com reivindiquen les famílies d'acolliment, encara que són temes que afecten a nens, l'acolliment i l'adopció són qüestions diferents. Pròpiament sobre l'acolliment, a la televisió trobem un programa del Sr. Cuní i un altre del Sr. Capdevila. A la ràdio s'ha parlat alguna vegada però molt poc i superficialment. Així com l'adopció està cada vegada més popularitzada per la televisió i la publicitat, l'acolliment es troba en una situació semblant a l'adopció abans de l'any 2000. Com deia Carl Bernstein, (2006) en *El Periódico de Catalunya* "quan la televisió informa sobre un fet marginal, en aquest moment

⁴³ Les agències d'adopció són les mateixes que s'ocupen de la idoneïtat que es dona als pares d'acolliment.

deixa de ser-ho". Per tant, així com s'ha trencat el tabú de les adopcions definitivament i l'adopció s'ha fet mereixedora no només del reconeixement dels mitjans sinó també social, l'acolliment hores d'ara encara ha de recórrer molt de camí.

L'acolliment és el gran desconegut: només el coneixen les persones que hi estan directament implicades per les raons que sigui. A la televisió l'única sèrie que fa referència a nens amb problemes familiars que requereixen mesures de protecció la trobem a TV3, és la sèrie americana anomenada *El guardià*.

Nick Fallin és un excel·lent advocat que treballa al prestigiós bufet d'advocats del seu pare, a Pittsburgh. Però és arrestat per ús de drogues i sentenciat a fer mil cinc-cents hores de serveis comunitaris perquè es desvinculi d'alguna manera d'aquest perillós món de fusions, adquisicions i reunions. De mala gana, en Nick es converteix en "el guardià", un advocat de nens joves i presumptes delinqüents que treballa per als Serveis d'Ajuda Legal. Tots i cadascun dels casos revelen les difícils circumstàncies que envolten els nens. La sèrie està rodada a Pittsburg, EUA., i tot que en el fons els casos són semblants a tots els països, els sistemes de protecció i la percepció dels ciutadans és diferent.

5.1.3 Literatura, cinema i acolliment

La literatura sobre nens amb dificultats perquè són orfes o perquè no tenen persones que els cuidin és bastant extensa i trobem bastants referents, encara que no específicament de l'acolliment. Un dels personatges més conegut és el protagonista d'*Oliver Twist* de Charles Dickens (1838), orfe que va d'una mà a l'altra robant per sobreviure però que finalment troba una família que l'adopta i és un nen molt agraït i feliç. Dintre de la literatura espanyola tenim *El Lazarillo de Tormes* (1554) d'autor anònim. El Lazarillo era orfe de pare i la seva mare tenia una vida molt dura; per aquest motiu ell havia de buscar-se la vida com podia. Va ser donat a un home cec i va fer de servent patint molts maltractes.

A més d'aquests personatges clàssics, els orfes són molt comuns com a protagonistes literaris, especialment en la literatura per a nens i de fantasia. La

falta del pare o la mare, així com el patiment de diferents desgràcies, fa que els personatges tinguin vides més intenses amb la possibilitat d'aventures en alliberar-los de la quotidianitat i de les obligacions i els controls familiars. Es creen personatges que són independents i que s'esforcen en el desenvolupament introspectiu. Els orfes poden metafòricament realitzar una cerca per l'autocomprensió tractant de conèixer les seves arrels. Totes aquestes característiques fan dels orfes personatges atractius per als autors.

Els orfes també són freqüents en els contes de fades, com algunes variants de La Ventafocs. Molts superherois, com ara Superman, Batman, Spiderman i fins i tot Robin Hood són orfes.

Walt Disney era orfe i alguns diuen que aquest és el motiu del perquè molts dels seus personatges també ho siguin: Aladino, la Sireneta, Bambi, Mowgly, Nemo, Peter Pan, Pinotxo, Pochahontas, el Geperut de Notre Dame, Blancaneus i Tarzan, entre d'altres.

Dintre de la literatura espanyola sobre el tema cal ressaltar els còmics de Carlos Giménez reconegut autor d'aquest gènere que en la seva obra *Paracuellos* (2007) recrea històries i anècdotes de la vida diària dels nens que vivien en els asils de l'Auxili Social en la postguerra franquista. Eren una espècie d'orfenats on anaven a parar els nens que havien quedat desemparats a causa de la guerra per diferents motius; perquè havien quedat sense parents o perquè no podien mantenir-los. Les històries de *Paracuellos*⁴⁴ es basen en les vivències de l'autor mateix, que va créixer en aquest centre, i d'alguns dels seus companys d'infància, i estan estructurades en forma d'histories curtes d'entre dues i vuit pàgines cadascuna. Carlos Giménez va ser un cas típic dels nens que anaven a parar en aquests centres en aquella època, en paraules de l'autor: "Mi padre murió cuando yo era muy niño y mi madre trató de aguantar con nosotros hasta que cogió una tuberculosis. Tuvo que ingresar en un sanatorio y los hijos tuvimos que repartirnos como buenamente pudimos. Mi hermano Antonio y yo fuimos a parar a un colegio de Auxilio social. (...) Los

⁴⁴ Paracuellos és el nom d'un asil que encara existeix avui en dia

colegios de Auxilio Social eran los colegios de caridad, no nos olvidemos que estamos hablando de los años cuarenta. Se acababa de terminar una guerra y habia muchos hogares rotos, muchos hijos sin padre, muchos padres en la carcel o que simplemente tenian problemas económicos que les obligaban a tener a sus hijos en algún sitio. El Estado que habia ganado la guerra, el estado franquista, habia montado unas instituciones de corte falangista donde la educación era muy de la época: los pilares eran basicamente mucha religión y mucha instrucción militar. Era aquella vieja frase de hacer niños para que el dia de mañana fueran mitad monjes mitad soldados. Éramos niños falangistas que funcionabamos a golpes de corneta, desfilabamos y hacíamos la gimnasia en plan militar. Era como un pequeño cuartel. Yo entré a los seis y salí antes de los catorce”. Posteriorment les seves historietes es van recollir totes en un llibre en un sol volum.

Sorprèn que en l'actualitat encara existeix aquest centre que, tot i que ha canviat, encara ha rebut algunes denúncies respecte al tracte als nens per part del Defensor del Pueblo en el seu informe de 2009.

Quant al cinema, s'han realitzat diferents adaptacions d'algunes novel·les clàssiques que ja he mencionat. Potser el millor exemple seria el de *Oliver Twist* de la quals s'han produït cinc versions diferents tot i que les millors són les de David Lean (1948), Carol Reed (1968) i Roman Polanski (2005). En aquestes adaptacions el protagonista principal és l'orfe, però són moltes les pel·lícules en què surt la vida d'algun orfe entre els seus personatges. De fet, el cinema ha jugat i juga actualment un paper important en el tractament de nens en situacions que reflecteixen els nous models familiars que trobem a la societat. Les següents pel·lícules en són exemples notables:

1941- George Stevens va dirigir *Serenata Nostàlgica*. En ella, un matrimoni americà s' acaba d'instal·lar al Japó. Poc temps després, ella es queda embarassada, però perd el nen a conseqüència de les ferides sofertes en un terratrèmol. Ella no pot tenir més fills i, com que necessiten un estímul per a les seves relacions, decideixen adoptar un nen. La investigació prèvia a l'adopció

fa que el jutge determini que Roger, el marit, no disposa d'ingressos regulars i en conseqüència el nen ha de tornar a l'orfenat.

1959 - François Truffaut va guanyar al Festival Internacional de Cannes el premi al Millor Director amb la pel·lícula *Els quatre-cents cops*, que retrata un jove desatès pels seus pares, sense interès pels estudis i que provoca conflictes a l'escola i acaba internat en un reformatori. Antoine i el seu amic prefereixen la fascinació del carrer a la vigilància escolar i per tant seran considerats delinqüents. Com sabem, l'evolucionisme establí una analogia entre el nen, el salvatge, el boig, el primitiu i/o el delinqüent i, per tant, tal com es fa amb els bojos i els delinqüents s'hauran de treure del seu ambient i posar-los un tractament corrector. Hauran de tutelar-los: aquesta és la protecció que dóna l'autoritat estatal als infants amb la idea de governar-los millor.

1984 – Win Wenders va rodar pel·lícula *París, Texas*. S'hi reflecteix com una parella que es veu afectada per una forta crisi necessita, sense que això sorgeixi de forma explícita en la pel·lícula, que la família extensa, en aquest cas el germà patern, es faci càrrec del fill durant una temporada, plantejant també el sofriment de la parella acollidora a l'hora del retorn. La parella acollidora és un exemple de solidaritat, ells no tenen fills i es fan càrrec del nen però en tot moment li parlen del pare, tot i que fa quatre anys que està desaparegut. El sofriment de la parella hi està molt ben representat però també el convenciment que el seu pare l'estima i que per tant té el dret a tenir-lo de nou tot i el patiment que els produeix a ells.

1995 – Woody Allen va dirigir la pel·lícula *Poderosa Afrodita*. En ella, Lenny és un periodista d'esports i Amanda una jova galerista d'art. Porten alguns anys casats però no tenen fills, tema que obsessiona a Amanda, qui després de molt insistir aconseguix fer realitat els seus somnis adoptant un nen. Amb el pas del temps Lenny s'ha fet per fi a la idea de ser pare i està encantat amb la intel·ligència del seu fill, arribant al convenciment que la mare biològica havia de ser una superdotada. En un moment en què el seu matrimoni travessa un període crític, Lenny concep un pla temerari: descobrir la verdadera mare del seu fill. Finalment la troba, descobreix que és una noia simpàtica però inculta i

fins i tot tenen una relació sexual aïllada, però no es tornen a veure. La pel·lícula acaba amb una seqüència en què tots es retroben al cap d'uns anys, passejant per un *mall*: Lenny va acompanyat del seu fill adoptiu i ella porta un nen que és el seu fill biològic, fruit de la relació esporàdica que va tenir amb Lenny. Se saluden breument i segueixen el seu camí, aparentment satisfets.

1996 – Mike Leigh va dirigir *Secrets i mentides*. L'acció té lloc a Londres. Narra la història d'Hortensia Cumberbatch adoptada en néixer. Després de la mort de la seva mare adoptiva decideix buscar la seva mare biològica. A partir d'una empresa especialitzada localitza la mare i hi contacta. La pel·lícula se submergeixi en la vida quotidiana d'una família anglesa de classe baixa, disfuncional amb problemes de comunicació. La mare, Cynthia, empleada manual d'una fàbrica, és una mare soltera, que va donar a llum la seva filla Roxanne fa vint-i-un anys. Totes dues viuen a la mateixa casa, però tenen una convivència difícil a causa de la diferència de caràcters. La irrupció d'Hortensia a la família omple a Cynthia de l'amor que necessitava i li dóna un nou sentit a la seva vida. La pel·lícula s'emmarca en el corrent del cinema social anglès. Exalta la riquesa de la vida i el valor de las persones.

1998 –Walter Salles va dirigir *Estació Central Brasil*. Josué, un nen de nou anys, perd la seva mare. L'única persona que el coneix és una dona egoista que es guanya la vida escrivint cartes per a analfabets i que després mai envia. Finalment la dona decideix ajudar-lo a buscar el seu pare i estableixen una bona amistat. Les experiències que acumulen al llarg dels dies i quilòmetres de penúries els uniran en una relació d'afecte molt particular.

2002 – Meter Kosminsky va dirigir *La flor del mal*. Astrid és una jove que es veu obligada a passar la seva adolescència en diferents famílies d'acolliment, després que la seva mare, Ingrid, fos empresonada per l'assassinat del seu amant. El pas per reformatoris i diferents tipus de centres d'acolliment acaba convertint-se en un viatge per a la recerca de la seva pròpia identitat.

2004 – Bertrand Tavernier va dirigir *Holy Lola*. En ella, una jove parella, Pierre y Géraldine, pel desig de tenir un fill es llencen a un viatge d' iniciació que els

porta a l'altre extrem del món, a Cambotja, un país assetjat per la història. Allà comença la seva meravellosa i esgotadora aventura: visites als orfelinats, gestions amb funcionaris francesos i cambodjans, amenaces i enveges, però també el suport de tot un col·lectiu de pares adoptius reunits per l'atzar. Una recerca que revela les pors i l'egoisme de la parella i que els fa patir, però que els acaba unint i transformant radicalment les seves vides.

2005 – Mickel Haneke va rodar *Caché* . Es basa en una idíl·lica família francesa de classe mitjana tirant a alta. Ell (Daniel Auteuil), és un tertulià televisiu, ella (Juliette Binoche), dedica el seu temps a la traducció de novel·les i tenen un nen, Pierrot. La família rep unes cintes de vídeo en les que es veu el portal exterior de casa seva . Sembla un advertiment del fet que els estan vigilant. Més tard reben postals i estranys dibuixos amb persones i animals sagnant que converteixen la broma en massa pesada com per tractar-se només d'una broma. I mentre segueix amagat qui envia els regals, comença a sortir el passat de Georges, que havia oblidat molt temps enrere. De vegades s'enterra en la memòria allò que ens fa sentir penedits, avergonyits o culpables, i precisament això és el que va fer Georges quan era només un nen. En la pel·lícula, els vídeos i els macabres dibuixos infantils d'un nen escopint sang que pertorben la pau burgesa dels Laurent fan emergir alguna cosa que el patriarca havia enterrat en el seu subconscient: un esclat de brutalitat infantil dirigit contra el fill de la família d'argelins que treballaven per als seus pares i que va ser separat i portat a un reformatori per una mentida d'en Georges.

2006 -Miguel Albadalejo va dirigir la pel·lícula *Volando voy* La història passa a Getafe, a finals dels anys 70. La gent mira estranyada com un 600 sense conductor travessa un carrer a tota velocitat. Al volant va Juan Carlos, *el Pera*, un nen de 9 anys amb una extraordinària habilitat per conduir cotxes... i per robar-los. El Pera escull el carrer com a centre d' operacions i lloc d'aprenentatge, sense regles ni límits. Però la seva sort canvia quan arriba a la Ciudad Escuela de los Muchachos. Allí, en un arriscat pols, el carisma i la convicció del Tío Alberto intentaran rescatar el nen que el Pera porta dins. *Volando voy* està basada en la historia real de Juan Carlos Delgado, *el Pera*.

5.2 Conclusions del capítol

En aquesta petita revisió podem constatar que la figura de l'acolliment familiar està bastant allunyada dels mitjans de comunicació. És una forma de protecció dels nens bastant desconeguda pels ciutadans . Encara menys es coneixen les dades concretes de què estem parlant: de quants nens?, de quins nens?, d'on surten?, com està organitzat el sistema de protecció?

De totes formes, com he dit anteriorment, podem imaginar que l'acolliment seguirà un procés social semblant a l'adopció i que en els propers anys augmentarà la informació sobre el procés en els mitjans de comunicació. La societat té molt a dir i a fer en l'augment i la millora de l'acolliment. Si analitzem l'evolució de l'adopció veiem com ha passat de ser un fet poc acceptat que només feien les parelles que no podien tenir fills a ser un fet tant ben acceptat, que tenir un nen adoptat sembla que confereixi un estatus de modernitat i de solidaritat, cosa que ha provocat un augment important de les demandes d'adopció i una exigència (perquè afecta a moltes persones) de control dels processos i els seu seguiment.

En relació a la literatura entorn a l'adopció, ha aparegut un allau de llibres per als nens, per als pares, biografies de persones adoptades, llibres d'ajut psicològic, pedagògic i un seguit de materials de treball per a ensenyants. També s'han fet pel·lícules que aborden la recerca dels orígens i les relacions familiars de l'adoptat. La producció literària i cinematogràfica en torn a l'acolliment familiar encara és escassa.

3a part: Resultats i discussió.

Capítol VI

6.1 Resultats descriptius

6.1.1 Expedients revisats

L'Acolliment familiar en els ulls dels implicats I

6.2 El procés

6.2.1 El desenllaç. "Viatge al desconegut"

6.2.2 Idoneïtat i les ICIFS

6.2.3 Què hi porta el nen a la motxilla? .

6.2.4 Les relacions família biològica/d'acolliment. Les visites o el joc dels despropòsits.

6.3 Vincles

6.3.1 La motivació

6.3.2 Emocions; Sofriment. Enamorament.

6.3.3 Identitat; Taxonomia.

6.3.4 Món simbòlic del nen.

6.1 Resultats descriptius

Al començament de la realització de la tesi es va creure convenient obtenir les dades descriptives de les persones involucrades en l'acolliment així com del perquè dels èxits i fracassos dels mateixos.

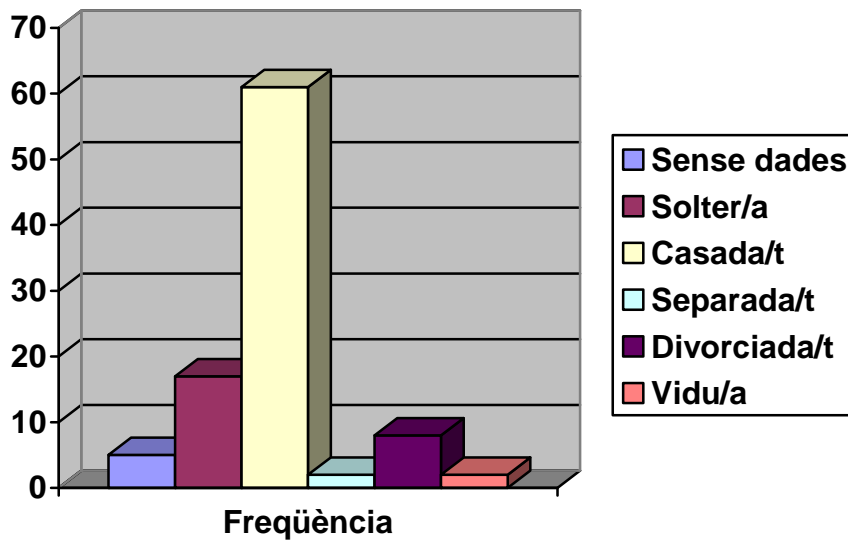
6.1.1 Expedients revisats

Número total d'expedients estudiats 95

Estat civil dels qui sol·liciten l'acolliment

El 64% de les persones acollidores eren parelles, però no constava si estaven casats o no. Si restem el 5% dels sense dades podem veure que hi ha un percentatge alt, el 46%, que són acolliments realitzats per una persona sola. Si comparem aquestes dades amb les que s'han recollit dels associats veurem que no es corresponen gaire, perquè a l'associació hi trobem poques persones soles que acullin. Pot ser que les persones soles s'associïn menys que les que estan en parella.

	Freqüència	Percentatge
Sense dades	5	5,3
Solter/a	17	17,9
Casada/t	61	64,2
Separada/t	2	2,1
Divorciada/t	8	8,4
Vidu/a	2	2,1
Total	95	100,0

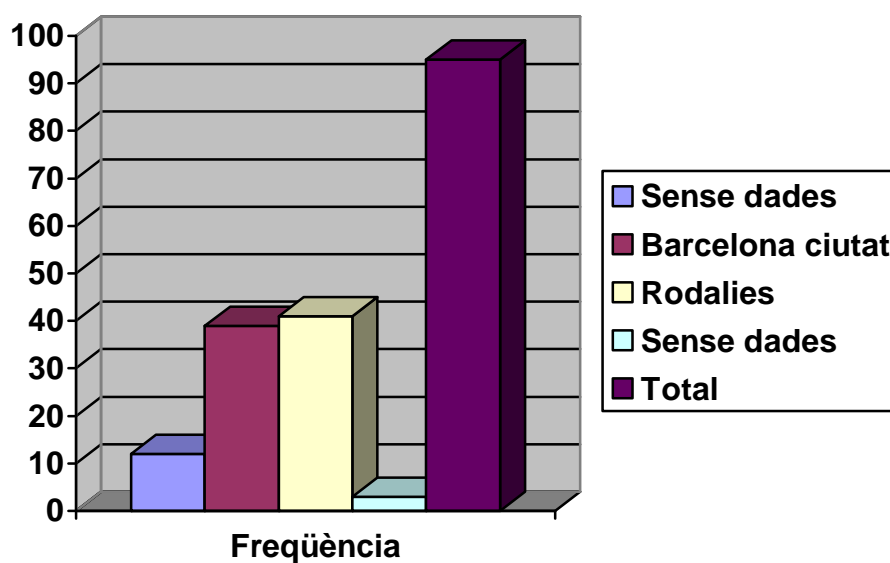

Gràfic 10

Lloc de procedència dels sol·licitants

Si descartem el 15% sense dades la majoria són de Rodalies i Barcelona ciutat. La majoria dels associats viuen fora de Barcelona. El fet de viure fora de Barcelona, el tipus de vida i la vivenda fa que l'acolliment s'hagi estes més per les zones properes a Barcelona però fora del nucli de la ciutat. Això no es té en compte a l'hora de programar les visites amb la família biològica i en la majoria de casos és un problema més.

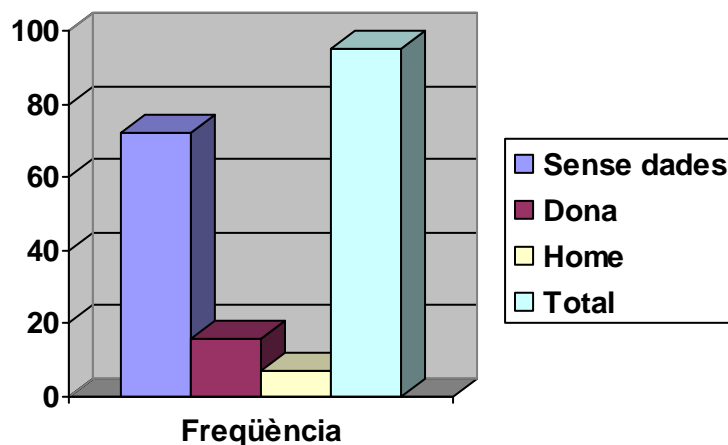
	Freqüència	Percentatge
Sense dades	12	12,6
Barcelona ciutat	39	41,1
Rodalies	41	43,2
Sense dades	3	3,2
Total	95	100,0

Gràfic 11

Sexe dels acollidors

	Freqüència	Percentatge
Sense dades	72	75,8
Dona	16	16,8
Home	7	7,4
Total	95	100,0

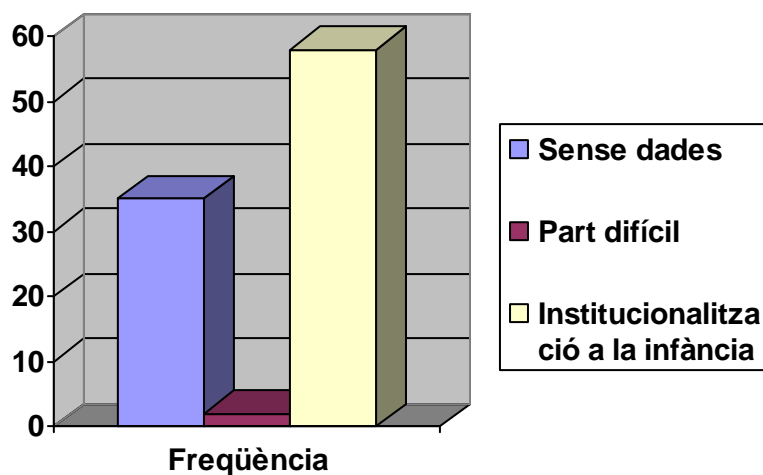

Gràfic 12

Motiu per fer l'acolliment

El motiu més identificat és la voluntat d'ajudar (61%), entenent-ho d'una forma àmplia: ajudar la societat, els nens, els necessitats, etc. En un 35% no hi havia dades.

	Freqüència	Percentatge
Sense dades	35	36,8
Part difícil	2	2,1
Institucionalització a la infància	58	61,1
Total	95	100,0

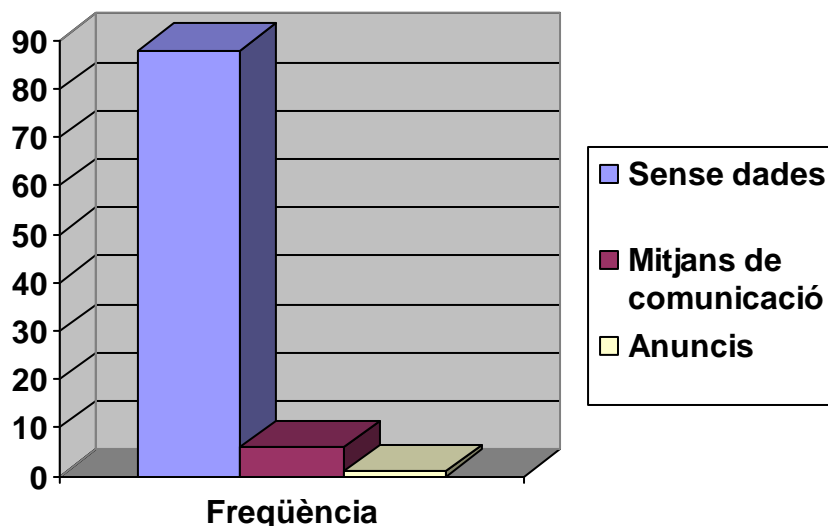

Gràfic 13

Generació de la idea d'acollir

Pel que fa al registre d'on havia sorgit la idea d'acollir, la majoria de vegades no estava contemplat (88%); alguns apuntaven els medis de comunicació; com ara la televisió, la premsa i la ràdio (6%).

	Freqüència	Percentatge
Sense dades	88	92,6
Mitjans de comunicació	6	6,3
Anuncis	1	1,1
Total	95	100,0

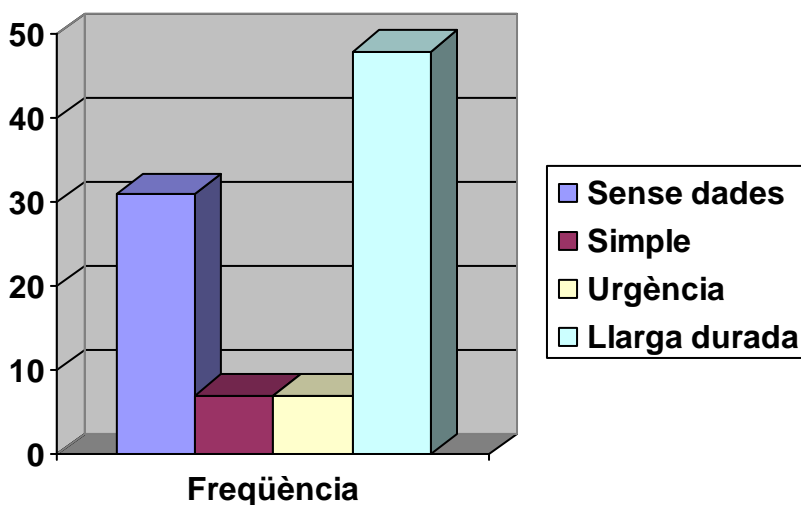

Gràfic 14

Tipus d'acolliment

Trobem un 31% sense dades; sembla significatiu que un 51% fa la demanda d'acolliment de llarga durada.

	Freqüència	Percentatge
Sense dades	31	32,6
Simple	7	7,4
Urgència	7	7,4
Llarga durada	48	50,5
Total	93	97,9
Sense dades	2	2,1
Total	95	97,9

Gràfic 15

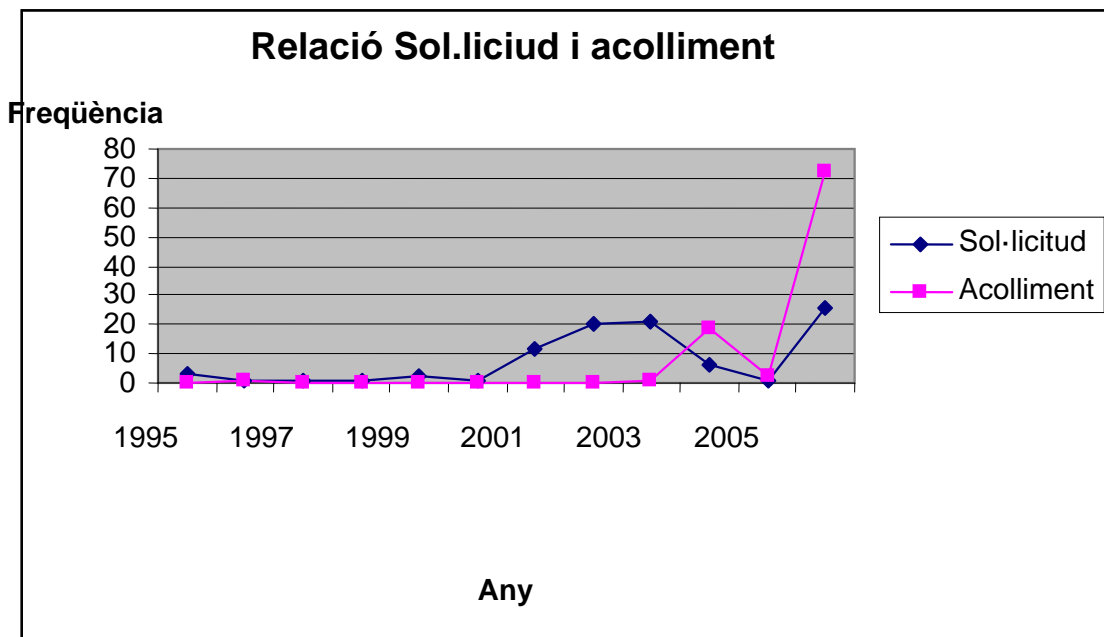
Any de la sol·licitud de l'acolliment

Volia conèixer l'any de sol·licitud i l'any de la resolució per saber el temps que transcorre entre la sol·licitud i la resolució però no hi ha dades. A les gràfiques següents es pot veure una mica la tendència però no es pot treure cap resultat significatiu.

	Freqüència	Percentatge
Sense dades	26	27,4
1995	3	3,2
1996	1	1,1
1997	1	1,1
1998	1	1,1
1999	2	2,1
2000	1	1,1
2001	12	12,6
2002	20	21,1
2003	21	22,1
2004	6	6,3
2005	1	1,1
Total	95	100,0

Any de resolució de la sol·licitud d'acolliment

	Freqüència	Percentatge
Sense dades	72	75,8
1996	1	1,1
2003	1	1,1
2004	19	20,0
2005	2	2,1
Total	95	100,0

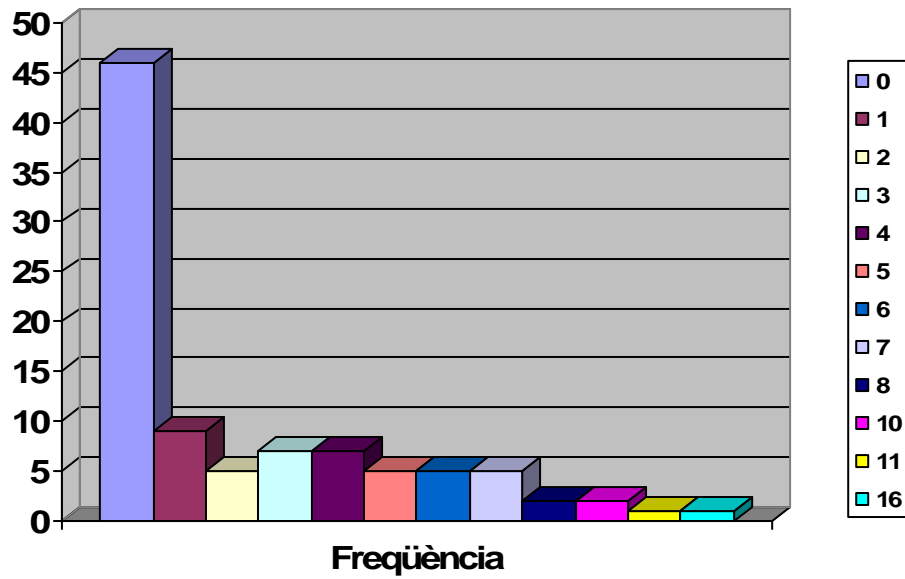

Gràfic 16

Edat del nen sol·licitat

En un 48.4% no constava cap dada. El 35 % de les sol·licituds eren de nens de cinc anys o menys.

	Freqüència	Percentatge
No consta	46	48,4
<1 any	9	9,5
2	5	5,3
3	7	7,4
4	7	7,4
5	5	5,3
6	5	5,3
7	5	5,3
8	2	2,1
10	2	2,1
11	1	1,1
16	1	1,1
Total	95	100,0

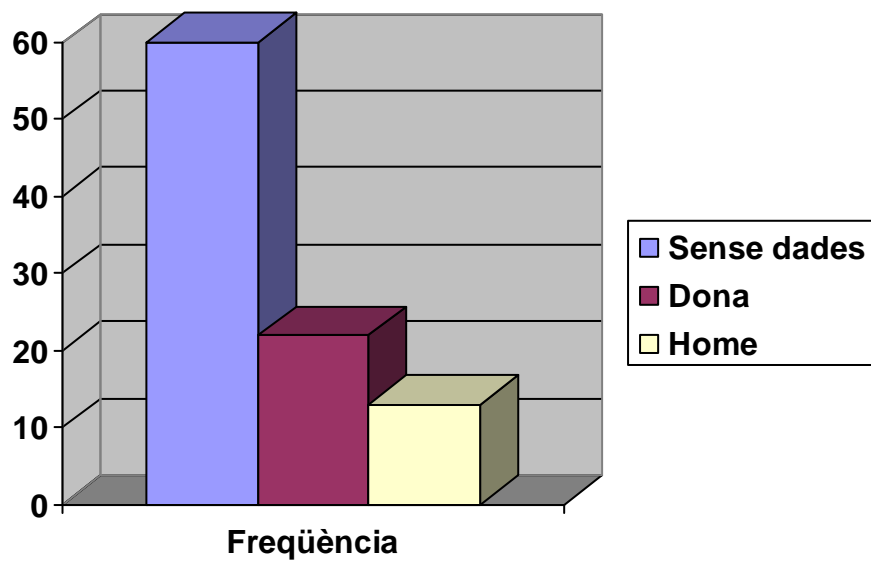

Gràfic 17

Gènere del nen sol·licitat

Es més freqüent la sol·licitud del gènere femení (62%) que la del gènere masculí (37%). En un 63% no consta enlloc.

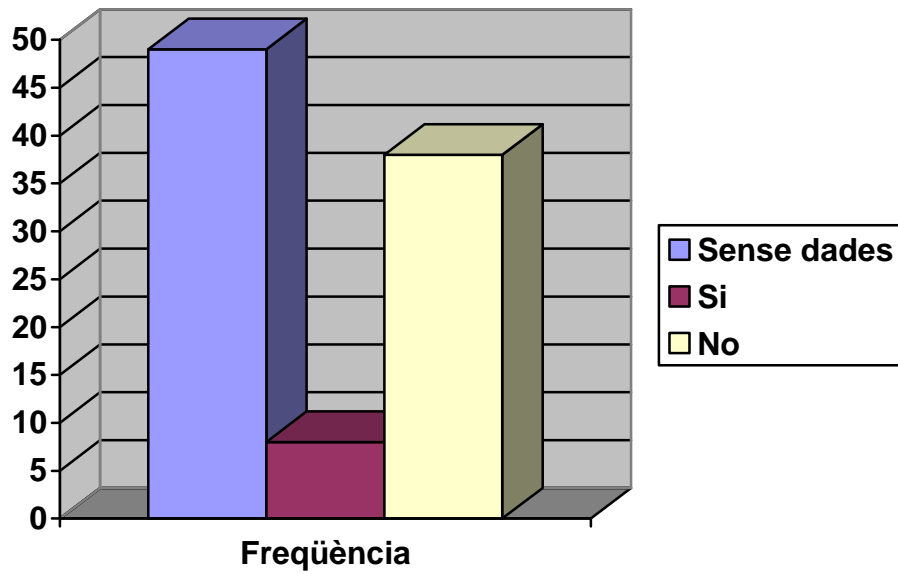
	Freqüència	Percentatge
Sense dades	60	63,2
Dona	22	23,2
Home	13	13,7
Total	95	100,0

Gràfic 18

Acceptació de nens amb problemes físics

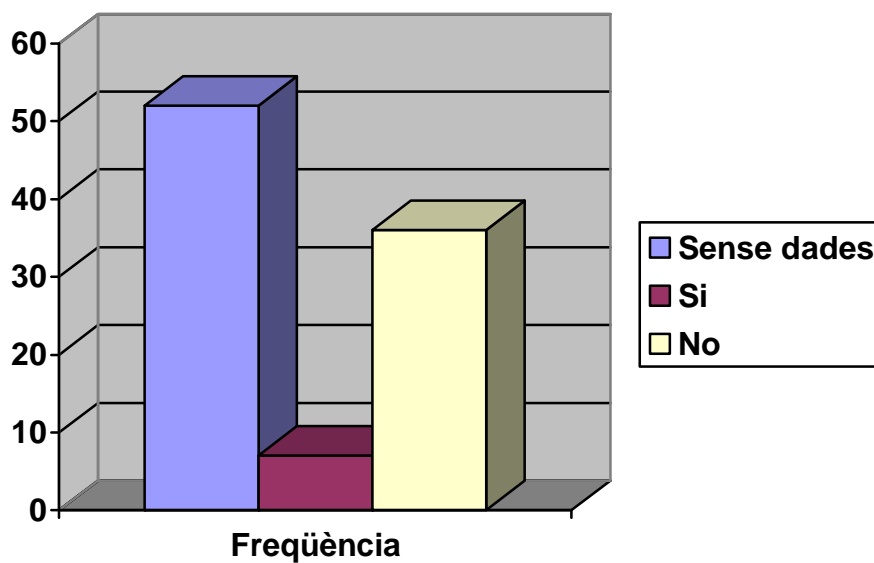
	Freqüència	Percentatge
Sense dades	49	51,6
Sí	8	8,4
No	38	40,0
Total	95	100,0

Gràfic 19

Acceptació de nens amb problemes psíquics

	Freqüència	Percentatge
Sense dades	52	54,7
Si	7	7,4
No	36	37,9
Total	95	100,0

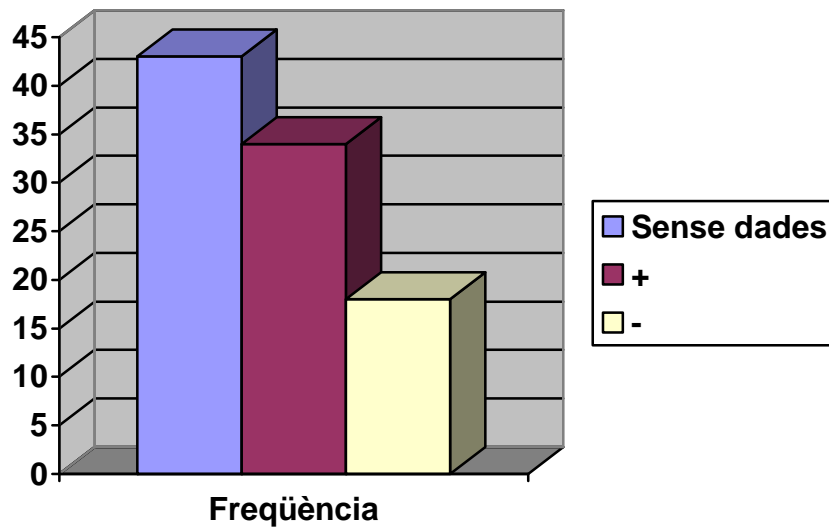

Gràfic 20

Resolució de la sol·licitud positiva o negativa. Idoneïtat

Falten dades en un 45%; de la resta un 35% es van considerar idoneis en front d'un 18% als quals no se'ls va donar la idoneïtat.

	Freqüència	Percentatge
Sense dades	43	45,3
+	34	35,8
-	18	18,9
Total	95	100,0

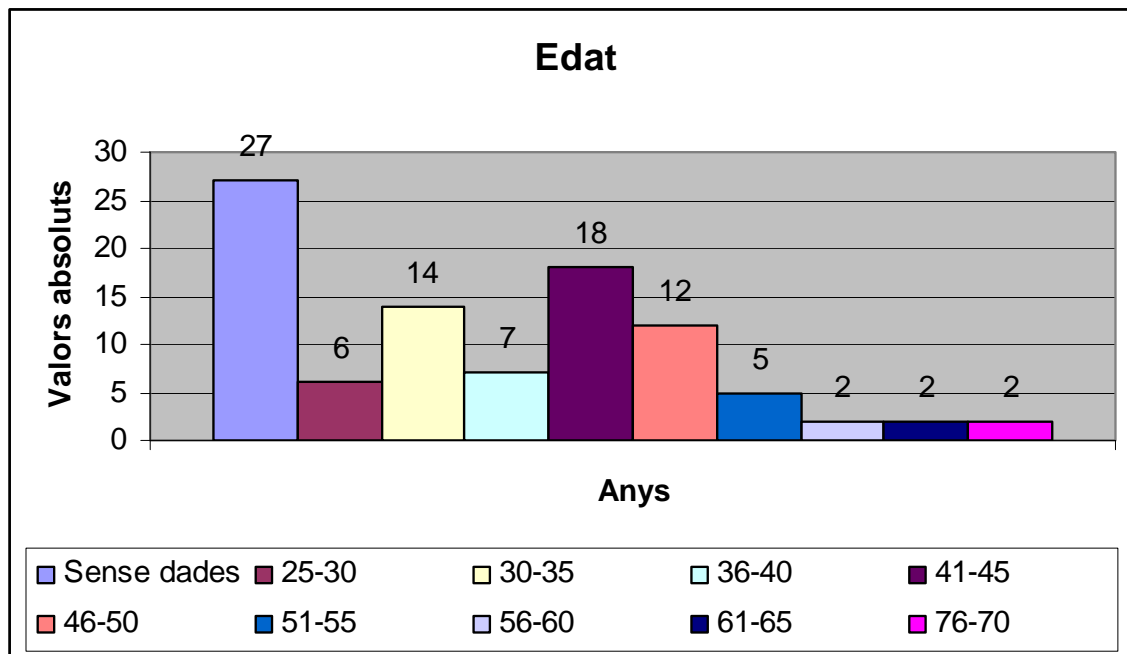

Gràfic 21

Edat de les persones sol·licitants

En un 28% no hi ha dades; la majoria de persones tenen entre 35 i 46 anys.

	Freqüència	Percentatge
Sense dades	27	28,4
25-30	6	1,1
30-35	14	4,2
36-40	7	3,2
41-45	18	4,2
46-50	12	6,3
51-55	5	3,2
56-60	2	1,1
61-65	2	1,1
76-70	2	1,1
Total	95	100,0

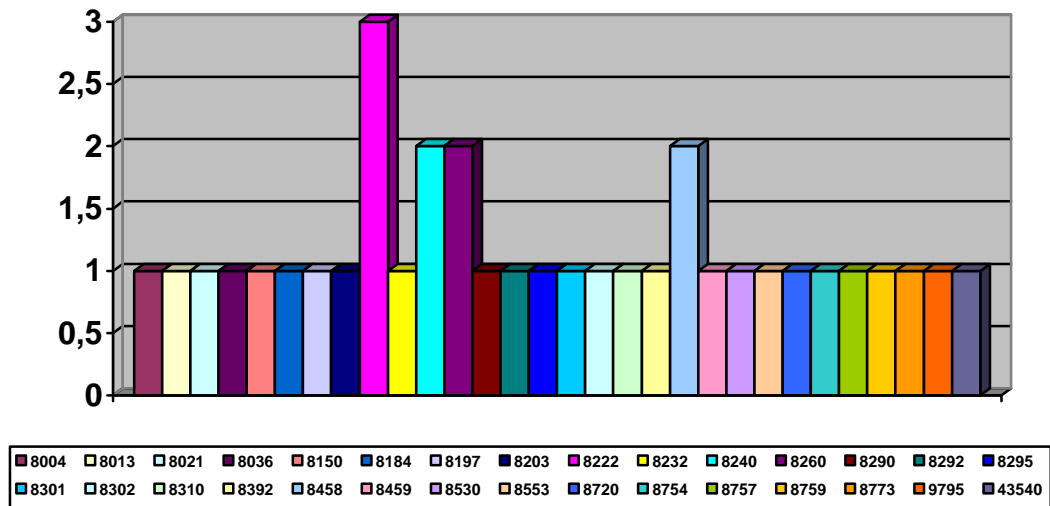

Gràfic 22

Districtes de les famílies sol·licitants

En el quadre es veu la tendència més elevada d'acolliments de famílies que viuen fora de Barcelona ciutat. En cinquanta-nou famílies no constava el lloc; de la resta només quatre viuen a Barcelona ciutat.

	Frequència	Percentatge
Sense dades	59	28,4
8004. Barcelona ciutat	1	1,1
8013. Barcelona ciutat	1	1,1
8021 Barcelona ciutat	1	1,1
8036. Barcelona ciutat	1	3,2
8150. Parets del Vallès	1	4,2
8184. Palau-solità i Plegamans	1	1,1
8197. Sant Cugat del Vallès	1	1,1
8203. Sabadell	1	2,1
8222. Terrassa	3	6,3
8232. Viladecavalls	1	3,2
8240. Manresa	2	1,1
8260. Súria	2	1,1
8290. Cerdanyola del Vallès	1	2,1
8292. Esparreguera	1	4,2
8295. Sant Vicenç de Castellet	1	4,2
8301. Mataró	1	5,3
8302. Mataró	1	5,3
8310. Argentona	1	6,3
8392. Sant Andreu de Llavaneres	1	3,2
8458. Sant Pere de Vilamajor	2	3,2
8459. Sant Antoni de Vilamajor	1	3,2
8530. La Garriga	1	2,1
8553. El Brull	1	1,1
8720. Vilafranca del Penedès	1	1,1
8754. El Papiol	1	1,1
8757. Corbera del Llobregat	1	1,1
8759. Vallirana	1	1,1
8773. Mediona	1	1,1
9795. Olesa de Bonesvalls	1	1,1
43540. Sant Carles de la Ràpita. (Tarragona)	1	1,1
Total	95	100

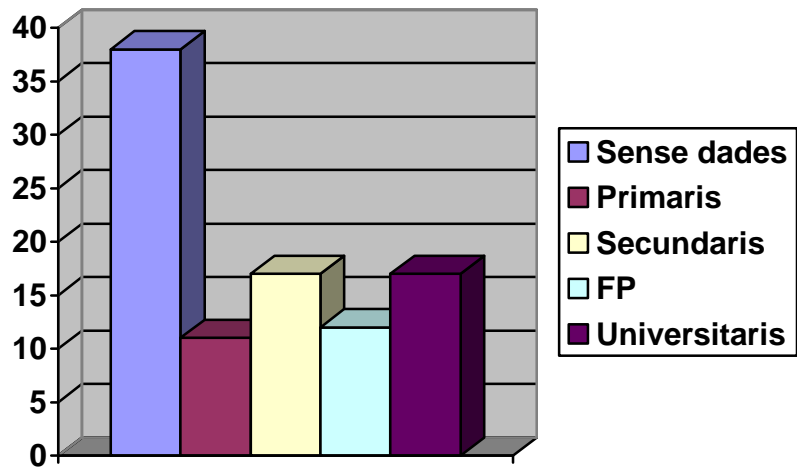
Gràfic 23

Estudis dels sol·licitants

Si sumem les dades que falten en el cas d'homes i dones, en falten un 68%. De les dades que consten en els homes, un 18% tenen estudis secundaris o universitaris, un 12% formació professional, un 11% té estudis primaris. En el cas de les dones un 20% té estudis universitaris un 23% secundaris, un 18% primaris i un 10% formació professional.

Homes sol·licitants

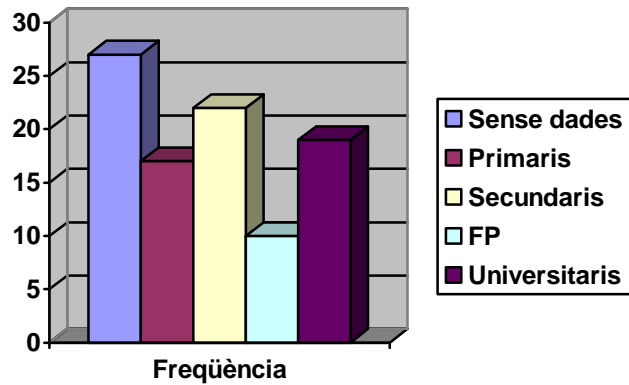
	Freqüència	Percentatge
Sense dades	38	40,0
Primaris	11	11,6
Secundaris	17	17,9
FP	12	12,6
Universitaris	17	17,9
Total	95	97,9

Gràfic 24

Dones sol·licitants

	Freqüència	Percentatge
Sense dades	27	28,4
Primaris	17	17,9
Secundaris	22	23,2
FP	10	10,5
Universitaris	19	20,0
Total	95	97,9

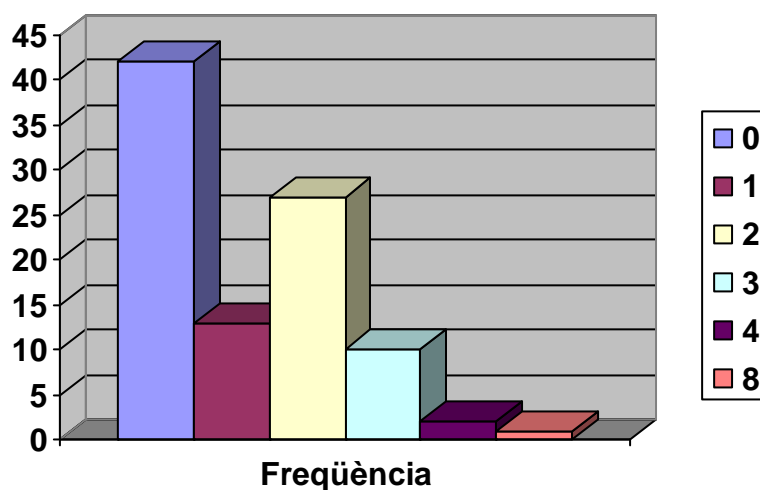

Gràfic 25

Fills biològics de la família sol·licitant

En un 44% no se sap si és que no en tenen o no consta. La majoria té entre un i tres fills.

	Freqüència	Percentatge
0	42	44,2
1	13	13,7
2	27	28,4
3	10	10,5
4	2	2,1
8	1	1,1
Total	95	97,9

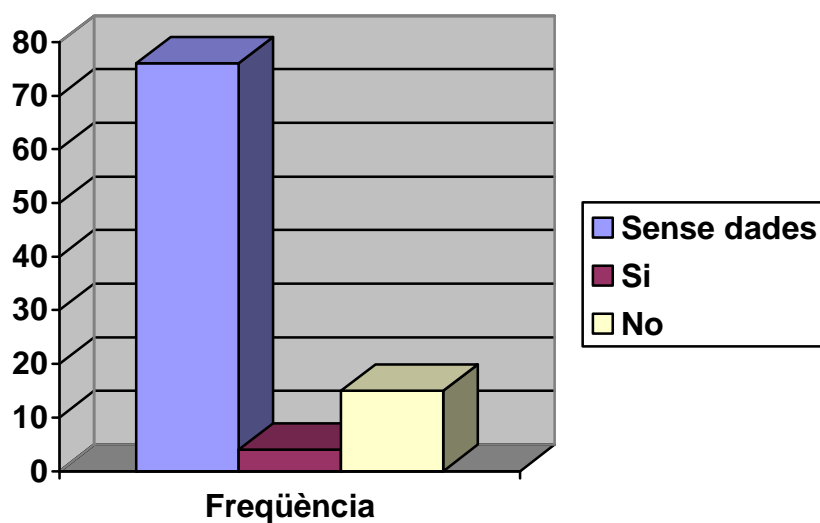

Gràfic 26

Antecedents institucionalització dels acollidors

En el 80% de casos no consta enloc. Trobem un 4% que havien estat institucionalitzats

	Freqüència	Percentatge
Sense dades	76	80,0
Sí	4	4,2
No	15	15,8
Total	95	97,9

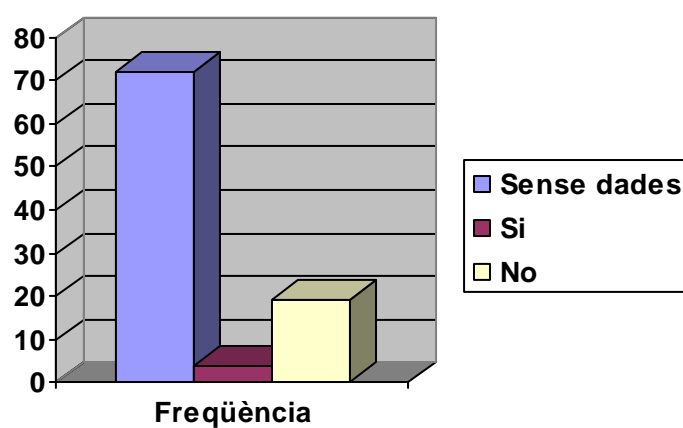

Gràfic 27

Antecedents d'haver estat acollits entre els acollidors

En un 75% no consta enlloc. Trobem un 4% que havien estat en acolliment familiar quan eren nens.

	Freqüència	Percentatge
Sense dades	72	75,8
Sí	4	4,2
No	19	20,0
Total	95	100

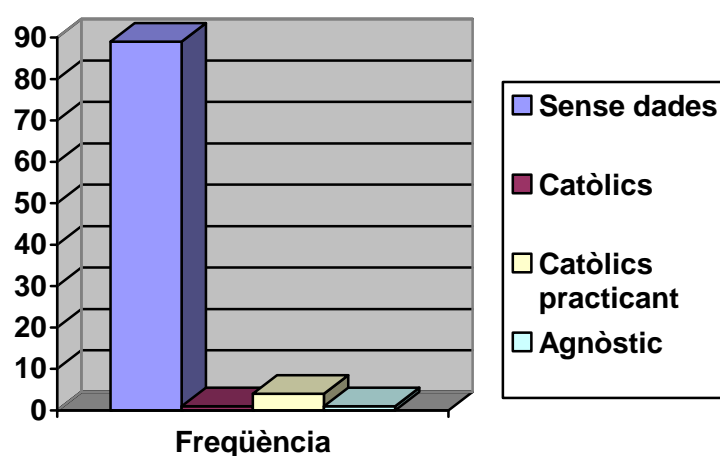

Gràfic 28

Religió dels pares d'acolliment

94% sense dades; la resta són catòlics i catòlics practicants.

	Freqüència	Percentatge
Sense dades	89	93,7
Catòlics	1	1,1
Catòlics practicants	4	4,2
Agnòstics	1	1,1
Total	95	100

Gràfic 29

Dels resultats descrits es desprèn que els registres són dolents i els resultats no són significatius, excepte per corroborar que els registres no estan emplenats correctament i per tant no se'n pot extreure cap dada.

Aquesta situació dificulta el coneixement de la situació i poder programar accions basades amb la realitat dels casos.

“L’acolliment familiar en els ulls dels implicats I”

(Tots els noms que surten en el relat són ficticis per preservar l’anonimat).

A partir d’aquí es presenta el resultat de l’etnografia, l’opinió i la veu dels implicats. Per aquest motiu m’ha semblat adient parlar dels ulls o la mirada dels implicats, que he procurat respectar en tot moment.

6.2 El procés

6.2.1 El desenllaç. “Viatge al desconegut”

El nen pateix la separació dels pares biològics perquè s’ha detectat una situació de risc. La majoria de vegades els pares biològics són persones amb problemes de malalties mentals; depressió, malaltia bipolar, esquizofrènia o autolesions que de vegades s’ajunten amb problemes de drogoaddicció.

Entrevistador : *¿Tu hijo tiene un diagnostico del médico?*

Àvia biològica: *Sí. Yo tengo papeles en casa conforme es agresivo, se ha intentado suicidar, se ha querido tirar al tren, yo tengo en casa papeles de todo eso... Y ahora la droga. Pero ahora ya es que esta fatal. Ahora ya me roba a mí, me coge todo. Tenía yo ahí unos pendientes, varias cosas, y me lo ha quitado todo.*

Aquestes persones i les seves famílies quasi sempre provenen d’ambients molt marginals, la majoria de les vegades amb escasses oportunitats d’ascensió social. Tenen una gran desconfiança cap el sistema públic de protecció social.

Ni els pares ni la família extensa coneixen suficientment en què consisteix l’acolliment familiar i els domina la por que els prenguin els nens. Se senten maltractats i desconfien. Aquesta por a ser desposseïts dels nens fa que prefereixin que els infants estiguin en un centre encara que això els negui la possibilitat de viure i desenvolupar-se en una família. De vegades fa la impressió que el fill o la filla és l’única àncora que tenen a la societat, tenen por

de perdre l'únic, i en ocasions l'últim, signe de sociabilitat, la darrera esperança d'autoestima.

El següent fragment correspon a una àvia que durant un temps va acollir els seus néts, però que va haver de deixar l'acolliment per impossibilitat física, psíquica i econòmica. El seu fill té una malaltia mental i és drogodependent i des de fa més de dos anys està en un centre de desintoxicació. La mare dels nens no en vol saber res, per la qual cosa aquests nens estan creixent en un centre i les possibilitats que el pare se'n pugui fer càrrec són quasi bé nul·les. L'àvia els treu de tant en tant, però cada vegada és més gran i té més dificultats que augmentaran en el futur.

Entrevistador *¿Y a ti, nunca te han ofrecido el acogimiento familiar, otras familias que los acojan y los cuiden temporalmente?*

Àvia biològica: *No, porque yo no he querido.*

E: *No has querido. Pero, ¿te lo han dicho?*

À: *Bueno ya no me lo han dicho, porque cuando la Miriam⁴⁵ me dijo que recogía a los niños le dije que con una condición: que mis niños no me los quitaran.*

E: *Pero en la acogida familiar si tu quieres los tienen i cuidan una temporada. Y tu los tienes el fin de semana....*

À: *No, no.*

E: *No quieres. Tú esto no lo quieres.*

À: *Prefiero ir agotada o lo que sea. Yo ya quedé en ésas.*

E: *De que querías institución.*

À: *Exacto. Yo quiero tener los niños ahí durante la semana, y luego el fin de semana tenerlos yo. Que a mi algún fin de semana, como esta semana, que no puedo, pues María⁴⁶ ya me lo dijo: "Tú no tienes más que llamar y ya está, y no pasa nada".*

E *¿Y qué hacen los niños? ¿Se quedan en la institución, o qué hacen?*

À: *Bueno, se quedan ahí, pero los sacan. Si, si. Los sacan de paseo. Una vez los llevan al Tibidabo, otra vez los llevan a otro sitio. Los niños*

⁴⁵ L'assistent social que li pertoca.

⁴⁶ Treballadora del centre

no están encerrados. Lo pasan muy bien. Porque ha habido veces que los tres no los he podido traer, porque no me encontraba bien o porque he visto a mi hijo muy mal. Y entonces para que los niños...porque claro, el Jaime, el nene, ya se da cuenta de lo del padre, porque el nene lo ha pasado muy mal. El niño ha visto como se ha cortado el padre. El niño ha visto como se ha drogado el padre.

D'aquests tres germans, néts de l'àvia entrevistada, la darrera és filla d'un altre pare, o sigui que no és néta biològica de l'àvia. La mare, com en el cas dels altres, no en vol saber res i el pare d'aquesta tercera nena és desconegut. Aquesta nena ha crescut en el centre, tot i que l'àvia que ha denegat el permís no és la seva àvia biològica. Encara que el més habitual és que si hi ha un problema familiar sigui la mateixa família, família extensa (avis, tiets, ..), la que s'ocupa dels nens, de vegades no és així, perquè són famílies pobres i amb molts problemes. També s'hi suma el fet que en algunes situacions tenen por de les agressions que puguin patir per part dels pares, o de les famílies d'aliança, perquè evidentment en aquests casos els pares biològics sempre coneixen el domicili.

Fins l'any 2007 les famílies extenses que acollien no rebien cap tipus d'ajut econòmic, ni formatiu, ni gaudien de cap de les avantatges aconseguides per les famílies alienes, de forma unificada per tothom. Una altra cosa és que en alguns casos l'Administració els pogués donar algun ajut puntual.

El testimoni següent correspon a una mare amb diagnòstic d'infecció pel Virus de la Immunodeficiència Humana (VIH), depressió i addicció a les drogues i que no té cap tipus de suport familiar. El pare de la nena és a la presó. La mare enganya els sanitaris i no es pren la medicació del VIH. No la va prendre ni durant l'embaràs, tot i que va tenir la sort que la nena va néixer sense els anticossos del VIH, però ella no ho va dir al metge. La nena va entrar al centre als dos anys i hi segueix estant. Les possibilitats que aquesta nena pugui retornar amb la mare són quasi inexistent, perquè la mare té les defenses molt

baixes a causa del VIH⁴⁷ i les possibilitats de sobreviure sense tractament o amb una adherència⁴⁸ dolenta al tractament són escasses.

Entevistador: *¿A ti te propusieron tener a la niña en acogimiento familiar?*

Mare biològica: *Sí. Pero dije que no. Que ni mucho menos*

E: *¿Por qué?*

M: *Porque su madre soy yo. Teniendo a su madre, no tiene por qué ir la niña a...*

E: *¿A ti qué te dijeron, que si iba a acogimiento familiar, conocerías a los padres o no los podrías conocer? ¿Qué te contaron sobre el acogimiento?*

M: *Yo creo que es muy distinto todo. Primero lo ponen de color de rosa, pero cuando te dicen de llevar la niña de un centro a una de estas familias, lo primero, no conoces a los padres; lo segundo, no te dan las direcciones, y lo tercero, cuando tienes que ver a tu hija, son veinte minutos; y en un centro de la EAIA*

E: *¿Y eso es para ti lo más importante, el no poder disponer de más tiempo para pasar con tu hija?*

M: *El problema es que si mi hija tiene a su madre, que soy yo, que por desgracia, he consumido pastillas, el mundo de la droga, pero eso no significa que deje de ser su madre. No tiene porque ir con una familia de acogida.*

E: *Y si hubieras tenido la oportunidad de conocer a los padres de acogida, de ponerte de acuerdo con ellos y de verlos a ellos i a tu hija a la vez, y si te hubieran dejado a la niña igual que ahora estando en el centro, ¿Cómo lo habrías visto?*

M: *Mal igual. No me gusta. Porque mi hija puede coger cariño a esas personas, y no es lo mismo. Estando en un centro, hay más niños, no están solo por ella. No es como la familia, que estaría siempre por ella. No sería lo mismo.*

⁴⁷ Els CD4 són unes cèl·lules de defensa del nostre organisme. El VIH destrueix aquestes cèl·lules i la persona resta vulnerable a qualsevol malaltia.

⁴⁸ Per adherència s'entén prendre la medicació correctament; la dosi i els requeriments alimentaris.

No confien en el sistema perquè diuen que hi ha una manca de transparència. Probablement s'hauria d'anar a una actuació més en conjunt en aquells casos que fos possible. A les famílies biològiques els sembla que si els nens estan en un centre no els perden. El Centre és com una escola on els educadors, com els professors, canvien i per tant els nens en aquesta situació, l'única família que coneixen és la seva biològica. És com si pensessin que els nens tinguessin un número limitat de persones per estimar i que per tant si estableixen lligams amb una altra família ja no els estimaran, a ells. Així ho manifesta el següent testimoni d'un pare biològic.

Pare biològic: Lo que debería hacer la Administración es ser más transparente con el tema, por lo que supone para una madre o padre tenerse que desvincular de su hijo durante un tiempo, que te lo marca la Administración. De un modo u otro te obliga para ponerte bien, ¿Por qué no podemos saber con quién está, dónde vive, direcciones? Si llegases a un acuerdo entre la madre biológica y los padres de acogida sería todo mucho más fácil; la Administración ya te priva, ya te hace dudar de lo que van a hacer.

Pero claro, si te lo miras fríamente. ¿El niño dónde va a estar mejor? ¿En un centro de acogida? Si hay comunicación, si todo es transparente, si todo está limpio, porque no va a ser un año, van a ser 2 años.... Pues me lo tiene una familia en un entorno familiar, llevándole al colegio; que el niño no pierda la costumbre de lo que es estar viviendo en familia. Entonces en este sentido sí está bien, pero viendo que no se es transparente, la sensación que tienen los padres es de preguntarse “mi hijo se lo llevan y ¿dónde va a estar?” Y si va a estar bien, ¿Qué clase de gente va a estar con mi hijo, quién le va a dar de comer, quién no le va a dar de comer?... Todo ese tipo de transparencia y, aparte, a nosotros nos dejan de la mano de Dios. Es decir, lo único que nos pidenson obligaciones, lo único que nos marcan son obligaciones para conseguirlo; y ¿por qué no podemos ser nosotros unos familiares, con nuestro problema, y los padres de acogida estar ahí por el bien del niño? Ir los dos a una...

En els discursos es detecta molta por a perdre els nens, tot i que són capaços en alguns casos de relatar alguns dels problemes i dificultats que tenen els nens en els centres, però consideren millor això que el fet que vagin amb altres famílies. Treuen importància a aquelles coses que no els agraden dels centres. Del següent discurs de l'àvia d'acolliment de família extensa que va decidir portar els nens a un centre es desprenen una sèrie d'aspectes (tallar el cabell a la nena pels polls, el menjar) que podrien derivar en una crítica cap al centre, però ella els justifica.

Entrevistadora: *Estás contenta con el centro.*

Àvia biològica: *Muy contenta. Yo al principio cuando me dijeron de recoger a los niños, lo pasé muy mal. Pero luego muy contenta. Al principio me decían: "Uy, los niños en un centro, que si esto que si lo otro". Pero no, no. El centro para los críos, muy bien. Lo único que no estoy contenta es porque les cortan el pelo. Eso no lo tendrían que hacer porque la Maria tiene un pelo muy bonito, muy rizado. Claro, luego yo también comprendo que es lo que me dijo Pilar: "Señora Maria lo hacemos por la miseria, porque cogen todos los niños piojos". Todos los niños cogieron piojos. Entonces me llamó Rosa y me dijo: "Señora Maria, hemos tenido que hacerlo a la fuerza"⁴⁹. Marina tenía el pelo precioso.*

À: *A mi Jaime durante un tiempo tuvieron que llevarlo a un psicólogo, porque mi Jaime cogió mucha depresión. Entonces lo llevaba y le preguntaban lo que come en casa de la yaya, lo que hacen en casa de la yaya, a donde los llevamos, a donde no los llevamos. Se ve que se lo preguntan todo. Bueno, pues mi Jaime en el centro el estofado no se lo come. Claro, yo cuando hago estofado, se lo come.*

La família biològica no tolera bé que els nens vagin amb una família d'acolliment. Tenen una sensació de pèrdua. Els professionals es troben amb unes persones amb molts problemes, i tot que no siguin biòlogues, no és fàcil

⁴⁹ No hi ha cap raó sanitària per tallar els cabells a un nen perquè tingui polls.

prendre la decisió. Aquests exemples són representatius de la majoria de casos. En altres casos, quan hi ha hagut maltractament, les decisions són més fàcils de prendre.

Pare acollidor: els dos germans des del principi es veuen cada quinze dies i es troben amb l'àvia i l'avi materns. L'àvia materna, diuen, no la coneixem, és una persona de molt de caràcter que deuen haver heretat els néts [riuen]. No ha estat mai conforme amb l'acolliment. Amb el centre sí, sembla, però amb l'acolliment no. Això és bastant típic, perquè en els centres sorgeix un problema i el segueixen. En canvi d'aquesta manera tenen la sensació que els han pres els nens. Llavors va tirar-ho pels tribunals i el desembre de l'any passat, no del 2005 sinó del 2004, va anar a judici i el va perdre. El jutge va considerar, devia ser bastant clar, que l'àvia no es podia fer càrrec dels nens.

6.2.2 La idoneïtat i les ICIFS

Quan una persona o una família vol acollir un infant, tan si és un infant en concret que ha conegut prèviament o no, ha de passar les proves d'idoneïtat en una de les ICIFS. Aquestes consisteixen en un estudi i una valoració de la família acollidora. Posteriorment, si la valoració és positiva els pares d'acolliment han de fer una formació obligatòria. El temps entre que es fa la sol·licitud i es realitzen les proves no és gaire llarg. El que és més llarg és l'espera entre la valoració positiva i l'assignació d'un infant. Alguns pares comenten que els fan esperar per comprovar que no es repensin i que insisteixin i persisteixin amb la idea d'acollir. També comenten que a les persones soles (monoparentals) els fan esperar més i són més exigents. En els relats es percep grans diferències entre unes ICIFS i unes altres, tant en aquests aspectes com en els aspectes de seguiment de l'acolliment. Recordem que tal com havia dit en el capítol III, aquestes ICIFS, tot i que tenen unes recomanacions i criteris establerts comuns a totes, són autònomes i en la realitat treballen de forma diferent.

Aquesta narració correspon a un acolliment d'urgència. En aquests casos l'acolliment quasi sempre es produeix més ràpidament. És relativament freqüent que et donin la idoneïtat i de seguida et donin un nen. El que no es compleix és la temporalitat que està prescrita en la llei⁵⁰ de la mateixa manera que passa en els altres tipus d'acolliment. Hem de pensar que en aquest tipus d'acolliment d'urgència el nen passarà probablement a l'adopció o a l'acolliment de llarga durada i que per al nadó és un altre abandonament si no es resol ràpid. A més, de vegades els pares d'acolliment o adopció estan interessats a fer un seguiment amb la mare d'acolliment d'urgència, però d'altres vegades no en volen saber res i el trencament és absolut.

Mare monoparental: Llavors fas la sol·licitud, fas un curs, un test psicotècnic i una sèrie d'entrevistes, fas tot el procés tècnic i vas a parar a una llista, com tantes altres. I no vaig trigar gaire a començar a tenir nens, el procés va acabar el mes d'abril, i el juliol vaig tenir la primera nena. Llavors, vaig tenir dos germans, de tres i quatre anys, i els vaig tenir un any i mig. Joestic com a família d'urgència, en diagnòstic. El que passa és que el que diu la llei, per a estades entre tres i sis mesos, això a la pràctica, no és real. Jo, el mínim que he tingut, ha estat un any. Doncs aquests dos nens que jo tenia, van estar-s'hi any i mig, i després van passar a adopció. I va anar molt bé, aquest traspàs a la família adoptiva, molt bé. I el tema de que funcionés tan bé ha estat que la família adoptiva ha tingut molt clar que aquests nens han viscut amb una família d'acollida i que havien establert uns vincles, i mai els han volgut tallar, els han potenciat, aquests nens ara ja tenen dotze i onze anys

En la següent narració es pot entreveure la falta d'elasticitat i la rigidesa del sistema. En aquest cas la nena feia temps que coneixia els acollidors, era veïna seva i de fet passava molt temps amb ells molt abans que l'acolliment fos establert legalment. Aquesta nena estava acollida per una persona que no va poder continuar amb l'acolliment i que era amiga i veïna d'aquests nous pares acollidors.

⁵⁰ La temporalitat en l'acolliment d'urgència és d'entre tres i sis mesos

Pares d'acolliment: *que yo creo que obedecía a una política deliberada. Yo creo que la idea de ellos era que un acogedor en general tiene que madurar y por lo tanto hacerlo esperar es bueno, entre comillas. Y han tenido la rigidez de no darse cuenta que aquí era al revés. Que aquí no había que hacer madurar, aquí había que acelerar, porque la relación con la nena ya estaba hecha.*

El proceso fue muy largo y muy poco grato, muy poco grato. Para que tengas una idea, la nena llega en agosto a casa de ella⁵¹, nosotros nos presentamos en la Semana Santa siguiente como alternativa, y recién nos aceptan para el siguiente puente de la Constitución. O sea que la nena llega a casa el diciembre siguiente. O sea, vino para estar un mes o dos y se quedó quince meses, cuando es verdaderamente excesivo y yo creo que esta es una crítica para la administración. Que la administración debería agilizar estos procesos, porque a ver, a nosotros desde que nos lo propusimos, nos hicieron entrevistas, nos pasaron tests, y tardamos desde Semana Santa al puente de la Constitución. Es excesivo, para la situación. El resto del proceso fue muy bien. Nos pasaron a una institución, no sé cómo se llama, subcontratada digamos, de la administración, para hacerse cargo del control de la acogida

Un dels aspectes que ha sortit en les narracions és que en determinats casos, a través d'algunes ICIFS, es donen nens en acolliment a famílies que no tenen la idoneïtat passada, encara que després els hi fan passar; i una de les idees que corre és que aquestes ICIFS tenen aquest tarannà paternalista heretat d'èpoques anteriors. La impressió personal és que això cada cop és menys possible que es produeixi, tot i que havia passat en molts casos.

Grup discussió: *i a més a més també hi ha famílies acollidores que no passen la idoneïtat. Abans de la idoneïtat, i ho sabem, coneixem casos que per exemple coneixen alguna persona de les entitats aquestes, [ICIFS], i llavors eh, no tenen fills, per dir alguna cosa, i els donen els*

⁵¹ Ella era una primera acollidora que ho va haver de deixar per problemes personals i era amiga dels acollidors actuals).

nens, i llavors es presenten a veure si són idònies, però ja tenen els nens.

-Nosaltres coneixem un cas directe

-La qual cosa vol dir que hi ha un xanxullo, i que fan el curset per rentar-se la cara.⁵²

-Jo puc plantejar-ho però jo he de tenir la idoneïtat, [es pot fer] a l'inrevés. Per exemple, quan jo anava a fer el curs hi havia una noia que anava a un centre d'acolliment i ella es presentava per a un cas en concret. Ella volia una neneta d'aquell centre, però ella es va haver de presentar a aquell curs i va fer totes les seves coses, si li van donar o no, no ho sé, però conec un cas directe, molt directe, que van donar el nen, no un, no, en van donar dos, a una família que... I a més a més quan es van presentar al curs només es va presentar un membre de la família⁵³ i els van donar els nens.

En els cursos de formació hi ha alguns aspectes que es remarquen molt, com ara el retorn del nen amb la família biològica i l'ajut a la família biològica. Aquest em sembla un tema clau perquè es produeix una incoherència molt gran entre la formació i la mentalització de les famílies i la realitat. El *retorn* és la paraula màgica, tothom es forma per estar preparat, per no patir massa. L'entorn social pròxim pregunta als pares d'acolliment: Què passarà quan us treguin el nen, no teniu por del patiment?. Els pares d'acolliment saben que això que ells fan no és una adopció, aquests nens tenen famílies, és un ajut puntual a unes persones amb problemes. L'objectiu de tots és que el nen pugui tornar amb la seva família. L'altre objectiu fonamental de la formació és ajudar la família biològica. La majoria de vegades la família d'acolliment no només no té contacte amb la família biològica, sinó que a més no en sap res.

Aquesta dissociació entre la formació i/o preparació psicològica de les famílies entorn al retorn del nen amb la família biològica i la realitat (que és que quasi mai es produeix el retorn), és la causa de molts dels problemes que es produeixen en el sí de les famílies d'acolliment.

⁵² Vol dir per dissimular que no s'ha seguit el procés habitual.

⁵³ Habitualment el curs l'han de fer els dos membres de la parella.

Com que no hi ha estudis sobre els percentatges de retorn dels infants ni tampoc sobre les famílies biològiques que aconsegueixen sortir de la situació que havia provocat la separació dels nens, tot el procés està fonamentat en uns fets imaginaris, totalment allunyats de la nostra realitat. Tot el procés està muntat sobre una base falsa, bucòlica, altruista, estètica i intrínscament correcta però irreal. Tot això provoca molta inseguretat a les famílies d'acolliment i també desconfiança en tots els altres temes que envolten l'acolliment; d'entrada se'ls forma per a una cosa i se'n troben una altra.

Pares d'acolliment: La paraula retorn, nosaltres la paraula retorn ens la vam empassar: retorn, retorn, retorn, sobretot aquest nen té retorn. Llavors quan tu et trobes amb la realitat, això no és veritat.

La majoria de pares d'acolliment amb qui he parlat, defensen que l'acolliment no té res a veure amb l'adopció i una de les coses de què es queixen és que l'Administració les hauria de tractar més separatament. Però a la realitat, com que no es compleixen les temporalitats, es converteix en quelcom molt semblant a l'adopció i es produeix una altra incoherència. Probablement el fet que l'Administració tracti l'adopció i l'acolliment de forma semblant en la realitat, encara que ells mateixos diguin que és diferent, respon al fet que l'Administració sap quina és la realitat i que tot i que voldrien que l'acolliment fos diferent, i hauria de ser-ho, ells saben que la majoria de les vegades no ho és. Al meu entendre, a la pràctica l'acolliment s'acaba convertint en una adopció amb més dificultats per les raons comentades reiteradament en el text: la vinculació amb la família biològica, la tutela de l'Administració, la problemàtica dels infants perduts entre els diferents vincles, les reglamentacions i normatives que s'han de seguir, etc.

Grup de discussió: És brutal. Quan nosaltres vam fer el curset amb la ICIF, sí que ens van remarcar molt i ho entenc i ho marco, eh? Ens van remarcar molt que una de les nostres obligacions en tant que famílies acollidores també era participar en la recuperació de les famílies biològiques.

Pares d'acolliment. sí que recomanaríem l'acolliment, sabent molt el que es fa, eh ? I nosaltres, i això no és fàcil tenir proves, però diríem... El que jo em prendria molt en serio és que tot això no és gens diferent d'una adopció, és el que et deia al principi, no? I que la gent s'ho planteja d'una manera molt diferent a l'adopció, perquè vull dir, tu ets el meu fill, jo sóc el teu pare, això és per sempre, i jo crec que va passar exactament el mateix que passa amb mi.

Quant a la formació dels pares d'acolliment, a part de la formació obligatòria, l'ICAA organitza de tant en tant activitats formatives, però a la realitat són pocs els que hi poden assistir per problemes d'horaris. En el següent paràgraf que correspon a un mail de l'associació:

Mail associació: Us adjuntem la invitació que ens ha arribat de l'ICAA sobre l'escola de mares i pares acollidors. Es tracta d'un taller d'emocions dividit en 3 sessions, malauradament és pels matins de dies laborables.

La resposta dels associats va ser la següent:

Socis AFABAR: Crec que és una burla a les famílies acollidores l'horari, i tindríem de protestar enèrgicament com associació implicada.

El tema que planteja la següent parella és la dificultat d'ajuntar persones de classes socials diferents amb hàbits i oci de vegades desconeguts per l'acollit. De fet hi ha estudis, Fernández. M (2004) que han demostrat que famílies més humils tenen més èxits en els acolliments que d'altres amb un nivell socioeconòmic superior.

Pares d'acolliment: jo, no, és que la veritat és que no sé, no en tinc ni idea si hi ha un model vàlid únicament per tractar tots aquests casos i si el millor és que estiguin en famílies. Suposo que deu ser que per

exemple, va molt a cada cas i encertar-ho, i em sembla molt que no hi ha massa... O sigui, hi ha un problema aquí i és que l'entitat col·laboradora no coneix el nen. Coneix vagament la família. I si aquest nen i aquesta família casaran jo diria que és un tema que no es planteja, perquè en realitat no hi ha manera de saber-ho, abans. Però clar, en el nostre cas som una família, clar, jo... A la universitat, tinc molts llibres, i clar, una família bastant intel·lectual, no una cosa extraordinària, però vull dir, clar, a casa es llegeix, els nostres nanos han jugat sempre tranquils, tenen els seus... Clar, poses un nano que el seu mitjà d'expressió és físic, i clar, aquí hi ha un problema, perquè no casa. No casa.

A part de la formació, les persones se sotmeten a un seguit de proves, entrevistes amb psicòlegs, de vegades dures perquè estan pressionats per les ganes que els donin la idoneïtat i de vegades ningú actua amb sinceritat. Molts pares saben el que és correcte dir o no, segons els criteris establerts; per exemple si és una idoneïtat per a una adopció s'ha de dir que vols ser pare o mare, que necessites els vincles de filiació, si el que vols és un acolliment el que has de dir és que vols ajudar la societat i els nens que necessiten ajut per solidaritat. És com una obre de teatre en què tots tenen els papers estudiats i se'ls saben més o menys bé. Depenen de les possibilitats que han tingut d'accés a la informació a través d'altres persones que han passat per aquests processos o a Internet, o per coneixences de persones implicades, etc.

Mare monoparental: Em van adjudicar la idoneïtat, i llavors vaig anar a l'ICIF, i allò va ser....Jo crec que han estat els nou mesos pitjors de la meua vida, perquè va ser un anar i venir, de fer entrevistes, que m'imagino que deuen tenir la seva raó de ser, amb una psicòloga que era com un moble, que et parlava i ni et mirava, que intentava aplicar-me la psicoanàlisi, no sé com, que jo vaig passar uns nervis horrorosos i jo anava veient aquest nen, i el centre em va dir "No els diguis que l'estàs veient", i jo vaig entrar allà, amb la psicòloga, mostrant una persona que no era jo, m'imagino que per por o per massa prudència, i ella es va fer de mi una idea...Venia a casa meua també. Jo crec que es va fer una idea de mi, d'una persona dèbil; i em van dir que no, que no me'l podia

endur, perquè jo vaig fer una sol·licitud d'acolliment amb nom i cognoms, jo volia aquest nen. Em van dir que em donaven la idoneïtat, però aquest nen no, un altre més petit. I jo no en volia un de més petit. El dia que m'ho van dir, me'n vaig anar d'allà destrossada, vaig passar un parell de setmanes... Li vaig dir que m'ho raonés i jo li vaig refutar tots aquests arguments, i llavors em va dir "Et donaré una altra oportunitat, perquè clar, com que el centre ho ha fet tan malament que et deixa veure aquest nen, tu ja t'has encarinyat d'aquest nen", doncs sí, i tornem a començar les entrevistes amb la psicòloga (amb veu de fàstic), però, bueno, van ser menys entrevistes, perquè això era l'abril i a principis de juny, ja em van dir que sí, que bueno que em donarien una oportunitat.

Aquest és un cas en que es veu la necessitat de la individualització dels casos perquè tot i que probablement és millor que no es conegui el nen prèviament, s'ha de ser prou flexible per donar sortida a les diferents situacions pel bé del nen. De fet, aquest acolliment ha resultat un bon acolliment tant per al nen com per a la mare.

Mare monoparental: Començarem el període d'acoblament.

A l'ICIF no els hi agradava, no els hi agradava a les psicòlogues, el tema del Jordi, perquè veien que teníem molta informació, massa informació, gràcies a que ma germana treballava al centre.

Busquen evitar problemes, perquè l'altre dia vaig haver de portar les mostres de sang al laboratori, i allà hi havia un pare d'acolliment o d'adopció, que violava la seva filla, i llavors vaig dir "Ja!", amb el que em van fer a mi per donar-me la idoneïtat...No m' explico com són tan burros, de donar la idoneïtat a una persona així, perquè ho haurien de veure.

En la següent narració es reflecteix el procés que passen els pares d'acolliment i també l'ambigüïtat i la manca de rigor en el procés; també cal destacar les marcades diferències entre les ICIFS i el reconeixement de la pròpia Administració d'aquestes diferències. No és l'objectiu d'aquesta tesi l'estudi de les diferents ICIFS, i de fet només es presenta la informació recollida dels pares

i també d'alguns professionals, però d'alguna narració es desprèn amb tota claredat que hi ha unes ICIFS més problemàtiques que altres, i que aquestes més problemàtiques ho són en totes les feines que tenen encomanades i d'una forma persistent. S'ha de tenir en compte que les narracions són de pares que no tenen res a veure els uns amb els altres i per tant la coincidència encara té més valor. També es desprèn de les narracions que no donen cap paper als pares sol·licitants, sempre tot és verbalment, per tant els pares no tenen cap constància escrita de res.

Mare monoparental: llavors em van fer una entrevista, més, sí, una miqueta més llarga, em van preguntar una miqueta com era això, perquè ho vols fer?

Llavors vam fer el curs. I clar, el curs en principi a mi em va agradar perquè et donava com informació de coses més reals, que tu t'imagines el que és, no?

Aquesta mare s'ho imaginava com a quelcom que podrien treballar entre tots per millorar la vida del nen però també dels pares biològics. De fet, aquesta és la finalitat principal de l'acolliment. Sorprèn que ja en el curs de formació t'indiquin tot el contrari, que no contactis amb ningú de la família del nen, que no hi pots fer res, etc.

Mare monoparental: Jo ho veia com una cosa molt bucòlica, no és un nen, és una família, i llavors tots serem germans i tots nos estimarem, i serem molt més feliços, i llavors ei, que allí hi ha una mare que està tocada, sobretot la mare, però el pare i tot, tocada, per vés a saber què, però sobretot perquè li han pres el fill. I per tant, tu no hi pots fer res allà, ni se t'ocorri, vull dir, vaig canviar d'idea totalment en aquella reunió. I jo més aviat, escoltava, posava molta atenció, m'interessava molt però no exterioritzava gaire res, fins que va arribar un dia de l'avaluació que et truquen, bueno, també et diuen, truquem, em van dir que jo era, que havien vist que jo era una persona molt solitària, i que devia tenir problemes psicològics, que no estava ben estable del tot, i que no veien que ho pogués fer, i que, bueno. Em va agafar un patatús a mi.

De vegades el procés és molt dolorós. Quan, a la introducció d'aquesta tesi, parlava del fet que les persones implicades en el procés de l'acolliment no es podien considerar sanes segons la definició de salut de l'OMS, em referia a això, al patiment que no et permet tenir l'equilibri necessari per estar bé. Es produeix molt de patiment durant el procés i de vegades continua durant l'acolliment, degut a la burocratització i a mesures que de vegades poden ser contraproductives. Aquest sofriment quasi sempre és fruit d'incerteses, de desconeixements, de manca d'explicacions, etc.

Entrevistadora: o sigui, l'informe ja estava fet, o no?

Mare monoparental: Em van dir quan se va acabar el curs al cap d'una setmana o dos, van dir us trucarem d'un en un ara per dir-vos el resultat

Sí, perquè el informe no l'havien escrit, i llavors em van trucar, em van dir, mira que ens ha semblat que tu psicològicament no estàs estable ni tens, bueno, no funcionas, no veiem que estiguis a punt com per tenir un nen. I llavors em va agafar, bueno, com un drama, no vaig fer res, eh? Em vaig quedar molt parada, bueno, bueno, me'n vaig anar i vaig estar a casa plorant com una desesperada pensant què em passa a mi? Perquè a veure, jo no havia anat mai a cap psicòleg ni mai ningú m'havia dit que havia tingut un problema i llavors no ho entenia. Em vaig aixecar, jo, estava pensant potser sí que hauria d'anar a un psicòleg i fer-me mirar això si estic tan malament.. Llavors em va trucar una noia d'una altra família del curset, una d'aquelles noies, i me va agafar desesperada, plorant amb un amic li estava explicant i és que deia, què m'han fet? Què m'han trobat? Que m'heu vist mai alguna cosa rara?

I em truca i diu, què, com t'ha anat? Diu que no li podia explicar i em diu, ui, a mi també me l'han fotut. Diu, era ella i el seu marit, mos han dit que si teníem problemes sexuals en la nostra relació, que això, bueno, que no estàvem a punt per fer un acolliment perquè entre d'altres teníem problemes que potser fins i tot eren problemes sexuals. Dic però què dius ara? Sí, el meu home s'hi ha encabronat, amb ella, els ha dit que

què es pensaven. Clar, tot això és de paraula, [tot això no està escrit en cap lloc] i ja per aquells dos, l'home això, i després se'n van anar a queixar-se directament perquè van dir, bueno, de què van aquestes, no?.

Tan per aquest cas com per algun altre, sembla que de vegades facin servir la indiferència i la negativa per dissuadir i que davant la insistència de les persones que volen acollir es replantegin el cas. De fet, tan en la narració que segueix com en l'anterior, es pot comprovar el canvi de la resolució en dos casos, posteriorment a la reclamació dels afectats.

Mare monoparental: Però la qüestió és que llavors, com que l'home es va queixar i van dir que sí, que ells podien, pues llavors s'ho van recapacitar, els van tornar a trucar i els van dir, bueno, bueno, pues us farem un informe positiu. I jo no vaig dir res més, però jo em vaig quedar molt feta pols, i llavors uns amics i mes germanes em van dir vés a parlar amb un o altre perquè això no és normal, pot ser que un o altre et pugui veure d'una altra manera, per si no ho han vist bé. Bueno, total, que vaig anar a parlar amb un senyor de Tarragona que és el jefe dels acolliments de Tarragona també, tot això ve perquè la meva família és de Tarragona.

E: Val.

I llavors aquest senyor em va dir, no, en principi diu, les úniques raons per les que no es dona la idoneïtat per acolliments, diu, que jo sàpiga, és a famílies que acaben de perdre un fill seu, diu, això és la raó per la que es diu. No hi ha cap altra més raó. Diu, pot ser que te trobin més a poc a poc o més de pressa un nen que els sembli que té les condicions que tu... però que no és idoni, que jo sàpiga no és per cap altra. Diu, és molt estrany que t'hagin dit que no, i jo estaré pendent, com hi han unes reunions per on passen tots els casos.

I llavors aquest home em diu, això és molt estrany, no pot ser, ja hauria d'haver passat. A més a més hi ha un període de temps que això, diu, truca'ls. I digue'ls-hi que t'enviïn el informe a tu perquè no hi estàs d'acord i voldries que almenys n'hi hagués un altre. I truco i dic,

m'agradaria que m'enviéssiu l'informe, i diu per què? Perquè no hi estic d'acord i diu, ah, és que encara no l'hem fet, si vols, en parlem. I llavors dic, hem de parlar? En tornem a parlar, si no hi estàs d'acord, tornem-ne a parlar. Bueno, i llavors van venir a casa meva i em van dir que bueno, que sí. I llavors dic, però què passa? Home, si tu estàs tan convençuda, no serem nosaltres qui direm que no. Però per què vareu dir que no abans? Sí, però... Dic bueno, dic, no ho sé, alguna raó, vau estar argumentant que no, i ara per què sí? Per què jo m'he queixat? No, perquè sí, bueno, no hi va haver gens d'informació més, només que jo me vaig queixar, vaig demanar el informe i ja està. I llavors, noia què ha passat? Jo sé el que vaig passar però no sé per quina raó hi va haver un que no i després hi va haver un que sí, i llavors van dir, ara et demanem la història de la teva vida. Això és una cosa que no me l'havien demanat abans. I van venir a veure casa meva, que també era un informe que havien de fer i llavors diuen, bueno, també el que potser ens va passar amb tu és que clar, com que ets monoparental només et van fer una entrevista, perquè a les altres famílies normalment fem una entrevista amb ell, una amb ella, una amb els dos, i una amb nens... Hi ha més punts de vista, però amb tu com que només en van veure un.. Bueno, llavors ja me van dir que sí. Bueno, però ara no sabem quan.

Aparentment tot el patiment anterior es podria haver estalviat i probablement la continuació de la història també, amb una informació de què passa mentre estàs esperant que et donin un nen. És un embaràs etern amb la incertesa de si arribarà a bon fi.

Mare monoparental:

E.: I quan temps va passar?

Un any i mig

E: Ja devies estar pensant que no te'l donaven o què?

Clar. Bueno, llavors entremig la meva família trucaven, que t'han dit res?

No, encara no. No pot ser, i com pot ser, i que sí... I entremig bueno, li demanàvem a elles, ah però ja us vam dir que no sabríem quan, no? I llavors va ser quan vam començar a trucar a l'ICAA, a veure si ells

sabien, perquè en tot aquest temps jo no tenia constància de res. Jo no vaig tenir mai constància, no he tingut mai cap paper d'elles, que digués ni que he demanat, ni sí, ni no, ni en espera, ni res. Zero. I clar, si estàs de bones, pues no passa res, però si estàs de males, amb les altres mares pues ens anàvem escalfant i dèiem anem a demana'ls-hi si almenys ells saben que existim i que estem en alguna llista d'espera o alguna cosa, perquè nosaltres no tenim constància de res. Quan les de la ICIF es van assabentar que trucàvem a l'ICAA es van enfadar... i ens trucaven i bueno, ens clavaven bronques de que a veure què fèiem, que si no anava amb elles, per què trucàvem a l'ICAA i bueno, així. I llavors per això una família d'aquelles va dir que es va desentendre de l'ICIF, uns altres ho van deixar del tot. I jo em vaig quedar. Però bueno, entremig vaig escriure una carta formal a l'ICAA dient tota la llista de queixes que tenia i tal, i llavors també em van citar allà, em van explicar, llavors bueno, tingues paciència, i tal. Això era així

Aparentment, sembla que vulguin que passi un temps perquè els acollidors es facin a la idea, però el temps s'escapa de les mans i acaba perjudicant a nens i a pares d'acolliment.

E: I et van rebre a l'ICAA

Mare: Sí

E: I et van dir... van com contestar la carta verbalment

Mare: Sí. Però això, que prenguéis paciència

E: Com si no hi haguessin nens.

Mare: Sí. I això era així, que això era lent, doncs que bueno. No es podia anar de pressa perquè hi havia coses molt delicades i molt complicades entremig. I que si volia un altre ICIF d'aquestes, una altra agència, doncs que bueno, doncs que triés la que volgués, que ells sense cap problema, que si volia que m'ho portessin ells, que bueno, i una mica menys d'un any perquè em diguessin que sí i una mica més d'un any perquè... Total, dos anys. . Clar, al començament les històries eren, per què tarden tant? Perquè això ho fan precisament perquè els embarassos duren nou mesos. No, al revés, per què els embarassos duren nou mesos? Perquè

si en una senyora li arribés un nen de cop el dia que el demana li agafaria un patatús. El que fan els dels acolliments és la mateixa idea, perquè no ens agafi cap patatús. Però és clar, llavors tens uns embarassos eterns. Es passen de la ratlla, sí.

Una de les mares d'acolliment fins i tot descriu l'experiència com un embaràs psicològic.

Mare monoparental: Sí, sobretot per motius d'ansietat, sí que m'havia engreixat. Però vaig estar així octubre, novembre, i al desembre vaig anar al endocrinòleg, i vaig haver d'agafar la baixa un mes i en aquest mes, vaig perdre prop de set quilos, i després, amb la quarantena, cada vegada que em venia la regla, perdia dos quilos. Una companya infermera em va dir que les parteres, després d'haver donat a llum, perdien quilos amb cada regla, i al final vaig perdre nou o déu quilos. I la meva amiga, que és infermera de Salut Pública, que treballa en un CAP de poble i fa de tot i m'ho deia, tu sembles estar embarassada, tens els símptomes, has tingut l'embaràs, t'has engreixat, has parit i ara comences a perdre pes.

6.2.3 Què hi porta el nen a la motxilla?

Uns pares adoptius utilitzaven la metàfora que el nens adoptats arriben amb una *motxilla* a l'esquena, el pes de la qual depèn de l'edat del nen i les circumstàncies que hagi viscut. L'acollit també arriba amb motxilla i és necessari que els pares que l'acullin coneguin tot el que conté per poder-lo ajudar. Aquest aspecte és molt important i pot derivar en l'èxit o el fracàs de l'acolliment. Però això no sempre és així, moltes vegades els infants arriben a la família d'acolliment sense que aquesta conegui quasi res de l'història del infant; qui n'ha tingut cura, amb qui ha viscut, com va arribar al centre, com és

la seva família biològica, com està de salut físicament i psíquicament i un llarg etc.⁵⁴

Pares d'acolliment: *Ell ha viscut sempre en centres, que sapiguem, perquè un problema que hem tingut nosaltres és de falta d'informació exhaustiva, fiable, concreta, de tota la història del nen. Coses molt poc sistemàtiques, vull dir, l'entitat col·laboradora et dóna unes dades, però molt de forma oral i llavors un expedient que té el nen del centre del qual surt, però vaja, no massa.*

És a dir, el que ha passat és que la mare ha desaparegut, no sabem si se sap alguna cosa o no, és a dir, a nosaltres ens van dir que la mare havia tocat fons en el seu procés de drogoaddicció. El nen va néixer amb síndrome d'abstinència. Una cosa curiosa que no acabem de tenir clar és si el nen havia tingut o no la SIDA, els anticossos, si els va negativitzar. Hi ha una certa confusió de si és això, o és una hepatitis, bueno. Però és curiós, les haurien de tenir més clares, aquestes coses, no hem tingut l'expedient mèdic, no hi ha hagut manera d'obtenir l'expedient mèdic que està en un CAP corresponent a l'últim centre on va ser, però no hi ha hagut manera de treure'l d'allà.

Entrevistadora: *El procés des del punt de vista de com us ha ajudat la institució? Com ho has vist tot això? Què es podia millorar, què no?*

P: *Mira, millorar, la informació immediata, la informació de la història del nen, això podria ser més precís, més complet, fins i tot hi podria haver més contacte amb la institució des de la qual surt. El que passa és que per casualitat vam contactar amb la que era la seva tutora allà, que va ser casualitat, i a més a més que va deixar de treballar allà, era una noia molt discreta, que no ha volgut explicar el que havia passat, ella va deixar de treballar allà, i ella ens va donar més informació sobre el nen. I va ser important en el seu moment, això. Jo crec que en aquest tipus de cosa hi podrien fer-hi més. Ara, després el seguiment que fa l'ICIF jo crec que és bo.*

⁵⁴ L'aspecte de la informació sanitària ha estat tractat en l'apartat de *La salut del nen*.

Els pares d'acolliment tenen molta inseguretats, no saben si els nens han estat vacunats o no, la informació sobre l'estat psicològic dels nens encara és més difícil d'obtenir, no es produeix un continu de pla de cures, vist d'una forma amplia des de totes les vessants; salut, educatives, emocionals, etc.

És difícil analitzar el perquè es produeix aquesta desinformació; pot ser que els professionals tinguin por de sobrepassar els límits de la informació que cal donar, també pot ser que la informació sobre els nens estigui dispersa, o que els expedients no estiguin fets correctament i sigui difícil extreure'n la informació. El fet és que això és un punt bastant clau, i aparentment relativament senzill de resoldre. Els pares d'acolliment haurien de rebre un expedient escrit del nen.

També sobte que els professionals donin la informació oralment, perquè si en algun cas es produís una denuncia judicial per part dels pares d'acolliment seria difícil la defensa, però clar això podria passar si hi hagués un responsable referent, però en no ser-hi, no hi ha culpable.

Dintre d'aquest apartat de la informació del nen incloc un tema punyent que és el que els pares d'acolliment anomenen els nens *sense papers*. Això es refereix al fet que moltes vegades els nens arriben a les famílies indocumentats;⁵⁵ això pot passar per mecanismes diferents: fills d'immigrants, fills de persones d'aquí que no els han apuntat al registre ja que per fer-ho no més hi ha quinze dies, o també nens nascuts aquí i abandonats en el naixement i que l'Administració no els ha registrat dintre dels quinze dies establerts . Això representa un dificultat molt gran pels pares d'acolliment, tant per treure'ls del país per vacances, com per l'assistència sanitària, etc. (els assisteixen igual però tenen problemes administratius). De tal manera que el juny de 2008 l'Associació tenia com a primer objectiu pressionar l'Administració per resoldre aquest problema.

6.2.4. Les relacions família biològica/d'acolliment. Les visites o el joc dels despropòsits.

⁵⁵ Sense estar apuntats al registre civil, sense tarjeta sanitària, sense DNI...

Les famílies biològiques i les d'acolliment no es coneixen i la majoria de vegades no saben res l'una de l'altra, tret dels comentaris que els pot fer el nen. Algunes famílies d'acolliment tenen relació amb la biològica, pares, avis o tiets, però sense que l'Administració ho sàpiga. Cap de les famílies entrevistades m'ha comentat que no volgués tenir cap relació amb les famílies biològiques, però l'Administració no ho afavoreix, tot i que teòricament tots han de treballar conjuntament perquè el nen estigui bé i torni al més aviat possible amb la família recuperada del problema que hagi pogut tenir.

Mare Monoparental: Jo he tingut molt de contacte amb la família biològica del nen que tinc ara, perquè vaig fer l'acoblament amb ella, i venia a casa i tot, perquè crec que no la van tenir en compte, a més aquesta noia estava informadíssima, tenia estudis, estava treballant en un Ajuntament. Vull dir, estic parlant d'una persona socialment acceptada i activa. Era una noia que va tenir una depressió molt forta, amb dos fills adolescents i un més petit, i de cop i volta se li retira tot, se li demana a la mare que faci un tractament de desintoxicació durant sis mesos per tornar-li els nens; i se li retornen els tres nens i se li busca una feina, tot per les vacances de Nadal. De manera que aquesta noia es va trobar amb tres criatures, amb una feina de vuit hores, a més que sent les vacances, tenia els nanos tot el dia a casa, allò no va superar-ho i, a més, el pare li demanava diners ... Però és que jo ho vaig dir, que aquesta noia no pot assumir tres criatures de cop, la feina... i és que imagina't la seva responsabilitat quan està patint una depressió des de fa sis mesos, això no pot ser, però no cal ser psicòleg, ni psiquiatre ni res per veure això...Pensa que tot el temps que el nen està amb la mare, excepte l'últim mes, ella em trucava dia sí, dia no. I ens explicàvem, és a dir, el contacte amb la mare va ser molt bo. El contacte, quan ell va retornar a casa, clar, a mi em va fer por, no per ella, per ella no em feia gens de por, em feia por pel pare, perquè jo me'l vaig creuar un parell de vegades i ni hola ni adéu; era un home que anava en cotxe, recollia la mare, el nen, i no deia res, molt malament. I clar, pensava, a aquest com se li girin els cables, com que sap on visc, ve cap aquí i em treu la

criatura. Llavors aquí sí que no la vaig trucar i m'he quedat amb una recança. Ho vaig fer perquè institucionalment em van demanar cap contacte amb la mare. I la mare va firmar els papers de renúncia de la criatura el mes d'agost, i jo aquí tinc molta recança, penso que a aquest nen no se l'ha ajudat, que no em vulguin vendre la pel·lícula, aquesta noia no podia assumir la responsabilitat d'aquestes criatures sortint de la depressió, és impossible. Perquè estant ja mínimament equilibrada, portant la feina, la casa i dos criatures, ja costa de vegades, ja no en parlem que estigués en aquesta situació, amb una criatura de deu mesos, que de cop i volta ets un estrany per a ell.

De fet és curiós, l'Administració insisteix a les persones que tots han de treballar conjuntament, però després actua de forma diferent: en molts casos no vol que es produeixi cap tipus de relació, i en altres vol que hi hagi relació, però poca. Aquesta relació de vegades pot ser amb un o els dos pares biològics, però altres vegades (això es produeix força sovint amb els germans) la relació es produeix amb els avis o ties dels nens.

Quant a les visites dels infants amb la família biològica, constitueixen un tema cabdal en les narracions de les famílies d'acolliment. Aquestes visites són una font de problemes i de sofriment i els relats plantegen diferents conflictes.

Per una banda, el compliment de la família biològica amb les visites de vegades és irregular i això fa patir molt els nens, que freqüentment fan una regressió que es tradueix amb pors nocturnes, enuresi quan ja ho tenien controlat i un llarg etc. D'altra banda, hi ha el problema que representa algunes vegades per les famílies d'acolliment portar els nens a les visites, i també l'horari d'aquestes visites. Habitualment les visites són en horari laboral i escolar perquè moltes vegades requereixen la presència d'una persona de l'Administració i aquestes tenen horari de funcionari. Aquest fet, que pot semblar anecdòtic, té molta importància perquè els nens han de sortir de l'escola en hores lectives i a més de perdre's classes, han de donar

explicacions d'on van, tan si volen comentar-ho com si no. Hem de tenir en compte que molts d'aquests nens ja s'han d'enfrontar a problemes d'aprenentatge deguts a diferents causes i perdre classes és una dificultat afegida.

Pares d'acolliment: A l'últim hivern va estar bastant sense venir a les visites (la mare biològica), va estar com uns cinc mesos que per una cosa o l'altra no va venir, ens va dir que ja veia que aquestes visites no funcionaven; un dia el nen es va fer caca durant la visita... a més a més aquest nen està tota l'estona pendent del rellotge.

Mare monoparental: Les visites, aquestes visites que fa amb el germà petit, torna malament. Agressiu, bueno, agressiu; mira, ma mare tenia un petit arbre al pati, que l'havien plantat, i va arribar un dia de la visita amb un pal i el va destrossar, però clar, suposo que per algun lloc ha de treure l'angoixa, perquè que tu tinguis una família d'acolliment que t'estimi molt, però que saps que entre ells i tu hi ha una barrera de ferro, perquè ell no la pugui superar i no pugui estimar més; "sí que m'estimen i tinc una família ara, però i aquells altres que tinc per allà?" Tot el que li havia passat fins als tres anys, que va estar amb la família biològica, i després se'n va anar al centre i té prioritat la família biològica perquè quan t'ho expliquen teòricament, ho entens. Si aquella família és una família que està passant un mal moment i aquest nen s'ha de retornar, tothom entén que aquesta família ha de tenir unes visites i que encara que sigui que duri molt, aquella família té el nen, al nen li convé... Tot això ho entenem, perfecte, però quan veus la realitat, llavors ve la gran diferència... que vull dir, els mimats són les famílies biològiques, molt més mimats que nosaltres, perquè és molt important que vegi la família biològica, però ara, tu t'has de desplaçar, el nen s'ha de perdre hores d'escola. Som els últims monos, eh? És perquè primer potser és la família biològica, després són els nens i al final nosaltres. I diem, bueno a veure, val, però no. Llavors sí aquesta família veuen que no compleix o no se'n fa bé el càrrec o que no compleix les normes, sembla que ara ho comencen a entendre, doncs que donin un termini.

El tema de les visites és una font de conflictes, difícil com explica la narració anterior. Però encara es troba més agreujat pel fet de la desconexió que existeix entre ambdues institucions i ambdós grups de treball depenent de la DEGAIA i de l'ICAA. Probablement amb un sol equip i un sol responsable, la valoració de la pertinença de les visites i de com i quan, estaria més mesurada i més clars els objectius i la seva conveniència o no, sempre pensant en el bé del nen.

Pares acolliment múltiple: Però és que dins dels EAIA passa el mateix. Perquè l'EAIA que porta la família biològica no porta la família acollidora encara que sigui biològica (vol dir família extensa en el cas d'acolliment en família extensa) igual, llavors què passa? Jo moltes vegades he demanat per poder fer una entrevista amb l'equip de l'altre cantó. Noooooooooo, però nosaltres mateixos que som família tots, que ens coneixem tots, que igual dinem la setmana que ve perquè és Nadal, no ens podem trobar en una sala tots assentats. Escolti, jo puc anar a explicar l'altre equip, a lo millor jo t'ho haig d'explicar a tu, tu has de explicar-ho a l'altre, l'altre ho ha d'explicar al referent, el referent ... Assentem-nos i expliquem-ho tots plegats, és molt més còmode. He tardat set anys per aconseguir que la noia de l'EAIA em digui val, doncs assentem-nos i fem-ho.

El règim que s'estableixen tampoc s'entén massa i sobretot per què el mantenen quan no va bé. Sembla que no escoltin els pares d'acolliment, persones que d'altra banda tenen molta informació sobre el nen. Més que el bé del nen, de vegades sembla que es treballi per el bé de les famílies biològiques, és com si el sistema esgotés totes les possibilitats abans de separar el nen de la família biològica, però fins a uns extrems que acaben recaient en el nen i empitjorant encara més el seu desenvolupament i produint-li més sofriment..

Pares d'acolliment: Bueno, total, que va passar a un règim de visites mensual, tot el diumenge amb visita lliure. Llavors l'ICIF ens va

aconseguir un voluntari que ens l'acompanyava a la Plaça Catalunya, el deixava amb la seva mare i llavors l'anava a recollir a una hora determinada. Bueno, sempre amb inseguretat de si venia la mare o no, el nen fent-se un fart de patir, i després se'ns posava la pell de gallina amb el que el nano ens explicava. Que si s'havia adormit en el metro i se li havien passat les parades, de que bueno... Tot tipus d'anècdotes.

La mare no venia i la tieta biològica demanava visites. Nosaltres vam dir que no, entre altres coses perquè sabíem, ens van dir en un moment determinat que estava a punt de marxar a Austràlia, i nosaltres vam dir, bueno, un abandono més? És que és molt fort. Ens vam negar, va venir el responsable de l'EAIA, va venir aquí a casa nostra, aquí dalt, mirant-nos de convèncer d'una forma molt suau i després un altre dia ens van insistir perquè tinguéssim una altra reunió allà a l'ICIF i va venir la tia. Era territori d'ells i en allà ens van pressionar d'una manera horrible. Era horrorós, fins que vam dir que sí. Jo crec que les visites amb la tieta en aquella època li van fer més mal que bé, perquè va tenir dues visites i se'n va anar a Austràlia.

Una de les coses que angoixa més els pares d'acolliment és la incertesa, el desconeixement. Evidentment, els casos de vegades són complicats i requereixen decisions difícils de prendre, però d'altres fa la sensació que pot ser que s'estableixi una mesura i que costi massa tornar a replantejar-la per fer canvis si es considera adequat

Pares d'acolliment: el nen és un nen maco i bo. Molt bo. Però trencat per dintre. No, però és una situació, una situació provisional no pot ser permanent. I l'acolliment tal i com s'està portant aquí és una situació provisional, és una mesura de provisionalitat però que queda crònica. Però estan despenjats crònicament. No saben quan tindrà visites, quan no en tindrà, si les han suspès, o quan les tornarà a tenir, si tornarà amb la família, si no tornarà, fins quan estarà aquí, fins quan no estarà. Qui pot viure així. Al començament ens van dir que la seva mare estava temporades a Galícia, i a temporades estava aquí. Llavors havien establert internament, com que la mare no sabien mai si hi anava o si no

hi anava, a les visites. Aleshores, doncs mira hem pactat que la mare pugui trucar-lo, però no d'una manera continuada, i no que tingui el telèfon de casa perquè sinó serà un desastre, però sí, sí, tenim un mòbil que l'utilitzem només per això i el tenim engegat una hora setmanal, el dimecres era de set a vuit del vespre, i en aquest telèfon i a aquesta hora doncs la mare pot trucar el nen.

Això va representar molts inconvenients. Primer, munta't la vida a base d'estar en un lloc que hi hagi cobertura. Per exemple, dimecres no podíem anar en metro aquella hora. A l'estiu estàs a fora de vacances, vés a saber si hi ha cobertura. Després, la meitat dels dies, no trucava. Normalment esperant la trucada, no esperant-la, és tremendo. Després a veure quan parlava per telèfon el nen amb la mare, ningú controlava els missatges que la mare donava al nen i que el nen donava a la mare. Després hem sabut que el nen li va dir el col·legi en el que estava, a la mare, l'adreça d'aquí, per sort la mare no s'ho va apuntar. Després una altra cosa, les visites havien de ser vigilades, no? Bueno, doncs totes les visites s'havien de fer a la DEGAIA, allà al carrer Aragó, val. Allà, horari de funcionari, i per tant dintre d'horari escolar. Et quedés sorprès, el nen l'has de treure de l'escola, amb els nervis que representa aquell dia estar allà, i l'has de tornar a l'escola, passant nervis i explicant als altres nens, vaig a veure la meva mare. Facilitats per normalitzar la vida de ningú, cap. Això és una falta de sensibilitat important. Després a veure què més et diria. En termes generals, jo crec que la sensació ha estat que tant les fixes o referents, com els EAIAS, el seguiment que fan del cas, ja ho comentàvem l'altre dia, probablement estan superats perquè porten més casos dels que poden assumir bé, no? Però la sensació que tens és que qui dia passa, any empeny, i per tant no es preocupen massa del cas fins que no hi ha un pollastre considerable. Quan hi ha un problema llavors sí que es mouen i reaccionen, val, i aleshores sempre ha estat la sensació aquesta de veure el patiment immens del nen, veure que el nen es va trencant, que es va desintegrant, que cada vegada que hi ha una visita, si hi ha una visita, queda absolutament xuclat, absorbit, enyorat de la mare.

El sistema i el lloc de les visites tampoc sembla el més adequat, no és un lloc alegre, no conta amb diferents circuits per evitar que les famílies no es vegin, en cas que així estigui determinat. Tot plegat incrementa l'angoixa de totes les parts.

Mare monoparental: Ella és clar, la idea era que les visites tancades a la DGAIA són perquè ella no sàpiga ni qui sóc jo, que és una cosa molt cutre també, perquè anar... On era la DGAIA? Al carrer Girona amb Aragó. Jo només he anat una vegada allà. Quan anàvem a les visites ens trobàvem a Bruc-Aragó. Allà pel carrer. La nena anava amb un assistent social i jo me quedava allà dissimulant i després al cap d'una hora tornaven allà al mig del carrer, vull dir que és una cosa així, però bueno, és que això també t'ho diuen als cursets, et diuen perquè a uns pares biològics els hi tornin el nen només els hi demanen el mínim. I això és la part pitjor de tot, no? En canvi, a uns pares, per ser acollidors els hi demanen el màxim, no? I llavors clar, un jutge pot dir ara ja està a punt perquè se'n torni amb sa mare i tu veus les condicions en què se'n torna i te'n fas creus, no? Això no ho vull per ningú, però...

Un altre problema que he recollit és que de vegades una EAIA retira les visites perquè ha vist que no funcionen per diferents causes; absència dels pares, sofriment del nen, irresponsabilitat, etc. Llavors per les causes que sigui la família biològica canvia de domicili i passa a portar-los un altre EAIA i aquests tornen a instaurar les visites, tornant a començar tot el procés.

Mail associació: Ayer recibí una llamada d'un socio de Afabar, preocupado porque tienen un niño de acogida desde hace 4 años, que ha pasado ya por 3 abandonos de los padres, el primero de la retirada y los otros 2 de las visitas que les retiraron por ver que no tenían solución. Ahora los padres han cambiado otra vez de domicilio, y el EAIA también es otro. Pasados varios meses, los padres biológicos han solicitado al nuevo EAIA visitas de nuevo con el niño. Los padres de acogida están indignados y no saben qué hacer. Además esta situación les ha llevado a cortar relaciones con la ICIF que les lleva el caso por no entenderse. La

familia no quiere que de nuevo el niño se vea obligado a las visitas y vuelva a ser dejado por la familia biológica en unos meses, como hasta la fecha ha ocurrido.

Com hem pogut veure, el tema de les visites és una font de sofriment; el que he posat fins aquí són uns quants exemples, però la realitat és encara més dura. Tothom està d'acord en els principals problemes de les visites: on s'han de fer, amb quina freqüència, amb quin control?, etc. Segons els pares d'acolliment el problema de les visites és sobretot que no es mira prou l'interès del nen, al nen li convé o no fer-les? O són els pares biològics a qui convé?. El lloc és trist i poc adequat i els horaris són impresentables.

La prova que aquestes visites s'han de controlar millor és que alguns pares d'acolliment relaten, amb la gravadora tancada, que alguns nens han sofert abusos en les visites als domicilis de la família biològica i fins i tot m'han explicat algun cas en les visites vigilades a la DEGAIA.

Quan vaig començar a fer aquest treball, l'Associació tenia com un dels seus objectius resoldre el tema de l'horari de les visites en hores escolars, semblava que el tema es resoldria fàcilment perquè era de sentit comú. Doncs bé, encara no s'ha resolt, perquè els horaris i les vacances del funcionariat no ho permeten. Finalment, el febrer de 2009 el Parlament ha aprovat la les visites en cap de setmana, però no se sap quant tardarà l'aplicació de la mesura.

6.3 Vincles

6.3.1 La motivació

Les raons perquè les persones arriben a voler acollir un infant són molt variables. Una aspecte remarcable és que moltes vegades coneixen el nen abans de sol·licitar l'acolliment. Aquest coneixement previ arriba per veïnatge, a través d'un familiar que treballa en algun centre o en algun servei social. En altres casos s'ha començat com a família col·laboradora i s'ha acabat acollint aquell nen. I en d'altres se sol·licita sense cap contacte previ. En aquest punt

seria discutible la utilització del contacte previ amb els nens. De segur que augmentaria el nombre de persones acollidores, però alhora també podria augmentar el número de persones que acullen portades per un impuls irreflexiu i podrien augmentar els fracassos en l'acolliment. En tot cas, és un tema de caire psicològic que s'escapa dels resultats que aquí es volen presentar.

Mare monoparental: la meva acollida va ser arrel de conèixer el nen; em va agafar la mà i jo ho vaig interpretar com "Ajuda'm".

Moltes vegades són mestres que han conegut l'acolliment per haver tingut nens acollits a les seves classes, o nens que han estat portats a l'escola des dels centres. No totes els centres tenen escola pròpia. Si no és així, porten els nens a l'escola que els correspon pel lloc on està ubicat el centre. Tal com s'ha comentat en el paràgraf anterior, el fet de conèixer els nens o famílies que han acollit augmenta les possibilitats que una persona aculli.

El testimoni següent pertany a una persona que havia col·laborat tenint a casa uns nens perquè es va detectar una situació de risc a l'escola en què ella treballava. Entre tots els mestres van aguantar la situació perquè aquests nens no haguessin d'anar en un centre i poguessin anar directament a una família d'acolliment.

Mare monoparental: jo en aquell moment no tenia fills ni tenia res, i vaig pensar en això com una possibilitat, sobretot pensant que els tres nens ja els havia tingut a casa, per què no oficialitzar-ho una mica més? Llavors em vaig posar en contacte amb aquesta associació...

Els pares s'identifiquen com a solidaris però sobretot amb la societat, no tant amb el nen directament, de la qual esperen un intercanvi

Pares d'acolliment: El que diríem és que no hi ha hagut tant una actitud caritativa, que també hi és, clar, això és innegable, com una actitud de voler fer una experiència seriosa d'incorporar l'altre, el que és diferent. I això té unes connotacions religioses i unes connotacions humanes. Però

vull dir, la motivació no era purament altruista en aquest sentit desinteressat, que també, sinó també molt conscients que era una experiència que ens aportaria moltes coses. I és veritat, ens ha aportat moltes coses. Diguem, la motivació, perquè la motivació per la qual vam fer l'acolliment va ser pensant en què havíem tingut tres nanos, es porten dos anys cada un, i bueno, l'experiència havia estat intensa i dura, però també gratificant. I bueno, vam pensar que afegir-hi aquí un nano vingut de fora podia ser explosiu però també podia ser interessant com a experiència de solidaritat, no? Viscuda intensament, no fent un donatiu, sinó tenir el donatiu a dins de casa, diguem. I va ser aquesta, com que els nanos s'hi han posat bé des del principi i van ser molt conscients de les renúncies que comportaria això, i les han assumit molt bé, doncs, amb aquest punt de vista, ha anat bé

Alguns pares d'acolliment són molt contraris al fet que un nen creixi en un centre, estan convençuts que el centre no pot ser mai bo. L'internament en un centre és una mesura que la veuen com quelcom que només s'hauria d'utilitzar en casos en què fos impossible que el nen estigués amb una família. Aquesta, de vegades, també és una motivació per acollir, evitar que almenys un nen no estigui internat.

Pares d'acolliment: Ens ho vam plantejar perquè vam pensar que era una bona idea, l'acolliment com a tal. Que un nano no té res, no hi ha de fer res en un centre. O sigui, el centre hauria de ser l'excepció. El sistema hauria de ser l'acolliment, per anar bé. Llavors, quan la Generalitat fa una campanya, per sort o per desgràcia o per lo que sigui, pues, crac, tires endavant. I això és lo que vam fer nosaltres, i estem parlant de l'any noranta-tres o així, de la primera campanya que va fer la Generalitat.

Moltes famílies ho tiren endavant pensant en la temporalitat. És una forma de fer un servei a la societat, tenint cura d'un nen durant un temps. De vegades són persones soles. D'altres, parelles d'una certa edat que s'han quedat sols,

els fills han marxat i encara es troben amb forces de poder fer aquest tipus de feina, durant un temps. En aquests casos es produeix el problema de la dissociació entre el que han ensenyat i insistit als pares d'acolliment, que és el *retorn*, i la realitat, i és que gairebé mai es produeix el retorn. Per tant molts dels pares d'acolliment se sorprenden i es troben amb un problema que no s'havien plantejat. Els nens que pensaven tenir una temporada, els tindran sempre. Quan facin divuit anys, si ells no tenen cura dels acollits, l'Administració tampoc (A partir de l'any 2009 l'Administració té un programa per als nens quan fan els divuit anys, però encara no se'n coneix l'eficàcia). En altres casos, al cap dels anys és possible que els plantegin l'adopció. Llavors els pares d'acolliment que no volien adoptar, que volien acollir, que volien la temporalitat, acaben adoptant perquè estimen els nens i no els volen fer passar per un altre abandó. De vegades, adoptar és un problema per aquestes famílies perquè deixen de rebre ajut de l'Administració, i sobretot, perquè es troben amb una situació que no és la que ells volien.

Mare monoparental: Visc sola. Abans he estat casada. Em vaig separar ja fa temps, però quan vaig començar a pensar en tot això ja feia temps que estava sola. I bueno, llavors vaig pensar que això era una altra cosa, una cosa diferent. Al mateix temps jo tenia nebots [...] i era molt devota, i em vaig tornar molt devota dels nebots, que va ser sorpresa meva, també, no? I llavors vaig anar barrejant coses de pensar, mira si hi ha nens d'aquests que veus que no poden estar amb la seva família per una temporada, perquè en principi és això, no?.

Aquesta mare, en la següent narració, afegeix el tema de la reinserció. Ella argumenta la dificultat de com es pot reinserir, o sigui integrar un nen en una col·lectivitat de la qual han estat separats temporalment a causa d'algun problema social, si és un nen que no ha estat mai inserit .

Mare monoparental: Jo vaig començar perquè coneixia una persona que tenia un centre i jo visitava el centre de tant en tant quan la visitava en ella. Quan veia aquells nens allà, doncs a mi em feien molta pena. Perquè el que veia era una gran desestructuració en cada un d'aquells

nens. I a més a més tots se t'enganxaven molt, no? Veies que necessitaven doncs, el contacte i tal. I després per altra banda, a la televisió, veies que a l'Àfrica, a l'Índia, que tal, ha passat això, a Brasil. Bueno, tants i tants i tants països que hi ha, tants i tants i tants nens que estan tan desemparats. I la gran impossibilitat d'anar-hi, primer perquè jo sóc una mare divorciada amb dos nanos petits, amb lo qual ...no em podia ni plantejar desplaçar-me enlloc. I segon perquè bueno, a nivell econòmic tampoc em podia permetre deixar els meus fills amb algú i marxar jo on fos a ajudar els altres, no? Havia de tocar de peus a terra. Però sí que em va començar doncs a entrar el cuquet de dir, doncs bueno, escolta, potser no cal anar al Brasil, potser no cal anar a l'Índia, potser no cal anar a Àfrica. Aquí també hi ha nens que estan patint i que necessiten que se'ls ajudi. Bueno, maneres d'ajudar-los, doncs quan facin una marató donaré cent euros i ajudaré els nens amb síndrome de Down, quan facin una altra cosa, una altra cosa. Bueno, però no és això el que jo buscava. El que jo buscava era una cosa molt més directa. Una cosa que sempre em passava pel cap és quan es parlava de reinserció. I jo mirava els nens del centre i pensava, però com es poden reinserir unes persones, uns nens que no s'han tractat? Estem parlant de reinserir una cosa que no ha estat mai inserida.

O sigui, un nen en un centre no es pot inserir. Per què? Perquè a veure, una família, una família, sigui monoparental, és el meu cas, sigui de parelles del mateix sexe, sigui el que sigui, és una estructura, que és el que ells necessiten. Necessiten una estructura, saber on són, saber a quina hora s'han de llevar, saber com es cuina, saber com es renta, saber com les coses es fan, perquè en un centre, sí, tenen el menjar a taula, tenen la roba neta i tenen tal, però no tenen tot el procés diari de neteja, de cuina, de compra, de... Tot això no ho tenen. Aquest nen, aquesta nena quina possibilitat té, quan té divuit anys? La possibilitat que té és anar-se'n amb el pare o amb la mare perquè no té cap més possibilitat. A no ser que sigui tan bon minyó o tan bona minyona, i aguantí, suporti i passi per tot el que ha de passar en un centre. Una de les coses pitjors en un centre són els canvis que hi ha d'educadors. Els canvis de referents. Tots aquests nens tenen un referent i aquest

referent es diu Pepito avui i demà es diu Joan. Tu veuràs les coses d'una manera, jo les veuré d'una altra, però sempre les veuré de la mateixa manera. Llavors, per mi els acolliments van començar per aquí. Vaig començar l'acolliment amb una patacada, perquè va ser una noia de catorze anys que feia deu anys que estava en un centre.

Segons aquesta mare, la família d'acolliment té la possibilitat d'oferir una estructura. Els inicis de les relacions estructurades els dona la família, els llaços de parentiu.

6.3.2 Emocions; Sofriment. Enamorament.

La teoria de la vinculació (*attachment*) va ser creada per Bowlby l'any 1958 i sorgeix de la conjunció de línies dominants del camp biològic i social. En l'espècie humana les emocions més intenses sorgeixen en formar-se, mantenir-se, desorganitzar-se o renovar-se les relacions de vinculació. Com diu Ripol-Millet (1990) convé tenir present la diferència entre el vincle i el comportament vinculant que només s'activa en determinades condicions, com per exemple amb l'absència o la falta de la figura amb qui s'ha establert el vincle. Aquest comportament vinculant és el que d'entrada s'activaria al començament de l'acolliment, tot i que aquest comportament pot anar canviant cap a una vinculació més completa.

Podríem dir que l'acolliment actualment comporta tot un compendi d'emocions; tant positives, com negatives i ambigües. Quan parles amb els implicats, la impressió és d'una explosió, perquè les emocions es barregen les unes amb les altres constantment. Com a emocions positives que més sovint hi estan presents trobem l'amor en totes les seves formes i l'alegria. Com a negatives, la ira, la tristesa i l'angoixa; i com ambigües, l'esperança i la compassió, en el sentit que t'afecta el sofriment d'un altre i desitges ajudar-lo.

Siguin quines siguin les causes per les quals l'Administració agafa la tutela d'un nen i es produeix un acolliment, en un percentatge molt gran hi ha sofriment, de vegades per totes les parts o per alguna de les parts. Fa la sensació que quan

la situació és molt difícil surt la tendència d'autoprotecció i es treu importància als relats que llegits fredament comporten un grau de tristesa i angoixa molt gran. En el següent relat és fàcil imaginar aquests nens que havien perdut el vincle; primer amb la mare (els va abandonar), després amb el pare (estava malalt; era drogodependent i patia una depressió) i posteriorment amb l'àvia, que en un primer moment va fer l'acolliment com a família extensa però que posteriorment no va tenir forces per continuar i van anar a un centre .

Àvia biològica: Al principio lloraban. Los dejaba en la puerta y lloraban ellos y lloraba yo. Porque cuando los acababa de dejar bajaba por el camino de Santa Perpetua.. Parecía que sentía el lloro constantemente. Pero ahora no. Ahora los llevo, me dan un beso, me dicen “Adiós yaya”. Y yo también bajo contenta porque sé que están bien en la aldea.

El següent relat correspon a una mare amb molt poques possibilitats que li puguin tornar la criatura, per drogoaddicció i infecció pel Virus de la Immunodeficiència Humana sense adherència al tractament; per adherència al tractament mèdic s'entén el fet de no prendre la medicació o de prendre-la incorrectament, en relació a la dosi i a la constància. Aquesta dona relatava que mai havia pres el tractament ni tan sols quan estava embarassada, tot i que va tenir sort i la nena va néixer sense el virus. Tenia un problema important amb les pastilles, encara que volia no podia prendre-les, tot i que el seu estat era molt delicat i les defenses que tenia estaven en unes xifres molt perilloses. Tot i així, amb aquestes possibilitats tant minses de supervivència, la mare té angoixa i por que la nena estigui amb una altra família i que li prenguin.

Mare biològica: Me llamo Rosa. Vivo en Viladecans. He estado viviendo con mis padres hasta ahora. Tengo seis hermanos. Estuve casada una vez, pero me separé porque esta persona me pegó los anticuerpos⁵⁶ y nunca me lo dijo. Me case a los 18 años y ahora tengo 33.

Bueno, pues le dejé. Él estaba en prisión. Y yo caí en la droga y estuve en prisión 3 años. Le di otra oportunidad. Yo ya estaba desenganchada

⁵⁶ Anticuerpos vol dir els anticossos del VIH. Una persona que té els anticossos vol dir que està infectada pel VIH.

cuando le di la oportunidad. Me volvió a enganchar a la droga; a raíz de ahí, el fallo fue expreso. Yo conocí al padre de mi hija y, bueno, con este chico, que es gitano, llevo ya 5 años con él. Y tuve a la niña.

No, si yo veo bien lo de los familiares, pero a veces tengo miedo... Miedo de que la lleven a una casa de éstas (familia d'acolliment) y no la vuelva a ver. A lo mejor me equivoco, a lo mejor no es así, pero...

En el següent cas és el nen el que té por. Aquest tema no està gaire descrit a la literatura però la diferència entre la vida en un centre o en una casa és molt gran, alguns d'aquests nens porten temps en els centres i tenen els hàbits de vida molt adquirits. L'adaptació no sempre és fàcil i també comporta por i sofriment.

Mare monoparental: Aquella nit es va quedar i tenia por, normal, perquè estava acostumat a un centre amb molts nens més. Tenia por, plorava, i la solució, al final, va ser el que jo havia pensat, d'instint de mare, va dormir amb mi, i això que el psicòleg m'ho va prohibir ben expressament, i els psicòlegs, de vegades...

El que fa diferent aquest cas és que correspon a una mare d'acolliment d'urgència –posteriorment a aquest acolliment d'urgència va deixar la feina i ara és una acollidora múltiple– que planteja el sofriment i el dol que pateix quan s'emporten el nen que ha estat cuidant, de vegades força mesos, i de qui no sempre en sabrà res més. A través dels diferents relats, sembla que aquesta compartimentació tan marcada de tots els implicats en l'acolliment tan sols porta més sofriment a situacions que ja són prou dures. Tothom pateix, no sabem què passaria si els casos es portessin d'una forma més oberta amb més participació de tots, però és difícil que fos pitjor, atesos els resultats actuals, en què quasi ningú se salva del dolor. El reconeixement social de la feina que fan les famílies acollidores, tan d'urgència com de llarga durada, és molt escàs. No sé si pot respondre al fet del cobrament per la feina que fan, cobrament d'altra banda simbòlic, ja que no dóna per gaire cosa més que per a la manutenció. Les famílies acollidores no són salvadores d'una societat que no es preocupa

dels seus membres més febles amb problemes, però sí que caldria valorar que fan un servei útil i difícil i que a la llarga pot beneficiar a tota la societat ajudant a inserir persones que d'altra manera ho hagueren tingut encara més difícil.

Mare d'acolliment múltiple: Jo aquí voldria deixar palès que tots els acollidors que han fet acolliments de bebès d'urgències, quan s'emporten els nens, els hi ve [com una mort]. Això a mi m'agradaria que es digués, vull dir, això es transmet perquè el que fa l'Administració és tallar [el vincle] entre la mare acollidora i la mare adoptant, suposo que a la mare adoptant ja li interessa, no a totes, perquè jo conec mares adoptives que els hi agradaria que els seus fills seguissin estant amb una mare acollidora perquè garanteix una qualitat de vida d'aquest nen que no pot garantir el centre. No és el mateix un bebè de tretze dies tres mesos amb una mare, que tres mesos en un centre, val? Per tant, aquesta mare adoptiva hauria de reconèixer el treball de la mare acollidora i sobretot reconèixer que té un sentiment i que a aquest nen se l'estima. Hi hauria d'haver un vincle, jo no dic un vincle continu, on està el nen, què fa el nen? Però un vincle anual, una felicitació, una fotografia, el nen té un any, el nen té dos anys, el nen té tres anys.

És una lluita per obtenir la vinculació, tots volen tenir el vincle més pròxim amb l'infant i volen trencar les relacions amb els altres, produint tot plegat al meu entendre una situació en la qual al nen li és molt difícil reconstruir, en cas que ho vulgui, la seva història.

En el cas de l'adopció, la cerca dels orígens ha estat un tema molt debatut, i en l'actualitat el nen té el dret legal de conèixer-los. Podríem arribar a la paradoxa que en alguns casos fos més difícil conèixer els orígens d'alguns dels infants acollits que dels adoptats, com a conseqüència d'aquesta por i l'ocultació perquè no s'estableixin contactes entre la família biològica i la d'acolliment.

En l'adopció es parla fins i tot d'adopció oberta⁵⁷ quan els pares biològics i els adoptants tenen relació. No es coneixen els resultats d'aquesta nova forma perquè falten estudis i suficient evidència científica com per saber els pros i els contres d'aquest nou model.

D'altra banda, en el següent relat aquesta mare d'acolliment manifesta que seria millor pels nens que s'establís una relació més fluida entre tots els qui han intervingut en la cura del nen. Habitualment quan un nen que ha estat en acolliment passa a l'adopció, els pares d'acolliment i els d'adopció no tenen cap contacte o molt poc. La mare d'acolliment, tot i que hagi tingut el nen durant un període llarg, moltes vegades no en sap res més.

Mare d'acolliment múltiple: D'aquest nen no n'he sabut res més, tinc el telèfon dels pares adoptius, però els vaig trucar el primer any per demanar com estava el nen, la mare em va dir que havia de penjar perquè el nen plorava, o sigui que em va engegar literalment a la merda, i ho dic així de clar, amb lo qual pues dic, bueno, si vo, l'ella té el telèfon, que em truqui o lo que vulgui. No n'he sabut mai res, per tant suposo que volen tallar amb mi el vincle, es pensen, suposo, que li fan un bé i no li fan cap bé, perquè [és una tata] que t'ha cuidat quan ets petit, molts hem tingut una tata⁵⁸, o una... Igual que jo vaig fer un escrit sobre aquest nen, jo vaig explicar el que jo creia que sentia a la seva mare perquè aquest nen dius, per què tenia aquests cognoms que li va donar l'Administració? Perquè jo vaig reclamar cognoms que es deia X Y⁵⁹ i era impossible cada vegada que anava a Sant Joan de Déu, Fulano X Y, per l'amor de Déu, aquest nen ha de tenir uns cognoms, quin era l'origen dels cognoms, quin era l'origen del nom, el dibuixet que li havien fet les infermeres amb el seu nom, que el nom li van posar les infermeres, el cordó umbilical, tot un àlbum, la primera arribada a casa, una foto, com la primera foto que se li fa a un nen que neix, la primera

⁵⁷ Berastegui, Ana (2009). L'adopció oberta la ha promogut el model anglosaxó, per evitar l'acolliment permanent. Newsletter 5. Adopciones, familias e Infancias.

⁵⁸ Tata, o mainadera, persona que cuida un nen durant un temps.

⁵⁹ Nen sense cognoms. Li posaven de primer cognom X i de segon Y.

foto dels tretze dies de vida, i tota una mica d'història, per on ha passat, perquè aquest nen necessitarà quan sigui gran saber, d'on vinc. Fins aquí he arribat i d'on vinc.

En algunes de les narracions també han sortit referències a la importància dels objectes, dels records, fotos. Evidentment, si tal com hem dit alguns d'aquests nens no tenen ni nom, molts d'ells no tenen cap objecte que els pertanyi. Els centres, o alguns centres, no tenen cura que el nen tingui les seves pertinences i les guardi i s'hi reconegui. Els objectes ajuden a recordar i no només això, si no que de vegades, els objectes són els propis records. De fet, a molts ens ha passat que de vegades no saps si tens un record o si el record el produeix el propi objecte. Per exemple, no saps si recordes que quan tenies dos anys tenies un gos que dormia damunt les teves sabatilles o si ho recordes perquè has vist la foto del gos damunt les sabatilles. Com diu Daniel Miller(2008) les relacions que s'estableixen entre els parents i els seus objectes familiars passen a ser símbols centrals de les seves relacions –entre nens, parelles, germans i amics– i de les que estableixen amb d'altres persones.

Els objectes ajuden a crear identitat. Per què alguns d'aquests nens no tenen objectes?. La vida els ha portat a no tenir pare i mare durant un temps més o menys llarg, però per què no tenen objectes que els identifiquin?

Mare d'acolliment múltiple: *Sí, sí els regals pels aniversaris, sí que els hi fem, bé, però al principi els duren pocs dies perquè, com que no tenen res seu, el que tenen no ho valoren.*

Entrevistadora: *Ja...*

M: *En canvi, per exemple, al cap de dos anys els regales una tonteria i allò ho tenen com... Els meus per exemple tenen, jo tinc molta mania de comprar caixetes, caixes, no? Tenen caixes i a dins hi tenen dibuixos que els hi han fet les seves germanes, un no sé què, les seves espelmetes d'aniversari.*

E: *Els records.*

M: *Els he ensenyat això, a guardar-ho per quan sigueu grans, tindreu aquestes cosetes que us agradaran molt, però al principi, un cotxe*

d'aquests que van teledirigits. Un cotxe teledirigit? Però si en dos dies te'l foten contra una farola. En canvi després els compres un cotxe d'aquests del tot a cent que fas així i allò ho tenen a la prestatgeria com un déu, quan ha passat un temps. Però clar, jo penso.....

La següent narració correspon a una mare d'acolliment d'urgència, en què es veu que tot i la temporalitat, que en aquest cas sí que és curta, el vincle que s'estableix és fort.

Mare monoparental: Jo, que he tingut una família biològica, diria que és la mateixa estimació. Tothom em deia, "No, quan tinguis la teva filla, això ja no ho faràs", i no, mira el gener vaig donar a llum la meva filla, i al mes just, vam operar la nena (l'acollida), de càncer, i jo en aquells moments, aquella nena me l'estimava horrors, però els vincles que he tingut amb els nens que he tingut, jo no veig diferència. A veure, el que sí que tinc molt clar és que un cop que els deixo, em preocupo per ells, però tinc molt clar, que ja tenen casa seva.

E: I encara que ho tinguis clar, no ho vius amb un dol?

M: Sí que vius el dol, però, a veure, aquesta retirada és molt intel·lectual, tu saps que t'has de retirar i que no pots intervenir, però sí han passat algunes coses que tu les haguessis fet d'una altra manera, clar que et senten malament, però també tinc molt clar que ells són els pares i que han de ser ells qui prenguin les decisions. Jo també tinc una manera de pensar que és molt així. Et posaré un exemple, la nena que jo vaig tenir amb càncer, quan jo la vaig ingressar al hospital, em vénen i em diuen que ara la posaran en un altre hospital, en uns centres que hi ha per nens acollits malalts. "Que esteu bojos?", els hi deia. "Per aquesta criatura, jo sóc la mare, com puc deixar-la en el moment que més em necessita, que és quan està greu i la seva vida està en perill?". Però vaig haver de ser jo qui ho va dir, i bueno, em van dir "I tu assumeixes que puguis cuidar aquesta nena ara?". Bueno, però quan ens adherim a un acolliment, assumim tot el que surti, si no, no ho fas...

Algunes persones descriuen l'experiència com un enamorament, de fet l'amor comporta felicitat i sofriment, d'altres descriuen els primers dies com una relació més aviat d'ira. També fan molt èmfasi en el intercanvi que es produeix, ells cuiden la nena o nen però els nens els hi donen molt, establint una relació de reciprocitat.

Mare monoparental: Mira, jo, ser mare, no era la meva opció. Jo vivia molt bé, però veure el patiment d'aquests nens, al centre... A mi el patiment dels nens, m'arriba molt al fons del cor. I per passar per aquest món, de puntetes, ... I a mi aquest nen em dóna molt. Jo li dono tot, però ell a mi em dóna molt més, perquè un petó, una carícia, un somriure, la llum que ara té als ulls que abans no tenia, tot això no té preu, ell em dóna molt més... Els primers dies de l'acoblament, era com un enamorament, aquesta era la paraula; va venir una amiga meva amb el seu fill petit i no em podia acostar a aquest nen, perquè tenia uns gelos... Necessiten saber que els estimes, ara s'ha relaxat.

Tal com passa amb l'adopció, en l'acolliment també es produeixen situacions de semblances i també es relacionen el vincle amb la criança, amb l'educació, en definitiva amb el dia a dia. Com diuen *Marre i Bestard (2004)* les semblances físiques entre les persones són formes de percepció cultural, i per tan de reconeixement d'identitats. Es basen en una societat matrilineal. *Malinowski (1932)* mostrava de forma clara que entre els trobriandesos, una persona s'assembla al seu pare, a pesar de la creença que tenen que el pare no concep el seu fill, en canvi no s'assemblen al germà de la mare.

Mare monoparental : L'altre dia vaig veure un documental, on deien que el complex d'Èdip, no era només amb els pares biològics, en una relació d'adopció també es donava igual; pare o mare és el que ensenya, no el que engendra, sinó el que educa, el que cria; bueno, el Josep i jo, diuen moltes vegades que ens assemblen, i sobretot, a qui li troben molta semblança és a la meva mare, amb el nen. És divertidíssim

Alguns pares acollidors parlen de *supervincle* o de possessió, els infants els volen posseir en una primera fase, alguns pares responen a això amb el que anomenen *enamorament* i és una cosa compartida; d'altres arriben a parlar d'odi en aquestes primeres fases, els molesta aquest intent d'adducció per part del infant. Posteriorment arriba l'estimació, i tal com es pot veure en la següent narració la por que les emocions siguin més fortes que la raó sobrevola tota la família.

Pare d'acolliment: *És un problema de no entendre què coi és una família, no entendre, no és només no tenir vincle amb nosaltres, que aparentment el va tenir molt de pressa, però no era un vincle real. Havia d'entendre que érem una família, qui eren aquells, vull dir, clar, primer va entendre, o sigui, va tenir d'entrada un supervincle amb mi, no? Més que amb la meva dona.*

Entrevistadora: *I tu com descriuries aquest vincle? Perquè clar, el definiries de pare o...pare d'acolliment: No. De posseir, de posseir-te, no? De dir, tu ets meu i només meu i jo sóc teu i tots els que tenim al nostre voltant ens sobren.*E: *I amb la teva dona també?*Pare d'acolliment: *No, no, amb mi, era amb mi, al principi pràcticament només era amb mi. Llavors ser addicte a mi era anar contra els altres, no sé com dir-t'ho. No era sempre així, per exemple, en el moment en què jo no hi era llavors sí, llavors era la meva dona, però sí jo apareixia, era jo. El que passa és que, clar, en un centre hi ha normes, i normes, les normes les ha acceptat sempre, no li han agradat, però les ha acceptat. Tenia dos anys i mig.*

E: *I ara el vincle, com el descriuries?*

P: *No, ara s'assembla molt al vincle de pare i fill. Jo no sóc el mateix de fa dos anys i mig, m'he hagut de replantejar moltes coses, no només a nivell ideològic, a nivell ideològic és molt fàcil replantejar coses, a nivell emocional, a nivell de desenvolupar... Jo en aquest nano l'he odiat, no? He hagut d'acceptar que l'odiava. Llavors he hagut de desenvolupar uns sentiments i de trobar l'estimació on no n'hi havia i anar fent aquest treball, aquest camí, i això jo no ho canvio per res. Ha estat molt dur.*

E: *Us l'estimeu aquest nen?*

P: *Jo aquest nano ara l'estimo. Es fa molt difícil de dir com l'estimo, a mi em sembla que no l'estimo com un fill, em sembla que no l'estimo igual que els meus fills, la meva dona no sé què et diria, no en parlem gaire d'això... Però jo penso... Ara, si se n'anés, no sé com reaccionaria. No en tinc ni idea, i calculo estar preparat per això.*

E: *Clar, tu estaves preparat*

P: *Sí, però no sé què. Una cosa és la raó i l'altra són les emocions. I el que som està més a prop de les emocions que de la raó i per tant s'ha de fer molta atenció a les emocions i no les prenem així com així.*

En el següent paràgraf uns pares d'acolliment exposen les dificultats del seu fill acollit per establir els vincles pertinents. Ells varen acollir aquest nen ja fa molts anys i ara en té divuit. Aquest noi no ha deixat de veure la seva mare, malalta de drogoaddicció, que l'ha utilitzat durant tota la seva infantesa. El nen ha arribat a la majoria d'edat i no té un vincle establert, com expressava una mare en un altre relat, "està trencat per dins".

Entrevistadora: *I el nen que té, una dicotomia entre la mare i vosaltres?*

Pares d'acolliment: *Evidentment té una falta de vincle. No té clar cap a on s'ha d'ubicar. Aleshores per mi, fins que ell no vulgui assumir la seva realitat, que jo a vegades li vaig tirant cables, no? Doncs ahir mateix li deia, que ens hem trobat ara amb un problema de porros doncs important, no? I jo li deia, mira, hi haurà un dia que tu hauràs de decidir quin camí vols seguir, si el de la teva mare que ja saps on t'ha portat, o el d'aquesta família que vas veient cap on anem. Si tu decideixes seguir el de la teva mare, en el de la família nostra no hi cabràs.*

E: *Ell us estima a vosaltres i vosaltres a ell?*

Pares d'acolliment: *Sí. De vegades lo que he fet per aquest nen no ho he fet ni pels dos meus fills biològics junts.*

L'actuació de l'Administració és aquesta, te col·loquen i ells saben, perquè és una cosa determinada, vull dir que és una cosa totalment coneguda, que amb el noranta-cinc per cent dels casos, doncs entre, en l'etapa de l'enamorament mutu, que és l'etapa dels tres primers mesos,

s'estableixen uns vincles que després ja no hi ha qui els trenqui, o que són molt difícils de trencar. I bueno, i llavors pues llença l'ham, l'Administració, et donen un nen que s'enamora de tu i tu d'ell. Llavors clar, al cap de tres mesos aquest enamorament igual que en les parelles, desapareix, i queda pues la relació i l'amistat, el vincle "puro i duro", saps? Llavors aquest vincle, pues vale, pues molt bé, si la cosa va bé, pues el procediment aquest és correcte, però quan la cosa va malament, trencar aquest vincle és un sofriment horrorós

Els següents pares expliquen amb una anècdota com ells consideren que un aspecte fonamental és la responsabilitat: en el moment que et sents responsable del nen, tu estableixes el vincle. També incorporen el tema de la família extensa, sobretot dels avis, com aquesta viu el procés, la por que tenen; per una banda respecten la decisió dels fills però per l'altre tenen por del patiment del retorn tant per ells com pels seus fills. Com dèiem al principi d'aquest apartat, les emocions no passen de llarg de cap dels actors del procés de l'acolliment i per descomptat tampoc dels actors secundaris.

Pares d'acolliment: Hay una anécdota que cuento aquí, que es una tontería, pero que ahí realmente me di cuenta de que el cambio, ¿no? Que era, bueno, en el centro de acogida le cambiaba los pañales a la niña y es curioso porque habían unas deposiciones y olían mal, y bueno, olían mal, me dio asco. Y lo noté como si cambias un pañal a un sobrino a otro, tal. Y llegué a casa, sólo llegar a casa, le tuve que cambiar el pañal, y había unas deposiciones, y es curioso que el olor era distinto. O sea, era el sentimiento, ¿no? De decir, ostras, y ahí me di cuenta de que en el momento que abrí la puerta lo que tenía era un sentido de responsabilidad. Que en el centro la responsabilidad era del centro y en casa la responsabilidad era nuestra, y por eso esa distinta condición y lo noté en ese hecho puntual, ¿no?

Entrevistadora: ¿Y la familia extensa, vuestros padres como lo han tomado?

Pares d'acolliment: lo aceptan, lo han aceptado muy bien, muy bien, pero les da mucho miedo por nosotros y por ellos también, que le cojamos cariño.

Mira ya, es duro. Y más para ellos que no lo han elegido. Yo sí que lo he elegido, pero a ellos les metes un niño y luego se lo quitas. A ellos sí que se lo quitas.

El vincle que estableixen no és temporal, la temporalitat en molts casos constitueix una realitat fictícia, tothom sap que hi és però no es compleix, molts cops les diferències entre l'adopció i l'acolliment es queden relegades al tema dels cognoms, les herències i l'ajut econòmic dels acolliment.

Mare d'acolliment múltiple: El vincle que jo estableixo amb ells és amb alguns, sobretot amb els nens, ja t'ho he dit abans, jo tenia una preferència pels nens, molt de mare, molt de mare. I amb les nenes més de companya, també de mare, o de persona gran, d'autoritat. I carinyo, perquè a veure, sempre quan se'n van a dormir fan petons.

E: És al revés la teva parella o no?

M: La meua parella sí, les nenes sempre papa, van allà enganxadetes.

És molt típic, igual que una família normal

E: com els estimes tu?

M: A veure... A mi, si ara me'ls prenguessin, jo penso que em suïcidaria. No ho superaria. I el meu marit tampoc, això ho hem parlat. No ho superaríem. És... no em trauria la vida, és un dir, o sigui, em passaria... Per mi és com si em matessin els set nens. No ho podria superar, no podria. Sobretot pels quatre nens.

6.3.3 Identitat; Taxonomia

A les narracions m'he trobat una gran variabilitat de formes denominatives i també en algunes ocasions una utilització dels termes com a forma de aproximació del nen cap als pares d'acolliment o de marcar les distàncies cap a ells, i també es perceben canvis de terminologies durant la convivència. En cap de les circumstàncies m'ha semblat que utilitzar uns termes o uns altres

respongués a una millor o pitjor adaptació a l'acolliment. Més aviat respon a pactes fets conscientment o subconscientment.

Mare monoparental. I a l'estiu, ens en vam anar uns dies a la platja, amb la meva família, la meva mare, la iaia, que va ser la primera a la que va dir el nom del parentiu, "la iaia, la iaia, la iaia...". A mi em deia Tere, però la iaia era la iaia.

En el següent cas, que respon a un acolliment múltiple, de seguida li van dir mama. En la meva observació em va semblar que es produïa molta competició entre els nens, de fet els nens eren extremadament afectuosos, registrant una diferència notable amb l'observació d'altres nens acollits únics. Habitualment, si en la família d'acolliment hi ha fills biològics de seguida s'autoanomenen germans

Pare d'acolliment: Eran grandecitos. Y bueno, pero ellos lo aceptaron muy bien, y desde muy prontito, desde muy prontito que estuvieron en casa cuando todavía era una acogida que se pensaba para un año o dos máximo, ellos siempre la presentaban como mi hermana. Y ella a ellos. Ella los presenta como sus hermanos.

Que mientras que a los chicos los llama mis hermanos, a nosotros siempre nos llamó por los nombres. Y quedó siempre claro que su madre es su madre, esto desde el principio quedó muy claro, ¿eh? Incluso alguna vez que lo hemos hablado de chiquita ya, que cuando un vínculo que es muy breve, por ejemplo, si la señora del mercado le dice el teu pare això, ella no [explica] que yo no soy el seu pare, ¿vale? Pero en cuanto hay un poquito más de relación, inmediatamente lo aclara, tampoco deja zonas oscuras en donde no se sabe si es o no es. Si el vínculo es muy breve [lo traga] y ella misma lo dice, mira això és pel meu pare, ya está. Ahora, si es para alguien de más, entonces inmediatamente dice cuál es la situación.

En algun cas es parla de la figura del padrí com una formula que podria ser vàlida per a la identificació dels nens amb la família d'acolliment. D'altra banda,

potser aquesta terminologia seria més ben acceptada pels pares biològics en el sentit que és una fórmula més coneguda i reconeguda. De fet el padrinatge històricament ha estat relacionat amb el fet que el padrí es responsabilitza dels nens quan els pares no el poden atendre o cuidar, entenent aquests conceptes àmpliament; perquè es moren o per malaltia o altres problemes temporals. De fet el *bon padrí* sempre hi és, per tant encara que el nen tornés amb els pares biològics podria seguir el contacte, que és una altra de les reivindicacions que alguns pares d'acolliment reclamen.

Agnès Fine (1994) descriu la relació de padrinatge com una relació de complicitat afectuosa sota el signe del do, que pot substituir els pares. Ella considera, dins del cristianisme, el baptisme dels nens com una segona naixença que crea entre els padrins i els fillols un parentiu simbòlic. Però aquest fet no només està lligat a la religió catòlica, i de fet Fine (1994: 97), parla d'acolliment, ja que de vegades no eren els pares qui anomenaven els padrins, sinó que buscaven qui estava disposat a fer de padrí. Avui en dia aquest parentiu simbòlic s'estableix moltes vegades amb parents més pròxims, família extensa o en persones que tenen llaços d'amistat molt pròxims als pares, i es perceben com a tutors més que com a parents complementaris, però se segueixen anomenen padrins i tenen unes funcions molt semblants a les que han de fer els pares d'acolliment.

Pare d'acolliment: le dijimos a la madre, le manifestamos que aunque sólo viviera uno o dos años con nosotros, el deseo era apadrinarla de forma estable. Y esto la madre, que en esa época estaba muy deteriorada, porque se la veía en su presencia, era así, cuando estuvo mucho mejor nos lo recordó. En encuentros, no os olvidéis que cuando vuelva a vivir conmigo seguiréis siendo sus padrinos. Y esto caló hondo, digamos. Y como tal la tuvimos, y lo que pasa es que para ella no era cómodo decir mis padrinos, ¿vale? A sus amiguitos, a sus compañeros de clase.

Mare acolliment múltiple: Tots em deien, (es refereix els nens) que no em dirien mama, perquè ja tenien una mama i que molt bé, que tal i qual,

i que era molt maca i no sé què. Bé, doncs no em diguis mama. Bé, doncs no portaven ni un mes a casa que el primer que havia dit que no em diria mama, diu mama. I jo pues val. No vegis la satisfacció de dir ostres, en menys d'un mes m'han dit mama quan havien dit que no.

Els nens volen seguretat, volen un referent i que tothom sàpiga que tenen un referent que es preocupa per ells; això fa que de vegades diguin pel nom als pares d'acolliment, però quan parlen amb un tercer dels seus pares d'acolliment els diuen pare i mare.

Grup de discussió: Però jo de totes formes, el concepte aquest de possessió, el concepte de mi, aviam, aquest concepte segons com l'agafis té unes connotacions o en té unes altres, eh?. Els nens, els nens tenen un concepte del mi, encara que siguin nens acollits, perquè els nens et diuen... A la llarga, a la curta, com sigui, però al final t'acaben identificant, eh? Con mi padre, con mi madre. Per què? Com a element assegurador, aquest mi, aquest sentit possessiu no és un sentit possessiu en sentit pejoratiu, sinó en el sentit de la necessitat que tenim tots de tenir un referent, eh? Clar, aleshores el concepte del mi i del jo en els nens, que evidentment que busquen aquest referent i aquesta seguretat i crec que nosaltres els hi tenim que donar aquesta seguretat. Malgrat això, cal pensar sempre, vull dir que és un mi vull dir amb una temporalitat.

En les narracions no he trobat un fil conductor en la terminologia de parentiu utilitzada pels nens amb les famílies. En relació a la terminologia, aquest tipus de família té els mateixos problemes que es troben en les noves formes de parentalitat. Hi ha persones que defensen i consideren molt important que el nen els anomeni pare o mare, mentre d'altres creuen que és millor que els diguin pel seu nom.

El que és cert és que aquestes formes de parentalitat estan mancades, com moltes d'altres dintre dels nous models familiars, d'una terminologia acceptada socialment que faciliti la relació i la comunicació entre les persones.

Com passa amb moltes noves formes familiars, el sistema de vegades posa a les persones en situacions difícils de forma inconscient o conscient. Quan aquestes persones són nens poden causar un patiment innecessari per negligència.

Pare d'acolliment: Ell ara comença a adonar-se que no es diu Rodríguez López, i coses d'aquestes, no? I ell sap que té un papa, però no li planteja cap problema, en aquests moments per ell és una història interessant que el singularitza i en algun moment, poc encara, potser t'ha volgut obligar, perquè ha dit, bueno però el meu papa ets tu. Saps? I clar, no li pots dir que no. Ara, nosaltres tenim clar que tampoc el volem posseir, a ell, i aquest és un altre avantatge també pels nostres fills.

Curiosament, a mi em va començar a dir, a mi em deia Enà, i no sabem que vol dir. Què volia dir no ho sabem, perquè Enà era bastant l'adult. Havíem sentit dir-li a d'altres adults. Després va començar a dir-me, nosaltres no li dèiem mai el papa, la mama, sinó que li dèiem Roger o la Neus, i al principi ens havia dit Roger i Neus, o coses que se li assemblaven, però molt de pressa va passar al papa i la mama, perquè clar, ho sentia. Però per exemple nosaltres sempre li hem dit el papa Roger, el papa Josep que és el seu pare, o la mama Neus, o la mama Muriel, que aquesta no la coneix, però li hem dit el seu nom i tal perquè clar, comença a haver-hi coses d'aquestes. I jo en quina panxa estava? I llios d'aquests, saps? Perquè una noia que es digui Muriel per ell és la seva mare, no, no, aquesta no és, és una altra, però està molt lluny perquè se n'ha anat a treballar.

El problema de la terminologia també s'agreuja quan l'acolliment no compleix el requisit de ser un acolliment amb una temporalitat, que és el que passa normalment amb l'acolliment a Catalunya. Els nens no estan un temps amb les famílies d'acolliment, sinó que creixen amb aquestes famílies i necessiten ser el més semblants possible als nens amb qui es relacionen (amics de la família, nens de l'escola) i aquest és un dels motius del perquè utilitzen formes terminològiques repetitives com ara *pare Joan* o *pare Francesc*. A casa els

diuen Joan o Francesc però quan parlen amb una tercera persona utilitzen el pare o mare davant, buscant la similitud amb els altres nens, no volen diferenciar-se, volen tenir el mateix que els altres i, si han d'escollir, millor tenir dos pares o mares que cap.

Entrevistadora: *A tu et diu mama o no?*

Mare monoparental: *No.*

E: *Et diu pel teu nom*

M: *Bueno, no. Clar, primer em deia Pepita, va estar uns quants dies dient-me Pepita, però el primer cap de setmana que va passar amb tots els meus nebots, que tots els meus nebots em diuen Pepi, i llavors ja va estar. I s'ha quedat molt tranquil·la. Un dia que van fer una festa, li van fer una festa d'aniversari a casa, van venir nens de la seva escola, en tota la tarda no em va cridar ni una vegada pel nom. Res no em va dir. Perquè clar, no volia... I jo després li vaig dir, t'has donat compte del que has fet? Dic, que no volies que ningú sàpigues que no em dius mama? I va estar tota la tarda, allò, tot normal, tot bé i tal, però ni una... Perquè normalment a casa, bueno Pepi o... No diu altra cosa.*

E: *I quan parla de tu, no t'has fixat què diu als seus amics?*

M: *No. Bueno, als amics de l'escola no, no ho he sentit. Hi ha alguns que sí, que ja, que els coneixem més, pues tots em diuen Pepi tots, ja ho saben lo que... I amb els meus nebots també, però amb altra gent no. Jo compto que, la senyoreta em va dir, quan feia poc que anava allà a l'escola, diu, m'he trobat un dia defensant-la, diu, perquè un nen li va preguntar i el teu pare què?. Ella es va girar i va fer com si no l'havia sentit, vull dir, ni mitja paraula de contestar i això normalment ja no ho defenso dels nens, no? Diu, però aquesta vegada vaig pensar, mira, deixeu-la estar i...*

Algunes vegades el problema ve més per part dels pares que dels nens. Els nens s'identifiquen ràpidament amb els seus noms i cognoms i no els agrada canviar-los perquè uneixen la identitat amb els noms i els sembla que si el canvien no els reconeixeran. Potser el més important no és el nom propi, ni

com diuen a tots els implicats, però si que ho és que estiguin ben identificats. En la narració següent sembla que en el moment que es va trobar una identificació clara per a cadascú, ja no es va plantejar cap més problema.

Mare d'acolliment. *Bueno, ara t'explicaré dues anècdotes. Una que m'ha sigut molt útil després quan els pares adoptius tenen aquesta cosa de si els nens tindran el cognom i tot això, les històries de cognoms que es munten els pares, el nen no. El nostre no ha canviat mai el cognom, i de fet quan va passar tot això (es va morir la mare biològica) i ens van oferir l'adopció, vam preferir que ens donessin la tutela precisament perquè a aquelles alçades de la vida, ja devia fer segon de primària, s'havia acostumat, ell no es deia Marck, es deia Marck López, sobretot perquè hi havia un altre Marck a la classe i els havien d'identificar d'alguna manera. I quan li deies, no et vols dir (Rodríguez), com el Jordi i l'Oriol? Deia, els meus amics com ho sabran? Bueno, uns problemes d'identitat. Sí, sí, sí, la seva identitat era com el reconeixien els companys, perquè dir-se igual que els seus germans era absolutament igual, ja eren els seus germans, no tenia cap problema. La qüestió és que recordo, clar, li havíem de donar una resposta perquè s'identifiqués a la guarderia, Marck López, no sé què, i un dia, quan me l'emportava de casa dels avis li vaig dir, saps com es diu la mama Antònia? (la mare biològica) La identificació en un moment donat, per aclarir-me jo, perquè li deia igualment mama a ella que mama a mi, en un moment donat vaig dir, al fer-li la pregunta, vols dir la mama Antònia? I a partir d'aquell moment ens vam identificar com a mama i mama Antònia [riu]. Saps una cosa? Saps com es diu la mama Antònia? Es diu Maria Antònia López. I diu, hala, com jo. O sigui, no jo com la mama, la mama com jo.*

6.3.4 El món simbòlic del nen

Les condicions socioculturals deficitàries en què han crescut bona part d'aquests nens influeixen directament sobre la capacitat de desenvolupament d'un món simbòlic que els ajudi a aprendre i a relacionar-se.

L'abandonament, la pobresa, i la pobresa de vocabulari els limitarà la construcció del coneixement.

Pare d'acolliment: És un nano sense un món simbòlic, és a dir, imaginació zero. Suposo que està vinculat al llenguatge, si no tens un llenguatge, no imagines.. Ni vivències. A més, el centre que estaven era poc estimador, jo crec, era molt guarderia. És que fins als tres anys anaven a la guarderia, bueno, la guarderia del centre, i a partir dels tres, ell no els tenia, no sé si més gran començaven a anar fora del centre, però poquet a poc [...] molt poc cosa. I llavors allò, que no teníem res d'ell, una pilota, una petada. Però jo sóc un jugador de futbol? No. O jo m'enfilo a un arbre i sóc el Tarzan. No. O sigui, jo m'enfilo a un arbre, salto i torno a pujar, salto, torno a pujar, salto, no desenvolupava res, no creava res, i llavors aquest era un problema greu. I a això ens hi hem dedicat molt, a jugar amb ell, a intentar desenvolupar el món simbòlic.

Anar fent, refinant la seva emotivitat, de fer-lo adonar quines eren, o sigui, fer distingir les emocions que tenia, i al mateix temps ser molt estricte en els límits. Això i la creació d'un món simbòlic, és a dir, la generació de parlar, de parlar-li, de parlar-li, de parlar-li...

Entrevistadora: I ara juga...

P: I això ha sigut, això és fonamental. És a dir, vam arribar al primer any tenint-lo domesticat però sense món simbòlic i llavors vam parlar amb la psicòloga i ens va dir, bé, aquest és el problema. El seu bloqueig. És a dir, ell era capaç de jugar amb un altre, i per tant d'inventar coses, bueno inventar ell no, però deixar-se portar per les invencions d'un altre, però era pànic, terror a haver de fer ell alguna cosa. Però pànic. Un bloqueig absolut davant d'una joguina, davant d'una... I llavors ja no era tirar-se per terra, a casa ja no era brincar als sofàs, però era el buit absolut, una cosa molt curiosa, perquè no... Perquè ell no treu res, s'empassa pel·lícules, les segueix, sap parlar-ne, veu obres de teatre, les segueix, li expliques contes, mira contes ell, fins i tot discos, escolta un conte en un disc i el segueix, queda embadalit, sap què està passant, però per què ell no treu algo? Per què no treu res? No hi havia manera. I la psicòloga va dir, aquest és el problema, i l'abandonament, el que sigui, s'expressa

en aquest bloqueig de produir ell un món propi. Per tant és dependent del vostre món. Al principi era absolutament dependent del vostre món fins a un punt que no es podia resistir i ara ja no ho és tant i ho anirà deixant de ser a mesura que creï ell un món propi, aquest és el problema. Per tant dirigiu-li el joc, parleu-li, no jugueu amb ell, els nens sí, vosaltres no, cosa que havíem fet, tren, cotxe, no, no li munteu vosaltres el joc, deixeu-li la joguina i li aneu posant l'argument. I ho hem anat fent així i efectivament ha acabat desenvolupant un món simbòlic. Ara ja... No és res de l'altre món, no és gaire sofisticat però ja té un món propi.

De totes maneres, com deia Piaget (1959), la funció simbòlica té la capacitat d'evocar significats absents no percebuts o no visibles, mitjançant la utilització de significants. O sigui, la capacitat d'abstracció, amb la qual podem imaginar i recordar situacions, objectes o accions sense que hi estiguin presents. Podem comprovar en la següent narració, com conserven la capacitat d'abstracció, el que passa és que el dolor els incapacita per crear aquest món simbòlic tant necessari, però la capacitat d'abstracció la tenen en estat latent esperant alguna persona que els cuidi i els ajudi a utilitzar-la. En aquesta línia i posant com exemple el regal de Nadal una mare acollidora diu:

Mare d'acolliment: sí, però té aquesta interpretació de que la mama és la mama i lo que fa la mama està bé. Per exemple sa mare quan va arribar Nadal i Reis hi va haver un any que estava de bon rotllo, bueno, de superàvit, i quan va tenir la visita que es va acostar més a Nadal li va portar una bossa plena de roba, no? Pantalons, sabates... I quan va venir després de Reis li va portar una joguina o dues o tres, va ser esplèndida. Però l'any abans, l'any acabat, no li havia portat res, o no havia vingut. El primer any me'n recordo, jo que no més innocent que ningú, li tocava la visita just en acabat de Reis, no he previst cap joguina per jugar amb la mama, perquè acaben de passar els Reis, i va tornar sense res. Doncs aquest any quan li diuen, cancel·lem les visites de la mama, només la farem cada tres mesos, la propera serà el desembre, i diu, ah mira, serà a

la vora de Nadal, perquè saps a mi la mama per Nadal me regala roba i per Reis me regala joguines. Com si això fos la norma, el que fa la mama sempre. Nosaltres a vegades ha vingut sense res, però bueno, la mama per Nadal, i això m'ho ha dit varies vegades, perquè la mama... I passat Nadal aquest any no l'ha vist. Res, res. Però ella té el seu quadro que per Nadal em porta roba i per Reis em porta joguines.

Una de les maneres que els nens tenen de conèixer i d'apropar-se al món és jugant. Fent veure que són tot tipus de personatges, els nens representen davant ells mateixos i davant els companys de joc infinitat de rols i posen en pràctica, d'aquesta manera, tot el coneixement que tenen de la societat en la qual viuen. Els nens acollits de vegades han tingut poques oportunitats de conèixer la societat i el seu cercle d'adults és limitat, per tant la imitació queda molt reduïda i limita la imaginació. Això estableix uns dèficits en el seu capital cultural que s'accentuen mentre es troben en una situació de provisionalitat.

L'acolliment familiar en els ulls dels implicats II

6.4 Religió i/o solidaritat

6.4.1 Voluntariat / Professionalitat

6.5 Recursos i organització

6.5.1 Econòmics

6.5.2 Humans: Professionals. Provisionalitat. Transparència

6.5.3 Temporalitat

6.5.4 Beneficència. Burocràcia

6.6 Cuidar i/o educar

6.6.1 La salut dels nens "Utopia o realitat"

6.6.2 Resiliència

6.4 Religió i/o solidaritat

Un dels ítems que vaig estudiar en les entrevistes per veure si tenia alguna influència a l'hora d'acollir va ser si els pares d'acolliment tenien un perfil religiós. Em vaig trobar que la majoria responien a dos perfils; un era un perfil molt religiós, tots ells de religió catòlica, practicant i compromès i l'altre era un perfil de persones solidàries preocupades per les desigualtats socials i amb ganes d'ajudar, tot i que ambdós perfils no eren excloents. Tot i que la majoria de pares d'acolliment, tant d'un com de l'altre perfil, pensen que la societat no els deu res, sí que de vegades es queixen de les traves que troben en moltes ocasions i dels seus discursos es desprèn un cert ressentiment pel poc valor i reconeixement que sembla que els donin l'Administració i la societat. Senten que presten un ajut a la societat en la mida que el que fan pot servir per evitar o disminuir el risc que aquests nens es converteixen en persones ressentides cap una societat que no s'ha preocupat prou d'ells durant el seu desenvolupament.

Mail associació: Moltes famílies acollidores tenim una sensació d'immensa soledat. La percepció que tenim és que ni les ICIFs fan un seguiment suficient dels infants acollits, ni els EAIA fan un seguiment seriós de les famílies biològiques. Amb això resulta que, ben sovint, el sofriment enorme a què estan sotmesos els infants en estat d'acolliment

no és percebut ni suportat per ningú més que per les pròpies famílies acollidores, que no troben la informació ni el suport que necessitarien. A més, aquells que prenen decisions importants, per exemple sobre el règim de visites o moltes altres coses, ho fan sense la informació necessària, ni la consciència propera de l'immens sofriment que aquestes decisions poden comportar.

Així mateix, fa la impressió que en molts casos no hi ha cap pla de recuperació de les famílies biològiques, ni una previsió de futur per als nens. Aquests viuen sotmesos a una contínua incertesa i provisionalitat que fa molt difícil que puguin créixer amb l'estabilitat emocional mínima.

Fa l'efecte que ningú es pren seriosament el cas, tret de la família acollidora, i així va passant el temps, un temps que és preciós per a la vida i el futur de l'infant acollit, sense que ningú agafi el cas i l'estudiï en profunditat, per prendre les decisions més adequades per al bé dels infants. Només quan es presenta un escàndol o un problema greu sembla moure's alguna cosa. Però a vegades ja és massa tard. Mentrestant, el sofriment de tothom és intensíssim, difícilment suportable. I penso que una bona part d'aquest sofriment es podria evitar amb un seguiment més proper, acurat i responsable de cada cas.

Evidentment en un col·lectiu sempre hi ha casos que surten de les normes i tendències generals i així és possible trobar alguns pares acollidors que es considerin *salvadors de la humanitat*, però en tot cas aquesta circumstància no és gens freqüent. És evident que les persones que acullen un nen fan un servei a la societat i evidentment al nen, però també és cert que molts pares parlen de tot el que els nens els donen, i en tot cas és una decisió que ells prenen lliurament i que de cap manera hauria de ser una missió de salvació o un favor, perquè això, com diu el pare, següent distorsionaria molt la relació i a la llarga de segur que es produiria una decepció, perquè el que el nen els tornaria mai estaria a l'alçada.

Pare d'acolliment: O sea, la gente era medio como, se consideraba a sí misma como salvadora de la humanidad y como una misión, y entonces

claro, distorsiona mucho la relación con el niño, si tú le estás haciendo un favor tan grande...

Se intentó hacer una asociación de padres. Y alquilaron una casa de colonias para una jornada y estuvimos comiendo allí y tal, y no nos gustó el clima que había. Bueno, nosotros tampoco les gustamos a ellos, la verdad. Porque el clima era como muy beligerante, apropiándose de los niños, digamos. La gente que estaba allí, todos sentían que estaban haciendo un favor tremendo al niño y que tenían derecho al amor del niño,

En algunes de les narracions es registren alguns conflictes relacionats amb l'educació religiosa dels pares d'acolliment. Probablement, si la temporalitat de l'acolliment fos més ajustada no es plantejarien o es plantejarien menys sovint aquest tipus de problema, però com que en la valoració inicial del cas passa més temps del previst, són bastants els casos que plantegen aquest tipus de conflicte. Tant en els expedients revisats com en els casos que he conegut i entrevistat sempre es referien a la religió catòlica. Probablement en el futur es produirà un increment de casos d'altres religions. De totes maneres la religió musulmana és molt estricta amb el tema de l'adopció, està prohibit donar els nens en adopció, de fet si alguna família no pot cuidar els seus fills ho fa la pròpia comunitat a través de la família extensa, veïns, etc. És com un acolliment que es produeix de forma natural i també forçat per les lleis religioses que així ho obliguen.

Pare d'acolliment: Nosaltres el vam batejar

Entrevistadora:: No necessiteu cap permís?

P: No ens han dit res. A mi no em fa angúnia que un nano d'aquí acabi sent musulmà, a mi no me'n fa cap, d'angúnia. Sí, ser musulmà està contextualitzat amb una determinada manera de viure, està contextualitzat amb una societat, i joestic segur que això pot ser. Ara, hi ha formes de religiositat molt tancades. Escolta, també hi ha fonamentalismes laics. Idèntics. Vull dir, és que clar, jo per això he dit

que és una cosa que més valdria no reglamentar-la, perquè fa molta por, els reglaments en aquestes coses fan molta por, perquè arriben a l'esperpent dels mocadors, podem portar mocadors al cap o no podem portar mocadors al cap. I això és esperpèntic

He entrevistat persones a qui els responsables havien posat un munt de pegues perquè el nen pogués fer la comunió o qualsevol altre sacrament. Sembla que hi ha una normativa per la qual els pares acollidors han de respectar la voluntat dels pares biològics pel que fa els sacraments, però en canvi els pares d'acolliment sí que poden decidir l'escola on portaran el nen i per tant el tipus d'educació.

Pare d'acolliment: Això depèn molt de com et prens les coses, clar, si tu te les prens que és com una mena de qui passa cursos, que els sacraments són com fites, com qui passa cursos, una altra cosa són expressions d'una cosa que es diu i en el fons per mi l'experiència religiosa no és altra cosa que una experiència radical de confiança. Aquesta experiència radical de confiança és molt humana, vull dir, si ens ho prenguéssim des d'un punt de vista purament humà, ens prenguéssim seriosament què vol dir confiar en un mateix o confiar en un altre dient fins allà on ens porti, això és l'experiència religiosa i jo crec que ensenyant en aquest nen, no ensenyant, el que ell està vivint a casa, tant una acció activa com passiva, és això, és el risc de viure en confiança. El risc de viure en confiança és el que ens ha portat a acollir-lo, vull dir, el risc de viure en confiança és haver passat un any de cap per avall confiant en que això funcionarà. Aquesta experiència no és diferent de l'experiència religiosa, i no és diferent de l'experiència de revetlla, d'estimar una persona. És la confiança en aquesta persona, la confiança en el que estem fent. Dins d'això, això es pot expressar de moltes maneres i una pot ser els sacraments. El problema és, jo crec que si ho explico així, hi haurà molta gent no religiosa que ho entendrà, i que ho trobarà bé, però clar, si m'imposen un reglament, com ho faré casar, això? Tenim una societat, una societat, una universitat, desquiciadament reglamentista.

Tal com he comentat abans els pares d'acolliment poden escollir el tipus d'escola; per exemple dels Jesuïtes o de l'Opus, etc. Però després aquests nens que van aquesta escola, potser no podran fer la comunió, i es produirà una incongruència que pot derivar en un seguit de problemes pel nen que es pot sentir diferent. Tal com deia el pare d'acolliment del paràgraf anterior, hi ha coses que potser és millor no reglamentar-les. Els casos són diversos i no sabem el que ens podem trobar. També es pot donar el cas d'un nen d'una família biològica molt religiosa que estigui acollit per pares no creients. Un pot pensar fàcilment que el futur aquests tipus de casos seran cada cop més complexos, ja que és probable que cada vegada hi hagin nens de famílies biològiques de religions més diverses..

Pares d'acolliment: Entonces cuando dijimos al cabo de tres o cuatro meses a l'ICIF, oye, si viene a casa, claro, qué ocurre, acogemos, pongamos que hubiéramos acogido a un niño de cinco o seis años, todos los de su clase harán la primera comunión, claro, porque van a un colegio de jesuitas, que claro, lo que no nos gustaría que esta niña estuviera marginada. ¿Puede hacer la primera comunión?. No, esto se ha de pedir permiso, se ha de pedir autorización a los padres.

Mare monoparental: Jo sóc. Sí. Sóc religiosa. Però molt, una mica a la meva manera, vull dir, molt... no practicant. Clar, tots els meus nebots han fet la comunió. Es veu que en algun moment, te diuen ah, això de les comunions està prohibit, però és que jo, als pocs mesos que la Roser vivia amb mi, un dia ve d'una visita amb els tiets i ve amb una postal de comunió d'aquelles tan tradicionals del seu cosí, no? Que acabava de fer la comunió. I jo vaig pensar, doncs aquesta família això li va, i llavors tots els meus nebots ho havien fet. I jo no sóc practicant, però sí que crec en coses i entenc que hi ha uns valors que els treus per aquí davant que després et serveixen a tu per... He anat fent evolucions en la meva vida, però no em feia cap mania sobretot l'assumpte de catequesi, no? De dir doncs que li expliquin unes coses [...] que això en algun moment li farà servei perquè a mi m'ha fet servei, no? Un principi que vaig aplicar. I

llavors a més a més quan hagi fet dos anys que sigui l'hora de fer la comunió, com tots els altres cosins ella tindrà l'opció de fer-la si la vol, no? Doncs cap problema. Però que no se senti, lo que no volia que ella se sentís marcada i diferent. De fet l'altre dia em va donar una... És que de tant sembla petita i de tant en tant et diu, jo vull fer la comunió perquè tots els de la meva família l'han fet. La meva família, eh? La seva família biològica.

Vaig tenir un altre follón amb l'ICIF, perquè clar, quan jo innocentment els hi vaig dir quines activitats extraescolars, és l'únic que apunten, eh? Quan fan els informes. Quines activitats extraescolars fa? És l'únic que els importa, sembla. Dic la catequesi. Bum. A llavors la bomba. Catequesi? Ah, això no ho pots fer, dic com que no ho puc fer? No, perquè les comunions és una cosa prohibida, que no sé què, no es pot fer. Dic escolta, la comunió serà d'aquí dos anys, si hi és. I està prohibit, no? Tampoc... A veure, en un sentit, jo hagués pogut posar la Jessica en una escola de l'Opus, segons la llei i no m'ho han preguntat encara ara, en quina escola l'he portat.

D'altra banda també hi ha algun cas en què sembla que els pares biològics són religiosos i segueixen els sagraments i la família d'acolliment no. En aquests casos per omissió l'Administració no pren cap postura.

Mare monoparental: : No tinc motivacions religioses. És un plantejament social, des del punt de vista de la societat, que generalment volem que les coses funcionin, i crec que tothom ha de posar el seu gra de sorra, des de la meva visió educativa, i a més essent família d'acollida d'urgència és la millor formació, on puc ajudar més.

6.4.1 Voluntariat / Professionalitat

També he comprovat l'opinió general que existeix sobre el tema voluntariat versus professionalitat. El voluntariat ha estat molt lligat a la beneficència i a una manera de fer paternalista i això ha fet que adquirís molt mala reputació, tot i que en alguns casos havia estat cabdal per resoldre temes en què

l'Administració no donava resposta o la resposta era insuficient. Tot i que la imatge del voluntariat ha canviat molt en les societats modernes i ha donat mostres de gran eficàcia en determinades feines i en molts països: intercanvis comunitaris, ajut a la gent gran, menjadors públics, museus, etc. no s'ha estat capaç de trobar un model útil (com es va trobar en el cas de les Olimpíades de Barcelona 92) per ajudar aquests nens.

Professional: Doncs això, jo estava en una escola professional, com a professora i amb jovent d'entre dinou i vint anys, perquè era un cicle superior de Secretariat i era a les tardes, nits; i una germana em va dir que tenia una criatura allà a casa, a la comunitat, i li vaig dir ¿Com és això? i diu, ja saps que vaig a les presons i una mare m'ha dit: "Emporta-te-la, que li doni l'aire" I he pensat que potser passessis per allà, com que tu estàs amb jovent..." I això va passar perquè encara no hi havia la transparència que hi ha ara amb el tema de les presons, i va ser l'any 1982 o 1983. I vam anar i sí, sí, hi havia nanos de fins set anys a la presó, amb les dones. I m'imagino que el tipus de control i d'higiene no era... Els nanos eren uns presos més. I també molts eren d'ètnia gitana i em diu la mare "Bueno, tiene cinco años", però no tenia papers, eren nens esquifits. I llavors vam començar amb un grup de joves, doncs senzillament, a fer activitats d'esplai, a treure el grup de nens més grans al matí, els diumenges i anàvem a voltar i a fer activitats i després tornàvem al vespre; i llavors ho vam ampliar al dissabte i llavors vam pensar en fer unes colònies, per treure'ls, perquè ja dic, que en aquell moment, no hi havia cap tipus d'intervenció específica respecte als nanos, i, inclús, encara que hi havia un departament per dormir amb la mare, durant el dia, el nano circulava per tots els departaments de la presó, com si fos un pres més, no sortien a escola.

Tota aquesta narració és un exemple de com la societat civil s'organitza per cobrir unes necessitats socials que no estaven cobertes per l'Administració. Habitualment quan es planteja una necessitat social és la societat mateixa la que idea la manera de resoldre el problema i cobrir-la. No passa sovint que l'Estat intervingui en primera instància per

resoldre un tema social. Quasi sempre a partir de la pressió que exerceixen les persones implicades s'acaba organitzant el tema en una organització administrativa. Aquest fet no vol dir que aquesta organització sigui millor que l'organització espontània feta voluntàriament per les persones, de vegades és així i d'altres no. El que si es produeix és més estabilitat, encara que també la burocràcia que comporta de vegades és més lenta en la resolució dels problemes.

Com es pot comprovar en el paràgraf següent, aquesta organització espontània de l'acolliment utilitzava la terminologia de "padrí" per identificar els acollidors. No sabem en quin moment del canvi del procés es va deixar d'utilitzar, però tal com hem dit en l'apartat d'identitat i taxonomia s'hauria de tornar a valorar els pros i els contres de la seva utilització.

Professional: Es va organitzar un servei de voluntariat amb una família en concret, que feia dos o tres viatges a escoles i guarderies de la Barceloneta, que era el que hi havia més a prop, i treia els nanos. I a partir d'aquí, vam fer les colònies, va anar molt bé, els nanos van tornar contents; les mares, en veure que els hi anava tan bé, van agafar confiança; i van veure que els nanos, que es fessin grans allà, no era massa bona cosa. Les lleis ho permetien que estiguessin allà, fins els sis anys, que era l'edat d'escolarització obligatòria, però n'hi havia de més grans; i, llavors, per completar el tema de colònies, vam fer quinze dies més, i anaven, inclús, portàvem un nano a casa d'un dels monitors. I en veure la reacció dels nanos, la família va dir "Bueno, i això què?" I va ser llavors quan es va començar a treballar, primer per unes necessitats, per exemple, quan ja teníem confiança, i venia una baixa de la mare, una malaltia seriosa de la mare, a l'hospital, ja ens cridaven per tenir el nano a l'hospital, perquè suposadament, el nano sense la mare, no podia estar fora de la presó. I, aleshores, el nano ha vingut molt content, si es podria quedar amb aquesta família, i, en alguns casos sí que es va poder fer, en període de vacances escolars i coses així. I llavors quan es va veure que podia ser bo que es quedessin més, es va començar així.

Perquè no ho recordo exactament, però el primer dels acolliments que vam fer, hi havia un servei sense estructura i sense res, i li deien com padrinatge, com una col·laboració.

Com s'ha pogut comprovar al llarg de la tesi els problemes dels infants tutelats són molts i variats; nens sans, malalts, immigrants, de diferents edats...i les necessitats també són variades. Entenc doncs, que es podria repensar per part de l'Administració, intentar organitzar programes de voluntaris per determinades necessitats i que per descomptat no tenen perquè substituir el treball professional. ¿Perquè unes persones jubilades o uns joves amb temps lliure no han de poder donar un cop de mà puntual a algun d'aquests nens?. Els infants acollits poden tenir mancances emocionals, econòmiques, físiques, però són capaços de veure la diferència entre una persona que farà de pare o mare acollidora i una persona que intenti cuidar-lo i establir-hi una relació d'amistat o d'intercanvi.

Mare d'acolliment : El responsable de la situació, en un moment donat em va dir literalment, abans de fer les coses mal fetes (que estigués amb una família voluntària) era millor que aquell nen passés un temps a la presó (amb la mare), literalment. Vull dir, que perquè vegis com van les coses. Jo quan explico això, clar, resulta que a partir de l'any noranta-dos el voluntariat és la cosa més fantàstica del món. Des dels voluntaris olímpics. Però abans el voluntariat, sobretot si tenia algun paràmetre religiós, estava absolutament sota sospita.

S'haurien d'estudiar experiències d'altres països, com els EUA o els països nòrdics on el voluntariat fa un servei important a la societat i analitzar els seus resultats.

6.5 Recursos i organització

6.5.1 Econòmics

Es registra una coincidència entre els diferents actors en constatar una manca de recursos, no es dediquen prou diners i, com diu Vicenç Navarro (2007), si sumem els quaranta anys de dictadura als vint-i-cinc d'un govern socialdemòcrata que com a tal no ha prioritzat els temes socials, els dèficits i les mancances que hem acumulat fan que ens situem a anys llum de la despesa de països amb una tradició més arrelada en la inversió en temes socials. Tot i així, el canvi del Govern de la Generalitat de CIU a un Govern d'esquerres, no ha aportat per ara diferències significatives. També s'ha de dir que de vegades la ideologia va per una banda però si els recursos no augmenten és difícil canviar la dinàmica. Corregir el dèficit social que Catalunya té respecte als països i regions de la Unió Europea que tenen un semblant desenvolupament econòmic ha de ser un tema prioritari. Navarro (2006) en el llibre *L'estat del benestar a Catalunya* (www.vnavarro.org), diu que el nostre estat del benestar està poc desenvolupat, fet que apareix amb tota claredat quan el comparem amb els de països de desenvolupament econòmic semblant en la Unió Europea. Catalunya té pràcticament el mateix nivell de riquesa que la mitjana de la UE-15, i en canvi, la despesa pública social és tan sols el 62% de la mitjana de la UE-15. Existeix un dèficit social molt elevat. Aquesta correcció del dèficit social hauria de realitzar-se amb un augment molt notable de la despesa pública social a Catalunya, amb l'objectiu que aquesta despesa pública social (com a percentatge del PIB) vagi convergint amb la mitjana de la UE-15. Les mesures pressupostàries del nou govern de la Generalitat van en aquesta direcció però molt lentament i més en l'actualitat amb la crisi econòmica.

Una gran majoria està d'acord en el fet que manquen recursos per tenir cura dels nens tutelats, però també manca un *catalanisme social* que Vicenç Navarro defineix com el catalanisme autèntic, que sempre ha estat d'esquerres i no es pot confondre amb el nacionalisme conservador de les dretes. És un catalanisme que treballa, en la mateixa mesura, per la identitat, el benestar i la qualitat de vida de tothom, sense exclusions. No és més catalanista qui millor parla en català, sinó qui es preocupa per la qualitat de vida de la població de Catalunya, i molt en particular la de les seves classes populars, que són la

majoria. Els governs de dretes han deixat Catalunya a la cua de l'Europa social i amb un estat del benestar molt poc desenvolupat.

Convé remarcar que són els factors culturals de la primera infantesa els que resulten fonamentals a l'hora d'explicar l'estratificació social, perquè són aquests factors els que més afecten les habilitats cognitives que després seran determinants. Invertir, doncs, en els nens seria una política altament profitosa.

Navarro, en un article de *El Periódico* de 2008 arriba a un pas més enllà i diu que el dèficit de la despesa pública social de les comunitats autònomes és de 85.000 millions € i que aquesta quantitat es podria aconseguir recaptant els impostos dels que defrauden el fisc. Espanya és l'únic país on empresaris i professionals declaren menys que els treballadors.

Professional educador. Aviam, la primera cosa que et diria, que no hi ha prous recursos. La primera crítica que et faria directament, és que hi ha una sobremassificació, no hi ha prous recursos a la Direcció General per la Infància i Adolescència.

Director de centre. El que passa és que estan desbordats.

Els recursos econòmics es troben a faltar (en el cas de l'acolliment); en els diners dedicats a tenir cura dels nens tutelats, en els recursos humans necessaris per donar una resposta adequada a cada cas: professionals, ajut a les famílies biològiques, ajut a les famílies d'acolliment.

També es tradueix en pocs diners per fer campanyes publicitàries de debò amb l'objectiu d'aconseguir famílies, no de cobrir un tràmit polític davant de les associacions civils. Durant la realització d'aquesta tesi vaig tenir l'oportunitat de viure una campanya sobre l'acolliment que tenia l'objectiu de trobar famílies acollidores i que jo anomenaria anticampanya Els anuncis publicitaris van ser molt escassos, de fet ni les persones que estàvem interessades en el tema vàrem aconseguir veure els anuncis. Els mitjans en van fer molt poc ressò. El material propagandístic va arribar a molt poques escoles. Però en realitat el

que pensaven els pares d'acolliment era que l'Administració no volia trobar massa famílies d'acolliment perquè no tenien el pressupost necessari per al seu pagament.

La societat catalana és solidària i coneixem la seva resposta en temes semblants (resposta després del documental dels orfenats xinesos) de segur que es trobarien famílies disposades per poc que s'expliqués bé la situació.

Director de centre: Tant si tenim fills biològics com si no en tenim. A canvi, jo crec que es trobaria, hi ha gent malgrat estem en una societat bastant dispersa i bastant poc conscienciada dels problemes, també hi ha consciència. Jo crec que seria una tasca molt humanitzadora, de fer un projecte de present i de futur, de parelles o el que sigui. O bé una dona, famílies monoparentals, tant si és una dona com un home. Que fossin sensibles a aquesta necessitat. Ja no es parla massa de la necessitat perquè estan desbordats. La quantitat de nens que podrien anar a acolliment. A acolliment segur, adopció ja és més difícil.

Grup discussió: És una mica fotut, aquest tema. I d'altra banda dic que és un tema econòmic, perquè sí, perquè interessa el sistema, tot queda igual, i es farà una remodelació de nassos però tot continuarà igual. "Cambiamos todo para que todo siga igual"

Mail associació: La pregunta que té nassos venint de CiU: "Augmentar els ajuts en un 4% és una mesura potenciadora", Com sempre, s'equivoquen en el números. A algú li van augmentar un 4% el 2005? Però el que em sap greu és que fan aquestes preguntes i fa poc congelaven el pressupost d'acolliment, augmentaven 0% els ajuts, justificaven que les famílies extenses havien de rebre menys, i ara defensin tot el contrari... Bé, com a mínim queda per escrit i tindrem les respostes (la part positiva).

6.5.2. Humans: Professionals. Provisionalitat. Transparència

Els professionals que treballen en aquests temes, acadèmicament són psicòlegs, pedagogs, treballadors socials i educadors socials. També hi treballen persones que no tenen titulació o que tenen titulacions no relacionades (filòsofs, etc...).

Professional educador: Llavors, una altra cosa que et volia dir és que educadors no ni ha a tots els centres. Hi ha molts que no hi ha educadors. Llavors jo no tinc la titulació d'educador social. Estic llicenciat en filosofia, però quan jo vaig començar filosofia la carrera d'educador no existia. Ara fan convalidacions. És una mica complicat, però, per contestar-te. És un món així, que és molt caòtic, molt caòtic. També és un dels motius pel qual et costa tant arribar a uns interessos. No hi ha gaire ordre.

Els nens acollits, tant en centres com en família, necessiten sobretot ser *cuidats*. Sorprèn que en els programes de les diferents titulacions que es requereixen per treballar amb infants –sigui en un centre o en una EAIA–, no contemplin continguts sobre els diferents aspectes de *cuidar*. En l'ensenyament de Treball Social només es contempla una assignatura de cinc crèdits anomenada Salut Pública i Treball Social que té uns objectius teòrics des d'un vessant molt general i que no capacita els professionals per identificar les necessitats bàsiques dels infants. Ni, per descomptat, els paràmetres bàsics de normalitat⁶⁰.

En l'ensenyament d'Educació Social, en relació a assignatures que capacitin per *cuidar* només trobem una assignatura anomenada Educació per a la Salut de sis crèdits. En aquesta assignatura de continguts únicament teòrics s'explica l'evolució del concepte de Salut i d'Educació per a la Salut, les principals problemàtiques sociosanitàries, plans de salut i polítiques públiques i àmbits

⁶⁰ S'ha extret del programa de l'Ensenyament de Treball Social de la Facultat de Pedagogia de la UB. http://www.ub.es/pedagogia/treball_social/programes/obligatories.htm

d'intervenció⁶¹. En ambdós ensenyaments aquestes assignatures estan impartides per pedagogs.

De fet, els professionals titulats fa poc temps que s'han incorporat, fins 1987 aquest tema estava principalment portat per ordes religiosos caritatius i per voluntaris. Alguns d'aquests voluntaris han seguit treballant, tinguessin o no titulació. Posteriorment aquests tipus de servei van patir un seguit de crítiques perquè els atribuïen actituds paternalistes.

A la meua manera d'entendre, crec que va ser un error no escoltar tanta gent que havia treballat i que havia adquirit una experiència, i que hagueren pogut donar idees i formes d'organització que a ells els havia funcionat, i també explicar aquelles coses que no els van funcionar per no caure en els mateixos errors. Es criticava el caire de beneficència que es donava, però això no sempre era així, com he pogut comprovar parlant amb els protagonistes d'aquell moment.

Després de 1992 el voluntariat es va reivindicar com una activitat positiva per a la societat, però la xarxa de voluntaris de l'acolliment ja estava desfeta.

En l'actualitat l'actitud d'alguns professionals manté aquesta manera de fer *benèfica*. Aquest aspecte, juntament amb la manca de recursos, són dos aspectes que caldria millorar sense discussió. Quan em refereixo a una manera de fer *benèfica*, el que vull dir és que encara que evidentment en l'actualitat el sistema de protecció no és benèfic, en el sistema simbòlic dels serveis de benestar social es capta la sensació que no cal recerca i que no cal control de qualitat. "Es fa el que es pot i ha millorat molt" i "no sé de què es queixen", podrien ser les seves dues frases resum. És la cara de la caritat mal entesa. Evidentment, hi ha menys paternalisme ara que uns anys enrere, però és que amb els anys de democràcia que portem el nostre país no n'hi hauria d'haver-ne gens.

⁶¹ S'ha extret del programa de l'Ensenyament d'Educació Social de la Facultat de Pedagogia de la UB. http://www.ub.es/pedagogia/edu_social/programes/obligatories.htm

Els centres són molt diversos i de vegades estan junts nens amb problemàtiques molt diferents que no hi haurien de estar. Hi ha sobreocupació i els casos s'eternitzen. Als Centres hi van a parar la majoria dels nens dels quals l'Administració té la tutela, encara que alguns d'ells els deixen (al cap de mesos o anys) per anar a un acolliment o adopció, o en la minoria dels casos per retornar amb la família. El funcionament i la qualitat dels centres és molt diversa.

Professional educador: llavors conviuen quatre tipologies de nanos que no haurien de conviure. Al menys uns quants no haurien de conviure junts. El que es fa moltes vegades, és que els nanos que tenen una mancança afectiva o familiar, conviuen amb altres grups de nanos que són... tenen més problemes... no sé com dir-ho... per no utilitzar paraules [...] no m'agrada la paraula, més problemes d'agressivitat.....

Un dels aspectes sobre els centres que surt a les narracions és que evidentment els centres cobren per nen i els interessa tenir les places ocupades. També es diu que els centres es treuen de sobre, si poden, els nens més conflictius o amb problemes de salut.

Grup de discussió: És una de les coses que es va comentar sobre el tema, que els centres quan donen els nens a les famílies d'acolliment, sempre donen els nens més fotuts, els que estan més malament

S'ha de tenir en compte que quasi sempre que es parla de maltractament, es parla de maltractament dels infants en el si de la família biològica més o menys extensa, però es produeixen altres tipus de maltractament i alguns d'aquests en el si dels centres. En el *Butlletí de la infància* Jordi Cots⁶² (2007) parla dels diferents àmbits on es poden produir maltractaments. "En l'àmbit sanitari posem per cas , hauria de preocupar que tot el personal mèdic i sanitari conegués la realitat del món infantil. En l'àmbit de la justícia hi ha massa resistència a formar-se (amb el pretext que els jutges no es poden especialitzar en tot) i a

⁶² Butlletí número 8. ex adjunt al Sindic de Greuges per als infants

escoltar directament el infant. Potser el maltractament institucional més greu a l'escola seria no assegurar la igualtat d'oportunitats, evitar les conductes marginadores i la incapacitat per crear, com vol un pedagog –un espai lliure d'amenaça–. En l'àmbit dels serveis socials assenyalaríem, entre altres, la detecció tardana, la prolongació dels períodes de diagnòstic, l'absència de dispositius per acollir relats d'infants, la insuficient formació dels professionals, la falta de cura que s'ha de tenir amb els professionals que treballen amb infants en risc; hi afegiríem la demora i incoherència de les mesures de protecció, i també que hi ha aspectes subtils per considerar de les actituds dels responsables dels centres i dels educadors. I encara s'hauria de parlar dels mitjans de comunicació”.

Mare monoparental: Per part del centre, on treballava la meva germana, els educadors van, fan les seves vuit hores i ja està. Ningú anava i deia, bueno, aquest nen que no avança, que no sap llegir, però res, ni una lletra, i els números, bueno, algun. Però aquí, a l'escola del poble, que s'ho han currat, que també tenen molt de mèrit, doncs ara està en un nivell bastant bo, ha avançat molt. A més, en el centre tenien una deixadesa respecte a ell, com escolar. Només anava a escola a escalfar la cadira. Si s'asseia, perquè moltes vegades ni tan sols això.

En aquest estudi no s'ha abordat el tema dels centres i per tant totes les referències han de venir dels discursos dels pares d'acolliment quan parlen de com els arriben els nens i també d'alguns professionals, que durant el discurs, en què donaven la seva opinió sobre l'acolliment familiar, parlaven dels centres.

En l'apartat següent on es parla de la salut dels infants quan surten dels centres s'entén per què he cregut oportú no prescindir de tota aquesta informació i especificar-la, encara que d'una forma resumida.

Si una administració assumeix la responsabilitat d'un infant vol dir que es veu capaç d'atendre aquest infant millor que la seva família. Per tant les institucions no poden permetre's cap abús en el seu sí. Avui en dia l'Administració és complexa i més encara en els països democràtics. Aquesta complexitat pot

donar lloc a errors i disfuncions. Les seves decisions i resolucions poden resultar enrevessades i poden produir una impressió de confusió i de distanciament del ciutadà, i sobretot, una sensació d'injustícia i inseguretats.

Cots (2007) diu que l'Administració sovint pot callar o ocultar decisions i propòsits, sense posar-hi malícia. Contra tot això s'ha de prevenir la mateixa Administració.

Tots aquests diferents àmbits de risc haurien de tenir sistemes de control extern de qualitat que assegurassin el seu bon funcionament. Calen més professionals per escollir les famílies d'acolliment correctament

Professional director de centre. Això suposa tenir una quantitat de recursos assignats a aquesta matèria de cara a la selecció de famílies. Sé que hi ha llistes de famílies acollidores, però l'altra dia per exemple aquesta mateixa directora general de l'ICAA,, que va venir allà, va dir que els professionals no sempre encerten. Que a vegades donen nens a famílies, i que després retornen els nens a l'Administració. Això suposaria uns equips, bastants equips per assumir, i després també que això suposaria un cost bastant accentuat.

També cal que aquests professionals estiguin molt ben preparats.

Pares d'acolliment: Els professionals que intervenen en tot això, diguem varis aspectes. Estem parlant de persones amb tota una problemàtica molt important i això comporta que has de dedicar-hi temps, recursos. Els professionals han de ser professionals de veritat.

En la següent narració una professional que ha treballat molts anys en l'acolliment i és pionera de tots aquests processos ho explica clarament i d'una forma fàcil.

Professional: Prioritzar els nens, tenir unes bones lleis però utilitzar-les i interpretar-les sempre amb la idea del benestar del nen, individualitzar

els casos. Les lleis i les normes hi són perquè les persones les utilitzin amb sentit comú, si no fos així no caldrien persones que les interpretessin, les apliquessin i de vegades, si cal, no les apliquessin.

Els càrrecs que marquen els organigrames i les formes d'actuar són polítics i actuen més amb un interès polític o de partit i moltes vegades des del desconeixement del que és la infància i els seus problemes. Durant els anys de l'elaboració d'aquesta tesi he pogut comprovar que els partits polítics organitzen les conselleries posant en els càrrecs persones del partit; quant més petit és el partit menys persones té per escollir i això, entre d'altres coses, fa que de vegades les persones que ocupen els càrrecs no tenen la preparació ni els coneixements necessaris sobre el tema que en aquest cas és la infància i l'acolliment.

Professional: Jo penso que hauria d'haver, com en tantes polítiques socials, un acord bàsic, independentment de qui governi. La infància no ha tingut mai un ressò polític, si ara ho té una mica, és gràcies als mitjans de comunicació. Perquè n'hi ha molts nanos...

La prioritització i la individualització dels casos és quelcom fonamental, la complexitat fa que tot i la necessitat de protocols ben establerts, que no existeixen, s'hagi d'estudiar i determinar el seguiment de forma molt individualitzada.

Professional. Jo crec que hi ha alguna disfunció entre equips, en els programes, en les prioritzacions, i que, a més, cada cas s'hauria d'individualitzar i això és molt difícil. Perquè si el que pretenem és que tots els casos entrin a la llei, no pot ser. Això és importantíssim. Per mi, la llei s'ha de pensar molt i prioritzant, no es tracta d'una lluita de drets ni competències. S'ha de prioritzar els nens, que tenen tota la vida per davant i són l'element del segle, i això és complicat veure-ho, perquè és complex.

Es evident que cal un model però aquest mai servirà per a tots els casos, el més important seguirà sent la individualització i també la dedicació.

Entrevistadora: *I Com veus això que es vol fer de la professionalització de l'acolliment, o sigui, que volen posar professionals que cuidin i adoptin nens?*

Professional: *No ho havia pensat. M'imagino que en alguns casos funcionarà i en altres, doncs no. Perquè jo penso que en l'atenció a persones, n'hi ha d'haver més que un títol. Hi ha d'haver dedicació, a més de professionalitat.*

Hi ha professionals molt dedicats i els pares així ho manifesten, però tot i així fins i tot els que estan més contents també veuen que calen més recursos humans.

Pare d'acolliment: *Estoy con tal Equipo de Atención a la Infancia y la Adolescencia, y es un equipo excepcionalmente bueno, un equipo en el que notas que hay algo interno, tú puedes llamar a cualquiera del equipo y conoce el caso. Hay una persona que lleva el caso, pero si tú dices, oye soy tal, tengo tal problema, ah sí, vale, tal cosa. O sea, están al caso. Cuando fue el clima de violencia⁶³, fue impresionante el apoyo que nos dieron, porque nos acompañaron a todo. No tuvimos que ir a juicio, pero tuvimos que ir a la exploración y todo esto. Había que ir a los juzgados, nos acompañaron a juzgados, nos acompañaron a la policía, a todo. A todo. Siempre nos han protegido y nos han apoyado muchísimo. Nosotros nos hemos sentido siempre muy protegidos por ellos, y hemos tenido un diálogo bueno permanente, pero si yo me quejé alguna vez, es de tenerlos poco, ¿eh? Pero entiendo también que no es problema de ellos, es problema de la administración, que con unos presupuestos determinados pues les da para lo que les da. Si tuvieran que poner un par de trabajadores sociales más, pues no tendrían con qué pagarlos, entonces bueno, pues se manejan con lo que tienen.*

⁶³ El menor havia patit abusos, en una de les visites/estància amb la família biològica

Els pares acollidors no tenen confiança, de vegades veuen que no tenen referent, o més ben dit que aquest varia constantment. En més d'una narració manifesten que s'havia pres una decisió i en canviar l'assistent social canvia la decisió davant determinades pressions de familiars que ja s'havien analitzat i valorat amb anterioritat, i que el canvi no aporta cap millorar pel benestar del nen.

Pares d'acolliment: Això és una certa sensació de incúria, de superficialitat, de prendre decisions des d'un despatx però sense fer-se càrrec del sofriment que comporta. I això tant pel cantó dels referents com pel cantó dels EAIES.

Pares d'acolliment: El seguiment que fan de la mare és nul. Nul. És a dir, teòricament la mare hi ha d'anar un cop al mes, si no hi va, no la veuen. Evidentment, cap pla de rehabilitació i el seguiment pues mira, a vegades sí, a vegades no, però... Canvien molt el personal. Nosaltres hem passat per tres o quatre assistents socials diferents que porten a la mare. Clar llavors la mare la primera vegada que se'n troba una nova la pressiona, es fa la pobreta, es fa vendre l'article i llavors aquell queda molt afectat i truquen els referents, pressionen els referents i ja tens els referents catacrac, que és lo que deu haver passat ara.

Bourdieu (1994) deia sobre els serveis socials que estaven condemnats a seguir les ordres interessades de les burocràcies estatals o empresarials o a ser estrangulats econòmicament. Ell anomena els funcionaris "la mà esquerra de l'Estat". En el marc de l'aplicació de polítiques neoliberals de desmantellament de l'estat de benestar, apareixen en els empleats públics de la política social la desesperança i la desconfiança en l'Estat com a responsable de l'interès públic. Els envien a suplir les insuficiències més intolerables (en aquest cas amb nens) sense donar-los els medis per realitzar la seva tasca correctament. Això es manifesta en diferents indicadors, el salari

n'és un perquè és un indicador del valor i prestigi que l'Estat atorga aquests col·lectiu. Un altre indicador és la xifra de treballadors socials amb *burnout*⁶⁴.

Segons Goffman (1987) la característica específica de la funció dels funcionaris socials és que treballen amb éssers humans i en aquest cas nens que estan en una etapa de desenvolupament. Pel que fa als funcionaris socials, es perceben sentiments per una situació que afecta a éssers indefensos i que conjuga respostes primitives dels éssers humans (sentiments de pietat) així com aspectes més relacionats amb la internalització de la cultura (sentiments de culpa).

El fet de donar afecte, atenció i comprensió es relaciona de forma directa amb el temps de dedicació a cada nen i cas, i per tan la quantitat de nens i casos està directament relacionada amb la pèrdua d'humanitat en la mesura que l'atenció es massifica. Existeix segons Goffman, un conflicte permanent entre les normes humanitàries per una banda i l'eficiència institucional per l'altra.

Repetidament, molts entrevistats es queixen de la falta de transparència de les persones de l'Administració i fins i tot de professionals de primera línia. Existeix un ocultisme que fa desconfiar. Les persones implicades se senten incòmodes. Aquesta separació que es fa entre la família biològica i la d'acolliment en què cadascuna està portada per diferents professionals, moltes vegades és innecessària. Molts pares d'acolliment coneixen els pares biològics d'amagat de l'Administració, d'altres s'han preocupat de saber informació sobre el nen acollit a través d'altres vies. Ni pares d'acolliment, ni professionals, ni pares biològics, ni l'Administració es refien l'un de l'altre, probablement perquè la història no està construïda sobre una base verdadera i conjunta. Tots desconfien perquè el desconeixement crea desconfiança. De segur que en alguns aspectes les coses es fan millor del que tots pensen perquè l'ocultació de la informació no deixa veure ni la maldat ni la bondat del mateix sistema. Els

⁶⁴ Per *burnout* s'entén la síndrome d'estar cremat per la feina. Sobretot es produeix en persones que realitzen feines d'ajut social; infermeres, treballadores socials, educadors socials, metges...

pares biològics volen saber, volen estar segurs que els expliquen tot, on i com estaran els seus fills. Volen transparència.

Pare biològic: Y a lo largo de esos tiempos de depresiones, de cárceles, quesoncondenas largas, tendría que ser mucho más transparente la Administración para decir ¿dónde va a estar tu hijo?, ¿con quién va a estar tu hijo? Realmente que te asegure esas visitas, para contentar un poquito a los padres. Y en el caso mío personal, mi mujer decidió, por los vínculos que había entre mi hijo y yo, pues de quedarme yo la custodia, de tener la custodia. Y ella, cada vez que quisiese, poder acceder a mi hijo. Pero, ¿qué ocurrió? Pues que mi mujer todavía no sabía que yo consumía⁶⁵. Y mis padres veían cosas raras y casi optaron por ponerme un ultimátum, o pones solución a tu vida o me iban a quitar la custodia de mi hijo.

6.5.3 Temporalitat

El temps sempre està present en l'acolliment d'una forma o altra; l'espera del nen que està en un centre i hi creix ràpidament, la dels pares biològics, que tot i que no poden perquè no estan bé, esperen el retorn impossible dels seus fills, la dels pares d'acolliment que estan esperant que els donin un nen per acollir i que un cop el tenen segueixen esperant el retorn amb la família biològica o en algun cas la mesura d'acolliment preadoptiu. Perquè són tan lents aquests processos?. Els nens creixen ràpid. En el nostre país els polítics actuen amb uns objectius a curt termini. Els projectes educatius, de salut o de protecció, tenen uns resultats a llarg termini que probablement no es veuen en la legislatura en què s'apliquen i per tant sembla que als polítics els interessin més els projectes que poden obtenir resultats visibles més ràpidament.

Un altre tema molt lligat amb la temporalitat és la situació d'eterna provisionalitat.

⁶⁵ L'informant es refereix al consum de drogues com la cocaïna o la heroïna.

Pares d'acolliment: *El dividia aquesta casa, aquest món, la seva mare i l'altre món. Estava dividit i nosaltres dèiem que no volíem contribuir a això, no volem. Ens sabrà molt de greu, però si cal... No serem testimonis d'això ni contribuirem. Lllavors van reaccionar i es van trobar i van decidir suspendre les visites*

Els vam adjuntar informes de la terapeuta, del metge, dels tutors de l'escola i tal. Es va acordar la suspensió temporal.

Però clar, altra vegada un cop més la provisionalitat, temporal, que la primera cosa que ens van dir era que ho havien acordat per tres mesos.

Els professionals no saben que aquestes famílies es coneixen i es veuen; en aquest cas no es veien amb la mare però es veien amb l'avi i els tiets. Hi ha casos de famílies extenses que voldrien cuidar els nens dels parents a qui els han retirat la tutela, però la por que els parents no els deixin tranquils fa que renunciïn, perquè pensen que és millor allunyar els nens de la mare o del pare biològic.

La següent narració és un exemple de com la família biològica i la d'acolliment han contactat d'amagat de l'Administració que ho ignora. Aquesta família biològica extensa volien tenir a la nena però no trobaven convenient que la nena tingués contacte amb els seus pares i ells tampoc en volien tenir. D'altra banda pensaven que si ells es quedaven la nena seria pràcticament impossible que els pares els permetessin cuidar-la i educar-la sense la seva intervenció. Per tant, els avis i tiets van fer pactar les visites amb l'Administració i fins i tot, com he dit, estar en contacte amb la mare acollidora.

Entrevistadora: *Tu creus que si tornés amb la seva família tu podries seguir mantenint un vincle amb la nena*

Mare monoparental: *Jo sempre havia pensat que això era com si diguéssim una de les raons principals, dius bueno, una temporada li ofereixes tot el que li cal a aquest nen i li crea un vincle per quan un li faci servei.*

E: Com un padrí

M: Clar. Això era com la teoria, el que havia de ser, i això em sembla que és el que veig que sí que pot ser molt real. Però sobretot per això, perquè el que veig que és més a prop d'ella, són aquests tiets, són molt devots d'ella, se l'estimen molt, i pot ser que no la tinguin a casa seva però no la deixaran mai. I suposo que cap Administració mai els allunyarà d'ella. I aquests tiets doncs sí reconeixen bastant el paper meu. Fins i tot l'avi. Ui, l'avi em té unes confiances ara, la truca per telèfon i així, però bueno, fins i tot voldria venir a passar una temporada a Canet per estar a prop seu i són molt agraïts, no? Vull dir...

6.5.4 Beneficència. Burocràcia

Hem passat, almenys teòricament, del principi de beneficència a l'estat de benestar. Això ha comportat passar de l'acció puntual a l'acció continuada i ordenada per posteriorment arribar a l'acció sistemàtica institucionalitzada i a l'acció transformadora i participativa. Aquesta acció sistemàtica institucionalitzada comporta més burocratització, però alhora aspectes que haurien d'estar superats d'èpoques en què la caritat i la filantropia imperaven, i encara estan presents, com ara el suport material com a mitjà per combatre el desordre moral. La persona a qui s'ajudava havia d'estar disposada ha acceptar la manera de vida imperant, encara que fos només com un ideal al qual mai podria accedir

Professional. Jo crec que en el tema de nanos, ara ho desconec, però abans, crec que el tema estava massa burocratitzat, massa el fet d'haver d'anar d'aquí cap allà. Mira, per funcionar necessites una estructura, però pot passar que l'estructura se't mengi, i una, o tens algú que només es dediqui a l'estructura i els millors esforços van a l'altra part o si no, se't menja.

No ho sé perquè jo ja no me'n recordo de les persones. És que això anava molt encaminat amb uns tècnics, qui portaven les reunions i tot, eren càrrecs, suposo, d'assignació política, com que variaven tant, la veritat és que no ho sé: i ho anàvem fent, més o menys, així, segur que d'això tens tu referències, quant a Administració hi ha la llei i és

l'Administració qui té les competències, llavors comencem a veure com es reorganitza tot això. Clar, és el que em passava a mi, veia la realitat, unes necessitats i llavors creaves l'estructura, però en funció d'aquella realitat. I llavors has d'adequar aquesta estructura a la realitat, que de vegades no funciona perquè hi ha massa burocràcia, en resposta ja no hi ha la necessitat, o passen coses o la realitat no entra a les estructures que tenim...

Pares d'acolliment: Com que nosaltres estàvem tan cansats de parlar, de veure que no els hi donava la gana d'entendre les coses, d'evidenciar el que nosaltres els explicàvem, ells el paper, el paper, el paper, bueno, el paper, el paper.

A més del fet la burocràcia és extensa i lenta, hi ha un munt d'aspectes administratius que funcionen malament i que dificulten el dia a dia dels pares acollidors; el tema de l'accés al sistema de salut s'hauria de millorar, alguns nens en acolliment no tenen els papers correctes o no tenen papers perquè ningú els ha inscrit al registre civil.

Mare monoparental: No, ja sé com funciona el tema. Bueno, hi ha molta burocràcia, molt de paper, crec que ara hi ha molt pocs nens acollits, per tant, no hi ha suficients demandes, i m'imagino que el dia que hi hagi més nens acollits, institucionalment es bellugaran més coses. Mèdicament, la Seguretat Social, per exemple la cartilla de salut del nen, fa tres anys i encara no està actualitzada, per tant aquell nen no cotitza. N'hi ha moltes cosetes d'aquestes que s'haurien de millorar.

Pares d'acolliment: però hay problemas, que no, pues hay padres de acogida que por ejemplo en algún hospital de urgencias pues te ponen pegas

Entrevistadora: ¿ah sí?

P: Claro, vas con un niño, a lo mejor pues que le duele el oído, a ver, tal al no coincidir los apellidos, entonces la madre, no, es que está en

acogida, pues para comprobar, claro, me parece bien, pero es que a veces hay cuestiones burocráticas

E: claro, porque tú lo llevas y no tienes un sitio donde llevarlo de asistencia sanitaria donde... pero digo, lo llevas donde le toca por tu domicilio

P: Sí, donde te toca. Lo que sí tenemos también en nuestro caso es seguro privado. Entonces lo que llevamos en la cartera es la resolución de acogimiento, para que vean que está a nuestro cargo

Pares d'acolliment: nosotros no hemos tenido este problema, nosotros la hemos llevado a la seguridad social hace un mes, la llevamos

- Sí, pero también se quedaron así, porque no coincide nada, ni los apellidos ni nada, incluso tiene la fecha de nacimiento mal, pero bueno, ya no dijimos nada porque era un día. Y lo que sí ves ahora, por ejemplo, la tenemos que meter en el colegio, entonces pues problemas que nos encontramos. Una orfandad es causa de reducciones, porque nosotros tenemos seguro de familia, pero esta... O mueren los padres o mueren los tutores, pero nos falta Manuel o a mí, no tiene, porque no somos ni tutores ni padres

- Bueno, no es que no cobres, el seguro no lo sabe, eso lo han de estudiar el tema, pero nos pasa con todo, esto. Han de estudiar el tema cada vez

-Son tantas cosas burocráticas

De vegades sembla que els professionals no sàpiguen quin és el comportament que han de tenir els pares d'acolliment en situacions especials o si ho saben no confien que ho compleixin, com podem veure en la següent narració

Mare monoparental: Jo crec que no és suficient, des de l'ICAA , crec que estan massa lluny dels nens i es belluguen amb paràmetres molt teòrics, no suficientment a prop de la gent. De fet jo he tingut bastants problemes, que s'han resolt en el moment en que ells han vingut a casa. Però fins que no vas a parlar directament amb ells, i veuen directament

el què passa, no entren en raó, es mouen amb uns paràmetres molt burocràtics, estudis que surten, però per res estan en el dia a dia dels nens.

En el grup de discussió la majoria estava d'acord amb la importància que es produís un canvi legislatiu i també administratiu, que s'està produint però parlaven de la importància d'un canvi cultural, entenent aquest canvi com el fet que la societat incorpori l'acolliment de forma solidària sense incorporar la idea de possessió que acompanya la filiació. No és només l'Estat que ha de desenvolupar programes de benestar social amb mesures normalitzadores. S'inicia un procés de superació de polítiques socials marginals, en les quals els seus antecessors van generar una sobreprotecció paternalista i en d'altres casos una marginació institucionalitzada. Es desenvoluparan els principis de prevenció, promoció de l'autonomia personal i la integració social, amb mesures d'acció positiva per la igualtat d'oportunitats, però la ciutadania haurà d'incorporar aquest canvi, participar i ajudar. (Navajo, 2004)

Grup discussió: Jo crec que hi ha tres coses que tenen que canviar perquè lo de l'acolliment funcioni, ara és una idea que se m'està acudint en aquests moments. Una és un canvi cultural, un canvi legislatiu i un canvi administratiu. Administratiu, perquè la burocràcia de tots els EAIES comporta que com els hi donin més feina no podran. Per tant, els tràmits administratius, això que cada nen, el que dèiem, se li tingui que renovar anualment, vol dir que anualment tenen tots els nens que es renoven, més tots els que vénen [...] Per tant, vull dir, aquest sistema burocràtic té que canviar. Legislatiu? Legislatiu perquè em sembla que la legislació en aquests moments és incapaç de aportar unes solucions clares als nens i a les famílies. I cultural perquè em sembla, vull dir que culturalment comporta que hi hagi moltes més adopcions que acolliments, per què? Perquè un acollit mai és teu, mai és una propietat absoluta. Tot s'acaba aquí, tot s'acaba aquí i aquesta és la discussió que sempre hem fet, però no és... I crec que aquestes tres coses, jo crec que no... no creixerà això fins que aquestes tres coses no hagin, jo diria mmm evolucionat d'una altra manera

De vegades l'actuació paternalista, pròpia d'un sistema més de beneficència que d'un estat de benestar, pot venir dels pares d'acolliment, i de fet he registrat alguns comportaments en aquesta línia.

Pare d'acolliment: *Mira, te voy a contar una anécdota de las que pasaron en esa tarde que me puso los pelos de punta. Una mujer obesa, pero muy obesa. Que tenía una criatura pequeña, acogida, no sé si de dos años, y un hijo adolescente grande. Bueno, me parece que tenía dos hijos, pero uno era adolescente, tenía como dieciocho años. En un momento dado el hijo no podía ni estudiar, por el ruido que había en la casa con la criatura pequeña, con el bebé y tal, y entonces en un momento dado, le dice yo no puedo vivir aquí, mamá, o sea, o el bebé o yo. Ya, pues el bebé, le dice la madre. Vete tú que ya eres grande y tienes cómo arreglarte. Echó a su hijo para hacer una acogida. Echó a su hijo. No me digas, ahí hay un trastorno. Alguien que echa al hijo propio para acoger un bebé de otro... ¿Que no hay más acogedores? Es que ya tiene la misión divina... ¡por favor!*

Segons Navajo (2004), hem d'anar cap a la universalització dels drets socials de la nostra ciutadania, trencant amb el sistema assistencial en el que l'aspecte social es percep com ajuda als pobres o marginats o a la prevenció de l'exclusió social. La política social socialdemòcrata és molt més que la prevenció de l'exclusió social o el millorament de la cohesió social (objectius tradicionals de la democràcia cristiana). La política social socialdemòcrata és l'enriquiment del concepte de ciutadania, a base d'augmentar els drets del ciutadà en el seu accés a transferències i serveis públics que el garanteixin el seu benestar social i la seva qualitat de vida.

6.6 Cuidar i/o educar

6.6.1 La salut dels nens. Utopia o realitat

Molts d'aquests nens han passat per situacions molt dures i tenen problemes psicològics i físics. El que sobta és que alguns d'aquests problemes són fàcils de resoldre i no s'entén per què es perpetuen. Molts d'aquests problemes els relaten els pares d'acolliment de nens que estaven en centres des de feia temps, normalment anys, i que arriben en unes condicions molt deficitàries a les famílies d'acolliment.

L'Administració té la tutela d'aquests nens. Els pares d'acolliment són unes persones, que en principi temporalment, fan un servei a la societat procurant afecte, atencions i un entorn més adient pel nen en el context cultural en què estem immersos. De fet, aquests nens, quan provenen d'un centre haurien d'arribar a les famílies amb un estat de salut física impecable. És d'esperar que la salut psicològica o l'estat emocional sigui en alguns casos problemàtic i requereixi ajut. Ara bé, aquestes deficiències en la cobertura de les necessitats bàsiques són una cosa difícil d'acceptar en infants el mentor principal dels quals és l'Administració pública. De fet, els relats dels diferents pares d'acolliment de la situació d'arribada dels infants d'alguns centres farien pensar en retirar la tutela dels nens de l'Administració. El problema seria qui es faria responsable d'aquesta tutela en aquestes situacions.

Mare monoparental: El nen tenia al·lèrgia a 40.000 coses, el nen anava vestit que feia pena. Ell calçava un 30 i venia amb bambes del 34, una roba horrorosa, ferides a la boca, potser s'havia caigut, ferides brutes, que jo les desinfectava els dies que estava amb mi, deixadesa absoluta, polls. No sé si al centre fan el que poden o...no sé. Però el nen tenia problemes físics per solucionar, a part dels psíquics que en el seu cas també eren molt importants, tenia càries, dèficit visual important, problemes d'oïda, al·lèrgies a un munt de medicaments, que després va resultar que no era al·lèrgic a aquells medicaments ni als aliments, sinó que era al·lèrgic als àcars i a la pols de la casa, i com que al centre l'hi

deien i a mi em deien que no mengés maduixes, pinya, xocolata –a un nen que li diguis que no mengi xocolata—, pa amb tomàquet, clar, i ell, pobre, a l'hora de menjar estava acollonit, “Perquè si menjo això em trobaré malament, que em diuen que no”

Ara porta ulleres, porta un control amb l'otorrino, que em va dir que el portéssim a la platja que així evitaríem de posar-li un drenatge, no s'ha hagut de tornar a posar drenatge, pren la vacuna pels àcars, la seva al·lèrgia està controlada, i els brots de la pell estan controlats. Ara es constipa una mica, però tots els problemes físics, ja estan controlats

Pares d'acolliment: Aleshores la primera sorpresa va ser veure que el nen després de onze mesos d'estar en un centre arribava amb la roba feta un desastre, amb unes càries tremendes. L'empastament li van haver d'enganxar amb pega perquè ja no tenia queixal pràcticament. Cap informe mèdic massa considerable, el carnet de vacunes inexistent. No sabíem quines vacunes portava, quines no portava. Clar, és a dir, al cap de pocs mesos, descobrim a més una miopia molt notable i una escoliosi. En aquestes la solució que ens va donar el centre aquest com que és d'urgència, que quan tingui les lletilles ja se'n cuidaran, però qui dia passa any empeny, no ens compliquem la vida. La càries, li deien, posa't pega perquè el queixal era de llet van dir bueno, mira, de moment que aguantí amb pega.

(..) Ostres quin morro, aquests, com estalvien calés. Tenia unes botes d'aquelles de plàstic i el nen tenia fongs als peus, Que no ho has dit?, també tenia fongs als peus i unes bambes de plàstic i tot de plàstic(...)

Els problemes que relaten els pares d'acolliment s'assemblen més als que es produïen als anys cinquanta en els nens de l'Auxilio Social de l'Espanya de la dictadura que als que imaginem d'una societat que vol dir-se a si mateixa societat del benestar. Aquests problemes poden respondre a tres tipus de dèficits: manca de recursos, sobretot de personal, dels centres; falta de formació sanitària dels educadors, i deixadesa.

Es manifesta una manca de preparació dels *educadors* com a *cuidadors*. S'hauria de resoldre bé amb formació sanitària en els currículums dels educadors, o bé amb l'assessorament de personal sanitari qualificat per valorar l'estat de normalitat física dels nens i el seguiment de les mesures i dels hàbits i estils de vida saludables, que incloguin el vestit, el calçat, l'exercici, la higiene, l'alimentació, el lleure, el contacte amb la naturalesa, etc...

6.6.2 Resiliència

En els últims anys són molts els autors, Manciaux, Cyrulnik, Barudy, Dantagnan (2000) que han treballat per demostrar que una infància infeliç no té perquè determinar la vida. La incorporació del concepte de *resiliència* pot ajudar molt a canviar actituds del tipus: el maltractat serà maltractador en un futur; i així repetidament amb els violadors, delinqüents, etc. La interiorització d'aquesta idea ha estat present des de fa temps i d'alguna forma haurà incidit en les decisions que s'han pres.

La *resiliència* defineix la capacitat humana de superar traumes i ferides. És una actitud vital humana positiva que estimula a reparar els danys que s'han produït. De totes maneres, és molt difícil que això es produeixi en soledat i requereix la confiança i la solidaritat dels altres. Aquest concepte està obrint noves mirades d'estudi sobre el tema a totes les disciplines.

Cuidar i educar, juntament amb l'estimació, són les principals funcions dels pares d'acolliment. En la nostra societat aquestes funcions cada vegada són més difícils de portar a terme. El temps, la competitivitat en el món laboral, l'estrès, les dificultats econòmiques, les distàncies. Pedagogs, psicòlegs, tots estan d'acord en les dificultats del sistema educatiu i en els problemes que presenten molts dels nostres nens i joves en la seva cura i educació. Aquestes dificultats estan incrementades en els nens acollits que habitualment han passat per situacions d'abandonament pel que fa a tenir-ne cura i fins i tot per maltractaments.

Els pares d'acolliment tenen la responsabilitat i la llibertat de buscar l'escola que creguin més adequada. Els nens acollits no tenen cap avantatge a l'hora de buscar escola i això de vegades comporta problemes difícils de resoldre per a aquests pares. Si l'Administració et dóna un nen en acolliment a mig curs és quasi impossible que l'admetin en una escola pública perquè les places estan completes. De vegades l'escolà que t'adjudiquen està lluny del domicili familiar i això dificulta molt el dia a dia.

Mare monoparental : Si no hi ha plaça no te la donen, no. Si hi ha plaça en altres centres, doncs en altres centres. I en llars d'infants, com que no es considera escola, tampoc. Llavors em vaig trobar penjadíssima. I la primera llar d'infants que em van dir que sí, em vaig posar contentíssima, tant era així que al cap de dos mesos, vaig haver de treure'l i trobar una cangur per tenir-lo a casa, i així vaig estar pagant a aquesta cangur tot un any, que cobrava tres vegades més que el sou que em donaven per l'acolliment. Home, ajuden però això no es pot assumir. I jo, el nen, el porto a escola però també tinc un cangur per ell, perquè és un nen que no aguanta, físicament, és molt malaltís, aquest any és el primer any que aguanta una mica, però fins ara, era tenir-lo una setmana a l'escola i quinze dies a casa, llavors ell està amb la cangur, que el cuida o el va a recollir a escola, li fa el dinar i el posa a dormir una estona. Perquè si no, el nen no aguantaria, però segur.

Aquest tema sempre forma part de les reivindicacions de l'Associació de Pares d'Acolliment. Coincidint en el temps amb l'escriptura d'aquest apartat, el dia 28 de febrer de 2009 sembla que es va arribar a un acord entre l'ICAA i el Departament d'Educació per a l'accés a les escoles d'un nen tutelat i en acolliment.

L'acord diu el següent:

1- Es considerarà en el proper decret el domicili de la família acollidora (recordem que encara que ja es considerés fins ara, segons el decret no era així).

2- Es tindrà en compte el fet de ser infant en família acollidora en les inscripcions durant el curs.

3- Es notificarà a la comissió d'escolarització que es considerin els infants tutelats com a supòsit de nens socialment desfavorits.

4- Pel tema de considerar-los germans, sembla que ara per ara encara no serà possible i dependrà de les reformes legislatives.

A mode de resum, aquestes mesures pretenen facilitar als pares d'acolliment l'entrada dels nens acollits a l'escola que sigui més còmode per a ells i també l'entrada durant el curs escolar, ja que moltes vegades els nens arriben en períodes de l'any en què les places estan cobertes. Alguns pares es trobaven molts problemes a l'hora de buscar escola a mig curs i de vegades els havien de portar a escoles allunyades del seu domicili. Ara s'haurà d'esperar a veure el temps que passa fins que això s'apliqui.

Alguns pares comenten que quan els nens surten d'alguns centres no coneixen les pautes culturals; no saben com utilitzar els diners, no han anat mai a comprar, han crescut en un món aïllat que és diferent del que hi ha a fora i no saben com s'han de comportar. Fins i tot alguns nens tenen por perquè no han dormit mai sols en una habitació.

Mare d'acolliment múltiple: Si tu no ensenyas un nen que aquest menjar l'has de posar aquí primer l'has de comprar aquí, al mercat el primer dia tot seguit comencen jo vull això, i això què és, no ho sé, però jo vull això, jo vull això, jo vull això, ehhhh, Un moment, només es compra el que es necessita, és que clar... No havien entrat mai en un supermercat, no han estat mai en una botiga, no havien entrat en un mercat municipal, no tenen ni punyetera idea de que és pollastre, xixa, xixa de què? Xixa i pollo. És l'únic que deien els nens, això què és? Xixa o pollo?

Entrevistadora: I la xixa què era? Tota la resta de carn?

M: Clar, tota la resta que no era pollo era xixa.

Al haver-hi una mancança tant gran d'estudis directes o indirectes sobre l'opinió dels nens, estudis amb preguntes o entrevistes o que utilitzin tècniques com les redaccions o el dibuix, només coneixem la seva opinió a través del que ens expliquen els adults i són aquests adults els que ens parlen de la seves necessitats, por, trastorns i/o normalitats. Què ens dirien aquests nens?. Potser així ens faríem càrrec de la por i la inseguretat que deuen tenir. Només cal imaginar una persona adulta en una situació similar, fora del seu ambient familiar, sense conèixer la gent ni les normes, sense tenir res seu... Com s'ha de comportar? Qui es preocuparà de tenir-ne cura? I les seves coses? Com sabran aquella gent allò que li agrada o no?. Finalment s'adapta o no però ho reconeix i de cop ha d'anar a una família d'acolliment i altre vegada torna a començar la por.

De vegades el grau d'estimació és molt difícil de esbrinar, però tenir-ne cura i educar-los és més fàcil. Algun pare o alguna mare d'acolliment m'ha comentat "aquest nen no te cap possibilitat"; aquesta frase va molt en contra de la resiliència i de les tendències actuals. Amb aquesta creença és molt difícil que el nen surti del temporal utilitzant la metàfora de Fores (2008), en què dibuixa la resiliència com un arbre que surt enfortit d'un temporal. S'hauria d'esbrinar què pensen les persones que tenen cura dels nens sobre les possibilitats de sortir-se'n i ser feliços que els hi atorguen. Això s'anomena *efecte pigmalión*; si jo estic convençut que una persona pot, actuaré com si aquesta persona realment pogués. El que és dolent és quan passa el revés; si jo crec que no s'hi pot fer res, actuaré com si realment no s'hi pogués fer res. Si a mi m'han repetit tota la vida que no soc capaç, al final em creure que no sóc capaç i llavors per què he de fer res per millorar?. (Fores 2008).

CAPÍTOL VII

7.1 Conclusions

7.2 Propostes d'Antropologia aplicada

7.1 Conclusions

“Prioritzar els nens. Tenir unes bones lleis, però utilitzar-les i interpretar-les sempre amb la idea del benestar del nen. Individualitzar els casos. Les lleis i les normes hi són perquè les persones les utilitzin amb sentit comú, si no fos així no caldrien persones que les interpretessin, les apliquessin i de vegades, si cal, no les apliquessin”

Professional

Conclusions de les entrevistes i del treball de camp.

Es presenten les conclusions agrupades en els següents apartats:

1. Sobre la documentació; sol·licitud d'acolliment, informe d'idoneïtat, informe del nen, informe de seguiment, expedients
2. Dades sobre acolliment
3. Temps i temporalitat
4. Sobre el procés
5. Els diners
6. La formació
7. Sobre els professionals
8. La recerca
9. Emocions i vincles
10. Terminologia de parentiu utilitzada
11. Perfils: pares biològics, famílies d'acolliment
12. L'associacionisme i la societat

1. Sobre la documentació; sol·licitud d'acolliment, informe d'idoneïtat, informe del nen, informe de seguiment, expedients

En relació al full de **sol·licitud d'acolliment** elaborat pel ICAA per recollir les dades dels pares d'acolliment sol·licitants, s'ha constatat que no estan ben emplenats, hi falten moltes dades i això dificulta qualsevol tipus d'estudi o revisió. Són fulls que no estan informatitzats ni existeix cap base de dades per passar-les posteriorment i completar el full. **L'informe d'idoneïtat** realitzat per l'ICIF corresponent és correcte en relació a la forma, està ben imprès i ben explicat, no ha estat l'objectiu d'aquest estudi analitzar-lo, és un informe tècnic psicològic. Les ICIFS contractades no treballen unificadament; algunes estan molt ben valorades pels pares d'acolliment i en d'altres es relaten moltes mancances. Els pares coneixen bé allò que han de dir per passar la idoneïtat, i es produeix una situació en què els pares fan el teatre que convé.

No està clar que es consideri el grau de assoliment del concepte de **resiliència** de les persones que volen acollir. S'hauria de comprovar en les proves d'idoneïtat si els pares d'acolliment creuen en l'*efecte pigmalio*, ja que és important que creguin en les possibilitats del nen de superar les dificultats i desenvolupar-se a pesar dels problemes que hagi patit. **En cap moment del procés es lliura cap document** a la família d'acolliment que doni constància de la sol·licitud ni que estableixi cap compromís ni termini. D'altra banda en el moment de la constitució de l'acolliment tampoc es lliura cap document escrit amb la informació del nen. De vegades hi ha alguns aspectes de la història del nen que l'Administració vol mantenir ocults, però aquí em refereixo a aquells aspectes imprescindibles de la història de la vida quotidiana del nen i també al seu historial escolar, psicològic i mèdic necessari per tenir-ne una cura adequada. En relació als **expedients dels nens i la família biològica** no s'han pogut veure: la DEGAIA va dir que estaven guardats en un magatzem fora de la seva seu, cosa que feia quasi impossible o molt difícil la seva revisió. No estan informatitzats. En l'**expedient dels pares d'acolliment** no hi ha un protocol de seguiment i per tant falten moltes dades i no se'n pot extreure cap informació. No consta com ha acabat l'acolliment; si s'ha produït un retorn o una majoria d'edat o si ha acabat bé o malament. La única constància de la finalització de l'acolliment és que estigui en la carpeta d'expedients tancats. No estan informatitzats ni existeix base de dades

2. Dades sobre acolliment

El 0,51% del total dels menors de Catalunya estan en mesures de protecció. Dels 7.018 nens amb mesures de protecció **689 estan en centres** i 635 en família aliena, o sigui que tot i l'objectiu de l'Administració Estatal i Autònoma d'ampliar l'acolliment en família aliena, la majoria estan en família extensa o en centres. De la revisió de fins a 95 expedients s'extreu la conclusió que no serveixen per a res, perquè no hi consta informació important. La majoria dels casos són confidencials. Aquesta **confidencialitat**, que és necessària, no s'ha traduït a trobar una forma d'identificació dels expedients que permeti la recerca respectant l'anonimat. Probablement que els expedients no estiguin informatitzats dificulta tenir una base de dades anònima a l'abast dels investigadors i de les associacions d'ajuda. Falten moltes dades; **no coneixem la xifra de retorn de nens acollits**, es parla d'un 8 al 18% però són fonts orals. Tampoc sabem les mitjanes de temps que aquests infants passen amb les famílies, ni quants acolliments fa cada família. Ni si són millors els acolliments d'un nen o més a l'hora. Ni el tipus de nen o nena acollit. No sabem quins són els perfils i problemes de la família biològica, tret de petites mostres estudiades per alguns investigadors. En els estudis a nivell estatal, Catalunya no presenta les dades sol·licitades; sobretot les que són responsabilitat de l'ICAA. Hi ha hagut **poc increment de professionals** en els darrers anys i els professionals que hi ha porten massa casos. En alguns casos s'han detectat actuacions professionals febles en relació a mantenir visites amb la família biològica. Tenim un increment molt gran en els darrers anys **d'adopció internacional** i a l'hora molts nens en centres residencials.

3. Temps i temporalitat

Tot el procés està organitzat en clau adulta lenta i burocratitzada, això fa que tots els terminis siguin massa llargs, sobretot perquè la majoria de vegades el nen està a l'espera en un centre i creix ràpidament, i també perquè la resta dels implicats passen processos massa llargs i dolorosos fins arribar al desenllaç final. Moltes vegades quan arriba el nen acollit o fins i tot mentre esperen canvien les circumstàncies dels acollidors; per malaltia, malalties o per

problemes familiars i es donen de baixa abans d'acollir. Els pares es queixen que l'espera és massa llarga un cop tenen l'informe d'idoneïtat positiu i comenten que s'utilitza l'espera com a mesura dissuasòria. També es constata que les persones monoparentals esperen més. Cada tipus d'acolliment té una determinada **temporalitat**. Aquestes temporalitats no es compleixen. Els nens s'eternitzen en les famílies d'acolliment i molts arriben a la majoria d'edat. Aquest allargament dels temps previs d'acolliment manifesta un fracàs total en la previsió i probablement un fracàs en les mesures aplicades de seguiment i visites a la família biològica. La lentitud en la **inclusió en el registre civil** dels nens dificulta la vida diària de nens i pares. L'Associació els anomena *nens sense papers*. Aquesta situació s'allarga molt en el temps. Es troben amb problemes per anar de vacances o de colònies, accedir a la sanitat, rebre sagraments, etc. Els acolliments temporals es converteixen en **acolliments eterns**; durant els anys de la realització d'aquesta tesi (entre els meus informants) no he registrat cap nen acollit que hagi tornat amb la seva família biològica, tret dels nens en acolliment d'urgència que han passat a d'altres mides de protecció.

4. Sobre el procés

El fet de portar el cas dos equips diferents dificulta molt el treball i la coordinació. (EAIAS, ICIFS). **No existeix un referent del cas**. De vegades si la persona canvia de domicili també canvia l'EAIAS i de vegades utilitzen criteris molt diferents entre elles. Trobem una dispersió de funcions que no va en la línia europea de referents de casos⁶⁶ i de la seva individualització. El referent és la persona que ho sap tot del cas, coneix el nen, la família biològica i la d'acolliment i marca les actuacions a seguir. En **les visites dels nens als pares biològics** es detecten moltes dificultats; no sempre sembla que es tingui en compte el benestar del nen per sobre de tot, i els horaris i els llocs moltes vegades són inadequats, no hi ha suficient coordinació entre els equips. Tot això sovint produeix molt patiment al nen. S'ha detectat algun cas en què les visites tutelades no s'han fet de forma correcta, i s'han produït situacions greus.

⁶⁶ Per cas em refereixo a nen, família biològica, família d'acolliment i professional

Les visites en horari escolar han estat i són en l'actualitat un problema per al nen i per als pares d'acolliment. El problema que s'ha detectat per resoldre aquesta dificultat és l'horari dels funcionaris. S'han d'**individualitzar els casos**. La complexitat de cada un fa impossible prendre decisions que s'apliquin a tots. Això no vol dir que no hi hagi d'haver protocols, perquè són molt necessaris, però una persona ha de decidir quins i com s'han d'aplicar a cada cas. Algunes famílies biològiques i d'acolliment se senten al marge de l'Administració i això corrobora que moltes es podria fer una **acció conjunta** entre el nen i les dues famílies. Algunes famílies d'acolliment entenen l'acolliment com un ajut el nen però també a les famílies biològiques sempre que sigui segur i possible. Moltes vegades **l'acolliment es produeix perquè es coneix la criatura**. Per exemple un mestre que coneix el cas, un veí que te cura d'algun nen de l'escala que ho necessita, etc. **El retorn** en què es basa tota la filosofia de l'acolliment quasi no es compleix mai, però tota l'organització de l'acolliment està basada en aquest fet, que és el que tots voldríem. S'ha de assumir que el retorn es produeix en molt poques ocasions. L'Administració no ho té assumit i prepara els pares d'acolliment constantment per un fet que quasi mai s'esdevé. En moltes ocasions la mateixa Administració tracta l'acolliment de forma molt semblant a l'adopció perquè saben que en la majoria d'ocasions l'únic que les diferencia és que els nens no porten els noms dels pares d'acolliment i que aquests cobren un ajut.

En no saber la xifra de retorn, tot el procés està construït damunt una base molt poc real. Tot i que l'adopció i l'acolliment són mesures totalment diferents per la seva finalitat, el objectius i els **vincles que s'estableixen**, a la pràctica les diferències reals són els cognoms, l'herència i l'ajut econòmic. **Les lleis** són fonamentals per donar resposta a les necessitats, però s'ha de dir que de vegades la seva interpretació també hi juga un paper molt important. Diríem que necessitem lleis en les quals el benestar del nen sigui allò més valorat, però també es necessita gent valenta per aplicar-les.

Els canvis legislatius són molt lents i de vegades aturen el dia a dia de l'Administració. Quasi simultàniament a començar aquesta tesi es va començar a treballar la nova Llei de la infància i encara no està aprovada. El temps polític

és totalment incompatible amb el temps dels nens. Tots els actors estudiats han coincidit en què hi ha un manca de **transparència** que dificulta tot el procés i així ho denuncien tant els pares biològics com els pares d'acolliment i els professionals.

5. Els diners

Ajuts econòmics. S'ha detectat que en determinats moments en què s'ha acabat el pressupost, es deixa de donar nens en acolliment perquè no es pot pagar als pares d'acolliment. Alguns pares d'acolliment, si el nen passa d'acolliment a l'adopció, no el poden adoptar perquè no tenen suficients mitjans econòmics. En els darrers anys s'ha avançat en la clarificació de les quantitats que es cobren i qui les pot cobrar. En cas que l'Administració no tingui diners no s'explica a les persones que volen acollir. Si fos transparent es podria donar el cas que una família renunciés a la paga fins l'aprovació del següent pressupost, o fins i tot en algun cas de forma definitiva. Existeix una **manca de recursos econòmics** que es tradueix en pocs professionals i en dificultats per pagar els ajuts en cas que es produís un augment del nombre de famílies acollidores.

6. La formació

La formació dels pares d'acolliment es fa en hores impossibles, incompatibles amb l'horari laboral. En alguns casos els temes impartits no s'adeqüen a la realitat de l'acolliment, mentre que en d'altres són força interessants. El problema és el mateix de les visites dels nens als pares biològics: l'horari dels funcionaris.

Dificultats en la escolarització dels nens acollits. Quan l'Administració dona un nen en acolliment pot ser que les places escolars de l'escola del barri dels acollidors estiguin plenes i que el nen hagi d'anar a una escola llunyana, cosa que dificulta molt el dia a dia, que en aquests casos quasi sempre ja és prou complicat si hi sumem les visites als pares biològics, als psicòlegs, etc. Des de

2004 fins a l'actualitat l'Associació de Pares d'Acolliment està tractant aquest tema i tot i que hi ha un acord el 2009, l'aplicació pot ser lenta i difícil.

7. Sobre els professionals

S'ha passat d'un sistema en què molta feina la feien **voluntaris** religiosos i seglars a un sistema en què totes les persones són **professionals**.

Tot i que el treball voluntari pot tenir problemes a l'hora de la seva estabilitat i continuïtat, cal destacar el coneixement i el tracte individual que es feia de cadascun dels casos, i també l'esforç de recollir per escrit tots els materials i documents que es van elaborar, que tenen guardats i que em van lliurar pel seu estudi. Els **currículums docents** dels professionals estan enfocats a l'educació però no a tenir cura de les necessitats bàsiques dels nens: higiene, salut, acompanyament, etc. Alguns professionals creuen que la seva feina no és tenir cura dels nens. Una de les conclusions que vull destacar és la relacionada amb la importància de *cuidar* nens institucionalitzats; potser s'ha de ser més flexible i considerar que en determinades edats (fins els cinc anys), el nen necessita més una persona que en tingui cura que una persona que l'eduqui. Potser els educadors socials no són els professionals més indicats o els únics capacitats per treballar amb aquests nens en les llars i els centres d'acolliment i estarien millor amb professionals que tinguessin cura des del vessant de la salut. La disciplina d'infermeria té el fet de cuidar com a raó de ser però a l'hora l'empatia, l'estimulació per a la superació i l'acompanyament humanístic. En alguns professionals encara es manté un cert grau de *paternalisme* basat en el principi de la beneficència.

Càrrecs polítics que marquen les formes d'actuar i no personal tècnic

Manca un model consensuat i avaluat per tots els partits i que no variï en cada canvi de govern. Repassant la història ens adonem que aquests temes tan cabdals per al bon funcionament d'un país i sobretot dels afectats no haurien de dependre tant de quin partit polític governa en un determinat moment, sinó que hi hauria de haver un acord de tots els partits en un determinat model i una manera de fer, i que l'organització i la intervenció de l'acolliment no es veiés tan

influenciada pels canvis polítics. A banda, la història ens demostra que aquests canvis, (en una democràcia) tampoc són tan grans i l'únic que s'aconsegueix és alentir decisions de vegades cabdals per als nens.

L'Administració, com a entitat que té la tutela i per tant el darrer responsable, no fa la feina correctament. Els nens que surten d'alguns centres per anar a les famílies d'acolliment arriben amb una **situació física i de salut molt deficient**; amb càries, fongs, mal vestits, amb al·lèrgies, amb problemes visuals i podològics, etc. La majoria d'ells portaven temps en els centres.

8. La recerca

Es detecta **poca recerca i falta de control de qualitat** de tot el procés, tot i que a finals de 2008 s'ha programat des del Departament una primera avaluació externa que finalitzarà el 2010.

No hi ha gaire recerca sobre el tema de l'acolliment des de la disciplina antropològica i sociològica. Probablement això és degut a la dificultat per obtenir dades. Les recerques des de l'educació o la psicologia són una mica més freqüents, probablement pel fet que alguns investigadors estan més a prop del camp de treball, això és un avantatge per obtenir les dades però alhora es pot produir un biaix en els resultats, ja que sempre s'estudien aspectes semblants. Manca una unificació de criteris i el control de qualitat dels centres. Existeix el **maltractament institucional** en algunes institucions. **No hi ha estudis sobre l'opinió dels nens** ni de persones que hagin estat en institucions o amb acolliment familiar. No s'han utilitzat sistemes alternatius per copsar opinions de forma indirecta com ara redaccions, dibuixos, etc. Tothom insisteix en la importància de la participació dels nens i la seva veu, però els nens no es consideren, no els pregunten res, ni deixen que ningú tret dels psicòlegs hi parlin. No sabem l'opinió dels nens ni de persones adultes que hagin estat acollides en la seva infància. Potser això respon al fet que l'Administració no acaba de creure en el concepte de la resiliència.

9. Emocions i vincles

Alguns nens que han estat en centres tenen **por** quan van a la família d'acolliment. Alguns d'ells no han dormit mai sols en una habitació i no han viscut mai en família. No saben com han de comportar-se, no han tingut exemples. Els nens **no tenen records**, no tenen fotos ni objectes. Els nens estableixen el **vincle** amb els pares d'acolliment perquè són les persones que en tenen cura i els crien. Per això ens hem inclinat per un marc teòric des de la perspectiva del *caring*, ja que creiem que l'acolliment es basa principalment en la voluntat d'unes persones per tenir cura d'unes altres durant un temps de la seva vida en què no ho poden fer per elles mateixes (autocura) i que les persones que ho haurien de fer no poden per motius diversos. Creiem que el fet de *cuidar i ser cuidat* identifica millor aquest tipus de relació familiar que les categories clàssiques del parentiu. Alguns nens que han seguit amb les visites als pares biològics, però que aquests no han complert els compromisos, estan segons els pares d'acolliment "trencats per dins".

La majoria de vegades l'Administració agafa la tutela per un problema de negligència en la cura del nen. Els pares són persones molt marginals i tenen molta por i desconfiança en el sistema. Tenen *por de perdre l'últim signe de sociabilitat*. Volen conèixer les persones que es faran càrrec del seu fill i volen transparència. Creuen que si tenen el nen en un centre ells seguiran sent els referents, però que en una família potser el nen acabarà estimant els acollidors més que a ells. Potser si s'utilitzés la terminologia de *padrí* padrinatge⁶⁷ aquestes persones acceptarien més fàcilment que els nens anessin a una família d'acolliment. Els pares d'acolliment es consideren solidaris amb la societat però amb el nen consideren que fan un intercanvi. Es produeix una **reciprocitat**, el nen els dóna molt d'amor, agraïment i satisfacció personal i, a canvi, ells en tenen cura, l'eduquen i l'estimen. A l'inici de l'acolliment es produeix una explosió d'emocions: odi, amor, possessió. Diuen que s'assembla a **l'enamorament**. Fins que aproximadament a l'any s'equilibra. Els pares relaten sempre com a molt bones **les relacions entre els seus fills biològics i**

⁶⁷ Persona que es fa càrrec d'un nen mentre que els pares no poden per la causa que sigui: econòmica, malaltia, incapacitat.....

el nen acollit . Els nens de seguida s'anomenen tots germans i ajuden el nen acollit a integrar-se a la família. Es detecta una dificultat en els nens acollits de crear un món simbòlic; és l'anomenada **absència del món simbòlic en el nen**.

10. Terminologia de parentiu utilitzada

No s'han trobat diferències que facin pensar que la manera que el nen anomeni els acollidors, ja sigui pel nom de pila o pare i mare indiqui una millor o pitjor integració a la família. El que està clar és que el nen quan parla amb amics i es refereix als pares d'acolliment diu pare i mare. És en el sí de la família que utilitza altres termes. En alguns casos la paraula *padrí* per anomenar els pares d'acolliment sembla que agrada, que s'entén i que no crea tanta desconfiança a les famílies biològiques.

11. Perfils: pares biològics, famílies d'acolliment

Cal destacar que els pares biològics entrevistats responen als perfils d'estudis realitzats per altres autors; la majoria són addictes a drogues o persones amb problemes mentals o totes dues coses, i la majoria han actuat de forma negligent sense que s'hagi produït maltracta físic o psíquic al nen amb voluntat de fer-li mal.

Pel que fa als pares d'acolliment, vull destacar dos **perfils** predominants: molt religiosos practicants (religió catòlica) o agnòstics. Ho fan per solidaritat amb la societat però com un intercanvi amb el nen. Hi ha conflictes entre els pares d'acolliment i les normatives sobre l'educació religiosa que es pot donar els nens. Per administrar-los els sagraments necessiten el permís dels pares biològics, en cas contrari, si els pares biològics són religiosos i els d'acolliment no, no es necessita permís per no administrar-los els sagraments .

12. L'associacionisme i la societat

A través de l'**associacionisme cívic** s'han aconseguit fites molt importants per millorar l'acolliment d'infants introduint en algunes lleis aspectes fonamentals pel seu desenvolupament. També ha estat molt important el paper d'**ajuda mútua** que s'ha produït entre els associats. D'altra banda l'associació també serveix –amb les seves limitacions– com un **sistema de control de l'Administració** a través del control dels casos i el control del sistema de promoció de l'acolliment. Pràcticament totes les millores que s'han anat aconseguint han estat fruit de les reivindicacions de l'associació.

La **societat civil** no coneix el sistema ni la dimensió del problema dels nens catalans que estan sota mesures de protecció. Les **campanyes** per donar a conèixer l'acolliment han estat poques i deficientes. L'opinió de la ciutadania és desconeguda i no s'ha investigat. Manca un debat social. L'opinió del **Síndic de Greuges** no s'ha tingut en compte tot i el seguit d'informes que s'han elaborat any rere any. Manca un canvi cultural a la societat en torn a l'acolliment.

Els **mitjans de comunicació** només s'han referit a l'acolliment en situacions extremes de conseqüències dramàtiques, aprofitant el sensacionalisme del cas. A la televisió espanyola i catalana no hi ha programes que tractin el tema, i les poques sèries que ho fan són produccions americanes. **La literatura i el cinema** sobre el tema se centra en la figura de l'orfe. La falta del pare o la mare, així com el patiment de diferents desgràcies, fa que els personatges tinguin vides més intenses amb la possibilitat d'aventures en alliberar-se de la quotidianitat i de les obligacions i controls familiars. Es creen personatges que són independents i que s'esforcen en el desenvolupament introspectiu. Metafòricament, els orfes poden cercar l'autocomprensió tractant de conèixer les seves arrels. Totes aquestes característiques fan que els orfes siguin personatges atractius per als autors. D'altra banda el cinema a través de pel·lícules diverses ha tractat el tema des de la perspectiva dels nous models familiars, la recerca dels orígens, la marginació infantil i els maltractes. Tot i que el tema ha estat tractat en alguns aspectes en diversitat de pel·lícules, no n'hi ha cap que el tracti de forma central, com sí que passa en el cas de l'adopció.

7.2 Propostes d'Antropologia Aplicada

“La paraula progrés no te cap sentit mentre hi hagi nens infeliços”

Albert Einstein

En relació a les conclusions es presenten les següents propostes de desenvolupament :

1. Sobre la documentació: sol·licitud d'acolliment, informe d'idoneïtat, informe del nen, informe de seguiment, expedients.

S'haurien de revisar, millorar i completar correctament els fulls de sol·licitud de l'acolliment. Els pares d'acolliment n'haurien de tenir constància escrita (una còpia) amb les dades i dates de complementació. També haurien de tenir la història del nen, sobretot l'historial mèdic per saber les vacunes, les malalties que ha tingut i fins i tot els gustos, les preferències, etc. En cas que no se sàpiga també hi hauria de constar.

Establir un model de seguiment dels casos informatitzat que permeti el coneixement del cas als professionals implicats i que sigui adequat per a la recerca. S'hauria de establir unes identificacions que preservessin l'anonimat. Un sol expedient i un sol referent per a cada cas.

2. Dades sobre l'acolliment

S'ha d'afrontar el retorn d'una forma real. S'ha de dir la veritat: si el retorn es produeix en pocs casos, s'ha d'explicar en dades. S'ha d'estudiar i conèixer millor les característiques de les famílies biològiques en les quals es s'esdevé el retorn i en aquelles en què no.

S'hauria de tenir una base de dades anònima.

El Departament hauria de publicar les dades sobre l'acolliment anualment d'una forma completa.

3. Temps i temporalitat

Tots els processos haurien de ser més ràpids per evitar que els nens creixin en els centres i no surtin quan ja sigui massa tard per a la seva inserció. Les temporalitats de cada tipus d'acolliment s'haurien de complir; d'altra manera es deixa constància que les previsions sobre el cas no s'han fet correctament.

L'acolliment té una temporalitat establerta que s'hauria de respectar. Si no és així s'hauria de valorar i replantejar el cas. S'ha d'acabar amb la provisionalitat dels casos. S'han de prendre decisions ràpides.

4. Sobre el procés

S'ha d'imbuir tot el procés d'una transparència que torni la confiança de la societat i els implicats en el sistema; això s'aconsegueix amb el plantejament de la veritat i la realitat de la situació, amb debat i informació dels recursos reals i formes d'abordatge.

S'ha de disminuir la burocratització i agilitzar tots els processos i terminis. S'ha d'estudiar si calen més professionals i/o la distribució de les tasques i prioritats. Aquest sol fet afavoriria la sortida dels nens dels centres.

S'hauria de revisar si el sistema de les ICIFS és el millor i controlar si segueixen els criteris recomanats, així com si l'atenció als pares d'acolliment és l'adequada.

S'han de suprimir immediatament les visites dels pares biològics en horari escolar. Tot i que està aprovada, aquesta mesura encara no s'aplica. També s'ha de valorar la pertinença de les visites més acuradament en cada cas, això seria més fàcil de resoldre si cada cas estigués portat per un sol referent. Encara que teòricament les visites es fan sempre pensant en el benestar del nen, s'ha de tenir sempre present perquè en les narracions s'han registrat casos, que posen en dubte que el nen en sortís beneficiat.

S'hauria d'aproximar tot el procés a les persones implicades. Una forma podria ser replantejar la descentralització a través dels ajuntaments, que són una institució més propera a la societat.

S'hauria de treballar en l'augment de l'acolliment i l'adopció nacional a expenses de la disminució de l'adopció internacional.

Els casos s'han d'individualitzar i diferenciar; de vegades és imprescindible aconseguir que la família biològica i la d'acolliment no es coneixin i no sàpiguen algunes coses l'una de l'altra, però en d'altres seria millor que es portés el cas conjuntament.

S'ha d'establir una fórmula urgent per registrar els nens en el registre civil. En cas de superar els quinze dies prescrits, l'Administració hauria de trobar una fórmula ràpida que resolgués el problema dels seus tutelats.

Tot i que s'ha arribat a un acord perquè els pares d'acolliment deixin de tenir problemes a l'hora d'escolaritzar els nens en aquelles escoles més pròximes al seu domicili, s'ha de vetllar perquè aquests acords es compleixin.

Alguns centres haurien de millorar les atencions bàsiques als nens: higiene, infeccions; pell, odontològiques, alimentació i vestit, mobilitat, vista, oïda. L'Administració hauria de controlar si aquests aspectes relacionats amb l'assoliment correcte de les necessitats bàsiques d'una persona estan ben coberts.

5. Els diners

Durant la realització d'aquesta tesi s'ha avançat en l'establiment dels ajuts econòmics d'una forma clara i establerta amb barems públics publicats. De totes formes el pressupost dedicat és un i si les sol·licituds d'acolliment són més que les previstes els diners no arriben. Quan els diners s'acaben s'hauria d'informar les persones interessades, de manera que aquelles famílies que ho

volguessin poguessin acollir sense ajut fins el nou pressupost. S'ha de deixar que siguin les famílies les que decideixen. S'haurien d'augmentar els recursos econòmics destinats a la cura i el procés d'acolliment de nens.

Des de el punt de vista econòmic, als nens acollits mai els hauria de faltar res fonamental, ja que l'Estat (d'un país anomenat desenvolupat) és el seu protector.

6. La formació

La formació de les famílies d'acolliment s'ha de fer en un horari compatible amb el món laboral. També s'han de revisar els programes, sobretot pel que fa referència el retorn. No es pot basar tota la formació en la idea del retorn amb la família biològica si a la realitat quasi mai es produeix.

S'haurien d'incloure assignatures de formes d'abordatge de les necessitats bàsiques de la salut de les criatures en els currículums dels professionals educadors. En cas que aquests no ho trobin pertinent, s'hauria d'incloure personal sanitari en els centres amb diferents dedicacions depenent dels centres. Abans que l'educació, els nens petits necessiten que se'n tingui cura. Si les necessitats bàsiques no estan cobertes no es pot educar.

7. Sobre els professionals

Sembla que falten professionals sobretot a primera línia; si no en falten, és que la distribució no és la correcta. El repartiment de funcions entre la DEGAIA i l'ICAA potser augmenta la necessitat i duplica els recursos que es necessiten. Aquest no ha estat objectiu d'estudi del present treball, però s'hauria de valorar la possibilitat d'incloure figures contractades que no siguin funcionaris. S'han detectat alguns problemes derivats dels estatuts dels funcionaris a l'hora de resoldre alguns temes, com les visites fora de l'horari escolar.

S'ha de esborrar de forma definitiva el *paternalisme* i el sentit de fer beneficència en tots els professionals.

S'hauria d'arribar a un acord de govern per a l'organització dels temes de protecció a la infància que fos acceptat per tots els partits amb el compromís que s'apliqués durant un període a determinar, que hauria de ser llarg i amb una avaluació del procés i del final. Els càrrecs responsables haurien de ser experts i no polítics. No poden tenir un càrrec d'aquesta responsabilitat persones que no en saben prou i que hi accedeixen perquè són d'un determinat partit que en aquell moment ha guanyat les eleccions o perquè en el repartiment de les tasques de govern els han atorgat la conselleria de la qual depèn l'acolliment. S'han de buscar formules futures no funcionaries i evitar la burocratització.

8. La recerca

Molts dels acolliments es produeixen perquè per diferents raons la família coneix el nen abans de sol·licitar l'acolliment. Això és un tema delicat perquè el fet de conèixer el nen prèviament pot afavorir l'acolliment no reflexionat, però tot i així s'hauria d'estudiar el tema amb més profunditat i veure si realment és així o no.

S'hauria de valorar novament el tema del voluntariat controlat. S'hauria de valorar el tipus de voluntaris i quin tipus de feina poden fer, però de segur que hi ha un munt de tasques que poden desenvolupar i més tenint en compte que els recursos econòmics i per tant humans (professionals) són i seran molt justos.

S'ha de fer recerca sobre diferents actors i aspectes de l'acolliment: la percepció dels nens i de persones adultes que hagin estat acollides, famílies biològiques (pares, avis, tiets), germans d'acolliment, famílies monoparentals versus famílies convencionals i acolliment professional. Formes organitzatives dels processos, etc. Sobretot s'hauria de trancar el tabú que els nens s'han de protegir de tot i amb l'excusa d'aquesta falsa protecció evitar escoltar la seva veu. Al meu entendre aquesta veu ens donaria un munt de pistes per poder millorar encara més com tenir-ne cura.

S'ha d'avaluar el procés de forma contínua i fer controls de qualitat

9. Emocions i vincles

S'ha de treballar la *por*. El nen té por quan surt del centre i s'enfronta a la família d'acolliment sense recursos personals perquè en els centres no s'ha socialitzat. La família biològica té por de perdre el nen que en definitiva és el darrer nexa social que li queda, i els pares d'acolliment tenen por de no saber tractar prou adequadament el nen.

El nen que està en un centre hauria de tenir objectes de la seva família biològica, en cas que n'hi hagi: fotos, alguna joguina, records... El centre hauria de procurar que es respectessin les seves coses i incrementar-les amb imatges, diari de tot el que es pugui saber del nen, etc.

En l'acolliment el vincle s'estableix a partir de cuidar el nen, estimar-lo i criar-lo, no en la filiació. Aquest aspecte s'ha de tenir present en qualsevol tipus de formació que s'estableixi per als pares d'acolliment.

10. Terminologia de parentiu utilitzada

Sembla que la família biològica podria acceptar millor i per tant donar el consentiment per a l'acolliment en més casos si la denominació dels pares d'acolliment fos de *padrins*, però aquest tema s'hauria d'estudiar amb més profunditat.

11. Perfils: pares biològics, famílies d'acolliment

Tenint en compte els perfils dels pares d'acolliment estudiats es podrien buscar les famílies acollidores en comunitats religioses practicants i en comunitats de persones que presten serveis solidaris a la societat.

S'hauria de conèixer si la família d'acolliment creu en el concepte de resiliència; és important que les persones que tindran cura del nen creguin en les possibilitats que té aquest nen de sortir de la situació conflictiva i integrar-se a la societat.

12. L'associacionisme i la societat

S'ha de millorar la transparència de l'estat de la qüestió i del procés, explicant a la societat catalana quina és la situació, quins recursos es necessitarien per resoldre els problemes i amb quins es compta i amb quins no.

S'ha de produir un canvi cultural a la societat i perquè això passi la societat ha de conèixer l'acolliment, debatre sobre ell i tenir opinió.

S'hauria de fer més cas a l'opinió del Síndic de Greuges, sobretot quan aquesta opinió coincideix any rere any en els mateixos problemes. El Síndic només fa recomanacions però si són tan reiteratives penso que les conselleries corresponents haurien de fer-ne més cas i posar-hi solucions.

Els mitjans de comunicació haurien de tractar el tema més sovint i amb més profunditat i rigor, i no només quan es produeixen casos escandalosos. S'haurien de preocupar de fer programes sobre els centres on estan els nostres nens i sobre les formes de resposta social envers aquests tipus de problemes. Seria bo que es fessin programes en què sortissin treballadors de primera línia, associacions, gent implicada... Manca literatura adulta i infantil sobre el tema de l'acolliment i també sèries televisives o cinema en què el tema central sigui l'acolliment.

Finalment, a tall de resum final, destacar que les hipòtesis de partida s'han confirmat totes:

No hi ha un model definit de protecció d'infants en el país, ni guies i protocols de seguiment consensuats.

Hi ha una **manca de dades** per poder realitzar recerques que ajudin a avaluar les actuacions per tal de mantenir-les o canviar-les.

Existeix una **discordança entre la confidencialitat dels casos i la necessitat d'investigar-los.**

Hi ha una **falta de transparència** en tot el procés de l'acolliment.

El factor **temps** s'utilitza en clau adulta i administrativa –és a dir, lenta– mentre que el temps dels infants és molt ràpid. En conseqüència, totes les decisions que es prenen són massa lentes.

Per acabar aquesta tesi permeteu-me formular el meu desig profund, que somio que es complirà potser no massa tard.

Un país com el nostre, petit, hauria de tenir un sistema de protecció dels seus nens consensuat després d'haver fet els estudis pertinents per evidenciar el que és el més eficaç en cada cas, amb unes lleis adequades i prou àmplies i interpretables perquè no s'hagin de canviar gaire sovint, i que permetin que els polítics es puguin ocupar d'alguna cosa més que de la discussió dels textos. El tema no pot ser més seriós, tant pel que fa als nens que creixeran en aquest sistema, com pel que fa a la societat catalana que veurà en aquests nens els seus futurs ciutadans. S'ha d'escoltar els nens acollits i els adults que van ser nens acollits en la seva infància. Un país com el nostre, hauria de donar una resposta ràpida i eficient als nens que ho necessiten, sense escatimar recursos.

Abreviatures

ADDIF – Associació en Defensa del Dret de la Infància a la Família

AFABAR – Associació de Famílies Acolloïdores de Barcelona

AFAG – Associació de Famílies Acolloïdores de Girona

AFATAR – Associació Famílies Acolloïdores de Tarragona

ASEAF – Asociación Estatal de Acogimiento Familiar

ASIR – Agrupació al Servei d'Infants en Risc

BCN – Barcelona

CIIMU – Consorci de la Infància i Món Urbà

CIU – Convergència i Unió

DEGAIA – Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència

DNI – Document Nacional d'Identitat

DOG – Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya

EAIA – Equip d'Atenció a la Infància

EBASP – Equips Bàsics d'Atenció Social Primària

ERC – Esquerra Republicana de Catalunya

ICAA – Institut Català de l'Adopció i l'Acolliment.

ICIF – Institució Col·laboradora d'Integració Familiar

ICV – Iniciativa per Catalunya Verda

INE – Institut Nacional d'Estadística

ODI – Observatori dels Drets de la Infància

OMS – Organització Mundial de la Salut.

ONG – Organització no Governamental

ONU – Organització de les Nacions Unides

PSC –Partit Socialista de Catalunya

UB – Universitat de Barcelona

VIH – Virus de la Immunodeficiència Humana

Relació de taules, gràfics i figures

Taules

Taula 1: Dades estadístiques de l'atenció a la infància i l'adolescència.

Taula 2: Tipologia de les mesures aplicades als infants i adolescents tutelats per la Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència.

Taula 3: Ajuts econòmics en diferents comunitats autònomes espanyoles.

Taula 4: Ajuts econòmics Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció.

Taula 5: Perfil dels pares d'acolliment

Taula 6: Perfil dels professionals

Taula 7: Perfil de les famílies biològiques

Gràfics

Gràfic 1: Evolució del nombre de sol.licituds d'acolliment familiar.

Gràfic 2: Evolució de les famílies acollidores.

Gràfic 3: Socis per Comarques.

Gràfic 4: Acollits per Comarques.

Gràfic 5: Socis per Icifs.

Gràfic 6: Acollits per Icifs

Gràfic 7: Acollits per sexe.

Gràfic 8: Edat dels acollidors

Gràfic 9: Acollits per tipus d'acolliment.

Gràfic 10: Estat civil dels qui sol.liciten l'acolliment.

Gràfic 11: Lloc de procedència dels sol.licitants.

Gràfic 12: Sexe dels acollidors.

Gràfic 13: Motiu per fer l'acolliment.

Gràfic 14. Generació de la idea d'acollir.

Gràfic 15: Tipus d'acolliment.

Gràfic 16: Relació sollicitud i acolliment.

Gràfic 17: Edat del nen acollit.
Gràfic 18: Genere del nen acollit.
Gràfic 19: Acceptació de nens amb problemes físics.
Gràfic 20: Acceptació de nens amb problemes psíquics.
Gràfic 21: Resolució de la sol·licitud positiva o negativa. Ido·nietat.
Gràfic 22: Edat de les persones sol·licitants.
Gràfic 23: Districtes de les famílies sol·licitants.
Gràfic 24: Estudis homes sol·licitants.
Gràfic 25: Estudis dones sol·licitants.
Gràfic 26: Fills biològics de les famílies sol·licitants.
Gràfic 27: Antecedents institucionalització dels acollidors.
Gràfic 28: Antecedents d'haver estat acollit entre els acollidors.
Gràfic 29: Religió dels pares d'acolliment

Figures

Figura 1: Sistema Català de Protecció dels Infants i Joves.

Figura 2: Piràmide de Maslow

Figura 3: Esquema unitat social estudiada

Bibliografia

- Adoptantis. (2007). *Adoptar, integrar y educar: Una guía de orientación para educadores y familias*. Madrid: Instituto Madrileño del Menor y la Familia, Comunidad de Madrid.
- Adroher, S. (1998). *La adopción internacional: Una aproximación general*. In J. Rodríguez Torrente (Ed.), *Menor y familia: Conflictos e implicaciones*. Madrid: Universidad P. Comillas.
- Afanasev, A. N. (2001). *Cuentos populares rusos* (T. Enco de Valero Trans.). Barcelona: Espasa-Calpe, S.A.
- Agar, M.H. (1980). *The professional stranger: An informal introduction to ethnography*. New York. Academic Press.
- Ahlberg, J., & Ahlberg, A. (1996). *¡Adiós pequeño!*. Madrid: Altea.
- Albaladejo, M. (Director). (2006) *Volando Voy*. [Motion Picture]
- Allen, W. (Director). (1995). *Poderosa afrodita* [Motion Picture]
- Almirall, N., Forns, M., Torné, R., & Curt, G. (2004). *Maltractaments físics greus a nadons i menors de quatre anys*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar i Família.
- Amoros, P. (1987) *La descripció del procés d'adaptació familiar de dos grups d'adoptants; amb i sense acolliment pre-adoptiu*. Tesis doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona.
- Amoros, P., Palacios, J., Fuentes, N., & León, E. (2003). *Famílies cangur. una experiència de protecció a la infància*. Barcelona: Fundació La Caixa.
- Amoros, P., Palacios, J., Fuentes, N., & Mesa, A. (2004). *Programmes de formation pour les familles d'accueil: Accueil d'urgence et pour diagnostic*.

- In E. Palacio-Quintín, J. M. Bouchard & B. Terrisse (Eds.), *Questions d'éducation familiale*. Québec - Francia: Les éditions logiques.
- Amoros, P., Palacios, J., Fuentes, N., León, M. E., & Mesa, A. (2002). *Programa para la formación de familias acogedoras de urgencia-diagnóstico*. Barcelona: Fundación La Caixa.
- Amoros, P. (1987). *La adopción y el acogimiento familiar: Una perspectiva socioeducativa*. Madrid: Narcea.
- Amoros, P., & Palacios, J. (2004). *Acogimiento familiar*. Madrid: Alianza ensayo.
- Andrés, T., & Guardiola, J. (2002). *Ja venim, Jian. L'emocionant peripècia d'una parella catalana per adoptar un nen a la xina..* Barcelona: Planeta.
- Appadurai, A. (2001). *Globalization*. Durham & London: Duke University Press.
- Appadurai, A. (2002). "Deep democracy: Urban governmentality and the horizon of politics" dins *Public Culture*, 14, 21-47.
- Ariès, P. (1987). *El niño y la vida familiar en el antiguo régimen*. Madrid: Taurus.
- Augè, M. (1996). *El sentido de los otros. actualidad de la antropología*. Barcelona: Paidós.
- Balluerka, N. Gorostiaga, A. Herce, C. Rivero, A. (2009) *Elaboración de un inventario para medir el nivel de integración del menor acogido en su familia acogedora. País Vasco*. Equipo del Centro Lauka.
- Barber, J. G., & Delfabbro, P. H. (2004). *Children in foster care*. London: Routledge.

- Barkley, R. (2006). *Counseling and training parents. Attention-deficit hyperactivity disorder : A handbook for diagnosis and treatment* (pp. 453). USA: Guilford Press.
- Barth, R. D. B. (1998). Dins Death rates among California's foster care and former foster care populations. *Children and Youth Services Review*, 20, 577-604.
- Barudy, J., & y Dantagnan, M. (2007). In Barudy J., y Dantagnan M. (Eds.), *Los buenos tratos a la infancia. parentalidad, apego y resiliencia*. Barcelona: Gedisa.
- Bauman, Z. (2001). Identity in the globalising world. *Social Anthropology*, 9(2), 121-129.
- Bauman, Z. (2008). *Una nova escena del drama entre vell i jove*. Barcelona. Col.lecció aportacions. Observatori Catala de Joventut
- Beck-Gernsheim, E. (2003). *La reinvencción de la familia: En busca de nuevas formas de convivencia*. Barcelona: Paidós.
- Ben Jelloun, T. (1998). *El racisme explicat a la meva filla* (E. Folch Trans.). (4^a ed.). Barcelona: Empúries.
- Benedicto, J. (2007). *El espacio social de la infancia. Infancia y Juventud. Nuevos Sujetos De Ciudadanía: Un Reto Para La Sociología De La Infancia*, San Martín de Valdeiglesias.
- Berástegui Pedro-Viejo, A. (2007). *Esta es tu historia. Identidad y comunicación sobre los orígenes en adopción*. Madrid: Publicaciones de la Universidad Pontificia de Comillas.

- Berástegui Pedro-Viejo, A., & Gómez Bengoechea, B. (2008). *Los retos de la postadopción balance y perspectivas*. Madrid: Subdirección General de Información Administrativa y Publicaciones.
- Bernat, B. (1991). *Fostering resilience in kids: Protective factors in the family, school and community*. National Resilience Recourses Centre. Minesota.
www.cce.umn.edu/nrrc
- Bertaux, D. (2005). *Los relatos de vida en el análisis social*.
www.cholonautas.edu.pe
- Berg-Bakker, H. V. d. (1992). *Kim, el nen de l'avió*. Barcelona: Cruïlla.
- Bernstein, C. (1977). *Todos los hombres del presidente*. Barcelona. Argos
- Bestard , J. (2003). Naturaleza, cultura y parentesco: ¿Naturalización de la cultura o genetificación de las relaciones?. In J. L. García, & A. Barrañano (Eds.), *Encuentros y desencuentros* . Madrid:
- Bestard , J. (2004). Cultura i nova genètica. sobre algunes connexions entre cultura i naturalesa dins *Quaderns De l'Institut Català d'Antropologia*, , 97 - 110.
- Bestard , J. (2004). *Tras la biología: La moralidad del parentesco y las nuevas tecnologías de reproducción*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- Bestard, J. (1998). *Parentesco y modernidad*. Barcelona: Paidós.
- Bestard, J. (2003). *Parentesco y nación en la cultura catalana: Relaciones concretas e ideas abstractas*. Barcelona:
- Bestard, J. (2004). Kinship and the new genetics. the changing meaning of biogenetic substance. *Social Anthropology*, , 1-11.

- Bestard, J. (2005). Parenté, ethnicité, race et nation: Sur les différents modes de partage de substances biogénétiques. *Incidence*, 1, 131-148.
- Bestard, J., & Marre, D. (2004). El cuerpo familiar: Personas, cuerpos y semejanzas. In J. Bestard, & D. Marre (Eds.), *La adopción y el acogimiento: Presente y perspectivas*. Barcelona: Universidad de Barcelona.
- Bestard, J., Orobitg, G., Ribot, J., & Salazar, C. (2003). *Parentesco y reproducción asistida: Cuerpo, persona y relaciones*. Barcelona: Universidad de Barcelona.
- Blackstone, E. A., & Hakim, S. (2003). A market alternative to child adoption and foster care. *Cato Journal*, 22
- Blanchet, A., & (et alt.). (1989). *Técnicas de investigación en ciencias sociales*. Madrid: Narcea, S.A.
- Bloch, M. (1994). Les usages de l'argent. *Cahiers d'anthropology*. Terrain nº 23 Paris.
- Bohannon, P. (1996). *Para raros nosotros. Introducción a la antropología cultural*. Madrid.: Akal.
- Boie, K. (2003). *¡Qué suerte hemos tenido con Paule!*. Madrid: Alfaguara.
- Bordons, P. (1996). *La tierra de los papás SM*.
- Borneman, J. (2001) Cuidar y ser cuidado: el desplazamiento del matrimonio, el parentesco, el género y la sexualidad.
<http://www.unesco.org/issj/rics154/bornemanspa.html>
- Borras, J.M. (1996). *Historia de la infancia en la España contemporánea*. Madrid. Orymu.
- Bourdieu, P. (1994) *Libre échange*. Seuil. Paris

- Bouquet, M. (2001). Making kinship, with an old reproductive technology. In S. Franklin, & S. McKinnon (Eds.), *Relative values: Reconfiguring kinship studies* (pp. 85-115). Durham: Duke University Press.
- Bowie, F. (2004). *Cross-cultural approaches to adoption*. London: Routledge.
- Boyle, J. S. (2003). *Estilos de Etnografía en Morse J.M. Asuntos críticos en los métodos de investigación cualitativa*. Colombia. Universidad de Antioquia
- Brady, E. (1976). *Transactions in kinship: Adoption and fosterage in oceania*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Brannen, J. O' Brien, M. (1996). *Children in families: Research and policy*. London. Farmer Press.
- Bresner, L. (2002). *Un sueño para todas las noches*. Madrid: Lumen.
- Brullet, C. Carrasco, C. Cardús, S. Prats, M. Torns, T. (2009) *Temps I Cura. La Corresponsabilitat Social de la Cura a la Vida Cuotidiana*. Barcelona. Generalitat de Catalunya.
- Brullet, C. Gomez, C. (2008). *Malestares: infancia, adolescencia y familias*. Barcelona. Ed. Graó
- Butlleti dels Professionals de la infancia i adolescència.
<http://www.gencat.cat/benestar/publica/butlletiDGAIA/num4/>
<http://www.gencat.cat/benestar/publica/butlletiDGAIA/num9/>
- Cadoret, A. (1995). *Parenté plurielle. anthropologie du placement familial*. Paris: L'harmattan.
- Cadoret, A. (2003). *Padres como los demás. homosexualidad y parentesco*. Barcelona: Gedisa.
- Capdevila , D. (Director). (2005). *Campaña de imagen sobre la adopción de niños por parte de parejas homosexuales* [Video/DVD]

- Cannell, F. (1990) Concepts of parenthood: The warnock report, the gillick debate and the modern myths. *American Ethnology*, 17, 667 - 686.
- Caparros, N., & Jiménez, N. (2001). *El acogimiento familiar. aspectos jurídicos y sociales*. Navarra: Rialp.
- Capdevila, P. (2003). *Mis amigos especiales*. Barcelona: Cadí.
- Capdevila, P. (2003). *Otros niños del mundo*. Barcelona: Cadí.
- Cardero, J.L. Ibañez, A. (2004). Miedo y engaño a través de los procesos de institucionalización del poder. *Dins Revista de Antropología Experimental*. N.4 Jaen. www.ujaen.es/huesped/rae
- Carsten, J. (2000). *Cultures of relatedness: New approaches to the study of kinship*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Carsten, J. (2000) Knowing where you've come from: Ruptures and continuities of time and kinship in narratives of adoption reunions. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 6, 687 - 703.
- Carsten, J. (2004). *After kinship*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Casas, F. (2006). *Infancia y representaciones sociales*. *Política y Sociedad*, 43(1), 27-42.
- Chang, S., & Calle, R. A. (1996). *101 cuentos clásicos de la china*. Barcelona: Edad, S.A.
- Checa, F., & Molina, P. (1997). *La función simbólica de los ritos. rituales y simbolismo en el mediterráneo*. Barcelona: Icaria.
- Child Welfare Information Gateway. (2004). *El impacto de la adopción en los padres biológicos*. www.childwelfare.gov/espanol
- Child Welfare Information Gateway. (2005). *Foster Care*. <http://www.childwelfare.gov/pubs/factsheets/foster.cfm>

- Childhood in generational perspective*(2003). In Mayall B., Zeiher H. (Eds.), .
London: Institute of Education.
- Chover, R. (2003). *Señorita mariposa*. Barcelona: Egido.
- Climent, C. (1999). *Por amor a la india*. Madrid: Martínez Roca, S.A.
- Colomer, C. Colomer, J. Merce, R. Peiro, R. (2004) La salud en la infancia.
Gaceta Sanitaria. 18 suple. 1. Barcelona
- Collard, C. (2004). *La politique du fosterage et de l'adoption internationale en haiti*. In I. Leblic (Ed.), *De l'adoption: Des pratiques de filiation différentes* ()
Clermont-Ferrant.
- Connell, Ch. Katz, K. Saunders, L. Tebes, J.K. (2006) Leaving foster care-the
influence of child and case characteristics on foster care exit rates. *Children
and youth Services Review*. Vol.28, 7. pag. 780-798. U.S.
- Comelles, J.M. Martorell, M.A. Bernal, M. (2009). *Enfermeria y antropologia.
Padeceres, cuidadores y cuidados*.Barcelona. Institut Català
d'Antropologia. Icaria
- Company, M. (1985). *L'història de l'Ernest*. Barcelona: Cruïlla.
- Corbin, J. (2008). Is caring a lost art in nursing. *International Journal of Nursing
Studies*. Vol 45, Issue 2. 163-165. Alberta. Canada
- Corsaro, W. (1997). *The sociology of childhood*. Thousand Oaks, Calif. ;
London: Pine Forge Press.
- Cuesta, C. (2004). *Cuidado artesanal. La invención ante la adversidad*.
Antioquia. Universidad de Antioquia
- Cyrulnik, B. (2002). *Los patitos feos. La resiliencia: una infancia infeliz no
determina la vida*. Barcelona. Gedisa.
- Cyrulnik, B. (2005). *El amor que nos cura*. Barcelona. Gedisa.

- Dalen, M., & Rygvold, A. L. (1999). *How are you doing at school? an analysis of foreign adoptees' school competence*. Oslo: Department of special needs education. University of Oslo.
- Damon, E. (1995). *Cada uno es especial: Un libro para levantar y mirar*. Barcelona: Beascoa.
- Davis, A. (2007). *El cuidar y la etica del cuidar en el siglo XXI. Qué sabemos y qué debemos cuestionar*. Barcelona. Colegio de Enfermería
- Dawkins, R. (2003). *El gen egoista: Las bases biológicas de nuestra conducta* (5ª ed.). Barcelona: Salvat.
- De Andrés Irazazábal, C., & Hernández Catalán, G. (2006). *Filiación, adopción y otras formas de protección de menores*. Las Rozas Madrid: Wolters Kluwer.
- De Mause, LI. (1982). *Historia de la infancia*. Madrid. Alianza
- De la Palme del Teso, A. (2006). *Administraciones públicas y protección a la infancia: En especial, estudio de la tutela administrativa de los menores desamparados*. Madrid: Ministerio de Administraciones Públicas.
- Del Valle, J. F. (2003). Las redes de apoyo social de los adolescentes acogidos en residencias de protección. un análisis comparativo con población normativa. *Psicothema*, 15(1), 136-142.
- Del Valle, J. F., López, M., Boada, C. M., & Bravo, A. (2008). *El acogimiento familiar en España. una evaluación de resultados*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
- Delfabbro, P. H., Barber, J. G., & Bentham, Y. (2002). Children's satisfaction with out-of-home care in south australia. *Journal of Adolescence*, 25, 523-533.

- Delgado, B. (1998). *Historia de la infancia*. Barcelona. Ariel
- Department of Health and Human Service, Administration for children and families, Administration on Children, Youth and Families, Children's Bureau. www.acf.hhs.gov/programs/cb
- Departamento de Servicios para niños y familias(2006). *El trabajo en equipo*. Illinois.
- Department of education and skill. (2006). *Care mothers transformed the lives of children and young people in care- Norwish*
- Direcció General d'Atenció a la Infancia i Adolescència. 2006. Memoria estadística
- Douglas, M. (1996).*La aceptabilidad del riesgo según las ciencias sociales*..Barcelona. Paidós
- Duque, C. (2002). Enfermería y cultura: Espacio de encuentro para el cuidado de personas y colectivos. *Actual.Enferm vol. 5 nº 2 Colombia*.
- Durkheim, E. (1987). *La División del trabajo social*. Madrid: Akal.
- Durkheim, E. (1983). *Las formas elementales de la vida religiosa*. Madrid: Akal.
- Duva, J. (2008, 30/11/2008). Hijos del olvido. la llamada de la sangre. *El País*,
- Edwards, J. (2000). *Born and Bred*. Oxford. Oxford University Press.
- Edwards, J., & Salazar, C. (2009). *European kinship in the age of biotechnology*. New York: Berghahn Books.
- Elies, N. (1989). *El proceso de civilización*. México. Fondo de Cultura Económica
- Engels, F. (1977). *El origen de la familia, de la propiedad privada y del estado*. Madrid: Fundamentos.
- Esquivel, L. (1999). *Estrellita marinera*. Barcelona: Ollero y Ramos.

- Evans-Pritchard, E. E. (1974). *Ensayos de Antropología social*. Mexico.: Ed. Siglo XXI.
- Evans-Pritchard, E. E. (1977). *Los nuer (1937)*. Barcelona: Anagrama.
- Farias, J. (1997). *El niño que vino con el viento*. Madrid: Gaviota.
- Fernandez, J.(2005) *Els infants com a ciutadans. Anàlisi de la participació dels infants en la vida social i de la confrontació que aquesta participació planteja en el món dels adults*. Tesis Doctoral.
- Fernandez del Valle, J., & Fuertes, J. (2000). *El acogimiento residencial en la protección a la infancia*. Madrid: Pirámide.
- Fernandez, M., Gonzalez, A. M., . Goicoechea, M. A., De la Morena, L., Quintana, I., Linero, M. J., et al. (2001). Preparacion y asesoramiento a los niños y niñas en los acogimientos preadoptivos. *Intervencion psicosocial*, 10(1), 105-115.
- Fernandez, M. (2004) Los estudios españoles sobre adopción y acogimiento familiar 1974-2004. *Boletín de Psicología*, nº 81, julio. 7-31. Málaga
- Fernandez del valle, J. (2005). *Situación actual del acogimiento de menores en España*. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
- Fernandez del Valle, J. (2009). Intervención psicosocial en protección a la infancia. *Papeles del Psicologo* 30 (1), pp. 2-3
- Fernandez, V. (2006) Perspectiva de la enfermería transcultural en el contexto mexicano. *Rev Enferm IMSS*; 14 (1):51-55. Mexico
- Fine, A. Sandstrom, L. (1988). *Knowing Children. Participant observation with Minors*. Newbury Park , Sage Publications.
- Fine, A. (1998). *Adoptions. ethnologie des parentés choisies*. Paris: la Maison des sciences de l'homme.

- Fine, A. (1994). *Parrains, marraines*. Toulouse. Fayard
- Fishburne, J. (1997) *De la obligación a la devoción. Recreando familias en un pueblo andaluz*. Princeton. University Press
- Fonseca, C. (1986). Orphanages, foundlings and foster mothers: The system of child circulation in a brazilian squatter settlement. *Anthropological Quarterly*, 59(1), 15-27.
- Fonseca, C. (1995). *Caminhos da adoção*. Sao Paulo: Cortez.
- Fonseca, C. (2004). Pautas de maternidad compartida entre grupos populares de brasil. In D. Marre, & J. Bestard (Eds.), *La adopción y el acogimiento: Presente y perspectivas* (pp. 91-116). Barcelona: Universidad de Barcelona.
- Fito, C. (2008). *Identitat, cos i parentiu en el context de la infertilitat i la reproducció assistida*. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona.
- Sindic de Greuges. (2008). La situacio de la infància. Dades recollides en l'informe del Sindic de Greuges de Catalunya. <http://www.tinet.org/-fedaia/forum99/sindic.htm> .
- Fostering resilience in children*. Bulletin 875-99, Familial environmental factors. The Ohio State University. http://ohioline.osu.edu/b875/b875_3.html
- Foucault, M. (1984). *La etica del cuidado de uno mismo com práctica de la libertad*. Entrevista realizada por Formet, R. Becker, H. Gomez, A. Concordia nº 6. pp. 99-116. Paris
- Freeman, M. (1998). The sociology of childhood and children's rights. *The International Journal of Children's Rights*, (6), 433-444.
- Frigolé, J. (1995). *Antropología social*. Barcelona: Proa.

- Fuentes, N., & Amorós, P. (2008). El reconocimiento de los orígenes en la adopción: Implicaciones para la práctica. *Monografías De Psiquiatría*, 2, 119.
- García, G. *El desamparo de menores i el acogimiento. Problemática práctica en Aragón y soluciones jurídicas. Decimoterceros Encuentros del Foro Aragonés. Actas*
- Garriga, M. (2000). *La adopción y el derecho a conocer la filiación de origen: Un estudio legislativo y jurisprudencial Aranzadi.*
- Geertz, C. (1994). *Conocimiento local: Ensayo sobre la interpretación de las culturas.* Barcelona - Buenos Aires - Mexico: Paidós.
- Gellner E. (1994) *Conditions of liberty. Civil society and its rivals.* London: Maíz Hamilton.
- Genep, A. V. (1960). *The rites of passage* University of Chicago Press.
- Gilbertson, R., & Barber, J. G. (2003). Breakdown of foster care placement: Carer perspectives and system factors. *Australian Social Work*, 56(4)
- Gill, H., Higginson, L., & Napier, H. (2003). Family group conferences in permanency planning. *Adoption & Fostering*, 27(2), 51-53.
- Gilligan C, (1982), *In a different voice: psychological theory and women's development.* Harvard Univ. Press, Cambridge, Massachusetts.
- Gimenez, C. (2007). *Todo paracuellos.* Barcelona. Limpergraf
- Gimenez-Salinas, S. (1998). *L'adopció: Un estudi comparat.* Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia.
- Gledhill, J. (2000). *El poder y sus disfraces. Perspectivas antropológicas de la política.* Barcelona. Bellaterra.
- Godelier, M. (1996). *L'Énigme du don.* Paris: Fayard.

- Goffman, E. (1970). *Estigma: La identidad deteriorada* (L. Guinsberg Trans.). Buenos Aires: Amorrortu.
- Goffman, E. (1987) *Gender advertisements*. Harper and Row. New York
- Gomes, R. (2003). Reproducción y género: consideraciones sobre la paternidad, la masculinidad y las teorías de la concepción. *Quaderns- 1. Institut Català d'Antropologia*. <http://www.icantropologia.org/quaderns-e/01/01a01art.htm>
- Gomez, C. Garcia, M. Ripol, A. Panchón, C. Brullet, C. Carrasco, S. Casares, R. Casal, J....(2004). *Infancia, families i canvi social a Catalunya. Informe. Vol 1 i 2. Institut d'Infància i Mon Urbà. Observatori de la infància i les famílies*
- Gomez, C., Garcia, M., Ripol, A., & Panchon, C. *Infancia y familias: Realidades y tendencias* Ariel.
- Gomez, C. Mari-Klose, P. Flaquer, Ll. Sanchez, C. Morato, L. (2008) *Informe de la Inclusión social en España*. Barcelona. Obra Social. Caixa de Catalunya.
- Goody, E. (1982). *Parenthood and social reproduction*. New York: Cambridge University Press.
- Goody, E. N. (1973). *Contexts of kinship: An essay in the family sociology of the Gonja of northern Ghana*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Goody, J. (1959). Adoption in cross-cultural perspective. *Comparative Studies in Society and History*, 11, 55-78.
- Goody, J. (1976). *Production and reproduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Goody, J. (1983). *The development of the family and marriage in europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Goody, J. (2001). Civil society in an extra-eruoepan perspective. In S. Kaviraj, & S. Khilnani (Eds.), *Civil society : History and possibilities* (pp. 149-164). Cambridge: Cambridge University Press.
- Gramsci, A, (1984) *Los intelectuales y la organización de la cultura*. Buenos Aires. Nueva Vision
- Grau Rebollo, J. (2004). A propósito de D. M. schneider. *Quaderns-e*, 3
- Grau Rebollo, J. (2004). Parentesco y adopción. *adoptio imitatur naturam*. ¿Nature vs. nurture? *Quaderns-e*, 3
- Grau Rebollo, J. (2006). *Procreación, género e identidad: Debates actuales sobre el parentesco y la familia en clave transcultural*. Barcelona: Bellaterra.
- Grenfell, M. (2008). *Pierre Bourdieu. Key Concepts*. Trowbridge. Cromwell Press
- Guasch, Ó. (1997). *Observación participante*. Madrid: Centro de Investigaciones sociológicas.
- Guenard, T. (1999). *Mas fuerte que el odio*. Barcelona. Gedisa.
- Gullestad, M., & Segalen, M. (1997). *Family and kinship in europe*. Londres: Pinter.
- Habermas, J. (1981). *Historia y crítica de la opinión pública. la transformacion estructural de la vida publica*. Barcelona: G. Gili.
- Hakin, C. (2005). *Modelos de familias en las sociedades modernas*. Madrid. Siglo XXI
- Harburger, D. (2004). Reunifying families, cutting costs: housing-child welfare partnerships for permanent supportive housing. *Child welfare*. Washington. Vol. 83, pag. 493. 16 pagines.

- Haneke, M. (Director). (2005). *Caché*. [Motion Picture]
- Hann, C. (1996). Introduction political society and civil anthropology in Hann, C. y Dunn, E. *Civil Society. Challenging Western models*. London and New York: *Routledge*, 1-26.
- Hammersley, M. Atkinson, P. (2001). *Ethnography: Principles and practice*. New York. Tabistock
- Hayward, A. DePanfilis, D. (2007). Foster children with an incarcerated parent: Predictors of reunification. *Children and Youth Services Review* 29 1320-1334. University of Maryland School of Social Work. U.S.
www.elsevier.com/locate/childyouth
- Hearing the voices of children : Social policy for a new century*(2003). In Hallett C., Prout A. (Eds.), . London: RoutledgeFalmer.
- Heidegger, M. (1927) *El Ser y el Tiempo*. Barcelona
- Henderson (1955).*Enfermería teoría y practica*. Mexico. La prensa médica mexicana
- Heritier, F. (1996). *El individuo, lo biológico y lo social.. Masculino - femenino. el pensamiento de la diferencia.* (). Barcelona: Ariel.
- Hernandez, C. (2003) *¿Qué es eso de la teoría del QUEER?*.
<http://www.nodo50.org/upa-molotov/textos/molo34/queer.htm>
- Herrera, C. (2007). “*Ser y hacer familia: la mirada lésbica de las relaciones íntimas*”. Tesis Doctoral. Universitat de barcelona
- Hernán, M. J. (2006). Demografía de la infancia en España: Los niños como unidad de observación. *Política y Sociedad*, 43(1), 43-61.
- Hollander, D. (Director). (2005).*El Guardia*. [Motion Picture]

- Hollingsworth, L. D. (2003). International adoption among families in the united states: Considerations of social justice. *Social Work*, 48(2), 209-217.
- Holy, L. (1996). *Anthropological perspectives on kinship*. Chicago: Pluto Press.
- Hodges, J. (2005) *Psychiatry. Adoption and fostering*. The medicine Publishing Company
- Homes, A. M. (2008). *La hija del amante*. Barcelona: Anagrama.
- Houle, R. Solsona, M. Treviño, R. (2001). *Divorcio y trayectorias familiares post-ruptura ¿Un fenómeno nuevo?Barcelona*. Papers de Demografia.184. Centre d'Estudis Demogràfics. Universitat Autònoma de Barcelona. Bellaterra.
- Howard, A. (1990). *Cultural paradigms. history and the search for identity in oceania*. In J. Linnekin, & L. Poyer (Eds.), *Cultural identity and ethnicity in the pacific* (). Honolulu: University of Hawaii Press.
- Howe, D. (2006). Developmental attachment psychotherapy with fostered and adopted children. *Child and Adolescent Mental Health*, 11, 128.
- Howell, S. (1999). *Biologizing and de-biologizing kinship: Some paradoxes in norwegian transnational adoption*. In A. Rygvold, M. Dalen & B. Satersdal (Eds.), *Mine, yours, ours and theirs. adoption, changing kinship and family patterns* (Oslo University Press ed.,). Oslo:
- Howell, S. (2002). *Community beyond place: Adoptive families in norway*. *Anthropological approche to communities* . Londres: Routledge.
- Howell, S. (2002). *Transitional adoption, kinship and PUG*. London
- Howell, S. (2003). The diffusion of moral values in a global perspective. In T. Hylland Eriksen (Ed.), *Globalisation. studies in anthopology* (pp. 198-216). London, Sterling, Virginia: Pluto Press.

- Howell, S. (2004). ¿Quién soy, entonces? perspectivas de los adoptados transnacionales sobre identidad y etnia. In D. Marre, & J. Bestard (Eds.), *La adopción y el acogimiento. presente y perspectivas* (pp. 197-222). Barcelona: Universidad de Barcelona.
- Howell, S. (2004). The backpackers that come to stay: New challenges to norwegian transnational adoptive families. In F. Bowie (Ed.), *Cross-cultural approaches to adoption* (pp. 227-241). New York and London: Routledge.
- Howell, S. (2009). Return journeys and the search for roots: Contradictory values concerning identity. In D. Marre, & L. Briggs (Eds.), *International adoption: Global inequalities and the circulation of children* (pp. 256-270). New York: New York University Press.
- Howell, S., & Marre, D. (2002). *Forthcoming to kin a foreign child in norway and spain: Notions of resemblances and the achievement of belonging*. L'Homme forthcoming.
- Howell, S., & Melhuus, M. (2002). *The status of the foreign in contemporary norway* UE.
- Huston, J. (Director). (1982). *Annie*. [Motion Picture]
- Informe General de la Oficina de Defensa de los Derechos del menor (2004) Instituto Nacional de Estadística. *Medidas de Protección a la infancia. Serie 1997-2002*. Madrid. <http://www.ine.es/inebase/cgi/axi> .
- <http://internet.mtas.es/estadisticas/ANUARIO20001/HTML/mpifn.html>
- Isla, P. (2005). *Los procesos asistenciales en las personas transplantadas. El caso del traplante de riñon y páncreas*. Tesis doctoral. Universidad de Alicante

- Javier, R. A., Baden, A. L., Cottone, J. G., & Denham, S. K. (2002). Taking adoption issues into the new millennium: An introduction. *Journal of Social Distress and the Homeless*, 11(2), 127-130.
- Jenks, C. (1992). *The sociology of childhood : Essential readings*. Aldershot etc.: Gregg Revivals.
- Johnson, A. W., & Earle, T. K. (2003). *La evolución de las sociedades: Desde los grupos cazadores-recolectores al estado agrario*. Barcelona: Ariel.
- Keane, J. (2003). Reflexiones sobre la sociedad civil global. In J. Vidal Beneyto (Ed.), *Hacia una sociedad civil global. desde la sociedad mundo* (pp. 69-118). Madrid: Taurus.
- Kehily, M. J. (2003). *Children's cultural worlds*. Chichester ; Hoboken, N.J.: John Wiley & Sons in association with Open University Press.
- Khabibullina, L. (2009). International adoption in russia: "Market," "Children for organs," and "Precious" or "Bad" genes. In D. Marre, & L. Briggs (Eds.), *International adoption: Global inequalities and the circulation of children* (pp. 174-189). New York: New York University Press.
- Kindersley, B. (1995). *Niños como yo* Bruño. UNICEF.
- King (1975) *Stress: Teori and practice*. London
- King, M. (2007). The sociology of childhood as scientific communication. observation from a social systems perspective. *Childhood*, 14(3), 193.
- Kirbi, P., & Woodhead, M. (2003). Children´s participation in society. In H. Montgomery, R. Burr & M. Woodhead (Eds.), *Changing childhoods : Local and global* (pp. 262-271). Chichester, England ; Hoboken, N.J.; Milton Keynes: John Wiley & Sons; Open University.
- Kosminsky, P. (Director). (2002). *La flor del mal* [Motion Picture]

- Komulainen, S. (2007). The ambiguity of Child's voice in social research.
Childhood, 14(1), 11-28.
- Laclau, E. (1985) "New social movements and the plurality of the social". New social movements and the state in latin America. Dordrecht. Slater. CEDLA.
- Lacombe, P. (2008). *Familla, Mariage et Parenté selon Paul Lacombe, I. L'évolution du mariage (1989)*. Paris. Ibis Press.
- Lalueza, J.L. Crespo, I. PERINAT, a. (1994). Derecho a una familia y abandono. Algunos matices sobre el sistema de acogida a niños en situación de riesgo social. *Infancia y Sociedad* 27/28:337-350. Barcelona. Universidad Autonoma.
- Lean, D. (Director). (1948). *Oliver twist* [Motion Picture]
- Leigh, M. (Director). (1996). *Secretos y Mentiras*. [Motion Picture]
- Leininger, M, (1978), *Transcultural nursing: concepts, theories, and practices*. John Wiley, Nueva York
- Leininger M, (1977), *Caring: the essence and central focus of nursing*. En: *The phenomenon of caring, Part V, American Nurses' Foundation, Nursing Research Report* 12, p. 2-14
- Leininger M, (1980), "Caring: a central focus in nursing: understanding the meaning, importance, and issues". En: Leininger, ed. *Care: the essence of nursing and health*. Wayne State University Press, Detroit, p. 45-59
- Leininger M, (1981), *Caring: an essential human need: proceedings of three national caring conferences*. Slack, Thorofare, Nueva Jersey
- Leininger M, (1990), *Ethical and Moral Dimensions of Care*. Wayne State University Press, Detroit

- Leininger M, Watson J,(1990) eds, *Caring imperative in education*. National League of Nursing, Nueva York
- Lee Curtis, J. (2002). *Cuéntame otra vez la noche que nací*. Barcelona: Serres.
- Levine, R. A. (2007). Ethnographic studies of childhood: A historical overview. *American Anthropologist*, 109(2), 247-260.
- Levi-Strauss, C. (1969 [1949]). *The elementary structures of kinship*. Boston: Beacon Press.
- Levi-Strauss, C. (1999). *Raza y cultura ; raza e historia*. Barcelona: Altaya.
- Lindo, E. (2000). *Amigos del alma*. Madrid: Alfaguara.
- Llobera, J. R. (1999). *Manual de antropología social*. Barcelona: UOC.
- Lorman, J. (2001). *La aventura de saíd*. Barcelona: Círculo de Lectores, S.A.
- Malinowski (1986). *Los argonautas del pacífico occidental*. Barcelona. Planeta Agostini
- Manciaux, Cyrulnik, Barudy, Dantagnan (2000). *La resiliencia. Resistir o rehacerse*. Barcelona. Gedisa
- Margarit, J. (2007). *Casa de la Misericordia*. Barcelona. Proa
- Mari-Klose, Pau, Gomez, C. Brullet, C, Escada, Sandra. (2008). *Temps de famílies : anàlisi siològica dels usos dels temps dins les llars catalanes a partir de les dades del Panel de Famílies i Infància*. Barcelona. Generalitat de Catalunya.
- Marinas, J. M. (2006). Infancia, ciudadanía y medios de comunicación. *Política y Sociedad*, 43(1), 159-168.
- Marre, D. (2002). *Transitional adoption, kinship and PUG. Public understanding of genetics: A cross-cultural and ethnographic study of the new genetics and social identity* . Barcelona:

- Marre, D. (2004) La adopción internacional y las asociaciones de familias adoptantes: un ejemplo de sociedad civil virtual global. *Revista electrónica de geografía y ciencias sociales*. V: VIII 170 (4).
<http://www.ub.es/geocrit/sn/sn-170-4.htm>
- Marre, D. (2009). We do not have immigrant children at this school, we just have children adopted from abroad”: Flexible understandings of Children’s “Origins”. (pp. 226-243). New York: New York University Press.
- Marre, D. (Forthcoming). Adopción familiar: Una visión antropológica. In F. Loizaga Latorre (Ed.), *Adoptar hoy. avanzando hacia nuevas estrategias*
- Marre, D. e. (Forthcoming). *La adopción internacional, el 'aquí' y el 'allí': Miradas diversas*
- Marre, D., & Bestard, J. (2009). The family body: Persons, body and resemblance. In J. Edwards, & C. Salazar (Eds.), *European kinship in the age of biotechnology* (London and New York ed., pp. 64-78) Berghahn Books.
- Marshall, M. (1977). The nature of nurture. *American Ethnologist*, 4(4), 643-662.
- Martin, G. (2001). Social movements, welfare and social policy: A critical analysis. *Critical Social Policy*, 21(3), 361-383.
- Martínez, M. *En marc ja té casa Destino*.
- Martinez, M. (2009). *Embarazo por defecto. Impacto socio-cultural de la interrupción del embarazo de las mujeres*. Tesis Doctoral. Universitat de Barcelona
- Mauss, M. (1968). *Ensayo sobre el don. forma y razon del intercambio en las sociedades arcaicas*. Madrid: Tecnos.

- Mayall, B. (ed) (1994). *Children's Childboods: Observed and experienced*. London. The farmer press.
- Mead, M. (1952). *Educación y cultura*. Buenos Aires: Paidós.
- Mead, M. (1972). *Adolescencia, sexo y cultura en samoa*. Barcelona: Laia.
- Mead, M. (1983). *Cartas de una antropóloga* (L. Moreno de Sáenz Trans.). Barcelona: Bruguera.
- Mead, M., & Wolfenstein, M. (1970). *Childhood in contemporary cultures*. Chicago - London: The University of Chicago Press.
- Mebis, G. (1985). *Nacida en domingo*. Barcelona: Quarto, S.A.
- Mendez, J. (1991). *El acogimiento de menores*. Barcelona: Bosch, S.A.
- Melucci, A., Keane, J. Mier, P. (1989). *Nomads of the present : social movements and individual needs in contemporary society*. Philadelphia. Temple University Press.
- Miller, D. (2009). *The confort of the things*.Cambridge. Polito Press.
- Ministerio de Trabajo y Asuntos sociales (2004). Nota de prensa. *Infancia en situación de riesgo de exclusión social*. Pag.12-17. Madrid. <File://E:\Nota de prensa.htm>
- Ministerio de Trabajo y Asuntos sociales (2006). Nota de prensa. Valcarcel presenta los datos del estudio la infancia en cifras.Dia Internacional de la infancia (20 Noviembre). Madrid. <File://E:\Nota de prensa.htm>
- Mirabent, V., & Ricart, E. (2005). *Adopción y vínculo familiar. crianza, escolaridad y adolescencia en la adopción internacional*. Barcelona: Paidós.
- Miranda, M. (coordinador). *Proposta de Bases per una nova llei d'infància*. (2005).

- Miret, P. Martorell, V. Segon, J. (2002). Emancipación Juvenil a la Ciutat de Barcelona. *Papers de Demografia*. 204. Centre d'Estudis Demogràfics. Universitat Autònoma de Barcelona. Bellaterra.
- Miró, A. (2003). *La filla del ganges. la història d'una adopció*. Barcelona: La Magrana.
- Miró, A. (2003). *Los cuatro viajeros*. Barcelona: Beascoa.
- Miró, A. (2004). *Las dos caras de la luna*. Barcelona: Lumen.
- Mistral, G. (1922). *Canciones de cuna*. Chile
- Modell, J. (1994). *Kinship with strangers : Adoption and interpretations of kinship in american culture*. Berkeley ; London: University of California Press.
- Modell, J. (1998). Rights to the children: Foster care and social reproduction in Hawai'i. In S. Franklin, & H. Ragoné (Eds.), *Reproducing reproduction: Kinship, power, and technological innovation* (pp. 156-172). Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Modell, J. (2002). *A sealed and secret kinship. the culture of policies and practices in american adoptions*. New York: Bergham.
- Molero, R. Moral, M. Albiñana, P. Gimeno, A. (2006) "*El acogimiento en familia extensa: Un estudio del perfil y las necesidades*". Murcia. Consejería de Política Social, Mujer e Inmigración.
- Montserrat, C. (2007). *Infants i adolescents acollits pels seus familiars: què en sabem, què en coneixem*. Barcelona. Departament d'Acció Social i Ciutadania.
- Moreno Torres-Sánchez, J., & Pérez Martín, A. J. (2005). *El desamparo de menores*. Cizur Menor, Navarra: Thomson Aranzadi.

- Morón, V. and Haik, K. (Directors). (2006). *La niña de la calle* [Motion Picture]
- Morse, J. (2003). *Asuntos críticos en los métodos de investigación cualitativa*.
Antioquia: Universidad de Antioquia.
- Mostacchi, M., & Miceli, M. (1998). *Adoptar un estel*. Barcelona: Brúixola.
- Mulligan, S. (2003). Adoption and long-term fostering: Themes from research.
Child Care in Practice, 9(2), 156-161.
- Navajo (2004). El portal del voluntariado y las ONG. *De la caridad al estado de bienestar*. <http://www.iniciativasocial.net/historia.htm>
- Navarro, V. (2003). *L'Estat de Benestar a Catalunya*. Barcelona. Diputació de Catalunya
- Nightingale, F. (1859). *Notes on nurse. What it is and what it is not*. New York.
Dover
- Nodding, N. (1984). *La etica del cuidar*. Berkeley. Universidad de California Press.
- Novy, M. *Reading adoption. (2005). Family and difference in fiction and drama*.
Michigan. University Press
- Observatorio de la Infancia de Andalucía (2008) *Acoger es querer y ser querido. Retratos de ocho familias que comparten su vida con niños y niñas o adolescentes que no son sus hijos*. Granada. Junta de Andalucía.
- O'Neil, C. (2000). Adoption permanent care and foster care: Home-based care in and beyond the 1990s'. *Journal of Paediatric Child Health*, 36, 415-417.
- Oosterman, M. Schuengel, C. Win, N. Bullens, R, Doreleijers, T. (2007)
Disruptions in foster care: A review and meta-analysis. Childrens and Youth Servicer Review. 29. 53-76. Amsterdam.

- Paperman, P. Laugier, S. (2005). *Le souci des autres. Ethique et politique du care*. Paris. Ecole de Hautes Etudes de Sciences Sociales.
- Parker, R., & Stone, L. (.). (2004). *Kinship and family: An anthropological reader*. Oxford: Blackwell.
- Paterson, K. (1994). *La gran gilly hopkins*. Madrid: Alfaguara.
- Perez Diaz, V. "The public sfere and european civil society". In Alexandre. Real Civil Societies. Dilemmas of institutionalization. London. Sage.
- Piaget, J. (1959) *La formación del símbolo en el niño; imitación, juego y sueño, imagen y representación*. Mexico. Fondo de Cultura Economica
- Pinazo, S. Ferrero, C. (2003). Impacto psicosocial del acogimiento familiar en familias extensas: el caso de las abuelas y los abuelos acogedores. *Rev. Mult. Gerontol.* 13(2):89-101
- Pinilla, J. (2008). *Infancia marginada. 100 anys d'història a Catalunya*. Barcelona. Aldees Infantils SOS de Catalunya
- Pizarro, N. (2007). Structural identity and equivalence of individuals in social networks: Beyond duality. *International Sociology*, 22(6), 767-792.
- Pla d'estudis Treball social
http://www.ub.es/pedagogia/treball_social/programes/obligatories.htm
- Pla d'estudis Educació social.
http://www.ub.es/pedagogia/edu_social/programes/obligatories.htm
- Polanski, R. (Director). (2005). *Oliver twist* [Motion Picture]
- Projecte Llei d'Infancia de Catalunya
- Radcliffe-Brown, A. R. (1986). *Estructura y función en la sociedad primitiva*. Barcelona: Planeta-Agostini.

- Rahola, P. (2001). *Carta al meu fill adoptat*. Barcelona: Columna.
- Ravetllat, I. (2004) Recull Normatiu sobre Infància, Adolescència i Família.
- Rygaard, N.P. (2008). *El niño abandonado. Guía para el tratamiento de los trastornos de apego*. Barcelona. Gedisa
- Ripol-Millet, A., & Rubiol, G. (1988). *L'acolliment familiar*. Barcelona: Pòrtic.
- Robert, R. (2006). *Multidimensional treatment foster care in England*. Project Report.
- Rodríguez, I. (2007). *Para una sociología de la infancia: aspectos teóricos y metodológicos*. Madrid. Centro de Investigaciones Sociológicas
- Roigé, X. (1997) "¿Tanto está cambiando la familia? Transformaciones y continuidades en el parentesco". Dins *Revista de occidente*, 199: 90-111
- Roigé, X., García, A., & Mascarell, M. (1998). *Antropología del parentiu. la diversitat cultural de les relacions familiars*. Barcelona: Icaria.
- Roigé, X. Estrada, F. Beltrán, O. (1999). *Tècniques d'Investigació en Antropología Social*. Text Guia. Barcelona. Publicacions Universitat de Barcelona
- Romero, M. (2003). El futuro de la sociedad civil. In J. Vidal Beneyto (Ed.), *Hacia una sociedad civil global. desde la sociedad mundo* (pp. 219-244). Madrid: Taurus.
- Rousseau, J. J. (1985). *El contrato social*. Madrid: Ediciones Buma - Poesía y Prosa Popular.
- Roy, C.(1986). *Essentials of the Roy adaptated model*. Norwak. Andrews
- Ruiz de Infante, B. (2002). *Bali, yo soy de la china*. Barcelona: La Galera.
- Ruiz-Rico Ruiz, J. M. (1989). *Acogimiento y delegación de la patria potestad*. Granada: Comares.

- Saint Mars, D. (1998). *Nina es adoptada*. Barcelona: La Galera.
- Salas, M.D., Fuentes, M.J., Bernedo, I.M., Garcia, M.A., Camacho, S. (2009).
Acogimiento en Familia Ajena y Visitas de los Menores con sus Padres
Biológicos. *Escritos de Psicología*. 2 nº 2, pp. 35-42
- Salazar, C. (1999). On blood and its alternatives. an irish history. *Social
Anthropology*, 7(2), 155-167.
- Salazar, C. (1996). *De la razon y sus descontentos. Indagaciones en la historia
de la antropologia. Espai/Temps. Lleida. Servei de Publicacions Universitat
de Lleida*
- Salles, W. (Director). (1998). *Estación central de brasil* [Motion Picture]
- Sallnas, M., Sallnas, P., Vinnerljung, B., & Westermark, P. K. (2004).
Breakdown of teenage placements in swedish foster and residential care.
Child and Family Social Work, 9, 141-152.
- Sanchez, C. (2004). *La mascara del dinero. El simbolismo social de la riqueza*.
Madrid. Anthropos.
- Sanchez Sandoval, Y., Palacios Gonzalez, J., & Leon Manso, M. E. (2004).
Características de los niños y niñas procedentes de adopciones. *Portularia*,
4, 269-276.
- Sanz Hermida, M. A. (2004). La responsabilidad penal de los menores en
derecho español. *International Review of Penal Law*, 75(3-4), 293-314.
- Samson, B. (2007) Les enfants de l'aide sociale à l'enfance, 20 ans après.
Archives de Pédiatrie. Vo.14. Iss. 6 June.Paris
- Sargent, S. (2003). Adoption and looked after children: A comparison of legal
initiatives in the UK and the USA. *Adoption & Fostering*, 27(2), 44-52.

Sault, N. (2007) *Many mothers, many fathers: The Meaning of parenting around the world*. Markkula Center for Applied Ethics.

<http://www.scu.edu/ethics/publications/other/lawreview/manymothers.html>

Scheper-Hughes, N. (2000). The global traffic in human organs. *Current Anthropology*, 41(2), 191-224.

Schneider, D. M. (1968 (1980)). *American kinship: A cultural account*. Chicago: University of Chicago Press.

Schneider, D. M. (1984). *A critique of the study of kinship*. Ann Arbor: University of Michigan Press.

Schofield, G. (2003). *Part of the family: Pathways through foster care*. London: BAAF.

Schofield, G., Beek, M., Sargeant, K., & Thoburn, J. (2000). *Growing up in foster care*. London: BAAF.

Schofield, G., Beek, M. (2005) Risk and resilience in long-term foster care. *British Journal of Social Work* 35(8): 1283-1301. Oxford University Press.

Schutz, A. (1964). *Studes in social teory*. The Hague. Martinus Nijof

Segalen, M. (2001). The shift in kinship studies in france: The case of grandparenting. In S. Franklin, & S. McKinnon (Eds.), *Relative values: Reconfiguring kinship studies* (pp. 246-276). Durham: Duke University Press.

Seligman, A. (1995). *The idea of civil society*. Princeton, N.J. ; Chichester: Princeton University Press.

Selman, P. (2000). The demographic history of intercountry adoption. In P. Selman (Ed.), *Intercountry adoption: Developments, trends and perspectives* (pp. 15-37). London: BAAF.

- Selman, P. (2002). Intercountry adoption in the new millennium: The "quiet migration" revisited. *Population Research and Policy Review*, 21, 205-225.
- Selman, P. (2005). Intercountry adoption 1998-2003: A demographic analysis. *First Global Research Conference on Adoption*,
- Selman, P. Mason, K. (2005). *Adoption better choice for our children*. Newcastle.
- <http://www.scotland.gov.uk/Publications/2005/06/27140607/07142>
- Selman, P. (2009). The movement of children for international adoption: Developments and trends in receiving states and states of origin, 1998–2004. In D. Marre, & L. Briggs (Eds.), *International adoption: Global inequalities and the circulation of children* (pp. 32-51). New York: New York University Press.
- Selye H. (1978) . *The stresses of life*. New York. Mac-Graw Hill .
- Seron, C. (2002). *Law and society review*.36(2)
- Síndic de Greuges. Informes sobre la infància. 3158/06.
- Singer, E. Doornenbal, J. Okma, K. (2004). Why do children resist or obey their foster parents?The inner logia of children's behavior during discipline. *Child Welfare League of America*; 83, 6.pag. 581
- Solomon, R. 2007. *Ètica emocional*. New York. Oxford University Press
- Spencer, H. 1966 (Reprint of the edition 1904). *The principles of Sociology*. Osnabruck. Otto Zeller.
- Spier, P. (1993). *Gente*. Barcelona: Lumen.
- Strathern, M. (1992). *After nature: English kinship in the late twentieth century*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Strauss, A., & Corbin, J. (2002). *Bases de la investigación cualitativa*. Antioquia: Universidad de Antioquia.
- Tavernier, B. (Director). (2004). [La pequeña lola (holy lola). Motion Picture]
- Taylor, S. J., & Bogdan, R. (1987). *Introducción a los métodos cualitativos en investigación*. Barcelona: Paidós.
- Terrell, J., & Modell, J. (1994). Anthropology and adoption. *American Anthropologists, New Series, 96*, 155-161.
- Torras, M. (2000). *Mi hermana Axia*. Barcelona: La Galera.
- Torres Mateos, M. Á. (2007). *Adopción y acogimiento de menores*. Cizur Menor Navarra: Aranzadi.
- Torres Mateos, M. Á. (2007). *Tutela, curatela, guarda de menores o incapacitados y defensor judicial*. Cizur Menor Navarra: Thomson-Aranzadi.
- Touraine, A. (1984). Social movements: Special area or central problem in sociological analysis? *Thesis Eleven, 9*, 5-15.
- Turner, W. (2007). *Treatment foster care for improving outcomes in children and young people (protocol)*. . The Cochrane collaborations. Bristol
- Triseliotis, J. (2002). Long term foster care or adoption? the evidence examined. *Child and Family Social Work, 7*, 23-33.
- Turner, S. (1998). Global civil society, anarchy and governance: Assessing and emerging paradigm. *Journal of Peace Research, 35*(1), 25-42.
- Turner, V. W. (1980). *La selva de los símbolos*. Madrid: Siglo XXI.
- Turner, V. W. (1988). *El proceso ritual*. Madrid: Taurus.
- UNICEF. (2007). *Estado Mundial de la infancia*. Informe. New York
- Van Gennep, A. (1909). *Los ritos de paso*. Madrid: Taurus.

Watson J, (1979) *Nursing: the philosophy and science of caring*. Denver: Univ. of Colorado Press

Watson J, (1984) ed. *Applying the art and science of health care*. NY: National League of Nsg;

Watson J. (1999). *Nursing: human science and human caring: a theory of nursing*. Sudbury, Ma., Jones and Bartlett;

Watson J, (2002) *Assessing and measuring caring in nursing and health science*. NY: Springer

Watson J, (2004) *Caring science: a core science for health professions*. Fildelfia: FA Davis.

Villagrasa, C. (2005) Els CRAE I la tasca educativa. Material del curs Acolliments i adopcions d'infants. Juliol. Universitat de Barcelona.

Zelizer, V. A. R. (1994). *The social meaning of money*. New York: Basic Books .

Pàgines web:

AFFIN. Newsletters. Adopciones, familias, infancia.

American Anthropological Association. <http://www.aaanet.org/>

Associació de Famílies Acollidores de Barcelona. <http://www.afabar.org>

British association for adoption & fostering. (2007) from <http://www.baaf.org>

British Association for Adoption & Fostering.

<http://www.baaf.org.uk/info/stats/england.shtml>

Caber Humanitatis.

http://www.cyberhumanitatis.uchile.cl/CDA/vida_simple3/0,1251,SCID%253D21046%2526ISID%253D730,00.html

Caritas Diocesanas.

[http://www.caritasbcn.org/ESP/Noticias/Internacional/20081030NOTICIESF
oessaPobresaExclusio.htm](http://www.caritasbcn.org/ESP/Noticias/Internacional/20081030NOTICIESF
oessaPobresaExclusio.htm)

Centre d'estudis jurídics. (2007). from

www.gencat.cat/justicia/temes/cejfe/index.html

Child Protection and Public Protection (Teesside). Insert for Inter-Agency Child Protection Procedures.

[http://www.stockton.gov.uk/resources/socialcare/lscb/lscblocpro/protection.
doc](http://www.stockton.gov.uk/resources/socialcare/lscb/lscblocpro/protection.
doc)

CIIMU. http://www.ciimu.org/webs/wellchi/newsletter/nsl_5/nsl5_catala.pdf

Collectiu Drari d'Investigació i Acció participativa pel dret de l' infant.

<http://www.drari-col-lectiu-iap-drets-infant.blogspot.com/>

Departament d'Acció Social i Ciutadania.

<http://www.gencat.cat/benestar/departament/organigrama/index.htm>

Departament d'Acció Social i ciutadania. (2007). Dia Universal de la Infancia.

Escrit llegit al Parlament de Catalunya i elaborat pels nois i noies dels CRAE i centres d'acollida de Barcelona.

<http://www.gencat.net/benestar/dgaia/ponencies.htm>

Departament de benestar i família. adopcions i acolliment. (2007), from

<http://www.gencat.cat/benestar/icaa/acollisim.htm>

QUASC. <http://www.gencat.cat/benestar/publica/quaderns/num2/analisi.pdf>

Department for childrens school and families.

[http://www.dcsf.gov.uk/everychildmatters/ files/DFB1D7D369FBF3D35595
4462BAE307ED.doc](http://www.dcsf.gov.uk/everychildmatters/ files/DFB1D7D369FBF3D35595
4462BAE307ED.doc)

Department of health and human services. child welfare information gateway.

(2007), from <http://www.childwelfare.gov>;

El raco dels nens. http://pelsnens.blogspot.com/2007_11_01_archive.html

El rincón de los acogidos y acogidas. <http://www.acogidos.bitacorras.com/>

European Association of Social Anthropology. <http://www.easaonline.org/>

Family to family.

http://www.aecf.org/upload/pdf/files/familytofamily/spanish/sp_recruit_trainsupport.pdf

Foster care. (2007), from <http://www.fostercaremonth.org>

Gomez, C., Garcia, M., Ripol, A. & Panchon, C. *La infància i les famílies als inicis del segle XXI. polítiques de suport a les famílies.*, 2007, from

<http://www.ciimu.org>

III Congreso sobre derecho de los niños y adolescencia.

<http://www.iiicongresomundialdeinfancia.org/>

Internacional Foster Care organization. <http://www.ifco.info/>

Internacional Society for Child Indicators. <http://www.childindicators.org/>

La protección integral de la niñez en España.

http://www.afecto.org.co/docs/jose_diaz_1.ppt#1

Mapes Serveis Socials de Catalunya.

<http://www.gencat.cat/benestar/xifres/mapes.htm>

Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Instituto Nacional de Estadística. (2007). *Medidas de protección a la infancia. serie 1997 - 2002.*, 2007, from www.ine.es/inebase/cgi/axi

Navarro Vicens. El Estado de Bienestar en Catalunya.

<http://www.lafactoriaweb.com/articulos/navarro21.htm>

Red latinoamericana de acogimiento familiar. <http://www.relaf.org/>

Segalen Antropologia Historica de la Familia .

<http://www.monografias.com/trabajos/antrofamilia/antrofamilia.shtml>

Sininfancia. <http://boards5.melodysoft.com/app?ID=sinfancia&DOC=21>

Sistema català d'atenció als infants i adolescents en risc. (2007), from

www.gencat.cat/benestar/dgaia/sistcat.html

Tesis Doctorals en xarxa. <http://global.tesisenred.net/>

The Scottish Governement.

<http://www.scotland.gov.uk/Publications/2005/06/27140607/07142>

The voice of international adoption. (2007). <http://www.rainbowkids.com>

U.S. Department and Health and Human Service. Administration for Children and Familys.

http://www.acf.hhs.gov/programs/cb/stats_research/index.htm#cw

University of Pittsburgh. Children and literature. <http://www.childrenslit.pitt.edu/>

World Council of Anthropology Association. <http://www.wcaanet.org/>

NESCPC. Child Protection guidelines.

<http://www.nescpc.org.uk/AboutNESCPC/ChildProtectionGuidelines.asp>

Departament d'Acció Social i Ciutadania. Normativa vigent en materia d'atenció a la infància i adolescència .

<http://www.gencat.net/benestar/dgaia/normes.htm>.

